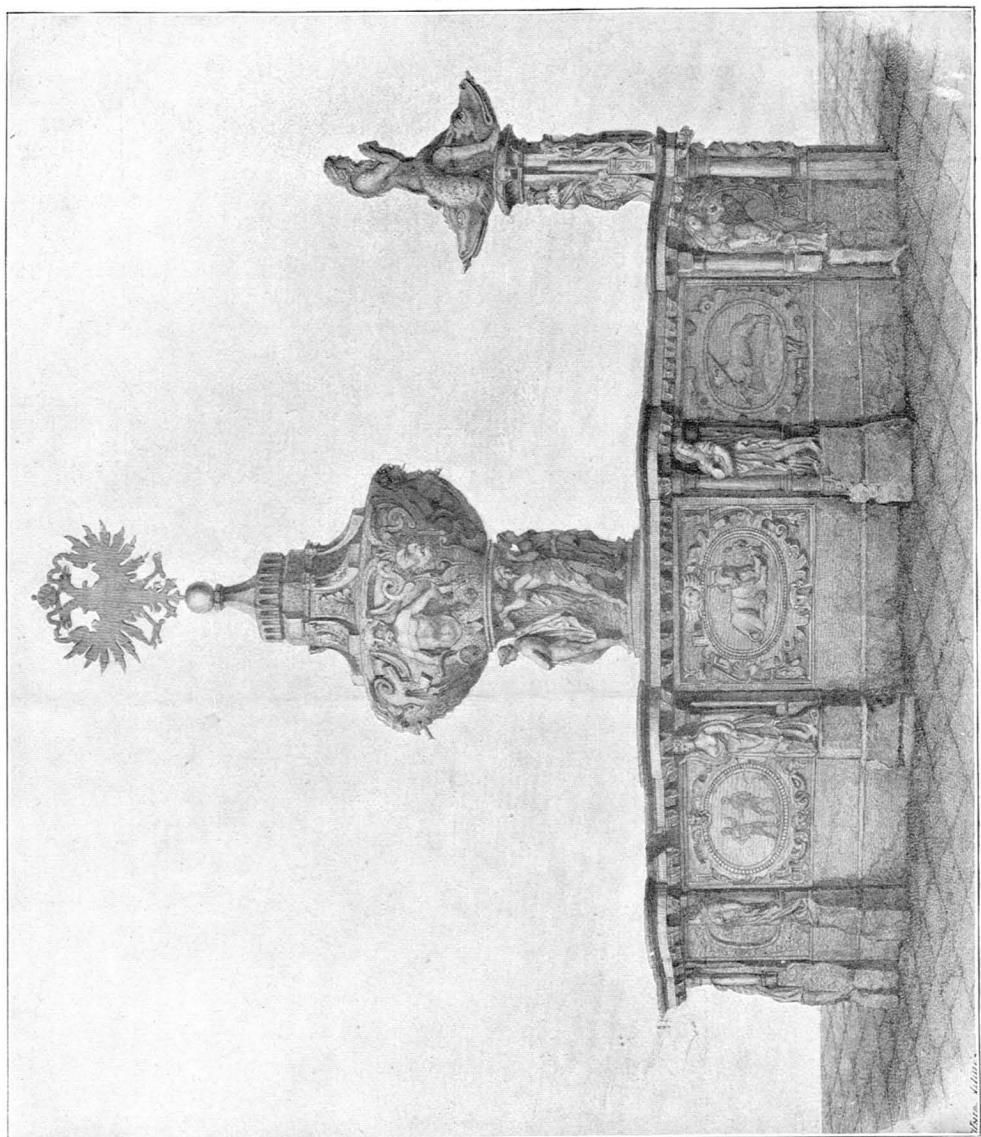

Radnice proti Týnskému kostelu dle rytiny Frdr. Bernarda Wernera z třetiny 18. stol.

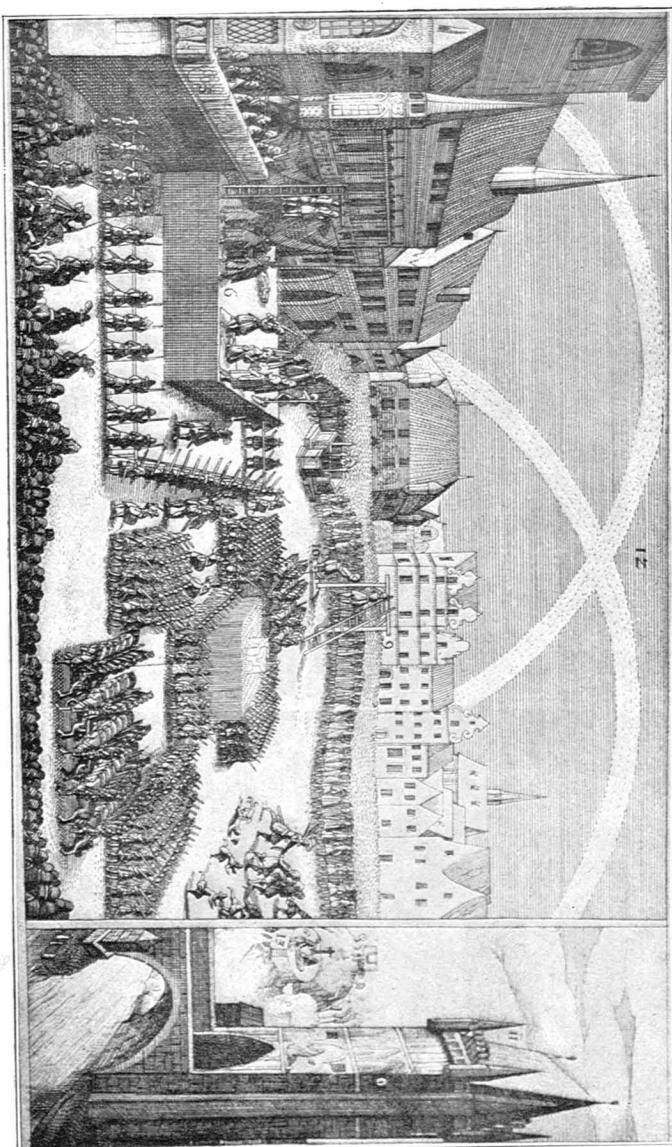

Arkýř Staroměstské radnice v době okolo r. 1820. V pravém rohu kašna Krocínova.
Kresba tužkou od Samuela Prouta v Museu kr. hl. města Prahy.

Všem!

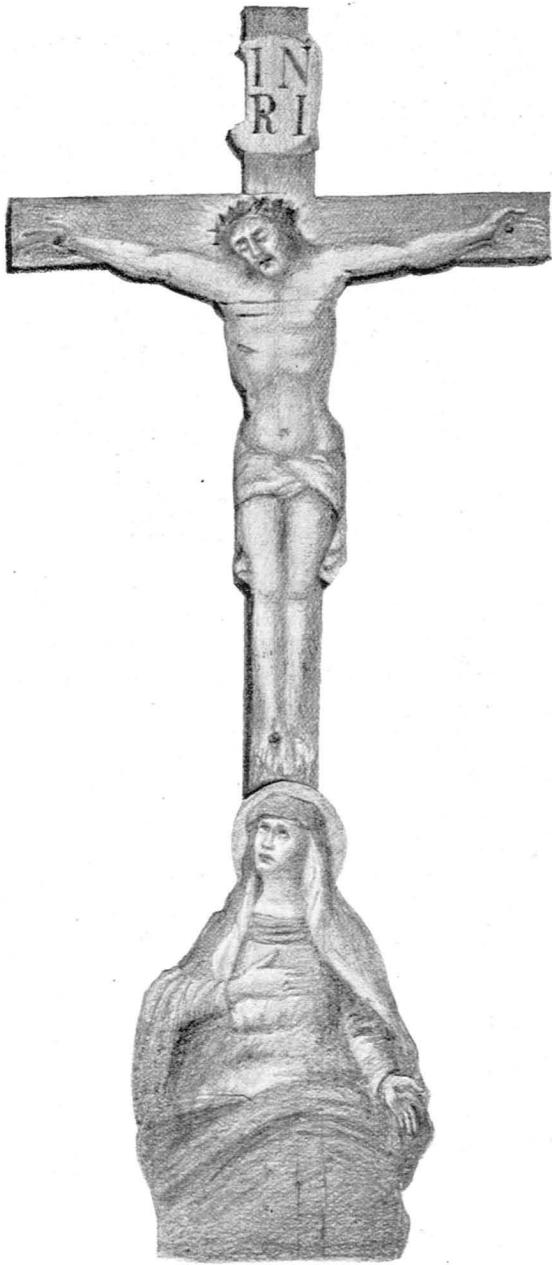
Od několika let památky i všecek starobylý ráz královské Prahy vzbudily patrnější pozornost celých Čech.

Poprava 21. června 1415 na Staroměstském náměstí.
Podle soudobé rytiny v Muzeu královského města Prahy fotografoval František Dvořák.

Lhostejnost k minulosti, umíněnost i nepravý modernismus jedných vznítí odpor druhých, obránců starého rázu Prahy — zatím co některé budovy ceny umělecké i historické byly srovnaný se zemí.

Všeliké protesty vyznely bez úspěchu; zmizely stavby, jichž nahraditi nikterak není lze, setřena byla svéráznost některých

Kříž z popravy na Staroměstském rynku.

vatora **Jana Heraina**, že podjali se práce sice vděčné, než nemalé uvolivše se sepsati obšírné dílo pod názvem

míst, jež mají nemalý význam nejen v dějinách Prahy, ale všeho království.

Z nich nejdůležitějším jest Staroměstské náměstí, známé v dějinách i v ústech lidu jménem **Staroměstský rynk**.

Kvapem mění se jeho ráz, na škodu významu historickému i uměleckému. A ničím se nepečovalo, aby byl zachován věrný obraz tohoto místa, dějinami posvěceného, příštím pokolením.

Společnost přátel starožitnosti českých v Praze, jak velela jí čest i program, postavila se v řady obránců starého rázu Prahy i uvažovala, kterak bylo by lze uchovati Staroměstský rynk v trvalé paměti. Děkuje pak vzácné obětavosti dávného člena, pana **J. U. & Ph. Dra Jos. Teige**, archiváře kr. hl. města Prahy, a t. č. starosty Společnosti, pana stav. archiváře a c. k. konser-

Staroměstský rynk v Praze.

Část historickou podává p. Dr. Jos. Teige, popis historicko-umělecký p. Jan Herain. V popisu líčí se Staroměstský rynk v celku i v částech. O rynku pojednává dílo jako o dějišti významných udalostí, i jako o místě trhovém. Vypisuje se především radnice, její vývoj vnější, i dějiny případné. Vydán již úplný díl I., **zcela samostatný**. Popis vnitřku radnice i ocenění jejího významu historicko-uměleckého bylo vypuštěno, ježto vymyká se rámci díla a bude vyličen ve zvláštní obšírnější monografií. V druhé, hlavní části budou podány dějiny a historicko-umělecký popis každého domu na rynku. — Dílo jest opatřeno obrazy hojnými a vhodnými, namnoze vzácnými, významnými plány a půdorysy, z nichž **některé dosud byly nepovědomy**. Oběma pracovníkům byla vodítkem **přísná nestrannost**; náležitými doklady, slovem i obrazem, dokazují, jak věc skutečně se měla. Dílo psáno je na základě bohatého materiálu, z dílu **dosud neznámého**.

Samozřejmo, že dílo při svém rozsahu a hojných obrazech vyžadovalo značného nákladu finančního. Společnost, konajíc čestnou povinnost, přece neváhala přikročiti k vydání knihy, ač neopírá se o potřebný fond.

Spolehlá však, že odběratelů bude aspoň tolik, kolika jest potřebí na úhradu skutečných, značných výloh. Společnost vystupuje s dílem svým v době, kdy snahy ideální utkávají se v nerovném boji s pouhým materialismem.

Společnost přeje si upřímně, aby tato kniha vznítila v mnohých srdečích úctu a lásku ke ctihoným památkám, aby vzbudila spící a přispěla k vítězství zápasníků za Prahu krásnou, vzdnešenou, bohatou slavnými dějinami, pyšnou uměleckými odkazy zašlých dob.

S tím přáním odevzdává ji Společnost

✓šem lidem dobré vůle.

Z usnesení výboru

Společnosti přátel starožitností českých v Praze,

8. listopadu 1899.

Jednatel: A. B. Černý.

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ≡ ČESKÝCH V PRAZE. ≡

S 38 VYOBR. V TEXTU, 11 OBRAZ. TABULKAMI A SAMO-
STATNÝMI PŘÍLOHAMI: „SVATÁ KORUNA“ OD JOS.
BRANIŠE (OD STR. 129. AŽ DO KONCE, TABULKY X.,
XII.—XX.), A „PEČETI ČESKÉ, MORAVSKÉ A SLEZ-
SKÉ“ OD ANTONÍNA MASÁKA (STR. 25.—40., TA-
BULKA XIII.—XIV.) — REDIGOVAL ZDENĚK WIRTH.
ROČNÍK XV.

Schruberpacher

1907.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.
TISKEM ALOISA WIESNERA.

OBSAH:

ČLÁNKY.

Bergner Pavel, Inventář bývalé obrazárny hrabat Černínů na Hradčanech. (Se 4 tab. a 8 obr.)	130
Borovský F. A. a Herain J., Dva dosud neznámé pohledy na hrad Pražský. (S 2 tab. a 3 obr.)	49
Braniš Jos., Jak vzniklo město Brandejs n. Labem. I.—II.	19, 121
Buchtela K., Dr. J. L. Píč	40
Týž, Theorie Dra J. L. Píče o nejstarších kulturách předhistorických v Čechách	89
Emler Jan, Několik ex libris pražské univ. knihovny. (Se 3 tab. a 5 obr.)	85
Týž, Praha z doby rokoka. (Se 3 obr.)	1
Herain Jan, Tepané kytkice na průčelí kostela sv. Salvátora v Praze. (S 1 tab. a 1 obr.)	22
Michálek Jindřich a Wirth Zd., Mlýn v Roudnici n. Labem. (S 1 plánem a 4 obr.)	24
Prokop Václav, Slovo ve vážné otázce	164
Týž, Václav Vítěk, mašovský rychtář. (S 1 obr.)	29
Růžička J., Stará rychta v Německém Brodě	155
Wirth Zdeněk, Brykcí z Cynperka a P. Flötner. (S 1 tab.)	16
Zákrejs Vlad., Mapa Prahy z konce 18. století. (Se 4 obr.)	55, 98, 160

MATERIÁLIE K DĚJINÁM UMĚNÍ V ČECHÁCH.

Chaloupecký Václav, Zprávy v Nekrologu kláštera roudnického	101
Týž, Zprávy ve Formuláři Jana z Dražic	106

K ILLUSTRACÍM.

Diviš V., Renaissanční kachel z Pardubic. (S 2 obr.)	60
Herain Jan, Železný kříž s vízky kostela sv. Klimenta. (S 1 obr.)	60
Kopáč Jos., Satira na biskupa Haye. (S 1 obr.)	106
Prokop Václav, Domy na staveniště nové čes. university. (S 2 obr.)	166

<i>Wirth Zd., Kropáčka v Hradci Králové. (S 2 obr.)</i>	58
<i>Týž, Dvě zbořené rázovité stavby. (Se 3 obr.)</i>	107

ZPRÁVY.

Praehistorická archaeologie. (Red. <i>Karel Buchtela</i>)	31, 62, 109, 167
Výkopy a nálezy	35, 63, 114, 172
Ochrana a zachování památek	35, 64, 114, 173
Musea, sbírky, archivy	37, 65, 115, 173
Přednášky	38, 66, 116
Biographica	38, 66, 116
Různé zprávy	39, 66, 116, 174

ZPRÁVY LITERÁRNÍ.

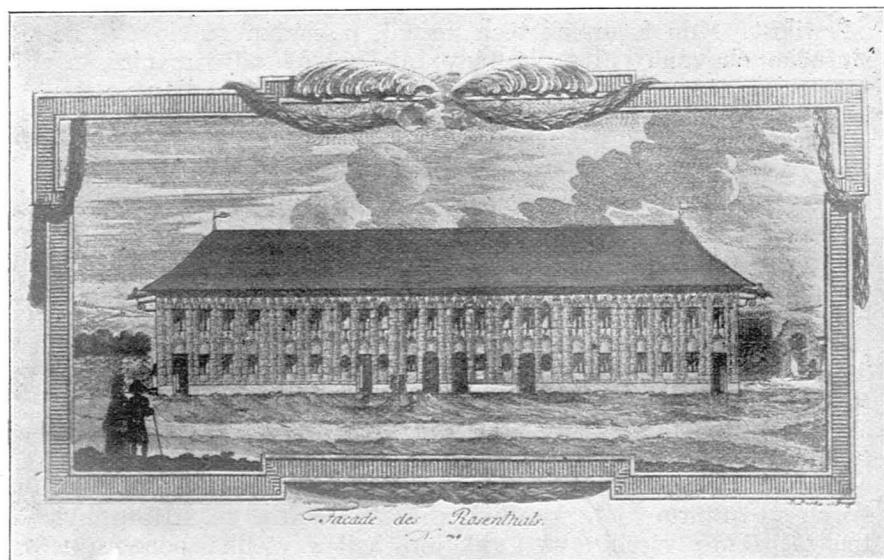
Knihy	39, 67, 116, 174
Z časopisů	45, 71, 118, 177

ZE SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTI ČESKÝCH

V PRAZE	73
---------------	----

Z REDAKCE	48
-----------------	----

ZASLÁNO	180
---------------	-----

JAN EMLER: PRAHA Z KONCE ROKOKA.

V rokoku a hlavně koncem jeho změnil se způsob života Pražanů neobyčejně. Ještě za vlády Karla VI. byla řemeslem šlechty vojenská služba, hony a vše, co bylo vlastní dvorskému mravu, jenž arcí vyšším stavům býval vodítkem. Ti, již nenašli záliby v podobném trávení času, pořádali nádherné slavnosti, hry a společnosti dle zcela pevných ujevnání, jak na koho došla řada smluveným postupem. Tím řídily se i návštěvy. Střední stav napodobil, a tak bývalo i na měšťanských, spíše lze říci již patricijských schůzkách velmi veselo a hlučno; připomíná se, že nebývalo mnoho veřejných zábav, jež by byly nekončily kravavými výstupy. Bývalo pak z toho i v noce velmi rušno. Při veřejných slavnostech zemských bývalo město iluminováno a vypalovány ohňestroje a i každá poněkud mimořádnější událost slavena hostinou a dlouhým hodováním, plným přípitků. Zvyk přepychu rozšířil se docela i na bohoslužebné úkony; pouti, posvícení a jiné podobné oslavy konány za hlučné hudby kostelní a končily zpravidla hodokvasy. Časté veřejné průvody, ač byly vypočítány tehdy více na lesk, těšily se četné návštěvě.

V životě společenském ovládly chování a vystupování dvě protivity: buďto způsoby zcela drsné a hrubé, anebo přehnané zdvořilostkářství, jež stalo se spíše břemenem, než potěšením. Byly to spíše daleko více fráze a formule ustrnulé, než pravá

zdvořilost. Kdo formulek těch neznal, pokládán za člověka neslušného chování. Floskule byly tak bohaté a rozmanité, tak rozvleklé, četné a nezbytné, že sedáváno prý až i hodinu ve společnosti, než dospěly svého konce a ustoupily vlastnímu předmětu návštěvy.

Výchova dětí byla příkrá; všude je nepoměr mezi kulturou vnějšku, formální a nabubřelou, a kulturou nitra zanedbanou a potlačenou — formalismem.

To šlo i do zařízení. Domácí nářadí i krov je daleko více groteskní, než něžný a pohodlný. Nábytek, nejrozmanitějších linií byl sice nádherný a drahocenný, ale ne vždy úměrný. A pak jak vidíme na rytinách z baroka, byly kusy nábytku nahromaděny a promíchány; byla v tom asi malebnost, nikoli však soulad. Kde bylo to možno, byli určití domestikové jen k tomu zřízeni, aby čistili bohaté sklady nábytku a nářadí — jimiž skutečně tehdy paláce byly. A nepohodlné byly i kostýmy; byly oslnivé nádherou — ale z látek tuhých. Pánové nedovedli se zbýti svých stříbrných knoflíků u šatů. Ostatně ze stříbra bylo tenkrát skoro všecko: už i rukojetí holí a všeliká pouzdra na parfumy.

Tak asi stály věci na sklonku vlády Karla VI. — Pak přišla změna. Nastalé války vrhly měšťanstvo v úpadek, jenž nutil omeziti náklady posud na drahý život vedené. Obchod po zrušení ostendské kompanie nevzkvétal již tak, jako dříve a soustava obchodní byla Františkem Lotrinským vedena podle zásad obecného dobra. — Ačkoli tedy válečné běhy za Marie Teresie někdejší blahobyt občanů velmi snížily, přineslo to na druhé straně mnohé prospěchy.

Vzájemnými styky se sousedními národy nastalo i společenství kulturní, spolumajetek ideí, jež podporovaly osvícenství — a zjemněly mrač a způsob života nepozorovaný vloudil se do Prahy. — Ony budovy, jež vzrostly po tuhém obléhání r. 1757, neměly již onoho z části groteskního rázu, nýbrž zakládaly se pohodlím a něžnějším vkusem. Hlavně platí to o interiorech, o zařízení. Nábytek stal se lehčím, zůstávaje při tom pohodlným a zdobným. — Nejdéle k roji podržel svá starosvětská práva.

Zvyk pořádati kvasy našel útulek ještě u duchovenstva a měšťanstva, ovšem ve formě už skoro docela skromné. Bohaté kláštery zachovávaly na dále pohostinnost a jakýsi zreformovaný starý ceremoniel. U nižší třídy měšťanstva byl zachováván ještě při křtinách, svatbách, pohřbech a pod. příležitostech jistý lesk. Ve výchově zavládla větší prostota, vlivnější zacházení. Dle toho byly i jejich způsoby.

Pak nastalo další zjednodušení zevnějšku budov, jich vnitřní výzdoby; i někdejší drahocennost kroje jich obyvatelů mizí kvapem. Potud i stává se bydlení tak pohodlným a příjemným, že rokokové domy ještě dnes skýtají útulností byt docela vyhovující.

Zdi dříve bohatě zakryté obrazy a nádobami, pověsuji se tapetami anebo zdobí malbami. Ozdobou smějí býti jen zrcadla a lustry, z nábytku jen skříně, taburety, židle a pohovky. Nic nesmí překážeti volnému pohybu v pokoji. Pro zajímavost podotykám, že stůl v prostředku pokoje pokládá se tehdy za cosi maloměstského a za nevkus. Místo něho je koberec. Řezby a jiné drobnosti pokládají se za kramářské. Za to vše je hlazeno, aby bylo lze stírat prach. Parádní lože odstraněna — na místo nich nastoupila malá lůžka ve formě stanů. Častější změny v nábytku a modách, přes to, že, jak víme ze soudobých stesků, mnohé střední domácnosti padaly za obtíž, poskytovaly nicméně živnostem stálou příležitost k výdělku a byly příčinou, že v Praze byl značný počet pilných a vynálezavých — podle dnešního názoru: umělců průmyslu, kteří tehdy zůstali ovšem jen váženými řemeslníky. Ve společenském styku zavládl nyní ke sklonu rokoka naveskrz volný, nenucený způsob. Někdejší všeobecně za modu přijímaný, přehnaný a komický ceremoniel byl úplně odstraněn. Každý si vyhrazuje své osobní záležitosti volně vyřizovati, aniž se bojí, že proto, jako dříve, narazí proti navyklé formě slušnosti anebo, že se stane směšným. Ano tu a tam někteří navykají si úmyslně pomíjeti posud zachovávané projevy zdvořilosti při odchodu a rozloučení. Toliko při návštěvách méně důvěrných známých předpokládá se jejich předběžné ohlášení, spojené s dosti obřadnou formalitou.

Visitky byly v modě již tehdy; jen zevnějšek jich byl ovšem mnohem umělečtější než nyní. Velmi často byly to umělecké výtvary mědirytů, jež ani dnes nejsou bezcenné pro odborné sbírky.

Znatelná změna nastala také hlavně od doby Josefinské v nakládání s čeledí, jež není již tak přísné a příkré, jako dříve; zavládá skoro všeobecná tolerance náboženská a veliká péče o chudinu prozrazuje, že u občanů soucit a štědrost stává se vždy více popudem jednání.

Předsudky, pověry a bezcitnost v inteligenci ustupují poněhlu osvícenosti, účinnosti — ale ovšem také změkčilosti jako nelze arci ani popříti, že krutost bývalá u jiných nahražena nyní rozkošnictvím.

Takovou směsí ještě starého s novým presentuje se nám Praha na vrcholu i ve sklonu rokoka, ve 3. čtvrti 18. století.

Takovou směsí jsou i figurky z Prahy v zásvitu osvěty právě se rodící pod nově rozblesklým maçonským světlem mladého Josefinismu. Předsudky na prospěch francouzské výchovy tály a rodí se poznání o nutnosti správnějších základů a zásad pro dokonalý charakter. V tom zápolu utkvělé tradice a forem s tušením nového, jež musí se zroditi — společensky i mravně, nese Praha ještě dvojí masku: duševní všednosti a povrchnosti — a zase jemnosti, ušlechtilého pochopení a prohloubení.

Toho obrazu nabýváme ze všech memoirů soudobých, cestopisů i detailů korespondencí. Úžasná apathie zdá se že nej-

výstižněji charakterisuje polovinu toho v Praze — čemu se říkalo v konci rokoka „společnost“, pokud klep salonní nedovedl vzbudit interes průměrných lidiček. Humanitní hnutí neseno jest „zednáři“, a i c e s k é obrození do své historie psalo tak mnohé zednářské jméno.

Vznik zednářství v Čechách sahá až do konce první třetiny XVIII. století, kdy ostatním zemím rakouským byl pojmem ten skoro zcela neznám. Za vlastního původce přenesení idejí zednářských do Čech lze pokládati hraběte Františka Ant. Sporka,¹⁾ známého lidumila, přítele věd a umění, zakladatele tiskáren a ozdobitele Kuksu a Lysé.

Vývoji zednářství v Čechách byl zejména překážkou silný odpor Jesuitů, třeba že František Lotrinský poskytoval zednářstvu dosti ochrany. Také státní moc však opětovně nastupovala proti zednářům v Praze, zvláště r. 1766 vinou rozšířených pověstí, že zednáři chtějí vzbouření lidu podnítit. Po zrušení rádu jesuitského odpadl ovšem zednářům nepřítel nejhouževnatější. Vskutku r. 1773 jsou v Praze 4 lože zednářské „u devíti hvězd“, „u tří korunovaných sloupů“, „u tří korunovaných hvězd“ a „u poctivosti“, z nich hlavní a provincialní byla lože předposléz jmenovaná. Tehdy byli nejpřednější mužové pražské společnosti sdruženi v ložích zednářských, počínaje tu přední nejvyšší šlechtou a nejvyšším úřednictvem až k měšťanstvu, ale také i — kněžstvu.²⁾

R. 1783 K. R. Ungar, tehdy již nejsoucí ve svazku premonstrátské řehole, Ignác Cornova, „roztomilý exjesuita“ a hrabě Canal založili novou loži „pravdy a sjednocnosti“ pro niž Ungar spracoval stanovy a jejíž otevření slaveno 30. list. 1783. Pozvolna zvýšil se počet loží na šest a zednáři nabývali převahy u úřadů.³⁾

Brzy potom došlo k oficielnímu uznání zednářstva, třebaže se to bylo stalo přesným normováním, jež činilo dojem omezení. 11. prosince 1785 vydal císař Josef II. vlastnoruční list, v němž výslovně uznává, že — byť jinde zednáře trestali a schuze rozpouštěli — „shromážděními zednářskými skutečně lecco dobrého pro blížního, chudinu a výchovu bylo vykonáno“; proto, „pokud dobro konají“, běže lože v ochranu a dozor státu, dovoluje jejich schuze; při tom však dbáti jest přesně předpisů o nich. Totiž: V každé zemi smí býti v hlavním městě jen jedna lože (nemohla-li by pojmuti všech sbratřených, tedy nejvýš ještě druhá a třetí pod chefem lože hlavní), jež dny a hodiny schuzí mají ohlásiti magistrátu. Lože na venku (docele však již shromážďování u soukromníků na zámcích) jsou zakázány. Přestoupení zákazu tresce se pokutou hazardní hry (t. j. 300 dukátů). Přednostové loží mají

¹⁾ Svátek, Obrazy z kult. děj. čes. II., 264. V článku „Zednáři v Čechách v 18. století“ podává S. dosti podrobné údaje o vývinu a významu pražského zednářstva.

²⁾ Srv. J. V. Prášek v publikaci níže citované. Jiná však část kněžstva šířila o organizači zednářské nefantastičtější pověsti.

³⁾ Prášek tamže.

oznámiti na svou čest a dobré jméno chefu země jména a stav všech členů a každého čtvrt roku nově přistoupivší i ubylé, vždy však bez udání stupně v loži. Budou-li však lože takto zařízeny mají být sproštěny jakéhokoli dalšího dozírání a odbývati volně svá shromáždění. „Tímto způsobem může se snad tento spolek, skládající se z tolika mně známých řádných mužů, skutečně užitečně uplatnit pro bližního a vědu.“⁴⁾

A skutečně mohlo by se zdát, že zednáři chtěli vyhověti očekávání, císařem v listě vyslovenému. V organizaci poslechli a je známo, kolik jich bylo členy společnosti nauk (jež r. 1794 musila prohlásiti, že nemá nic společného se zednáři, třeba že byli vynikajícími členy jejími Cornova, Dobrovský, Riegger — vydavatel známých *Materialií a Statistiky* — i Ungar, až do posledka deputovaný mistr lože „Pravdy a sjednocenosti“) a čím byli pro založení a tou dobou vývoj sirotčince u sv. Jana Křtitele. Založili jej již r. 1773 po podnětu daném hr. Heřmanem z Küniglu. Záhy podepřena vzdělavací tendence ústavu, k němuž přihlásil se brzy n. př. Quirin Jahn, že bude zadarmo vyučovati kreslení (společně se Salzerem a Rähmelem); povinnosti tak převzaté plnil až do r. 1783.

R. 1782 vyskytá se poprvé v historii sirotčince jméno hrab. Canala (současně s jeho choti Marií, roz. říšs. hrab. Chotkovou), jenž se stal představeným; Cornova, historiograf sirotčince, připomíná, že hrabě již mnoho pro ústav vykonal jako subskribent v jeho fonitech. R. 1784 věnoval ústavu elektriku a od r. 1785 vydržuje 8 míst sirotčích — tolikéž jako hraběnka. Prvním ředitelem sirotčince — který r. 1781 přesídlil do Bredovské ulice, v místě proti hlavní poště, kde nyní stojí palác Šebkův — byl prof. K. J. Seibt.

Jméno Canalovo spojeno jest také s prvními popudy ku zřízení ústavu pro chudé pražské. Loži „u devíti hvězd“ založen na podzim r. 1786 ústav pro hluchoněmé a 7. prosince v domě později Salmovském proti radnici novoměstské (na rohu ulice Řeznické) otevřen. Veden knězem Karlem Bergerem⁵⁾ měl značný úspěch i po rozejití se vedoucí jej lože (r. 1794).

Roku 1784 zjednali si zednáři zásluh velmi čilým účastenstvím na zachraňovacích pracích při veliké povodni v únoru. Jiní z nich konali ve prospěch poškozených veřejné sbírky nejen u kostelů pražských, nýbrž i po domech — byli to členové vysoké šlechty a přední úředníci — které vynesly na 11.000 zl. I připustíme-li malichernost, do které obřady zednářské začasté zapadaly a četné důkazy řevnívosti a pletich mezi ložemi i jednotlivými členy, nelze přece opomenouti zmíinku o těchto positivních zásluhách pražských loží i jejich bratrů, proti nimž arci neuží-

⁴⁾ Prager interessante Nachrichten... hg. v. V. V. Pruscha 1786. Nr. 1. Z částí a na čas (od r. 1785) přijímány do loží i „sestry“.

⁵⁾ Svátek, l. c. 295.

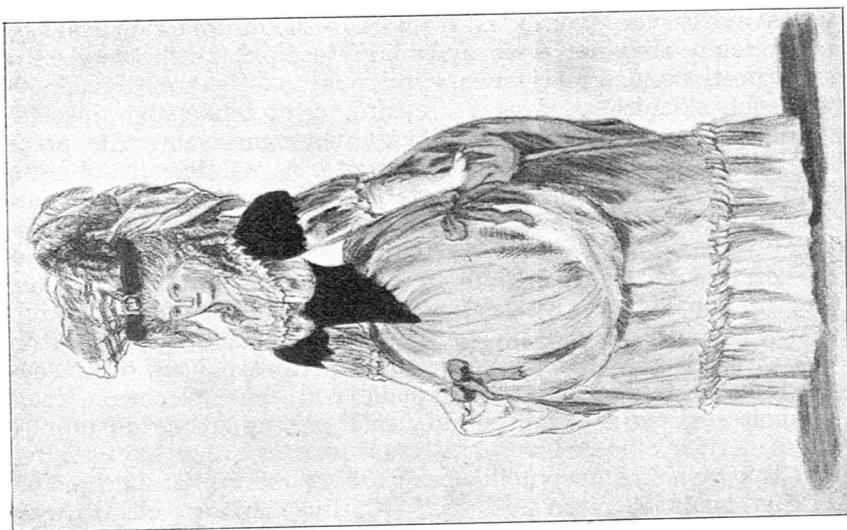
váno také vždy a všude výtek zcela oprávněných.⁶⁾ Zásluhy o podniky charitativní ovšem nelze přiznat výhradně tolíko zednářům.

Ostatní společnost pražská rozdílí se po plesech a zábavách a o ideje ostatního světa se nestará. Plesy veřejné bývaly navštíveny hojně. I přes půl tisíce osob přeplňovalo často sály, až stávaly se z bálů strnulé pantomimy. Prostory „u Vusínů“ před několika lety zbořené, často vídaly měšťanskou společnost sezvanou (omezení na zvané bylo dosti přísné) — v hluku reduty a ve směsi kontrastujících barev kostýmů. Není málo případů dle zmínky v cestopise, — že tmavožluté šaty nesou hnědou přízdubu a ani červená, ohnivě červená barva se travnou zelení spjata, není vzácností. A přece zavládající lepší vkus staví požadavek tichých barev, jemných, v sebe splývajících.⁷⁾ Snad i líčení se bylo obětí přinesenou barvitosti, jen těžce ustupující ze staré obliby.⁸⁾ Proč jinak bylo by se pokládalo za nesolidní a koketní, jak našel jsem o tom zprávu, nelíčiti si tváří? A tak snad

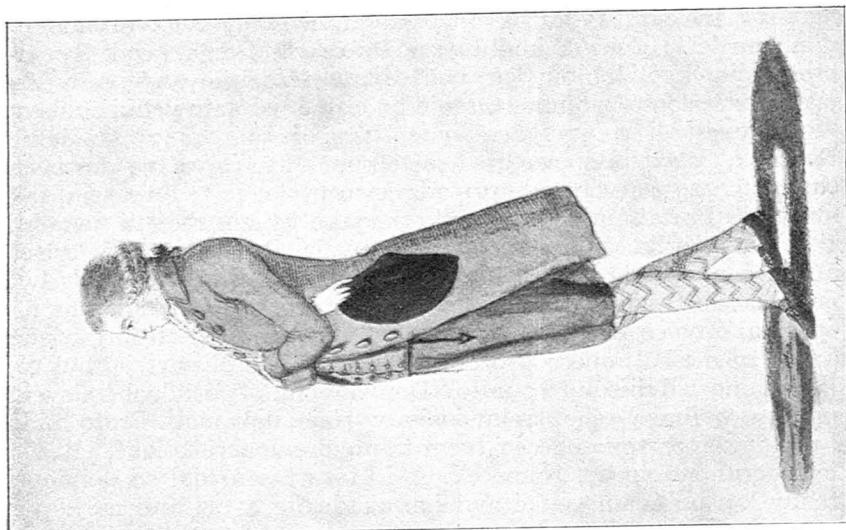
⁶⁾ Tak vytkáno kdysi Karlu Rafaelu Ungarovi, že jest mnich — ačkoli od r. 1780 jako bibliothékář Klementinské knihovny každým krokem dokazoval své upírné osvícenství. Je skutečně zakladatelem nejen vědeckého systému universitní knihovny, ale i technickým pořadatelem ohromujícího výkonu (povážme-li, že s nepatrnými silami pomocnými spracoval obrovský nával knižní, kninovně přikázaný jednak [od r. 1777] ze zrušených kollegi jesuitských, jednak později ze sekularisovaných klášterů.) Ungar svými názory zásadně potírá škody na literatuře páchané protireformaci (Srv. Jar. Vlček, Děj. č. liter. II., 152), uvolňuje literaturu předbělohorskou ze zakletí a zachraňuje nespocetné poklady pro literární historii českou (kterých ještě sám rok 1773 tolik — i v samé budově Klementina — zničil. Klasiky, kteří se v profesním domě nalézali, podpalováno a topeno — po zrušení a odchodu S. J. — po dvě léta. Památky IX. 484.) Proto nemůže Ungarovo jméno scházeti v obrazu kulturní sféry pražské z konce rokoka.

⁷⁾ Pro názor pražské mody té doby připojil jsem obrázek plesové toiletty dámy z masopustu 1787 se soudobým popisem. „Sukně je z bílého tafetu se širokou falbí. Přes to je dosti široká bohatá sukně z bílého krepu, po obou stranách povyhrnutá buď stejně nebo nestejně stužkami zcela světlemodrými, splývajícími s obou boků. Život a rukávy jsou rovněž z bílého krepu a nahoře zdobeny nabíranou blondou. Nad životem nosí se menší žívutek z temně modrého atlasu, střížený podle tvaru poprsí, vybíhající napřed i vzadu špičkou do výšky a vzadu šněrovaný. Z něho také jsou krátké vystříhané polorukávy, dosti široké a volně na rámcu splývající. Prostý florový šáteček ztrácí se kol do kola v životu. K tomu nosí se černé atlasové střevíce s falbí z téže látky jako stuhy od boků. Ozdobu hlavy tvoří široká pánska z rezavé látky, uprostřed se štítkem zlatem vyšíványm, nad tím jsou tři stupínky bílého floru lemované zlatými krajkami. Vedle toho trojnásobná kokarda z per spojena jest s kytičí růží, vzadu splývá dlouhý závoj od hlavy k bokům: na levé straně zlatá šňůra s třapcem. Frisura má vlas zvlněný se dvěma prstenci, spadajícími na prsa.“ K figurce „pána v plesovém fraku“ — žlutém, nad fialové růžovými pantaloný — připomíná popis, že stojí jakoby přemýšlel, s kterou dívkou nejdříve potancí, až se rozhodne, odloží podle etikety klobouk do garderoby a tančí toliko v bílých rukavicích. (Obr. 2. a 3.)

⁸⁾ 1787 zavedeny i poplatky a kolky z líčidel — důkaz spotřeby nejsírší (Schwarz v. Schwarzwald, Samlg. d. ah. Patente, Wien 1818—1820 80.).

Obr. 3. Dáma v plesovém úboru z r. 1787.

Obr. 2. Pán v plesovém „froku“ z r. 1787.

nebývaly plesy nezajímavy pro pozorovatele, zvláště podaly-li někdy námět pro karikaturu, když dámy svými ohromnými klobouky uvízly mezi dveřmi. Naslouchati rozhovorům cizích kroužků je prý tehdy obvyklé, zevlování u bu fetu a pak kritika ve vlastní společnosti, kolik ten či onen vypil punče — (tenkrát bývala ho v plesích sklenice za dvacet krejcarů, cenu tehdejšího slušného oběda) — nebo vína, bylo dosti káraným nemravem. Ale přece jen zábavy byly plny. Snad také proto, že náleželo k dobrému tónu na pozvání se dostaviti — tretér a výčepník u buffetu musili ovšem z výtežku zaplatiti také často velmi skvělý luxus výpravy sálu.

Za to soukromá vyražení a zábavy měl každý stav pro sebe. Šlechta konala svá „assemblées“ a viděla jakousi praerogativu v nich a ve hře, jíž obětuje tolik ze svých financí, že bylo nutno vypsat na hazardní hry pokutu 300 dukátů aspoň na odstrašení středního stavu, jenž v tom napodoboval chutě šlechty. Jinak ku společenským zábavám šlechty měli přístup jedině důstojníci, byť i měšťanského rodu.

Tak bylo širšímu publiku bez rozdílu vrstev přístupno jedině d i v a d l o.⁹⁾ Pomíjím „zábavy“ — citlivějšími arcí odsuzované, jakými byly štvanice krav a volů — přivázaných (jež odbývaly se na ostrově Štvanici). Jediné však, co dovedlo Pražany upoutati snad bez výjimky, byla hudba.

Místo zmíněných strnulých zábav, střední stav s kulturnější úrovní pořádal si soukromé koncerty, při nichž byl rád viděn každý ctitel hudby, byť i ne výkonný. Koncerty takové tvoří hlavní článek zábavy a bývají často aranžovány velikými hudebními umělci. Láska k hudbě je v Praze všeobecná, až k hyperprodukci výkonných umělců, jichž doma nezužitkováný přebytek, jak se o tom ještě zmíním, cestuje po cizině, jsa tam velmi oblíben.

Vynesla-li na př. akademie, již pořádala 1787 „madame Duschek“, slavená zpěvačka a přítelkyně Mozartova, ve prospěch chudých, 225 zlatých, cele připadajících účelu, je to důkazem, jak hudba je Pražanům té doby v krvi, jako by ani bez ní nemohli žít, byť i tvorba sama poněkud ustupovala. Proto jistě tak skvěle, jako jen málo kde ještě, vedlo se opeře pražské, když r. 1787 byl podnikatelem jejím Bondini, jenž nešetřil žádných nákladů na opatření nových partitur. V únoru 1787 objednal od Mozarta, jenž právě tu meškal, operu pro pražské jeviště, již Mozart — byl to, jak známo, „il dissoluto punito“ Don Giovanni — při druhém svém pobytu v Praze téhož roku 1787 v zimě dokončil. Proto bylo i uvítání Mozartovo obecenstvem tak nadšené a velkolepé, jak líčí je biograf Mozartův, Němeček. A i Mozart sám dal se pohnouti tehdy k uspořádání veliké hudební akademie, v níž hrál na klavír

⁹⁾ Nelze z důvodů úspory místa, tuto šíře opakovati, třeba s doplnky a opravami, co o divadelních poměrech té doby připomněl jsem ve feuilletonu „Máje“ IV., č. 20 (Mozartovští Pražané). Podobně něco níže při hudbě.

a v níž, jak sděluje biograf, jeho fantasie vzbudily ohromné nadšení. Odtud zůstala i Pražanům zamilovanou kompozicí symfonie do D-dur. —

Jinak však byli Pražané tehdejší — nemluvím o některé šlechtě — naprosto apatičtí k umění, hlavně výtvarnému, jak se objevilo zejména v létech, kdy došlo ke zrušování klášterů a kostelů; snad tím, že viděli, jak všecko to církevní umění je pokládáno za bezcenné se strany státní autority, vypěstována byla bezohlednost k rázu města.

Praha z 18. stol. jsouc stále ještě z největších měst evropských, skládajíc se z 4 měst královských, byla obklopena hradbami, které se hlavně osvědčily r. 1757 při obléhání pruském. Před branami ovšem tehdy nebylo skoro předměstí. Bubeneč, Košíře, Podol, ale také i Smíchov a Vinohrady a samoty na poli špitálském „byly od hradeb pražských daleko vzdáleny a měly namnoze ráz samostatných obcí venkovských.¹⁰⁾ Praha do té doby neměla veřejných parků, neměla promenád a neměla stinných sadů, mimo ovšem soukromé, které za to tím více vynikaly. Z těchto soukromých byla to především Kanálka, zvaná podle kavalíra, jehož jméno slyšeli jsme již mezi předáký nově zorganisovaného zednářství a které v době té cizině již bylo známo více než samotným jeho pražským krajanům. Ale Kanálka vábila hned tehdy domácí, i cizince, ačkoli nebylo tomu dlouho, co svým založením hr. Canal zahájil dobu její proslulosti a dal vznik jejímu půvabu nejen ze záliby pro přírodu, ale i z humanity a z důvodů vědeckých.

Kanálce za nedlouho připadla ještě nová role — státi se zahradou pokusou pro účely národnohospodářské. Jako předseda c. k. vlastensko-hospodářské společnosti — již od r. 1783 jím byl — věnoval nyní hrabě Josef Canal jistou část zahradních pozemků na pokusné pěstění hospodářských rostlin, jež dálo se na jeho útraty. Dovolil, aby současně konaly se tam praktické hospodářské přednášky, zřídil vzorný ústav k bezplatnému vyučování ve fabrikaci syrupu a cukru z řepy a při tom nezapomněl pěstovati 700 druhů ovocných stromů, aby hospodáři s nimi se seznámili.

Další o Kanálce spadá již za naši dobu.¹¹⁾

Dále byla tu na Smíchově proslulá Buquoyská, zahrada náleževší k bývalé vile Dienzenhoferové a druhdy jeviště široko daleko mezi šlechtou proslulých Buquoyských pastorál; byla tu zahrada, jež právě tehdy se stala zahradou botanickou, když odtud po sekularisaci řádu Jesuitského museli se od svého dispeňsáře letního odstěhovati kollejnici od sv. Bartoloměje. Zahradu bude ještě as dostatek známa jednotlivcům svými piniemi, které

¹⁰⁾ Prášek, Panování císaře a krále Josefa II. Č. II. (Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha VIII.) Praha 1904. 80.

¹¹⁾ Podrobně popsal jsem Kanálku z doby její slávy a vědecké působnosti i život v ní v „Českém Světě“ 1906 r. II. č. 9. a 10.; připojen byl i portrét Canalův a obraz zahrady.

dekorativně přizdobovaly levou kulisu pobřežní pouti po nábřeží smíchovském; t a k é z a h r a d a s l a v a t o v s k á a všechny, které tu zbyly od někdejších letohrádků, to byly zhruba promenády lepších tříd pražských, společnosti přístupné ochotou a liberálností majitelů.

Mezi zahradami veřejnosti úplně přístupnými byla na Novém městě zahrada Clam-Gallasovská v blízkosti Kateřinek, k níž vedla alej mezi bývalým ústavem šlechticů (dnes všeob. nemocnice) a býv. jesuitskou rezidencí (nyn. voj. nemocnicí). Měla malé divadlo a lázeň a byla každému k procházce otevřena, podobně jako Lobkovická vinice na Hrádku, (kde bylo lze dostati červené i bílé české víno v zapečetěných lahvičkách a zaječickou vodu). Mohu po minouti „bubenecký park“ král. Oboru, i stejně oblíbený Císařský mlýn jako známé procházkové cíle Pražanů té doby, kteří však nepohrdli při svém temperamentu ani zabranskými místnostmi zábavnými. Za Špitálskou branou, na poříčské straně Prahy, byly to Veliké Benátky, kde odbývány na veliké uzavřené prostoře zmíněné již štvanice. Pražané rádi na ostrov s velikým bělidlem plátna chodívali, přes časté jeho zátopy, v letech osmdesátých však na čas zájem se soustředil k nedalekému „Růžodolu“ (Rosenthal) zcela nově vystavěnému a zařízenému známým nakladatelem a antikvárem Ferd. z Schönfeldu na pozemcích někdejšího špitálu, jež staroměstská obec prodala. Královský český dvorní tiskař založil na pozemcích velikou papírnou a „krásnou zahradu, jež představovala mapu Čech“ (stezky — tok řek, stromy — polohu jednotlivých měst).¹²⁾ Před papírnou dal zbudovati rozlehlou zábavní místnost, jež současníkům velmi se líbila.¹³⁾

Uvnitř města však stal se počátek první promenády v e r e j n é za Marie Teresie zásypem příkopu mezi Václavským náměstím a Prašnou branou (vznik „staré aleje“). Z této doby, kdy provedeno sloučení všech 4 pražských měst, datuje se i zajímavé nalezení a zachránění knihovny bibliofila 16. věku pana Vřesovce, odkázané malostranskému magistrátu, v jedné z komor radničních. Jinak

¹²⁾ Čechy III., 2., 475.

¹³⁾ Obrázek č. 1., reprodusovaný v záhlaví dle původní rytiny vzniklé brzy po dostavění kůrkami kryté budovy, můžeme doprovodit oficielním popisem tohoto za nynějším viaduktem stávšího „zábavního místa“. „V dolejším poschodí vpředu je vchod do pekárny [patrně prodej pečiva], vedle je dvojoknový pokoj pro hosty. Vedle hlavního vchodu s předsíní o 2 oválných oknech je kavárna. Na tuto přilehlá hlavní vchod vedoucí k divadlu, odtud až ke vchodu (pro herce) umístěnému na konci tábore se oběma poschodími prostora divadelní. V druhém patře je v rohu rozkošný kabinet se 2 okny nazad s výborným výhledem na Velké Benátky a Bubny, vedle pokoj kulečníkový a dále hostinský, oba o 2 oknech, kde zároveň je ve svém oddělení cukrárna a buffet. Pak byl sál o 3 oknech a potom prostorný, krásný taneční sál se 4 okny. Ostatní místnosti zaujmá divadlo.“ Jiný úsudek dobový prohlašuje budovu za „úplně čínskou co do vzhledu a proto okouzující a románovitou“. O programu zábav nám prozrazuje, že provozovány byly činohry populárního slohu, jež vzhledem výběru a zvláštěnosti značně přízni se těší.

však tím časem ztratila Praha mnoho ze svých památek architektonických i drobného umění zrušením klášterů a chrámů, třeba že zevní vzhled Prahy velice získal, jmenovitě po založení komise pro okrašlování města a také značným ruchem stavebním. Budovy tenkráté vzniklé po stránce své výzdoby, jak povíděno, mnohem jsou střízlivější starých, na jichž místě z velké části vyrostly nebo aspoň byly přestavěny. Tehdy přistavěno patro i radnici staroměstské na straně náměstí. Účelům agendy obecní přikázány také síně prázdného od nedávna kláštera Benediktinů od sv. Mikuláše. Vedle počátků pojmenování ulic přinesla tato doba reforem i snahy po dosažení větší čistoty ve městě, jež posud prosto okapních rour a kanalisace, po deštích tonulo v blátě. Z hygienických důvodů vydán i také zákaz dalšího pohřbívání na hřbitovy uvnitř města a založena dvě nová pohřebiště: hřbitov olšanský a pro Malou Stranu a Hradčany košířský,jenž z části svými posud udrženými náhrobky přímo nás spojuje s odvětvím umělecké tvorby té doby.

Ostatně dotýká se tato kapitola vlivu událostí, jež jaksi nejtěsněji jsou spojeny se jménem doby Josefinské: vlivem sekularisace.

Koncem rokoka nehemzí se to tak kněžími, jako dříve, kdy „na pražském mostě“ (pis turista) „tolik jich bylo lze spatřiti.“ Zrušením napřed Jesuitského rádu, pak i dalších přemnohých klášterů, zmenšil se počet duchovních, formálně už také tím, že z velké části přiobívali se odtud světským oblekem. Noviců nepřibývalo tedy a bývalých konventuálů rychle ubývalo. Ti, kteří dovedli se vpraviti do nových poměrů, volili si značným dílem jiná zaměstnání a nechodíce jako dříve za duchovními povinnostmi neobjevovali se tak často ve veřejnosti.

Mniši, pokud nepřešli do jiných klášterů anebo nestali se světskými kněžími, bydlí u příbuzných, není-li jich, samotni nebo po dvou ze své pense, jež činí 150—300 zl. Ale ze všeho je patrnó, že nový život a ruch, kterému nyní hledí tváří ve tvář, není jim nijak milý a příjemný — neopustili své kláštery, které jim byly samostatnou vlastí, o své vůli, nýbrž z přinucení. Ostatně tu a tam zvykli si přece. Bývalí mniši věnovali se četbě, která jim dříve byla nepřipustna a velice mnozí z nich stali se vyznavači osvícenství.

S pensemi jim vyměřenými vystačovali úplně, dík značné laci pražských požívatin. Mimo to mnozí z nich soukromě vyučovali.

Při zrušení klášterů jeptišek bylo ustanovenovo, že ony, jež s jinými družkami pod dozorem žiti chtějí, obdržeti mají 150 zl., jinak 100 zl. Zvolily-li jiný klášter v zemi, dostalo se jim cestovného 60 zl., bylo-li to v cizině 100 zl.

Sekularisace Josefinská ovšem zcela přirozeně, jak již zmíněno, značí ochuzení Prahy o nesčetné poklady umělecké. Jen v jednom směru vřadil bych sem popud k novému odvětví tvorby

a to zřízením nových veřejných hřbitovů a zápopovědí pohřbívání v kostelích a u kostelů. Jest to nové vzpružení, nové založení mladé tvorby náhrobkové a pomníkové, kteráž snad nebyla by se projevila poměrně tak šťastně, jako tomu bylo na starých nyní částech tehdy nových hřbitovů. Za to ovšem sekularisací rozmetána byla střediska a řekl bych choviště umění a sice hlavně malířského a hudebního, jimiž byla jistě polovina klášterů a seminářů, jichž členové a chovanci musili se rozptylit do všech konců země. Stará církevní hudba česká ztrácí odtud mnoho milovníků a pěstitele. Na hudebních školách venkovských byly rektorem a představeným jich požitky značně ztenčeny, ano i zrušením některých klášterů a kostelů odňaty. Tím ustupuje trochu umění hudební, až dotud tak kvetoucí. Je známo, že značná produkce v oboru církevní hudby poskytovala příležitost nejen uplatnit svého hudebního genia nebo prostě schopnost, ale i hledati pro provedení skladeb nové mladé síly. Odtud bylo takové množství hudebních škol a proto již od 6 let bývala mládež a zvláště hoši cvičeni a vzděláváni v hudbě a v interpretaci hudebních děl. V Čechách bývalo dříve zvykem a povinností řídícího školy, že musil každoročně aspoň jednu novou mše sám složiti. Provedení takovýchto skladeb bývalo proto jakousi zkouškou chovanců a svěřenců komponistových, který měl příležitost tak poznati stupeň jejich opravdového pěveckého výcviku. A že tehdy bývaly poskytovány hmotné podpory pro vzdělání se v hudbě, nebylo jim těžko pokračovati v něm. Tak záhy opatřil si mladý adept hudebního umění známosti s kněžími a hudebními přátely. Ovšem na druhé straně přece aspoň z časti našla se náhrada za ochranu a podporu hudby se strany klášterů a jich prelátů; jako již dříve, tak i nyní ještě šlechtici přijímali mladé hudební talenty do svých orchestrů nebo do svých kapel. Tak měli Morzinové, Hartigové, Černínové, Mannsfeldové, Pachtové, arcibiskup pražský a jiní mezi svými chránenci mnoho mladých umělců. Šlechtici tito ze svých panství přivedli do města děti poddaných v počátcích umění vyučené vesnickými učitely a vydržovali si zvláštní domácí kapely. Často tvořily tyto kapely část domácího služebnictva. Myslivci tělesní nebývali připuštěni do služeb, dokud neovládali dokonale lesní roh. Takovýmito opatřeními a pohybem mezi šlechtou opatřili si mladí umělci znamenité známosti a pro sebe velmi zhusta pověst, která jim vynesla rychlé zlepšování postavení, odporučení a ovšem také skoro v polovici případů odchod do ciziny, kde čeští umělci docházeli správného pochopení a ocenění. —

Po umění ještě něco málo o řemeslech. Roku 1731 obdržely cechy zvláštní jenerální cehovní artikule, které od té doby byly přijaty mistry a tovaryši za všeobecné vodítka směrující k dobrému řádu řemesel. Avšak přece také po vydání těchto cehovních řádů vloudily se u řemesel tak mnohé přehmaty a přihodila se tak častá zneužití, že pod vládou Marie Terezie

skoro všecky druhy živností, a zvláště cechy obchodní obdržely zvláštní a zcela samostatné cehovní artikule nesené tendencí, přehmaty a zneužití řemeslných oprávnění od základu zmařiti. Tato opatření měla také aspoň to ovocem, že drahocenné mistrovské kvasy, právě tak nákladné kusy mistrovské, zachovávání modrých pondělků, dávání „gleitu“ tovaryšům tím byly zrušeny. Za vlády císaře Josefa II. bylo cechům veřejné obcházení s velikými korouhvemi cehovními za hudby a zpěvu při svátku Božího těla a jiných slavnostech zastaveno. Naproti tomu obdržely cechy ony pokyn, aby při procesích užívaly malých korouhví kostelních a zanechaly veškeré hudby. Brzy po vyhlášení tohoto královského výnosu následovalo úplné zrušení pražských cechů: řeznického, mydlářského, zvonářského, voskářského a perníkářského. Pokladna byla se vším cehovním nářadím a ostatním jméním od politické instance zemské vzata v uschování, avšak při tom každému dánou bylo na vůli vésti obchod produkty zrušených cechů. Brzy následoval podobný osud i u cechů dalších. Ale nesmí dojem tohoto opatření vzbuzovati zdání, že by obchody a živnosti byly bývaly tím zbaveny kontroly a dozoru. Policejní úřady bdí stále jako před tím a vedou dozor, aby občané byli opatřováni dobrým masem a poctivými svíčkami atd. a nebyli podváděni na váze. Mezi jiné, abych tak řekl všeobecné přednosti zrušení cechů bylo by čítati — ovšem jenom pro tehdejší dobu nepřelidněného města — že uzavřený počet mistrů byl zrušen a tím každému obratnému tovaryši umožněno nabýti práv mistrovských, že kartelování živnostníků se tím činilo méně snadným. Podle toho ovšem i ceny staly se pro publikum příznivějšími. Na druhé straně arci vyneslo opatření to namnoze pokles v kvalitě výrobků, poněvadž vystoupila usamostatněna celá řada po případě méně zručných živnostníků; v onech řemeslech, která bychom označili názvem uměleckého řemesla, znamenalo to značný sklon úrovně — jednak i hyperprodukce tovarů a nemožnost opatřiti je dostatečným odbytem, v době ne příliš dlouhé přiměla mnohé živnostníky ku pokusům, které nebyly zcela správné. Tak vidíme, že uprostřed vlády Josefovy dělí se řemesla na tak zvané cechy policejní a cechy obchodní. Policejními nazývaly se proto, že podléhaly policejnemu ředitelství, aby město mohlo být opatřeno pravými a dobrými potravinami v dostatečné míře. Do kategorie potravinářů náleželi mlynáři, pekaři, řezníci, sladovníci, vínopalníci, výčepníci vína, hostinští, obchodníci s rybami a ovočnáři. Většina pivovarů byla na konci rokoka v Praze na dolejším Starém městě v Dlouhé třídě a na Perštýně; ostatní, hlavně malostranské a novoměstské byly rozptýleny. Z ostatních cechů zmínil bych se o ševcích, kteří vyráběli tovary, jež závodily dobrotu a zdatností s vídeňskými. Pražští obuvníci dělili se podle tří hlavních čtvrtí pražských. Většina měla své krámce v Jesuitské ulici. Také pražské mydlářstvo tvořilo pozoruhodné odvětví měšťanské výživy. Voskáři utrpěli Josefinskými nařízeními o výkonu kultu

tenkráte značnou újmu. Že truhláři tehdejší byli mistry, zná každý, kdo má interes o staré kusy nábytku, které skutečně v této době jsou pravými uměleckými pracemi. Kominíci byli tehdy již rozděleni na určité čtvrti městské se závazkem a privilegiemi: držeti v čistotě komíny svého obvodu. Neměli tehdy již onoho zlatodolu ve svém řemesle jako na počátku 18. stol. Pražští hrnčíři byli daleko spíše kamnáři, ponechávajíce skorem výhradně výrobu nádobí kamenného venkovským. Ze živnosti obchodních uvedl bych puškaře, kterých nebylo mnoho přes deset, kartáčníky, soustružníky, jircháře, mosazníky, kterých nebylo ani tucet, sklenáře, zvonaře, pasíře, rukavičkáře, kteří byli široko proslulí a dopomohli tak k rychlému vzniku v třetí čtvrtině 18. stol. založené francouzské továrny na rukavice. Mědikovci, většinou v Platinéřské ulici, měli hlavně pověst jako dobrí kotláři pro pivovary. I perníkáři utrpěli zrušením pouť, procesí a slavností církevních značnou újmu na živnosti. Také parukáři v Praze byl značný počet — asi půl sta — kteří neměli cechu, nýbrž jenom jakési volné sdružení, jež tvořili majitelé závodů. V Jesuitské ulici byla značná řada mečeřů, kteří v onech létech, kdy všeobecně ještě bylo modou, nositi dýky a kordy, vyráběli krásné produkty toho oboru, později, když moda přešla, věnovali svůj um výrobě přezek a knofliků. Pro příklad z řemesel zcela zaniklých jmenoval bych také punčocháře. Mezi tovární výrobou, která ovšem je daleko mladší, nežli živnosti řemeslné, pokud arci na sklonku rokoka v Praze byly, zmínil bych se o tabákové manufaktuře — bývalém klášteře Celestinek na Novém Městě v Jindřišské ulici (pošt. ředitelství). Dále byla zde sanitárná se závazkem královského desátku a odvádění ledku departementu dělostřeleckému. Dále mydlárna zřízená židem Šeftelesem před Strahovskou branou. Továrna na lučavku byla v Dlouhé třídě, vedena chemikem Pregnerem. K vysokému stupni dostupilo barvírství. Mezi barvíři přední místo zaujímal Engel v Truhlářské ulici. Erkel měl zvláštní bělidlo na ostrově barvířském. Vápenice a cihelny byly v každé čtvrti městské a byla mezi nimi největší vyšehradská, schwarzenberská a hergetovská. Také papírna byla na Novém Městě před špitálskou branou a byla vedena tiskárnou a knihkupectvím Schönfeldským. Tkalcovny plátna byly z části v Petřské ulici, pokud šlo o výrobu domáckou, továrny byly na Újezdě a na Smíchově. Také přádelny a tkalcovny vlny byly v Praze a dopomohly ku proslulosti pražskému etaminu. Továrna soukenická byla na Starém Městě v někdejším klášteře sv. Anny, byvší sem přeložena z kláštera sv. Anežky. V továrnách hedvábnických největší pozornosti těsil se samet. Také i továrna na kostice byla v Praze tehdy zřízena. Továrna rukavic, o které se stala zmínka, byla ve čtvrti petrské a náležela firmě Boulogne a spol. Mezi tak zvané živnosti volné, které každý mohl provozovat, náleželi voňavkáři, potom tiskaři látek, pokud nebyly apretovány, předení lnu, bavlny, vlny a hedvábí, vyšívání, potom

výroba pečetního vosku, vějířnictví, čistění skvrn, zdobení per atd. atd. Mezi ostatním obchodnictvem, zmínil bych se jenom o knihkupcích, kteří byli hlavně na Malém náměstí a v ulici Moštěcké. Pražští knihkupci měli oprávnění se svou živností spojovatí všecky ostatní s ní spojené totiž: písmolijectví, knihtiskářství atd. Styk knihkupců s knihkupci zahraničními byl velmi čilý. Půjčovna knih měl Gerle a odbýval při ní často veřejné dražby. Arcibiskupská tiskárna byla u sv. Jiří. Schönfeldovská měla při sobě tak zvaný „Prager Zeitungscampoř“ a diesbachovská na Malém náměstí tiskla pro divadlo. Nejznámější krám s mědirytinami byl v ulici Jesuitské a náležel známým bratřím Balcerům. Zmíním-li se ještě o několika závodech s porculánem a s majolikou, kde tehdy těšily se největšímu odbytu porculán saský a majolika holičská — a ku podivu nejmenšímu porculán vídeňský, mohu tuto kapitolu o pražských řemeslech a obchodech i továrnách ukončiti s podotknutím, že na tento čas, o kterém právě řeč, i značným předmětem obchodu zcela mimořádného a zvláštěho tvořily předměty z inventářů klášterů a kostelů právě zrušených. Byly rozprodány za babku, v dražbách prodány — co bylo prohlášeno za směť, dáno po nůsích tomu, kdo ji chtěl aneb vyhozeny vůbec. Antikvárum tehdejším dělo se tak na neskonálný zisk a toto rozprodávání inventářů kostelních, které znamená pro vždy, na všecky časy nesmírné ochuzení české vlasti, jest z nejsmutnejších stránek v historii následků sekularisace Josefinské. Je totiž ještě dosti známo faktum, že do roku 1782 spadá rozprodej zbytků Rudolfovy sbírky.¹³⁾ Popis těch věcí byl by dlouhý a příliš smutný. Poslední doba objevila inventáře těch sbírek; ale z oné doby víme, že Breughelovy originály odhadnutý a prodány po 7 kr. a torso Ilioneovo, dílo Skopasovo, které po létech koupil král Ludvík bavorský za 6000 dukátů — odhadnuto na 30 kr. Nebudu rozpřádat tu smutnou kapitolu — chtěl jsem jen jí dáti těmto větám závěreční vignetu také ze sklonu rokoka.¹⁴⁾

○ ○ ○

¹³⁾ K. B. Mádl v Pam. arch. XXII, čís. 2.

¹⁴⁾ Skizza tato, jež je celkem obsahem přednášky, konané ve Společnosti p. s. č. dne 23. V. 1906, nechce být úplnou licnou, jsouc pouhou kostrou a nevytýkajíc jmen ani fakt a let. Prameny hlavní (mimo cit. již literaturu): Vollst. Beschreibung d. Kgl. Hpst. Prag . . . Wien 1787. 8°. 2 díly. Beobachtungen in u. üb. Prag v. e. reis. Ausländer Prag 1787. 8°. 2 svaz. Jahrbuch d. Tonkunst von Wien und Prag. (Wien) 1796. 8°. — Prager interessante Nachrichten nebst d. eigentl. Intelligenz. hg. v. Vinz. Vikt. Pruscha, 1786. 8°. — Cornova, Geschichte d. Waiseninstituts zum h. Johann d. Täuf. in Prag. Prag 1785. 8°. atd.

ZD. WIRTH: BRYKCI Z CYNPERKA A P. FLÖTNER.

PŘÍSPĚVEK K VÝTVARNÉ TECHNICE.

Originalita v námětu i zpracování jest v starší době pojmem rozhodně širší a výtkou plagiátu méně ohrožený než v dnešním čase. A přece pokládáme za umělce muže, který pokrývá veliké plochy zdí chrámových volnou parafrázi cizích miniatjur, ceníme si autora rytiny dle malby slavného mistra, neho mluvíme o umění u vyřezávače ze slonové kosti, jenž obláčí svůj pohár v plastickou odliku některého zcela známého obrazu. Technika tvoření zachraňuje tyto zručné řemeslníky, jejich umělecký instinkt, jenž dovede cizí myslénku přizpůsobit nehledaně jinému materiálu a jejich vkus, se kterým vybírají svoje předlohy. Zajímavé problémy ikonografické mají často zde svoji příčinu a psychologický podklad, právě jako se odtud vysvětlují bludné někdy cesty provenience motivů všeobecně užívaných.

Máme dobrou příležitost poukázati na obratné přejímání cizích výtvarů uměleckých v našem řemesle. Nedávno vyšla kniha Leitschuhova o Flötnerových plaketách,* jíž se podařilo na základě seznamu olověných plaket z r. 1624 přesně pověřiti jménem Flötnerovým práce dříve mu jen bystrou kritiku umělecko-historickou připisované, potvrzdila, co již dříve bylo nápadné: Brykciho devět dětských mus jsou věrně na zvony přejaté plakety Flötnerovy. A k tomuto výsledku dovolte několik průvodních slov.

Působení geniálního Švýcara, Petra Flötnera, jehož díla byla pokládána za italská teprve v poslední době dostalo se náležitého ocenění. Ukázalo se, že jeho originelnost jest nesporná, že byl mezi prvními, již vlili renaissanci německého ducha a individuální styl a že zejména v drobných plaketách, které se vyznají italským dílům nejslavnější periody, dospěl tento mnohonásobný umělec vrcholu své tvorivosti. Drobná plastika ú něho vyplňuje léta 1536—46 skoro úplně. Věnoval se tomuto krásnému generu, vykořisťován norimberskými zlatníky a příliš na nich závislý, a vytvořil jich spoustu. Ze pracoval zprvu dle italských vzorů, je nepochybně, ale moderní studium dokázalo, oč byl umělecky výše proti současným německým plastikům. Měl více fantazie a pohyblivosti a klonil se více k přírodě. Nebyl již naivní

*) O plaketách Flötnerových viz zejména : K. Lange, Peter Flötner, ein Bahnbrecher der deutschen Renaissance (Berlin 1897), Leitschuh Fr., Flötner-Studien. I. Das Plakettenwerk (Strassburg 1904) a článek v časop. Kunstgewerbe in Elsass-Lothringen roč. V., 161—70. Ostatní lit. viz u H. Seppa, Bibliographie der bair. Kunstgeschichte bis Ende 1905 (Strassburg 1906) str. 264. O Brykci posud máme jen odstavec v Rybíkově O českém zvonářství str. 17. Jinak použito hojně literatury místopisné z celých Čech a Soupisů památek České Akademie.

umělec jako jeho druzi, ale sebevědomý tvořitel a to, že u něho bylo nejužší spojení umění a báječné řemeslné zručnosti, posíilo a obohatilo současné tvorení. Jeho plakety sice již tehdy, jak Lange dokázal, byly, pozlaceny a zarámovány, předmětem sběratelské obliby vedle medailí, ale hlavnější jich účel byl obchodní a charakter průmyslový. Lange tvrdí, že originály byly buď prováděny v kovu tepáním, buď — a to pro obchod pravidlem — v měkkém kameni (mastku, solenhofenském kameni) a z něho odlévány nejdříve do cínu, pak do olova. Olověné odlitky jsou pravým obchodním zbožím, jich soubor patřil k inventáři dílen zlatnických, slévačských atd. To dělo se s plaketami různých mistrů, ale díla žádného z nich nebyla tak rozšířena jako plakety Flötnerovy. „Kam jen pohlédneme,“ praví Leitschuh, *) „celé německé umělecké řemeslo jich užívalo. Na skřínkách ze slonoviny a kasetách nejrůznějšího druhu potkáváme se se stříbrnými reliéfy Králů, na čísích a pohárech z drahých kovů i na cínových lahvích vidíme jeho Cnosti, Planety a Musy, na porýnských kameninových džbánech jeho Nepravosti, na cínových talířích a mísačích jeho drobné výjevy biblické. Celou z. polovici XVI. století trvá neztenčeně tento vliv, ale udržuje se daleko do věku XVII. a ještě v baroku se vyskytují kopie, ovšem v duchu nového umění pozměněné. Ale tento vliv má vedle dobrých i stinné stránky. Nejlepší řemeslníci XVI. století byli mocně Flötnerem podmaněni; cítili, jak dovede ve svých drobných dílech obratně pracovati k dojmu z okamžiku a závodili mezi sebou, kdo více vytěží z látky tak příhodným způsobem nasbírané. Není divu, že se pak stěží odpoutali od jeho způsobu podání, jak to vidíme na spoustě jiných, jinak výborných prací; myšlenky Flötnerovy se vžily v krev a kosti uměleckého jich přesvědčení, učitel stal se autoritou. A tak jich zacházení s abstraktními tvary je učené a hledané a přes technickou virtuosnost, která stále zůstává dědictvím školy Flötnerovy, umělecká cena plaket od století ke století se menší.“

I v Čechách podlehli vlivu Flötnerovu. Podrobnější studium to dokáže, ale zatím je to zjištěno jen u Brykciho. Olověné odlitky Flötnerových plaket přišly obchodem také do Prahy, nebo si je Brykci, který před r. 1550, kdy již provozoval samostatně řemeslo zvonařské, cestoval v cizině, sám přinesl a užíval jich odtud ve vlysu svých zvonů. Znal-li pouze dětské Musy nebo odléval-li i jiné plakety Flötnerovy, nedá se prozatím s bezpečností říci pro úplně nedostačující materiál obrazový. Plakety, o něž se jedná, jsou vzácné kusy sbírek a celý cyklus dá se jen theoreticky a obrazově shledati.**) Jsou to antické musy jako děti,

*) Podáno ve zhuštěném výtahu.

**) V majetku pí. vdovy po M. Arndtsovi v Kolíně n./R. jsou Urania, Klio, Melpomene, Terpsichore, Erato, Polyhymnia, v Uměl.-prům. museu v Berlíně je Kalliope, v Bavorškém prům. museu v Norimberce Euterpe a v Museo civico v Bologni Thalia. Reprodukovány jsou výborně ve zmíněné již knize Leitschuhově (tab. XVII.) a dle téhoto štočků zhotoveny též galvanoplastické odlitky pro náš časopis.

s allegorickými a symbolickými attributy v rukou a nápisy po straně.*.) Urania jest charakterisována koulí, na níž vyměřuje kružítkem, před Clio leží nástroje a knihy a v zadu zdvihá se věžovitá stavba, Polyhymnia hraje na mandolinu, Erato na housle, Thalia jakoby deklamovala, Euterpe píská na píšfalu, Terpsichore drží harfu, Melpomene otevřenou knihu a Kalliope zavěšuje desku pamětní. Pozadí skoro na všech plaketách je oživeno: u Polyhymnie vlní se obilí a na zemi leží hudební nástroj, za Clio a Erato stojí v pozadí dům a za Kalliope plot, Thalia stojí před hájem a Euterpe má u nohou varhany a také Terpsichore a Melpomene postaveny do přírody. Modelace originálu je neobyčejně jemná, postavičky přes některé nucené pósy jsou živě zachyceny, a charakterisace neuráží. Brykcí jich užil často, ale vždy stejně. Sestavuje celý cyklus v různém pořadí a opakuje jej dle velikosti obvodu několikrát ve vlysu na koruně zvonů; obyčejně zavěšuje pod tento pás reliefů listovou nebo ornamentální borduru. Toť užití sice obratné, ale pro svůj mechanismus neumělecké; povážíme-li však, že současní umělci vyhýbali se sice úzkostlivě opakování a násobení motivů ornamentálních, ale že někdylikeré odlití plakety nebo medaille nebylo považováno za přečin proti vkusu, nebudeme toho Brykciemu příliš zazlívat. Odlití plaket dálo se asi přímo — jak shodná velikost a podrobnosti plastické ukazují — dle originálních odlitků olověných, ale ciselury nebylo vůbec užito, takže modelace odlitků je hrubá, obličeje a detaily pozadí nezřetelné a nápisy po stranách skoro nečitelné.**) Plaket tu vskutku užito jen jako motivu dekoracního, rovnocenného s jakýmkoliv vlysem ornamentálním. Zajímavé pro nás je, že dle posavadních vědomostí Brykci užil plaket samojediný na zvoně. Lange totiž uvádí spoustu děl všeho druhu a ze všech materiálů, na nichž objevují se Flötnerovy plakety, ale zvonu mezi nimi není ani jediného.

Na konec zbývá vyšetřiti, na kterých dílech Brykciho vyskytují se plakety Flötnerovy a kdy jich užito poprvé. Při nynějsím stavu místopisné literatury a Soupisu památek nelze odpověděti přesně. Rybička zná asi 80 děl Brykciho, kdežto ve skutečnosti jich jest více. Ale ani u těchto známých děl nepodařilo se mi všude dopátrati se v literatuře popisu zevrubného, abych mohl sestavit seznam zvonů s odlišky Flötnerových plaket. Zvony, na nichž odlišky určitě zjištěny, sáhají od r. 1561 do 1589 (Brykci zemřel 10. září 1599) a visí na zvonicích: v Hostinci (Slansko) z r. 1561, v Dřínově (Slansko) z r. 1565, v Radouni (Mělnicko) z r. 1566, v Kladně z r. 1570, v Nechvalicích (Sedlčansko) z r. 1575, v Řepíně (Mělnicko) a Pálečku (Slansko) z r. 1587 a v Kostelci (Roudnicko)

*) Velcuv popis (Soupis památek v polit. okresu Slanském 172) jest někde nepřesný.

**) Fotografii vlysu na zvoně Brykciho v Pálečku u Slánského zhotovil dle odlišky, pro Soupis památek v okresu Slanském pořízeného, pan Fr. Dúras, fotograf ve Slánském.

z r. 1589. Zdá se, že patří sem i zvon v Kostomlotech (Roudnicko)
z r. 1565.

Nepodařilo se mi vypátrati, užíval-li vedle Brykcího v Čechách současně některý zvonař týchž plaket. Zdá se však, že motiv sám ještě dluho byl u zvonařův běžný, protože objevuje se (sice již necelá) řada 6 postav mus v jiném uspořádání, pod arkádami, na dvou zvonech z r. 1636 a 1637 v Uhelné Příbrami (Chotěbořsko).

○ ○ ○

JOS. BRANIŠ: JAK VZNIKLO MĚSTO BRANDEJS NAD LABEM.

Ve druhém sešitě ilustrované vlastivědy „Království České“, nastínil pan Dr. J. Prášek na str. 43. krátce vznik města Brandejsa nad Labem, pokud to na základě listinných pramenů bylo možno. Poněvadž v dohledné době sotva se někdo k témuž thematu vrátí, uznávám za nutné doplniti ještě věc po stránce archaeologické, dříve než památky sem spadající budou snad zapomenuty nebo zničeny.

Založení trhového městečka Brandejsa stalo se patrně v první polovici 14. století z vůle panské, ale nikoli „na pozemcích zamíklé vsi Liv,“ nýbrž převedením obyvatelů staré vsi Liv a patrně i jiných osad na místo příhodnější, k starodávnému přechodu labskému.

Vesnice Liv v nebyvala jihozápadně, nýbrž západně nebo spíše zsz. asi 3 kilometry od nynějšího města při cestě do Brázdimě tam, kde na křižovatce cest do sousedních osad vedoucích u dřevěného kříže posud se říká „v Livách“. Pozoruhodno jest, že před několika lety bylo v těch místech objeveno praehistoricke pohřebiště, jež Dr. J. Píč prozkoumal. Patrně patřilo této zamíklé staročeské osadě.

Ale Livy nebyly jediná osada, jejíž svedením nynější Brandejs povstal, neboť místo, kde nová trhová osada byla založena, bylo již starodávným sídlištěm. Blíže ústí Jizery do Labe stýkaly se vlasti několika staroslovanských kmenů a důležitá cesta, která od Prahy vedla do Pojizeří — do jižních částí Pšovska a dále do Charvat — překročovala zde mohutnou řeku, což při tehdejších poměrech bylo více než důležité. Kdo jen poněkud studoval staré rozsídlení kmenové, pozná, že zde u brány, kterou se přicházelo z Charvatska i Pšovska do knížectví Českého, vzniklo již v pradávných dobách důležité opevnění, byl to t. zv. Hradec, jenž až do 16. století samostatnou, osobitou existenci si zachoval a jehož poloha posud dobrě sledovati se dá.

Od nynějšího mostu přes Labe táhne se směrem k západu příkrá stráň, porostlá stromovím dvou velikých zahrad, mezi

nimiž úzká srázná ulička od piaristské residence k potoku Choboru jest starou stezkou k vodě. Od této uličky jest staré opevnění přerušeno cestou, v níž k valu, jehož hřebenem jest zed a plot piaristské zahrady, přistavěny byly později tři domky. U posledního z nich obrací se hřeben opevnění k jihovýchodu a jest opět kryt řadou domků tak, že jen v zahrádce městského chudobince zřejmě jest patrný; nynější ulice pod kostelem není než bývalý příkop, který Hrádek odděloval od planiny, na níž v 14. stol. založeno městečko..

Vchod do Hrádku býval vedle obecního domu v ulici „na Betháni“, dále pak táhlo se opevnění nad hlubokou roklí, která teprve později k vůli silnice sem přeložené byla zasypána, ale přece půsud s obou stran jest patrná, k nynějšímu mostu. Starožitný, kdysi farní kostelík sv. Petra stojí na východním konci u opyše Hrádku. Že toto opevnění bylo „zemským“, jest patrno i z toho, že ještě v 17. století Čelákovští byli povinni pracovati na opevnění brandejského zámku, což asi byl zbytek starodávné roboty zemské. Proti tomuto opevnění se strany české založil právě Boleslav I. jako údělný kníže pšovský nový hrad Boleslav patrně v úmyslu nikoli přátelském.

Stará silnice pražsko-lužická přicházející od Prahy přes Prosek, hospodu východně od Letňan, Kocandu u Přezletic a Popovice ztáčela se k ústí Chobota, kde u nynější t. zv. rybárny počínal labský brod, či vlastně brody, poněvadž Labe dělivalo se mezi Brandejsem a Boleslaví na více ramen, mezi nimiž byly ostrůvky, přes něž vedly cesty hašové. Že brod jinde býti nemohl než při ústí Chobota u posavádního ostrůvku, jest patrno z toho, že všudy jinde spadá břeh k řece příkrými stráněmi a jen při ústí potoka jest plochý, dále pak i z toho, že osa hradu Boleslavě směřovala k ústí Chobota.

Že Hrádek bylo opevnění a sídliště prastaré, svědčí nejlépe rozsáhlé, patrně k němu příslušné pohřebiště, které bylo objeveno r. 1863, když se urovnávalo brandejské náměstí. Náměstí to nebývalo tak rovné jako nyní, ale stoupalo od severního cípu ke středu tak značně, že poblíž sochy sv. Jana bylo o 2—3 m vyšší než nyní. Bylo dlážděno jako kdysi všecky starší ulice brandejské černým, tvrdým křemenem.

Tato staletým užíváním vyježděná, hrbolatá dlažba byla r. 1862 odstraněna a náměstí potom srovnáno. Při odkopávání vyvýšené půdy uhodilo se v severní části na pravé pohřebiště. Bohužel nebylo při tom znalce, který by byl nalezy soustavně prozkoumal nebo aspoň dle tehdejšího stanoviska prae-historické archaeologie zjistil. Kosti putovaly většinou do špoldárny; pokud sám se pamatuji, nalezeny kostry skrčené a mnoha různých předmětů, které byly dílem rozkramařeny, dílem získány nebožtíkem kosteleckým děkanem P. Jos. Petrášem, jenž tehdy v Brandejse kaplanoval. Poněvadž prý byly nalezeny i římské

mince, bylo by ještě dnes prospěšno pátrati, zdali se v pozůstatku jeho některé nálezy zachovaly.

Na východní straně náměstí byl tehdy objeven i náhrobek jakéhosi rytíře, při zdvihání urazil se roh; nyní jest deska ta, skulpturou dolů obrácená, zapuštěna do chodníku před domem pana Hochmanna pekaře.

Jméno Brandejs jest však patrně starší než trhová osada v 14. století založená a souvisí zajisté se slovem „brána“. Po mé méněném znamenalo bránu (cestu) mezi dvojím opevněním.

Jedno jsme konstatovali na Hrádku, druhé bylo patrně u bývalého kostela sv. Vavřince, v místech, jež p. Dr. Prášek Nižním Hrádkem nazývá. Kostel ten býval až do 16. století farním a měl svou osadu, která se rozkládala od něho na západ při staré pražské silnici po levém břehu Chobota. Myslím, že právě tato osada slula od starodávna Brandejsova a po ní nazýván i dekanát brandejský; po novotném městečku, které ve 14. stol. kostela vůbec nemělo, se rozhodně nazývati nemohlo.

Ke kostelu sv. Vavřince byly kromě starého Brandejsa přifařeny i vesnice Livy a Leblovice, jejichž půdy podnes tvoří soubor pozemků brandejských.

Obě starodávná opevnění pozbyla svého strategického významu v 13. století, pokročilé válečnictví vyžadovalo pevnosti nové a číla frekvence na cestě tak důležité nemohla se již spokojit brodem, ale potřebovala mostu. Obojí zřízeno patrně současně nejpozději ve druhém desiletí 14. věku.

Na výšině od Hrádku roklí oddělené zbudována pevná tvrz a pod ní směrem k Boleslaví dřevěné mosty tak, že přístup k nim vedl mezi hradbami parkánem tvrze, aby posádka měla jej úplně ve své moci. Několik kroků od vjezdu na nynější most bývala ještě v první polovici minulého století hradní brána, kterou silnice procházela, na ostrůvku mezi prvním a druhým mostem bývala „celna“, kde platilo se clo (nikoli mýto), jaké z prastarých dob se zachovalo leckdes na pomezí bývalých kmenových vlastí.*)

Stará pražská cesta musila být při zřízení mostu přeložena a nevedla již potom k „rybárně“, ale zahnula se okolo mlýna „na potoce“ na pravý břeh Chobota a potom podél něho k Hrádku, jehož opevnění na severozápadní straně jí ustoupilo; Hrádkem pak prošla ulicí podle nynější piaristské residence a kostela sv. Petry, načež patrně po zvoditém mostě vedla do brány nového hradu.**) Snad brzy po zbudování mostu a tvrze došlo k vysazení

*) Tak ještě na sklonku 15. století platilo se clo v Mochově na pomezí bývalého panství Slavníkovců a Přemyslovců.

**) Ještě před padesáti lety říkali staří lidé, že „u Krolupů“, t. j. v nějším hostinci u Branžovských bývala kdysi pošta a největší hospoda. Také stará pražská silnice okolo sv. Anny k Popovicům nebyla ještě úplně zapomenuta, ač již v 16. století vznikla nová cesta podle Vrábi, Dřevčic, Vinař a Kbelů až na malé odchylky nynějším směrem ku Praze,

trhového městečka, kam svedeni obyvatelé starého Brandejsa, Liv a snad i Leblovic, osady, která bývala asi tam, kde od cesty k Martinovu odděluje se cesta zárybská.

Nově založené městečko rozkládalo se kolem prostranného, dosti pravidelného náměstí a čtyř z něho vybíhajících ulic; po nejbližší ze svedených osad, jejiž farní chrám zůstal i potom, farním kostelem městským, přijalo jméno Brandejs a mělo asi 70 domů měšťanských. Starý Brandejs po levém břehu Chobota nebyl pojat do městského práva, neboť ještě na počátku 19. stol, nemělo tam žádné číslo „várku“; osada ta stala se jaksi předměstím, na němž měšťané měli selské dvorce, stodoly, pastoušku, stádo, kovárnou, kde usazoval se i dělný lid podsedkův a židé, kteří si tam zídili i synagogu a hřbitov.

Těchto několik řádků píše jednak jako doplněk k statím pana Dra. Práška, jednak i proto, abych pražské přátele starožitnosti, kteří nemají do Brandejsa daleko, pohnul k zevrubnějšímu studiu starých cest a opevnění nad jiné zajímavého, a jsem přesvědčen, že podrobnější pátrání v tom směru pro poznání starého osídlení těch končin může být velice důležité.

○ ○ ○

JAN HERAIN: TEPEANÉ KYTICE NA PRŮČELÍ I KOSTELA SV. SALVATORA V PRAZE.

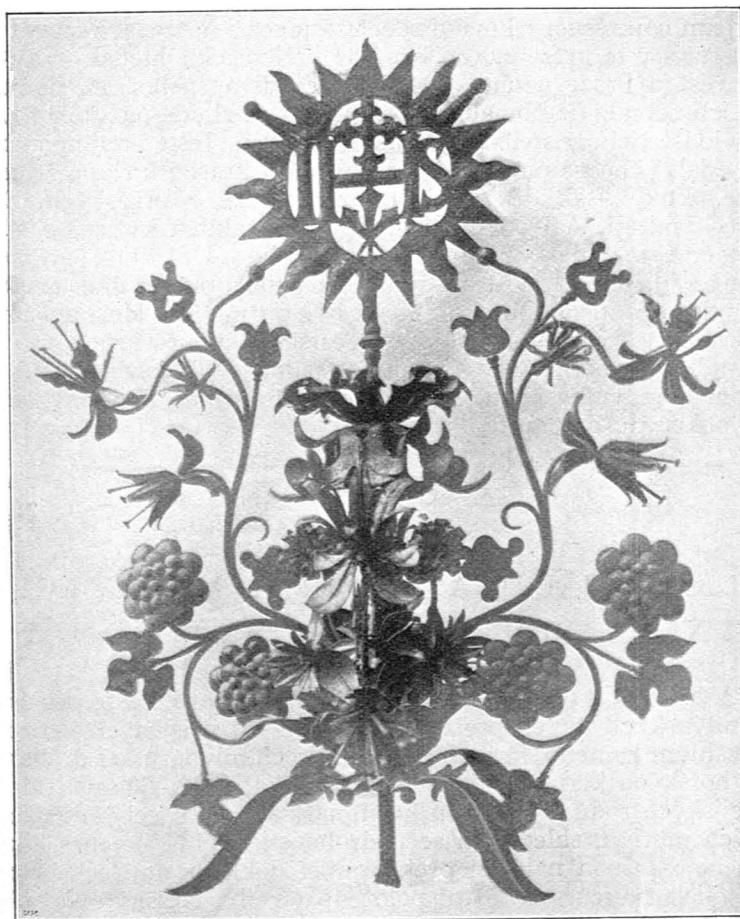
Křížovnické náměstí se svými, umělecky cennými budovami a krásným pohledem na panorama Hradčan jest pokládáno znalcí za nejlepší partií ze zachované staré Prahy. Příčina této zachovanosti jest, že tři strany náměstí patří mrtvé ruce, totiž církvi, státu a obci, tudíž stranám konservativním, které ku změnám nejsou tak náchylny.

Imposantní staviteľskou památkou tohoto náměstí jest západní průčelí bývalého jesuitského kostela sv. Salvátora, mající za přístavek loggii o třech obloucích. Na parapetu loggie stojí šest soch a tři železné kytice, o něco dále v pozadí na kostelním štítě osm soch a dvě železné kytice.

Kollej Jesuitů staroměstských přikročila r. 1654 ku přistavbě zmíněné loggie a zároveň k výzdobě štítu kostela sv. Salvátora. Sochařská výzdoba i s kyticemi byla dokončena r. 1659 a jako stavitele tohoto znamenitého díla jmeneje Schmiedl ve své Historii Jesuitů vlašského mistra, architekta Karla Lurago a tvůrce soch Jana Jiřího Bendla (Pendla), sochaře pražského.

Železné kytice jsou tvaru renaissančních, z kruhovitých závitků vybíhají v krásné květy listnaté a jsou zasazeny do oválových

ozdobně provedených kamenných květináčů. Tři takové květináče stojí mezi sochami na parapetu loggie, (tab. II.) kdežto v levo na štítě kostela stojí květináč s kyticí mající nejvýše hierogramm

Obr. 4. Tepaná kytice na průčelí kostela sv. Salvátora v Praze.

I. H. S. (viz obr. 4), a v pravo květináč s kyticí a hierogramem „Maria“.

Poslední dobou bylo pozorovati, že železné kytice následkem silného rezavění hynou, neboť mnohé květy a listy počaly odpadávat a jednotlivé stonky byly velice slabé, od rezu ztrávené. Byly tedy dle starých železných kytic zhotoveny věrné kopie ze štýrského železa, což dalo stavební oddělení c. k. místodržitelství r. 1892 inženýrem p. Ant. Studničkou provésti. Vykování všech

pěti železných kytic provedl zámečník p. Frant. Říha, načež staré dvě kytice dány do sbírek Umělecko-průmyslového musea, kde stojí na římse v I. sále prvního patra.

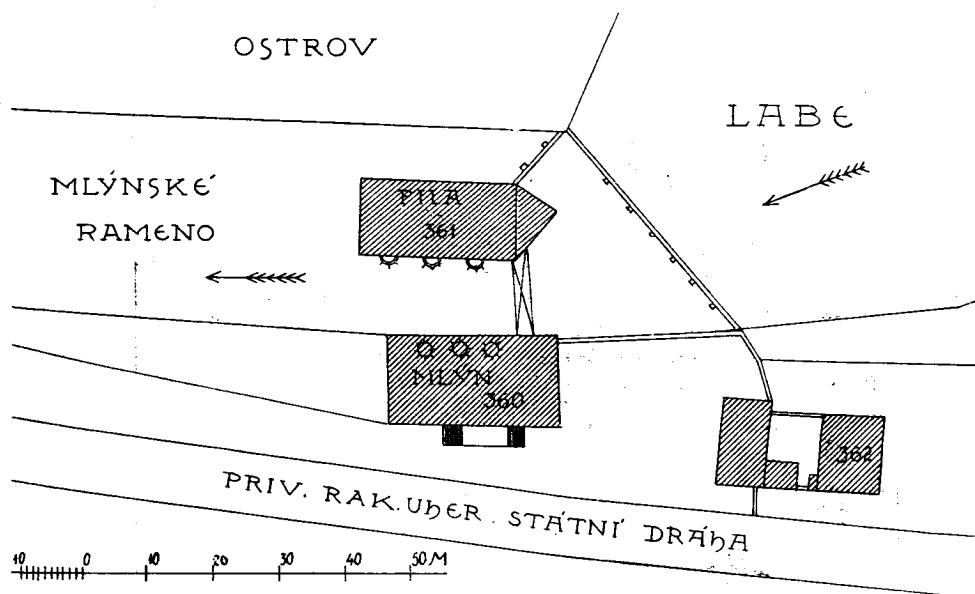
Do nedávna platila o Praze pověst, že má z doby renaissanční a barokní nejkrásnější kování ze železa jakož i mříže, jakých v tom množství a v té kráse marně bys kde v Německu hledal — avšak ta pověst o Praze nebude již brzo pravdivá, neboť na domech v ulicích nebude již pomalu ničeho — tak že zbude jen ztěží to, co jest v klášteřích, kostelích a městském museu. Ještě před nemnoha lety vídali jsme namnoze na štítech domů krásně kované železné kytice, které však od několika let nápadně z pražských štítů a střech mizejí. Asi od dvou let zmizela taková kytice se štítu domu č. pop. 76 na Malé straně, zvaného „U tří zlatých pstrůšů“ před Malostranskou mosteckou branou, dále zmizely tři kytice se štítu domu „U pěti korun“ v Melantrichově ulici čís. 465. Na jižní straně Staroměstského náměstí zachovala se doposud na domě lékárny č. pop. 551 jedna z takovýchto kytic na vrcholu domovního štítu, kterou dozajista stihne podobný osud, že ji pokrývač odstraní a zašantročí.

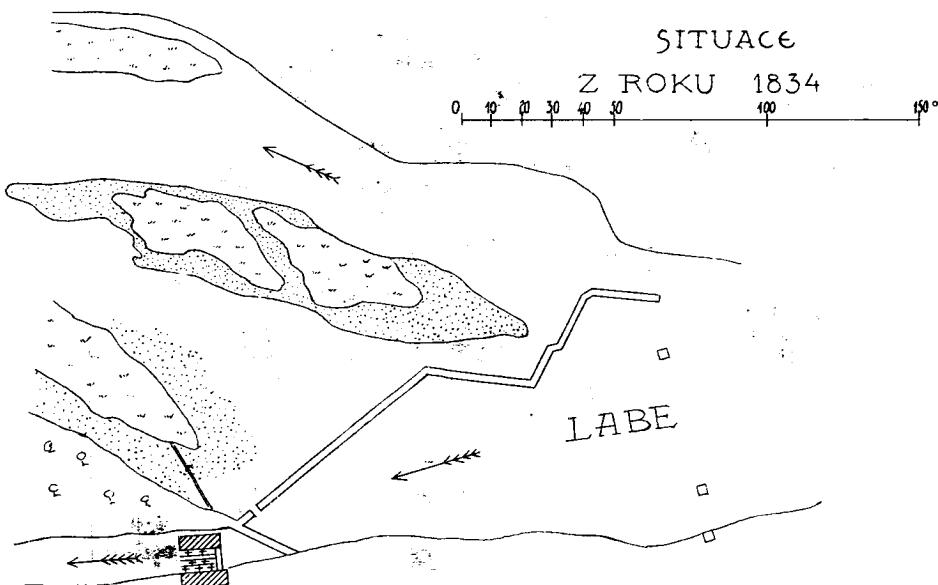
JINDŘ. MICHÁLEK A ZD. WIRTH: MLÝN V ROUDNICI NAD LABEM.

Významu, který má mlýn v kulturní historii, často dosahuje cena mlýnských staveb pro dějiny umění. Od dřevěných větrníků k rozsáhlým kamenným budovám panských mlynářů, od drobných typů horských klapálků lidového sekerníka až po slohové stavby patricijských rodů v bohatém kraji, naskytá se tu celý řetěz zajímavých motivů, shledávají se podrobnosti bohaté invence a přirozeného vkusu a nalézají překvapující doklady uměleckého nadání jejich tvůrců. Zvláštní položení u vody, odlišný život obyvatelů a práce ve mlýně způsobují, že se setkáváme s typy přesně sice v základě vyhraněnými, ale že dle okolností individuelní změny a zvláštnosti jsou i tu četné a zajímavé. Stavbu mlýnskou nelze vyloučiti z dějin stavitelství bez úhony rovnováhy systému, nedíváme-li se na ně jen jako na dokumenty stylových schemat a pravidel.

Staré české mlýny pomalu vymírají ustupujíce strojovým. Studium umělecko-historické dosud jen málo si jich všimalo a tak ztracen často cenný materiál, zejména pro t. zv. lidové stavitelství. I Roudnický mlýn nedávno čekala zkáza. Byl zakoupen 12. října r. 1892 státem k účelům splavnění Labe měl býti zbourán. Tento osud byl sice na chvíli odvrácen, ale zachování budovy dosud není

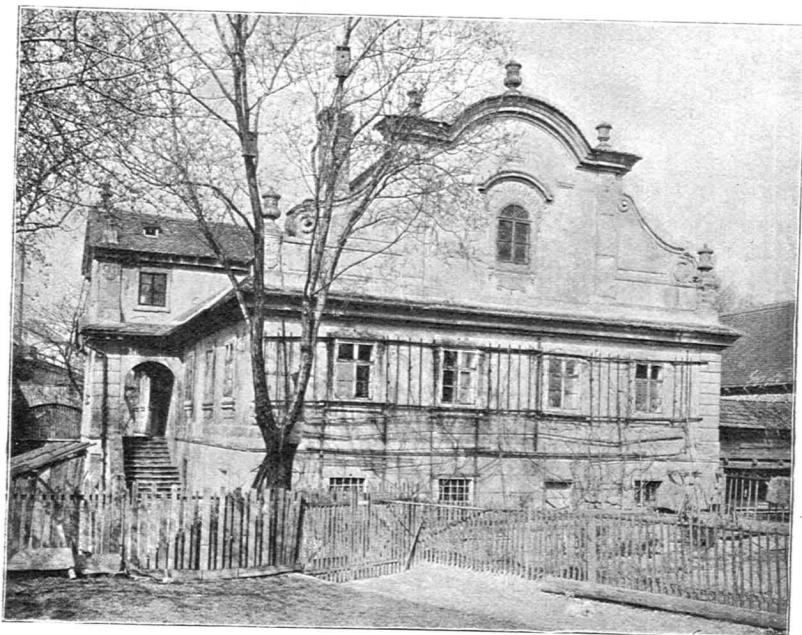
ROUDNICKÝ MLÝN NA LABI

Obr. 5. Situace mlýna na Labi v Roudnici. Nahoře stav nynější, dole stav z r. 1834.

Obr. 6. Pohled na mlýn v Roudnici n./L. s Židovského ostrova.

Obr. 7. Pohled ze dvora na mlýn v Roudnici n./L.

pevně zajištěno. Proto uveřejňujeme několik pohledů na mlýn a připojujeme krátký popis a dějiny jeho.*)

Okolí mlýna roudnického se dnes změnilo. Denně tu hucí parostroje vlaků, traf vysoko povýšena nad budovu jeho a stísnila

Obr. 8. Portikus mlýna v Roudnici n./L.

*) Materiál archivní k dějinám mlýna, uložený v knížecím archivu roudnickém (sign. N 14-9-2 a N 15-3) a v městském museu, zpracoval okr. tajemník Jindřich Michálek v článku Z paměti mlýna roudnického (Podřipan roč. 37., čís. 44 a 46—52), dle něhož uvedena historická data našeho článečku. Viz též Maxe Dvořáka Dějiny města Roudnice (Podřipan 1874, čís. 9 sl.), Dr. Boh. Matějky Soupis památek v polit.

tak pohled od města. I Židovský ostrov ovšem se změnil. Přes to však zůstala skoro neporušena silhouetta budovy samotné s dvorem a pilou a zachován karakter původní výstavby z XVIII. století. Mlýn je v půdorysu obdélník, obrácený delší stranou k řece a vysazený poněkud do vody; vzadu proti vodě přiléhá dvůr, směrem k Židovskému ostrovu stojí pila, spojená visutým můstkem nad stavidly s mlýnem. Jak bývá obyčejně, spojeno jest obydlí mlynářovo s mlýnicí v jedné budově a položeno vysoko nad vodu do patra. Spodek stavby tvoří pískovcové kvádry soklu, nad ním zdvihají se hladce omítnuté stěny z lomového kamene; kratší strany vyvedeny jsou ve štíty, na delších spočívá nad silně profilovanou okapní římsou vysoká valba tašková s vikýři. Stěny jsou hladké, nárožní bossáž a rustikování patří opravě z r. 1862; bohatší štuková ozdoba omezuje se na štíty a rámy oken.

Strany podélné jsou o sedmi osách, čelní jsou čtyřosé. K vodě jsou okna v přízemí i patře hladce orámována, na stranách do dvora přecházejí chambrány dole v čabruku. Kordon jest plochý a bez profilu. Nejzajímavější řešení ukazuje zadní podélná strana, na jejíž střed přiléhá příkré dvojramenné schodiště s plnou zděnou ballustrádou, spojené věžovitým portikem, otevřeným na tři strany, odkud vede hlavní vchod do budovy. Jeho čelo má nejníže klenutý vchod do mlýnice, pak okno do sklenutého portiku, nad nímž se prohýbá okapní římsa vinoucí se kolem budovy, nad ním polopatro, maskované štítem trojúhelníkovým s vásami na vrcholi i po stranách, pilastro s římsou hlavicí na nárožích a se štukovou kartuší ve středu.¹ Polopatro vbíhá taškovým sedlem do hlavní střechy. Oba štíty jsou trojdílné, omezené svrchu vypjatou římsou s vásami na rozích; po stranách středu hladké liseny oddělují křídla na nízkých attikách, ve voluty dole zatočená a pilířky s vásami ohrazená. V ploše štítu prolomeno okno s polokruhovým obloukem a segmentovou římsou v návoji; chambrána přechází dole v čabruku s kapkami.

Ani pila, prostá budova z neomítnutého lomového kamene, s pískovcovými nárožníky, hrubými okenními otvory a prostou střechou, není bezcenná přes primitivnost svoji. S jezem, ostrovem a několika stromy v pozadí tvoří krajinný útvar působivý a pro charakter města významný. Dřívě než byla odklizena kola čtyř složení, po jichž hřidelích dnes zbývají jen otvory vět zdivu mlýna, byl pohled proti vodě ještě ucelenější a hmoty obou staveb splývaly v celek zajímavý historicky i umělecky.

Dějiny mlýna jsou ve stručnosti tyto: První zmínka o něm jest v urbáři z r. 1592: Tehdy měl 11 moučných kol a 6 stup, při druhé mlýnici 4 kola a 6 stup, patřilo mu 513 lidí osedlých, k mletí

okr. Roudnickém I. 188 a Sedláčkovy Hrady a zámky české VIII. 180 (s vyobr.). Disposici půdorysnou dle nynějšího stavu zhotovil p. stavitel S. T. Plechatý, stav z roku 1834 reprodusován dle listiny z archivu městského, fotografie provedl p. Al. Antonini, c. k. techn. úředník a daroval p. arch. Fr. Sander.

povinných a vynášel ročně 713 kop 20 gr. míš.; pila na ostrově, s domem pro piláře a kolnou na prkna, vynášela ročně 646 kop 56 gr. míš. R. 1616 najala obec roudnická od paní Polyxeny z Lobkovic mlýn s valchou a brusírnou, ale bez vodárny, pily a slupi, smlouvou ze dne 16. května na 3 léta za 2000 kop míš. ročně. Ale po roce 1619 nájem asi již nebyl obnoven. R. 1630, po dlouhém jednání, zakoupila země za účelem splavnění Labe oba jezy za 9000 kop míš. s náhradou dalších 4000 kop na upevnění mostu, otevřením jezů ohroženého; peníze byly sice vyplaceny, ale k splavnění nedošlo pro vpád Sasů do Čech. Až r. 1636 obnoveny práce, ale přes to nedošlo k zrušení jezů. Zatím sešly jezy i mlýn, takže r. 1737 vystaven nový jez a následujícího roku zbořen starý mlýn a stavba nového zadána smlouvou ze dne 7. ledna 1738 políru Václavu Školovi a mlýnské zařízení přísežnému mlynáři pražskému Jak. Lískovcovi. Měli udělati ve 12 nedělích mlýn na 4 složení (4 hřídele, žlaby a stavidla, desetiloketní kola) a vodárnu. Kníže dodal materiál a dělníky k beranění. Za model a dohled při stavbě slíbeno mlynáři 100 zl., políru 594 zl. Začalo se stavěti 11. června 1738, položen s velikými obřady základní kámen, do něhož dány dvě stříbrné tabulky s latinským a českým nápisem a chronogramy. Kámen lámal u Brzánek, Nelahozevsi a Přestavlk. Hlavní práh pod vodou osadil s Lískovcem též Jan Myśliwiec, přís. mlynář zemský. Do konce roku byla budova pod střechou a 12. prosince již se počalo na jednom složení mlítí. Konečné účtování stalo se až 20. února 1744. Jakub Lískovec a jiní mlynáři obdrželi 876.50 zl., V. Škola 988.38 zl. Zajímavé jest, že tu vedle zedníka, kaménika, pokrývače, kováře, tesáře atd. pracoval i malíř (maloval znak — snad do kartuše ve štítu portiku — za 6 zl.) a zlatník (dostal 1 zl.). Úhrnem stála stavba i s utužením jezu, zřízením pátého složení a položením zdi 12477.38 zl. a čistý výnos vypočten na 1450 zl. ročně. Za odměnu dostal Škola mlýn v Polepích a Lískovec v Dol. Beřkovicích, ale již r. 1747 dán Lískovec do Roudnice, aby udělal páté složení, stoupal na jáhly a druhou pilu, a Škola na jeho místo. Později vrchnost mlýn pronajala r. 1762 a r. 1783 dokonce prodala Janu Kubíkovi za 1500 zl. a 250 zl. roční renty, ale podržela povinnost jej udržovati. Jez však scházel a vrchnost se ho tedy raději zbavila davši jej r. 1806 dědicům Kubíkovým. Potom přecházel mlýn z ruky do ruky; poslední mlynář Jan Václavík, který jej r. 1862 celý opravil, zemřel nedávno.

○ ○ ○

V. PROKOP: VÁCLAV VÍTEK, MAŠOVSKÝ RYCHTÁŘ.

V turnovském museu jest uložen rukopis pamětní knihy obce Mašova z let 1824 až 1850, napsané rychtářem Vítkem. Jsou zajímavé nejen pro obsah sám, ale i pro jazyk celkem nesprávný. Při-

nášíme odtud obrázek rychtáře na koni, jak se súčastnil průvodu při korunovaci Ferdinanda I. roku 1836, a otiskujeme doslovňě místo z pamětí, k tomu se vztahující:

Obr. 9. Mašovský rychtář Vítek na koni při korunovaci cis. Ferdinanda r. 1836.

Toho času, když náš zeměpán král český Ferdinand I. roku 1836 v Praze korunován byl, museli z každého panství I.: rychtář, IImi konšeli v každého svém kraji se na koni přihlasit, kdež oni takový obdrželi a pak s milostivým panem krajským do Prahy se odebrali. Tam užívali velkou radost, když zeměpán jakožto jeho věrní zemští poddaní (sic!) v jejich všeckým kroji přehlídl, a tak za Prahou shromážděné z každého kraje pro sebe v takových budách, svadbu dle každého spůsobu při hudbě svý dobrém

jídlem a nápoji obveselené představení velikou radost ukázal, a po třech dnech všicky rychtáři tak jak tady vyobrazeni je, každej k svému ouřadu se domu navrátil, a ten praporec u ouřadu pro podívání ostatních rychtářů pozůstal. Za nějaký, ale krátký čas vysoce milostivý pán krajský na panství přijel a sobje rychtáře mašovského pod Nro. 4 Václava Vítka předvolati dal a jemu, jakožto věrnýmu poddanýmu za tuto službu tento praporec a stříbrný prémium v takové červené safianové zlatou lemovkou zavřené pixlice do jeho ruky podal; těmito slovy. — „Tady máte pro věčnou památku pro vaše pokolení dar našeho zemněpána, krále českého Ferdinanda I : ho, při tom také tu pintu, klobouk a šabruku sobě si zanechejte a živ budte v Bohu, poslušný, a vjerný podaný.“

Z ostatního obsahu několik zpráv:

R. 1824 lámalí opuku ke kostelu turnovskému za kaplí sv. Jana. — R. 1825 otevřeli ve farním kostele v Turnově hrobku a nalezenou rakev cínovou přenesli do kláštera. Téhož roku položen základní kámen k novému kostelu. — R. 1828 udeřil hrom dne 20.-7. večer do věže u sv. Mikuláše, urazil půl báňe a rozbil skříň v kapli. — R. 1831 začali stavěti silnici od Turnova k Jičínu. — R. 1832 byla v Čechách cholera (psáno: chorela). — Téhož roku udeřilo dne 23.-7. do kostela Všenského a shořel celý kryt. — R. 1833 velký vítr a povodeň na Jizeře. — R. 1834 bylo velké sucho a parna. — R. 1836 kladli základy pro kostel ve Všeni. — R. 1838 byla povodeň. — R. 1840 od 22. ledna do 16. února bylo velké teplo. Téhož roku stavěli silnici od Hrubé Skály k Valdštinu; při tom zahynuly dvě děti. Veliké krupobití. — R. 1842 neúroda. Stavěli novou věž na turnovském klášteře a novou vazbu dávali. Započalo vyměrování katastru. — R. 1843 zemřel Al. Lexa z Ehrenthalu na Hrubé Skále (* 22.-7. 1773.) a pochován v Doksanech. — R. 1844 mokro a mnoho myší a 1845 velká voda. — R. 1846 regulace Jizery. — R. 1847 velká drahota (pšenice 33 zl., žito 28 zl., brambory 10 zl., ječmen 23 zl.). — R. 1848 dne 18. března na zámku hruboskalském vyhlásil direktor Fr. Herbig konstituci. Ranní žn. V Turnově na rynku stavěli novou kašnu se sochou P. Marie. V Turnově vydávali židé Schiler a Freund papírové dvacetníky a desetníky. — R. 1849 povodeň na Jizeře v lednu. — R. 1850 volen v srpnu v Mašově první představený Jan Janků z čísla 32.

○ ○ ○

Z P R Á V Y.

Praehistorická archeologie. Rubriku věnovanou archeologii hodláme zahájiti krátkým přehledem archeologických výzkumů a prací, abychom seznámili čtenáře s vývojem a nynějším stavem české vědy archeologické.*)

Praehistorická archeologie jest dosť mladá věda. U nás v Čechách byl prvním jejím významným přestitem Jan Erazim Vocel. Co před tím vykonali kněz Václav Krolmus, Petera, Beneš a Kalina a z Játhenské, jsou práce více méně diletantské, ku kterým sice pojí se zájem historický, jimž však nelze přisouditi valné ceny vědecké. Teprve Vöcel zahájil vědeckou činnost na poli praehistoricke archeologie; jeho „Pravěk země české“ (1868) jest práce, kterou sluší považovati na onu dobu za dílo ryze vědecké a přímo monumentální. Ovšem měl Vocel po ruce příliš málo ověřeného a roztríďeného materiálu, než aby mohl nám podat svým „Pravěkem“ obsáhlou, systematickou práci ceny trvalé.

*) Srovnej též článek prof. Niederle: Das letzte Decennium der böhmischen Archaeologie (Čechische Revue; 1907 leden).

Cestou, po které kráčel Vocel, ubírali se potom i mladší badatelé, jako Smolík, Snajdr, Jelinek, Klement Čermák, kteří se snažili v monografiích vědecky zpracovati jednotlivá odvětví archeologie. Zejména Smolík docílil pěkných a cenných výsledků jako správce sbírek museálních a redaktor „Památek archeologických“. Též práce Šnajdrovy o českém neolitu mají ještě nyní aktuální význam (viz jeho „Počátkové předhistorického místopisu země české“, Pardubice 1891).

Pravá doba rozkvětu nastala však archeologii teprve otevřením nové budovy musejní. Zde urovnal nástupce Smolíkův, kustos prof. Dr. Píč, staré sbírky a velmi pěkně je vystavil, takže vlastně teprve nyní staly se přistupnými studiu interesentů a znalců. Dále staral se Dr. Píč velice horlivě o účelné doplnění a vybudování sbírek, při čemž jej účinně podporovala řada nadšených a obětavých mužů, zejména Václav Požárecký, Jan Waněk, Jan Hellrich, Jan Felcman, V. Schmidta a velkostatkář Formánek. Takto podařilo se prof. Píčovi, že v několika letech nashromázdil v novém museu sbírku pravěkých nálezů, která svým bohatstvím a úplností stojí na vysokém stupni. K vývoji musea valně přispěla ovšem i Česká Akademie a štědrost jejího prezidenta p. Hlávky.

Jako přirozený následek tohoto nahromadění předhistorických objektů, objevila se záhy snaha, tyto poklady též vědecky vykořisti a podrobiti je systematickému roztríďení a obsáhlému zpracování. Při tom lze hned od prvopocátku postřehnout dva směry, které podle center, z nichž vyšly, nejpřípadněji možno označiti jako školu museální a školu universitní.

Prof. Píčovi a jeho spolupracovníkům v museu nezáleželo pouze na tom, aby ze země vydobyté nálezy důstojně umístili, nýbrž přičinili se též o to, aby je v „Památkách archeologických“ podobně popsali a roztrídili. Mimo to podjal se ředitel musea Dr. Píč od několika let záslužného a obtížného úkolu, zpracovati vědecky materiály musejní. Výsledky této práce uložil — nepřihlížejíc k „Archeologickému výzkumu ve středních Čechách“, který vysel již v r. 1893 — ve svém, široce založeném díle „Starozitnosti země české“, jehož vydal dosud 5 svazků a to:

Díl I. Čechy předhistorické:

- Sv. 1.: Úvod. Člověk diluvialní. Pokolení skrčených kostér.
- Sv. 2.: Pokolení kamenných mohyl v Čechách.

Díl II. Čechy na úsvitě dějin:

- Sv. 1.: Kostrové hraby s kulturou marnskou čili latèneskou a Bojové v Čechách.
- Sv. 2.: Hradiště u Stradonic jako historické Marobudum.
- Sv. 3.: Žárové hraby v Čechách a příchod Čechů.

Společníci Píčovi nesúčastnili se v celku práce vědecké a systematické; jen J. Hellrich vydal v r. 1906. „Pravěk“ Poděbradska, který však nemá samostatného významu.

To jsou hlavní výsledky činnosti badatelské školy museální.

Na universitě našla česká praehistorie svého čelného representanta v osobě prof. Dr. L. Niederle. Ten sepsal již v r. 1893. do ruského a polského jazyka přeloženou knihu „Lidstvo v době předhistorické“, kde kriticky pojednal nejen o českých, nýbrž hlavně i o všech slovanských starozitnostech. Dále sestavil ve svém programatickém článku „O hlavních úlohách české archeologie“ (Český lid IV.) zásady, které mají být směrodatny pro moderní české bádání praehistoricke, a zpracoval vědeckou methodou též v četných jiných statích rozličná archeologická themata zvláště v monumentálním díle „Slovanské starozitnosti“.

Vedle prof. Niederle vytkl si K. Buchtele za úkol, v duchu a směru jeho podrobiti nové a důkladné revisi, jakož i systematickému zpracování veškeren materiál archeologický, pokud jemu přistupen byl v museu českém, musejích venkovských a sbírkách soukromých. Výsledky tohoto

badání přiměly Buchtelu ku zbudování nového obsáhlého systému, který uveřejnil zejména ve článcích „Vorgeschichte Böhmens“ (příloha Niederlová „Věstníku Slovanských Starožitností III.“) a „Pole popelnicová lužického a slezského rázu v Čechách“ (tentot bude uveřejněn v „Jahrbuch 1906“ videň. centr. kom.).

Kolem prof. Niederle seskupili se dále mezi jinými: universitní profesor Dr. J. Matiegka (nyní ovšem zabývá se skoro výhradně anthropologií); Dr. Prokop, který svou „Prahou v době předhistorické“ úspěšně debutoval v našem časopise roku 1905; J. Jíra, který se zvláště jako praktický archeolog chvalně osvědčil, horlivý učitel E. Storch a pak několik bývalých žáků Niederlových.

Chceme ještě porovnat mezi sebou hlavní výsledky obou škol archeologických, přičemž hlavně přihlížeti budeme jednak ku pracím Píčovým, jednak ku pracím Niederlovým a Buchtelovým.

Stručný obsah teorií prof. Píče jest následující: Po zmizení diluviálného člověka přišli nejstarší obyvatelé do severních Čech z Durynska s posledními zbytky kultury kamenné doby Durynské i s prvými příznaky doby bronzové (jehlice a nádoby rázu Únětického). V Čechách vyvinulo se toto pokolení skrčených kostér hlavně pod vlivem italsko-svýcarských zemí a skvělá jeho kultura bronzová zove se kultura Únětická podle pohřebiště Únětického u Prahy. Národní a kulturní svéráznost pokolení skrčených kostér zachovala se až na rozhraní našeho letopočtu, kdy zaplaveno a národně pohlceno bylo od pokolení žárových hrobů. (Starož. sv. 1.).

Osdílení jižních Čech (západních) nastalo v době bronzové, když vtrhl sem cizí národ z Bavorska, který nebožtíky v mohylách pohřbíval a který z Čech as ve III. stol. př. Kr. náhle zmizel. Národ ten označil P. nejprve jako bezejmenný, později však v něm viděl příslušníky národnosti keltské (Starož. sv. 2.).

Ve třetím svazku Starožitnosti Píč mluví o tak zvané kultuře laténeské, kterou prý do Čech přinesli Bojové na začátku IV. stol. př. Kr. z Gallie, ve svazku pak čtvrtém pojednává o Stradonicích n. Berounkou, znamenitěm to tržišti (s mladší kulturou gallsko-římskou) a historické tvrzi Markomannského knížete Marobuda.

Poslední svazek 5. obsahuje rozbor kultury severočeských polí popelnicových. Národ polí popelnicových přistěhoval se dle P. s mladší kulturou bronzovou t. zv. lužickou od severu průsmykem Děčínským a přes Ještědsko do středních Čech, jakož i na Turnovsko a Hradecko. Později vnikla nová vlna tohoto lidu přes Náchod, která zaplavila sev.-vých. Čechy a přinesla sem t. zv. kulturu slezskou (doba prvního železa).

Poslední fasi východočeské kultury slezské pojmenoval P. kultuру Plátenickou (kult. halštatská v II. a I. stol. př. Kr.). V době největšího jejího vývinu vtrhl prý národ polí popelnicových — tedy teprve as na rozhraní našeho letopočtu — do středních a západních Čech, odkud vypudil Boje a zároveň pohltil zbytky národa skrčených kostér.

V I. a II. stol. po Kr. bylo již spalování v sev. Čechách ritem jediným a v té době vystřídána byla kult. Plátenickou kulturou římskou, která v Čechách trvala až do V. stol. po Kr. a vykazuje dvojí fasi, totiž starší t. zv. Pičhorskou a mladší t. zv. Třebickou. Příslušníci národa polí popelnicových byli nepochybně první Slované, kteří v Čechách od doby bronzové nepřetržitě bydleli.

Podáváme dálé nástin praehistorickeho systemu prof. Niederle a K. Buchta: Po době diluviální přistěhovali se do severních Čech nejstarší obyvatelé od jiho-východu s čistou kulturou kamennou (neolitickou). Kultura neolitická vykazuje dvě fasy a sice starší, označenou keramikou volutovou a mladší s keramikou vypíchaných pásek.

Do neolitu vnikají časem nové vlivy kulturní po cestách obchodních od severu a jihu (kult. Durynská, dolmenová-nordická, jižní-terramarní atd.). Tyto nové vlivy vystupují z počátku hlavně na našich předhistorických hradištích (obchodní střediska), později rozšířily se všeobecněji

zejména po středních Čechách a vyvolaly t. zv. kulturu přechodní, t. j. kulturu mezi dobou kamennou a čistou bronzovou.

Z kultury přechodní vyvinula se potom na Slansku a ve středních Čechách slavná naše starší kult. bronzová — Únětická.

V době úpadku kult. Únětické přistěhovali se do Čech skoro současně dva nové národy s mladší kult. bronzovou: od severu přes Děčín a Náchod národ polí popelnicových (žárových hrobů) rázu lužického; do jižních Čech (z Bavorska) národ našich jihočeských mohyl.

Národ žárových hrobů lužických osadil severní polovici Čech, smísiv se v Západních a středních Čechách s národem starším (Únětickým), což dosvědčují nesčetné nálezy ze sídlišť a hrobů žárových i kostrových s čistou kult. lužickou (Knovízkou). Východní Čechy našli příslušníci polí popel.jen slabě obydlené i usídlení se tu zajisté bez zvláštních překážek. Později vnikl do východ. Čech průsmykem Náchodským ještě nový proud lidu popelnicových polí s mladší kulturou typu slezského a zatlačil starší osadníky do středních Čech. V té době bylo asi osídlení celých severních Čech národem popelnicových polí dovršeno.

Lid jihočs. mohyl postoupil na sever až do středních Čech, kdež se strelí s národem pop. polí a s autochtony. V kultuře jihoč. mohyl uplatnily se záhy vlivy kult. Hallstattské, které odtud přeneseny byly též do kult. lužické ve středních Čechách. Národ mohylový zmizel z jižních Čech v době nejvyššího rozkvětu Hallstattské kultury, tedy asi v I. stol. př. Kr. Byli to nejspíše Bojové.

Když se národ polí pop. po celých severních Čechách rozšířil, doznala jeho kultura působením zmíněných jihočeských vlivů Hallstattských podstatnou proměnu, tak že se vyvinula v II. a I. stol. př. Kr. z kultury lužické (Knovízske) kultura t. zv. Bylanská a to nejprve ve středních Čechách, pak i v západních a východních Čechách. Tato východočeská kultura, nazývá se též kulturou Přátenickou.

V I. stol. př. Kr. pozorujeme poslední vniknutí cizích živlů od západu (Pomohání a Porýní) do severních Čech: jest to národ s kult. laténeskou, který se nám v I. stol. po Kr. opět ztrácí; i lze podle způsobu a doby jeho zdejšího usídlení za to míti, že se tu jedná o lid původu germánského. S tímto osídlením souvisí těsně vznik Hradiště Stradonického (as na rozhraní našeho letopočtu), jež bylo nejspíše obchodním střediskem vedle hradu Marobudova, ano prof. Niederle vidí v Stradonicích skutečné Marobudum.

Kultura národa polí popel. vzala na se v I. a II. stol. po Kr. úplně ráz kult. římské; národ polí pop. (první Slované) nezměnil již pak svoje sídla v sev. Čechách a zůstal tu až do doby historické (knížecí).

Porovnáme-li systémy obohuškol archeologických, zpozorujeme, že rozechází se skoro ve všechny hlavních bodech velmi značně. Tak dle P. spadá nejstarší osídlení Čech teprve do první doby bronzové, kdežto škola druhá zjistila před dobou bronzovou (Únětickou) čistou dobu neolitickou a složitou, dlouhotrvající dobu přechodní. Do západních a středních Čech nepřišel dle P. národ polí pop. dříve až na rozhraní našeho letopočtu z východních Čech, dle N. a B. však již v mladší době bronzové (lužické) od severu, a jelikož se toto mírně zároveň opírá o přehojné nálezy ze střed. a záp. Čech, padá tím základní teorie Píčova o příchodu Čechů pod Řip v době Kristově. Vývinu kultury Bylanské ve střed. Čechách vlivem Hallstattské kultury jihočeské P. vůbec nezná. Vystěhování národa mohylového z jižních Čech klade P. do III. stol. př. Kr., škola druhá do I. stol. př. Kr., P. vidí v něm pouze národ keltický, N. a B. nejspíše Boje. Také nesouhlasí strana univ. s názorem Píčovým, že laténeské hroby přísluší u nás Bojům, nýbrž považuje je za germánské (z části Markomannské).

Není účelem těchto informačních rádků, podat rozbor naznačených odchylek, aneb dokonce jejich rozluštění — to bude úkolem dalších detailních prací systematických, které snad ukončí teprve generace příští. O tom však již dnes pochybovat nelze, že výsledky školy druhé jsou podrobnější a věcnější než výsledky školy první.

Výkopy a nálezy. Z posledních prací na prvním místě stojí výkopy na Velehradě, prováděné Dr. Jos. Nevěřilem, jež potkaly se s výsledky pro dějiny Velehradu i pro dějiny umění velice závažnými. (Podrobné zprávy o nich viz v M. Z. K. III. Folge 3. Bd. 110 a v Pam. arch. XXI. 31.) — Prof. Dr. L. Pič a J. Strnad kopali v létě na hradě Plzeňském a nalezli základy gotické kostely. — V Praze objeveny v červnu 1906 na Můstku další stopy městského příkopu, jakož již dříve na Perštýně a u Prašné brány. — Nalezené dláždění z Juditina mostu zasazeno u sochy sv. Václava před kostelem křižovnickým. — V Chebu nalezeny při kanalizaci četné židovské náhrobky, prý ze XIV. stol. pocházející. — V Tuněchodech nalezen kachel ze XVI. stol.

Restaurace památek. *) Freskový děkanský chrám v Humolci.

Při loňské opravě kostela dal děkan své újmě — přes to, že byl varován kons. arch. B. Dvořákem a c. k. okresním hejtmanstvím — přemalovati od ak. malíře Filipa fresko na kopuli střední lodi, datované r. 1727. Tato zřejmá nevážnost k delegátu centrální komise a malá pieta k památkce samé, již byla přemalováním úplně vzata cena umělecká i historická, pohnula centrální komisi k ráznemu protestu u biskupa královéhradeckého Fr. Doubravy a nařízení, aby děkan dal ihned přemalování smýti povoleným k tomu odborníkem. (Osv. Lidu 25. listopadu 1906.)

V Praze mimo nákladnou opravu kostela sv. Mikuláše a sv. Martina ve zdi **) provedeny částečné opravy na pavillonu Dienzenhoferové na Smíchově, na portále u P. Marie před Týnem (sochař Zálešák), na fařádě kostela na Slovanech (nevkusná žluť nátěru vytvárala odpor konservátorův) a kostela Maltézského, v kapli Svatováclavské u sv. Vítka (římsy, malby, dlažba), sále hlavní zemské pokladny (malby na stropě) a v kostele sv. Havla (obrazy v hlavní lodi).

Jedná se o opravu následujících památek v Praze: kostelů sv. Jindřicha, na Karlově, sv. Václava (ohrožen ve stabilitě), kaple sv. Maří Magdaleny pod Letnou, sv. Longina, zámečku v Libni, Klementina, věže v policijském ředitelství a mostecké na M. Straně (objevily se trhliny) a Vladislavské části hradu pražského.

Ohroženy jsou regulací nebo špatným stavem vodárna u Petřílkovských mlýnů, hřbitov v Košířích, Staroměstské mlýny, kostel sv. Kříže na býv. hřbitově v Žižkově. Partie pod Belvederem (ohrožená elektrickou tramwayi), zahrada Klamovka (zakoup. pro rád Milosrdných bratří), Stromy na Dlouhé míle (kácení již počalo) patří také k rázu krajiny a mají stejnou cenu jako památky historické.

Zbořen byl dům u Reitknechtů v Jindřišské ulici, domeček na nároží Zbořence a Myslíkovy ulice (soška P. Marie dána na nový dům, ale nevhodně umístěna), Kéilův dům v Myslíkově ulici; zboření domu u 7 čertů odvráceno zakročením zemského výboru. — Špitál u sv. Ignáce má být přestavěn.

Byl podán protest Jednotou výtvarných umělců v Praze proti způsobu opravy sochy sv. Iva (Hergesell) a dosud není vyřízen zásadní spor o způsobu zachování sv. Luitgardy a opatření náhrady za sochy sv. Ignáce a Františka. — Elektrická dráha prodloužena bude z Malostr. náměstí do Nerudovy ulice až ke Kajetánůmu. Protesty mnoha korporací i naší Společnosti podány. — Budou konány pokusy s pomocnými modely soch na galerii kostela sv. Mikuláše na M. Straně. — Městská rada pražská staví se proti nešváření starých fasád nevhodnými nátěry. Také přijata zásada, že kupec staveňště z majetku obce bude smlouvou vázán zachovat výšku, počet pater, silhouetu střechy a charakter fasády, aby neutrpěl ráz města ve starých čtvrtích. — Obec pražská bude se domáhati větší přístupnosti Hvězdy,

*) Uvádíme zde případy z r. 1905 a 1906. Podrobnosti byly jednak v denních nebo krajinských listech nebo je hledej v loňském a letošním ročníku (III. Folge IV.—V. Bd.) Mitt. der Z.-Kommission, Krásy našeho domova (I.—II.) a Stavit. listů (I.—II.)

**) Viz dále v oddílu: Přednášky.

královské zahrady a Jeleního příkopu a vyprázdnění míčovny vojenským erárem.

Na venkově byly v poslední době provedeny opravy a rozsáhlé restauroace na K a r l s t e j n ě (dokončení prací znamená instalace musea, již po dva roky provádí prof. Dr. B. Matějka), v P l z n i (radnice), v K o l í n ě (lodi a věže), v M l. B o l e s l a v i (braatrský sbor), v N y m b u r c e (hradby, velice nešťastně), v K l a t o v e c h (děk. kostel), na K u g l w e y t ě (kostel sv. Ondřeje), v N. H r a d e c h (u Vys. Mýta) a N i m ě ř i c í c h (zámky), v P a r d u b i c í c h (kaple P. Marie), ve S k r a m n í k u (kostel), v B a v o r o v ě (kostel), v K o u ř i m i (děk. kostel), na K ř i v o k l á t ě (oprava kaple), v Š l u k n o v ě, V e s e l í n. L., v B ř e z n i c i, v Z l u t i c í c h, v D o b r a n e c h, v Ú j e z d ě D r a h o n o v ě a U h l í ř, J a n o v i c í c h, v Z e l i v ě (sv. Vavřince), v H e ř m a n i c í c h a v J a b l o n c i n. Nisou (opravy kostelů).

Odkrytí nebo oprava fresek a nástenných maleb provedeny v C h a b r e c h (románská freska), P l z e n c i, D o b r o m ě ř i c í c h, U h l. J a n o v i c í c h, M y ř e n c i a J. H r a d c i (gotická), v Č e s k é S k a l i c i a H o l a n e c h (barokní).

V K r u m l o v ě opraveno tympanon v kostele sv. Vítá (nehodně), v L e t a ř o v i c í c h restaurován dřevěný barokní strop malovaný a dvě archy (z XV. a XVI. stol.), v M o r. T ř e b o v ě opravena statue P. Marie na náměstí. V K u k s u učiněno ochranné opatření kolem Braunových skulptur v lese.* — Lámání kamene v lomech pod K u n ě t i c k o u horou omezeno.

Na Moravě v předešlém roce prováděny byly zejména tyto opravy: v B r n ě ochoz u Dominikánů a malby v Lorette, v P ř e d k l á š t e ř i u Tišnova portál, obrazy a j. (způsob opravy primitivní a cenu památek přímo ničící), v O l o m o u c i kostel sv. M a u r i t i á, ve Z n o j m ě odstraněny retuše na freskách v hradní kapli a odkryty fresky u sv. Mikuláše, v M o r. Š u m b e r k u přestavěna radnice, ve S t ř í l k u opraven hřbitov. — Polemiku vyvolala v Mor.-slezské revuji restaurace S l a t ě n i c k á.

Jest litovati několika památek na venkově v poslední době zbořených, zejména věže N o v o m ě s t s k ě, bývalé vodárný Kropáčky v H r a d c i K r á l o v ě, kostela v R a d o n i c í c h u L o u n a domu Karásků ze Lvovic v M a n ě t i n ě. — Ohrožen byl hrad M i c h a l o v s k ý u M l. B o l e s l a v ě (Putna) a deště utrpěl pohromu hrad Š v i h o v v Klatovsku. Také staré partie zámku J i n d ř i c h o h r a d e c k é ho valem chátrají.

Pokud jest nám známo, má se na venkově přistoupiti letos k následujícím opravám: v Č á s l a v i k úpravě děk. chrámu (K. Hilbert), v D o m a ž l i c í c h k rest. hřbitov. kostela (týž), v P l z n i k opravě kostela sv. J i ř í, pak vše děk. kostela a Šternberské kaple (právě odlévají se detaily pod vedením řed. Skorpila), v P a r d u b i c í c h k rozšíření děk. kostela (Dvořák), v S o b o t c e k rest. kostela (Lábler), v Č. B r o d ě k rest. děk. kostela; podobně v P r o s e k u, v M l. B o l e s l a v i a v O s t r o v ě (hřbit. kostela) dojde k opravám kostelů av Č a s t o l o v i c í c h k přestavbě zámku. — Kostelík v K o r o u h v i bude rozšířen (cís. statek) a radnice v P o l i č c e dostane novou helmu věžní. — Ve V y s. M ý t ě odkládají — přes nařízení centrální komisie — s opravou oltáře s obrazem Brandlovy. — Sgraffita na L i t o m y ř i s k é m zámku budou očištěna. — V P ř e p y ř i c h, M e č e ř i z i a P l a n a n e c h budou sice vystavěny nové kostely, ale staré zůstanou.

Městská rada v P l z n i požádala zvláštní vyhláškou občanstvo, aby neprodávalo domácích památek historických a uměleckých agentům, ale dříve nabídlo domácím museím a radí k stálé evidenci soukromých sbírek vůbec.

U m ě l e c k o - h i s t o r i c k á k o m i s e z e m s k é h o v ý b o r u zasedala 18. prosince, aby rozhodla o povolení subvencí na opravy památek. Hlavní referát měl J. Herain, účastní byli vedle předsedy Dr. Eppingera ředitel Dr. K. Chytíl, prof. J. Koula, arch. K. Hilbert, arch. Sochor, prof.

*) Viz dále v oddílu: Přednášky.

Schubert, posl. Adámek. Povoleny subvence: na bránu v Domažlicích 3000 K, na kostel děk. v Čáslavi 40.000 K (třetina celého nákladu), na t. zv. pivovarskou věž ve Veselí 2000 K, na kostel hřbitovní v Jáchymově 3000 K, na kostel děk. v Jaroměři 10.000 K, na kostel v Uhl. Janovicích 2000 K, na kostel sv. Trojice a dřevěnou zvonici v Rakovníce 5000 K, na kostel sv. Štěpána v Kouřimi 4000 K. Zamítnuty žádosti o subvencie na opravu vojenšského kostela na Hradčanech, na fresky v Humpolci (viz zprávu na počátku tohoto oddílu!), na rozšíření kostela děk. v Pardubicích a na opravu hradební věže v polic. ředitelství v Praze. Aby bylo zabráněno mnohým přehmatům v opravě památek, učiněno snesení, že zemské subvence budou povoleny jen tehdy, budou-li restaurační projekty předkládány předem ke schválení. Ke zkoušení projektů zvoleno komité: Herain, Hiibert, Koula, Sochor a Schubert.

Z cizích restaurací na prvním místě stojí tolik v literatuře známá, na sjezdech prodiskutovaná i satyrickými listy (*Simplicissimus XI. 13. Lustige Blätter 23.-7.*) šlehaná akce o dostavbu Heidelbergského zámku (Otto Heinrichsbau), pak dokončení restaurace sv. Sebalda v Norimberce. Pro nás je zajímavá oprava t. zv. „české kanceláře“ ve Vídni, stavby Fischera z Erlachu.

Z ruchu pro zachování památek a svérázu domácího v cizině zajímají nás sjezdy: Denkmalfreitag v Brunšviku a sjezd svazu Heimat- und Geschichtsverein v Goslaru. Oba přinesly v řečích pronesených mnoho nové látky (viz podrobné referáty v *Kunstchronik XVIII. 1-6, 19-23*) theoretické i mnoho pokynů praktických. Také příští sjezd uměleckohistorický i mezinárodní v Drážďanech bude významný, neboť rozhodne o vydání příručky „Handbuch der Kunsthissenschaft“.

Komise pro zachování přírodních památek v Berne podnikne letos Soupis památek přírodních ve Švýcarsku.

Musea, archivy a sbírky. Uměleckoprůmyslové muzeum obdrželo 1. ledna sbírku skla, dosud zapůjčenou ryt. Vojt. Lannou, darem. Dar má nejen neobvyčejnou cenu uměleckou i vědeckou, protože reprezentuje skoro úplný soubor skelných výrobků všech dob a zemí v typech vzácně zachovaných, ale i cenu kulturní pro Prahu, jež se stává sídlem sbírky skla z nejslavnějších. — Museum vydá v nejbližší době Katalog své knihovny. — Letos pořáданá bude výставка české keramiky z období 1750—1850. — Museum účastní se vzácnou sbírkou svých kalichů (Lipnický z poč. 16. stol., Kádovský z r. 1523, Pačivský z r. 1539, Horažďovický z r. 1742 a Kasejovický z 18. stol.) výstavy zlatnictví v rak. uměl. prům. museu ve Vídni. — Zemské muzeum obdrželo darem od dvor. fotografa J. F. Langhanse 25 map foliových s 686 fotografiemi předmětu uměleckého průmyslu, uložených v Uměl.-prům. museu v Praze, ve sbírkách hr. E. Nostice, a vůbec v Praze. — Materiál rukopisný z literární pozůstalosti a korrespondence českých spisovatelů a publicistů, sebraný za posledních 20 let, zejména pěti prof. Dr. Č. Zíbrta, jest nyní skoro cele urovnán a rozříděn a z části již studiu přistupen. — Lapidarium musejní (v budově retrosp. výstavy) v poslední době obohateno získáním gotických architektonických detailů, několika náhrobků, Voletické archy, renaiss. Slavatovského portálu a barokního zařízení zbořeného kostela sv. Jakuba na Smíchově (viz Č. Č. M. roč. 81. 197). — Národní písničkové muzeum přistupuje k zřízení zemědělského oddělení. Při zamýšlené regulaci Letné zamítloucí si stavební místo. — V knihovně musejní zakládá se zevrubné oddělení místopisné literatury. — Městské muzeum přistoupí letos k instalaci své expositury (památky náboženských kultů) v kostele sv. Martina. — Z Novoměstské trestnice odevzdán do sbírek t. zv. zvonek popravenců.

Na venkově již vznikají nebo budou v nejbližší době založena musea v Českém Brodě, v Kouřimi, ve Zbudově (blatské museum Kubatovo) a v Litovli. — Museum v Klatovech přesídlilo do nových místností v městské spořitelně a počíná s instalací. — Nové budovy musejní vznikly v Turč. s. v. Martině, v Morav. Třebové a Poděbradech, stavba se zamýšlí v Pardubicích,

Hradci Králové (spolu s prům.) a v Teplicích. — Musejní spolek v Přelouči zřídil obrazárnu. — Táborské museum získalo koupí některé předměty z Husovy výstavy. — Museum v Náchodě koupilo výtisk Práv z r. 1564 s vlastnoručními přípisy Václava Budovce z Budova a museum v Ml. Boleslavě dostalo hodiny s jeho po- prsím. — Žlutické museum výstavovalo svůj slavný kancionál na výstavě v Liberci. (Viz Č. Č. M. roč. 81., 179.) —

Byly spořádány archivy ve Dvoře Králové (soudce A. Schulz), v Čáslavi (V. V. Jeníček), částečně v Rakovníce a na hradě Buchlově. Archiv arciděkanství v Pízní dán do musea (četné prvotisky). V Mikulášovicích srovnal škol. rada Pindter prvotisky v Dietrichstejnské knihovně a zhotovil jich katalog. — V Praze naléhavé jest zřízení stavebního archivu, pro nějž by se Strakův palác nejlépe hodil. —

Přednášky. Prof. J. o. S. Braníš přednášel dne 7. prosince v naší Společnosti o Novověkých památkách stavitelských na českém jihu a doprovodil svoje slova asi 150 obrazy, promítanými skioptikem. Obsah přednášky v stručnosti zní: Charakteristika pozdní gotiky, duševního života na konci XV. stol., příchod renaissance a její duševní podklad. První vlivy na českém jihu (horizontální štíty, attika s vížkami) ve 2. čtvrti 16. století a jich zvláštní ráz upomínající na Veronu a Ferraru. Mocnější popud zhora. Stavba Belvedere, stavební záliba jihočeské šlechty, reprezentantů modernosti. Příchod Vlachů-umělců, zachované stavby (podrobný výčet jmen a prací). Malá šlechta a kněžstvo, konečně i města i sedláci zcela podléhají vlivu nového slohu (zase řada dokladů). Zvláštní tradice gotiky v církevním stavitelství (s dokladem). Převrat v 17. stol. Bílá Hora, protireformace. Zrození baroka, jeho fáze v XVII. a XVIII. století. Stavební podniky šlechty (důraz kladen na cenu Bayerovy Ohrady) a tím účinek na města. Stručná charakteristika empiru a eklekticismu 19. stol. (restaurace na panství Schwarzenbergové).

Dne 9. listopadu přednášel na slavnostní schůzi českých techniků arch. Kamil Hilbert o restauraci kostela sv. Martina ve zdi a provázel svůj výklad jednak instruktivními rysy a fotografiemi, promítanými skioptikem, jednak výstavkou velkého obrazového materiálu celou restauraci obsahujícího. Arch. Hilbert krátce promluvil o osudech kostelíka a přípravách k jeho opravě a postupoval pak chronologicky, takřka dle denníku stavebního, uváděje stále v pevnou souvislost ličené objevy a připojuje na ně své kombinace. Výklad zajímal zejména pro konstruktivní stránku stavby a pro formové zvláštnosti jednotlivých period stavebních. Přednáška, brillantní formou podaná, byla nejen pro odborníky poučná, ale i pro historiky neobyčejně zajímavá.

Braunova díla na Šporkově panství v Kuksu předvedl dne 20. listopadu v Kl. Č. Turistů prof. Dr. J. Kropáček. Účel přednášky, již dodala barvitosti řada barevných promítnutých obrázků, nebyl vědecký, ale přes to bylo vítáno mnohem interessentu slyšeti podrobnosti o Betléme v lese a viděti obrazy skulptur. Přednáška, upravená se zřetelem na cíle naše, bude učiněna ve Společnosti dne 9. března.

Biographica. Na rok loňský a letošní připadá několik jubilejních životní činnosti českých historiků. Jest to především jubileum prof. Dr. Jar. Golla (viz roč. XIV., str. 103.), jehož činnost na univerzitě vychovala určité charakterisovanou Gollovu moderní školu historickou, pak jubileum prof. a ředitele městského archivu Dr. Jar. Čelakovského (viz roč. XIV. str. 6. sl.), prof. a ředitele archeolog. sbírek v Museu královském. Dr. Lad. Píče, vlastního tvůrce praehist. oddělení musejního a reprezentanta jednoho směru v čes. archeol. vědě a Dr. Zikm. Wintra, autora celé řady obrazů z kulturního života českých měst v XV. a XVI. stol. a významného belletristy. Také jubilant prof. Dr. A. Hostinský náleží jednou části své činnosti k historikům.

Ph. a JUDr. J o s . T e i g e jmenován nástupcem prof. Jar. Čelakovského v městském archivářství.

Různé zprávy. Pověst, že bude z obrazárny Nostické prodán Rembrandtův Rabín do Ameriky, byla vyvrácena majitelem obrazu. — Na výstavě kuchařství a hostinství, odbyvané v prosinci na Žofíneč, byly také instalovány s pomocí Dr. Č. Zíbrta stará kuchyně česká a krbs rožněm a vyložena starší literatura. (Č. Lid XVI, 167.) — Zamýšlená výstavka lidového průmyslu a umění v Praze r. 1908 byla odložena na neurčitou dobu. — Při čes. universitě konečně byl zřízen seminář pro dějiny umění. — V Eisensteině byla v srpnu pořáданa vídeňským spolkem „Heimat“ kulturně-historická výstava německého Pošumaví. — Husova výstava v Táboře znova probudila myšlenku na zřízení musea Husova a hnutí husitského. — Osv. Svatý se Spolkem archeologickým a inženýrům v Praze chtějí aktivně zasáhnouti do snah o zachování svérazu českého venkova. — V Cásském Münsteru otevřeli badatelé (Lessing, Kreuz, Steffen, Schnütgen) rakev Karla Velkého, aby prohlédli a ofotografovali látky tam vložené, z 10. a 12. století. Byli za to částí veřejnosti ostře napadeni. — Vratislavský prof. Fr. Kampera dokázal, že sochy t. zv. Rolandu nesouvisejí s báječným Rolandem, ale že jméno jich odvozeno od rote land (rodeland, rot land) nebo rote erde a znamená místo soudu. (Femgericht).

ZPRÁVY LITERÁRNÍ.

KNIHY.

U mělecký průvodce po království Českém. Návrh, učiněný na vydání takového knihy v časop. „Krása našeho domova“ (II., 158), zapadl bez ohlasu. Činím zde tedy znovu nař pozorný všechny intercessenty. Kdo zná naše i novější cestovní příručky, ví, že v tomto směru — informaci o uměleckých památkách a výtvořech nových — poskytují málo nebo mnoho bez výběru a nespolehlivě. Tomu lze zabrániti vydáním průvodce, jaký mají cízi města již dávno a jaký právě vydává G. Dehio z uložení sjezdů pro ochranu památek pro celé Německo. Jest to abecední seznam míst, kde při každém místě po způsobu inventářů památek uvedeny jsou stavby i předměty umělecké v místě se nalézající a stručně charakterisovány. Pro naše poměry musil by ovšem býti program poněkud pozměněn. Kniha by sotva našla odbytu potřebného, kdyby byla toho způsobu jako příručka Dehiova. Jistý kompromis, jenž by získal i turistu-laika za čtenáře, byl by nutný. Již formální stránka musila by býti méně suchá a obsah musil by býti přiměřeně rozšířen. Vedle výtvarných památek „officielních“ bylo by nutno pojmiti tam i předměty umělecky méně nebo málo význačné, ale za to pro kulturní život v Čechách charakteristické, bylo by nutno zahrnouti v program t. zv. lidové umění, muzejní sbírky a také umění celého 19. století, které pomalu již celé patří historii. Dúraz kladu také na to, aby byl brán zřetel na t. zv. přírodní památky, jež nepodléhají libovuli majitele a celé krajinné útvary, mající ráz chráněných památek ve smyslu snah z poslední doby. Vyloučeny byly by zásadně jen předměty ze soukromého majetku. Námitek proti možnosti provedení dalo by se uvést již předem mnoho. Každý poukáže na to, že hlavní pramen náš — Soupis památek České Akademie — neobsáhl ještě ani čtvrtiny celého království a že ostatní prameny (jako Vlasák, Bernau, Čechy, průvodcové ostatní) nejsou té spolehlivosti, aby jej mohly nahraditi. Ale tu stačí upozorniti na to, že v Německu vydaný první svazek příručky Dehiovy zabírá z velké části také kraje dosud nezinventované a že pro účely průvodce práce podobná vykonala by se nepoměrně rychleji a dříve než pro vědecký a podrobný inventář. Kdyby nescházela vůle, našli by se již spolupracovníci. Mám za nejvhodnější, kdyby se vedení podniku uchopil Osvětový svaz, protože je to pomůcka vzdělávací velikého významu a důležitosti národní. Svazu

by jistě k pomoci byly Zemský Svař pro povznesení návštěvy cizinců, Klub za Starou Prahu, Klub českých turistů, Svaz jednot okrašlovacích a musejní spolky i naše Společnost. Očekávám mnoho od takovéto knihy pro zdvižení zájmu o památky výtvarného umění a povznesení turistiky za poučením.

K. Chytíl, *Malířstvo pražské XV. a XVI. věk u a jeho čechovní kniha staroměstská z let 1490 až 1582.* (Rozpravy č. 36.) Praha. Čes. Akademie. 1906. (Str. 6, 354, obr. 35.) Důležitý úvod shrnuje vše z literatury dosavadní o organizaci pražských malířů a srovnává s cizinou. Druhý oddíl snaží se sestavit na základě členské knihy, z knih městských atd. pro XV. a XVI. stol. obraz poměrů členstva, věk, povolání, původ, národnost, poměry rodinné a majetkové — vše nejprve souhrnně, pak jmenovitě. K tomu se v následující kapitole těsně připíná pokus, najítí ke jménům díla a k dílům autory; Chytíl podává charakteristiky, zachází pro srovnání do ciziny, vyvrací kriticky některé názory svých předchůdců a tvorí své. Pak otiskuje druhou knihu malířskou (první vydali již roku 1878 Pangerl s Woltmanem a Patera s Tadrou), privilegium Rudolfa II. z r. 1595 a pořádek cechu z r. 1598. Rejstřík nahrazuje na čas slovník malířů českých v nejstarší době.

D. Zikmund Winter, *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století.* Praha. Čes. Akademie. 1906. (Str. VIII., 976.) Zevnější i vnitřní příčiny, zejména sporné názory o vzniku řemeslných organizací a otázka národnostní donutily autora, že na rozdíl od jiných knih svých o kulturním životě v Čechách sahl zpět až do XIV. stol. a odložil celé století XVI. do oddílu II. Formou knihy se nevymyká rázu předešlých prací W., materiálem jest však neobyčejně bohatá a v mnohých částech zcela nová. Obsahuje (v hlavních rysech) kapitulu o rozvoji českého řemesla a obchodu do konce doby Přemyslovské, kde zahrnutý jsou nezbytně i vedlejší otázky, pak část o obchodu, řemeslech za Lucemburků a třetí dil o době husitské. S dobou roste různost a bohatost látky a proto kapitola poslední je nejobšírnější; hojnou pramenů dovoluje šířiti se o nejpodrobnějších otázkách organisace a zásoba známých děl o řemeslné schopnosti českých řemeslníků. Obraz cechovního života je tu živý a podrobný jako dosud v české literatuře podán nebyl a hojnou zpracovanou materiálu archivního činí z knihy vedle učebnice i pramen.

D. Č. Zíbrt, *Bibliografie české historie.* Díl III. Praha. Č. Akademie. 1906. (Str. VI., 737, XVII.) Tento díl zahrnuje dobu od r. 1419 do 1600 a část materiálu o třicetileté válce (2132 čísla). Zpracováno tu celé hnutí husitské a českobratrství, jichž počátky byly zahrnutý již v II. díle. Otázky pojaty nejsíře a bibliograficky vyčerpán jich obsah kulturní po všech stránkách; také jednotlivé osobnosti význačné jsou tu uvedeny jmenovitě. Obšírně je doloženo učení jednotlivých církvi a bratrstev a jich vzájemný poměr, také počátky Jesuitů v Čechách mají literaturu hojnou. Proti dřívějším svazkům přibyla část o stavu městském a selském; literatura o tom je rozsáhlá a pestrá. Po dobu Rudolfově, zejména po stránce umělecko-historické době zpracované, následují prameny a celkové zpracování války třicetileté. Na konec přidán Abecední seznam měst a jich dějů za války. Práce Zíbrtova je velice podrobná, ale přes to přehledná.

Jos. Truhlář, *Catalogus codicum manuscriptorum latinorum* (Praha, Král. Spol. nauk 1905/6. 2 sv. Str. 616 a 495) a *Katalog českých rukopisů c. k. univ. knihovny.* (Praha. Č. Akademie. 1906. Str. 196.) Vydávání takovýchto katalogů patří k dávným tužbám českých historiků.* Truhlář v obou dílech zpra-

* Snad pod dojmem těchto publikací ustavila se v I. třídě České Akademie kommisie (Čelakovský, Nováček, Tadra), aby se poradila o soustavném soupisu rukopisů v archivech a knihovnách českých. Počátek již učiněn publikací Patery a Podlahy, Rukopisy kapitolní knihovny, jež brzo vyjde.

coval universitní knihovnu a tím značnou část rukopisů v zemi chovaných. Katalogy vynikají přesnosti, popisem důkladným a obšírnými rejstříky. Základem je signatura, dle ní jsou řazeny svazky, většinou konvoluty. Obsahu věnuje se péče příkladná a (v čes. rkp.) i literatura vyčerpána. Vedle úvodů, podávajících dějiny rukopisného oddělení v univ. knihovně a jeho katalogisace, přidány jsou tabulky, přehled provenience rukopisů, jich umělecké výzdoby a jazyka.

Sborník prací historických, vydaný k šedesátým narozeninám prof. Dr. Jar. Golla jehož žáky. (Praha, Klub historický. 1906. Str. 388, 10 K.) Obsahuje mimo články z klass. archaeologie a historie východních národů 19 prací k dějinám slovanským. Vyjímáme z nich zejména důležitý článek Pekařův O správném rozdělení země české do pol. 13. stol. (župy jím definitivně odbaveny). Tillův Karlstejn (pokus o vysvětlení fresek v kapli P. Marie v souvislosti s životem osudy Karlovými), Kybalův Miličín sen. Šimákův Prameny a pomůcky Hájkovy, Machátův O židech v Náchodě v 17. a 18. stol. a Nejedlého Kotle a lesní rohy (přísp. k důkazu podvrženosti R. K.) jako nejbližší programu našeho Časopisu, ale odporučujeme i ostatní k četbě a pozornosti.

Soupis památek uměleckých a historických v král. Čes. k. m. Sv. 22. Mladoboleslavsko. (F. Bareš. Sv. 23. Poličko (Zd. Wirth). Sv. 24. Chotěbořsko (Zd. Wirth). V Praze. Arch. komisie při Čes. Akademii. 1906. — Nově vydané svazky nevymykají se z řady předešlých. Mladoboleslavsko je obšírnější rozsahem i formou, ale má i větší podklad territoriální a bohatost památek. Jako ostatní i tyto díly přináší mnoho nového, nezpracovaného materiálu. V Bolešlavsku jest to do nedávna neoceňovaný sbor bratrský, při jehož opravě v loni nalezly se malby z r. 1581, pak nepověsmnute dosud stavby Kosmonosské, Dobrovické a Lysské. Širokého popisu došla tu zajímavá stavbička románská ve Vinci, Dražické a Michalovské zříceniny, celé město Ml. Boleslav s pěti kostely a radnicí, zámky Stránov, Krnsko a Kosmonosy atd. Zcela nové jest také popisy Sejcína a řady menších kostelíků a tvrzí po okrese. — Polička a Chotěboř jsou chudé okresy, ale i ty mají několik zajímavých objektů. Jest to ku př. hřbitovní kostel a radnice v Poličce, zámek Bysterský, hrad Svojanov, některé kostely (Rohozná, St. Svojanov, Široký Důl) na Poličsku, nebo zase Přibylavská věž, Borovský, Běstvínský, Schönfeldský a Novovesský kostel a Studenecký zámek na Chotěbořsku. — Každým svazkem roste materiál srovnávací pro dějiny českého umění a rozšiřuje se důkladná znalost země po této stránce. Není divu, že jsou možny „objevy“ při takovéto práci a že teprve nyní poznáváme pravý stav svého bohatství, o němž se dříve soudívalo dosti nesprávně. Ale při vší vůli pokračuje podnik — v poměru k jeho potřebě — pomalu.

Dr. A. Podlahaa a Kamila Hilbert, Metropolitní chrám sv. Vítova v Praze. (Soupis památek v král. hlav. městě Praze I.) Praha, Arch. komisie při České Akademii. 1906. (Str. VIII., 300; 400 ill., 22 tab.) Je to již třetí svazek inventáře pražského,jenž podává práci zcela novou. Tak podrobného popisu stavby kostela sv. Vítova a celého zařízení a uschovaných tam památek dosud nebylo. Methodicky je tu vyčerpáno slovem i obrazem vše důležité; ilustrační část jest nejen výběrem, ale i provedením technickým dokonalá. Text není jen pouhým inventářem, ale snaží se i řešiti konstruktivní záhadu a určovati provenienci jednotlivých částí stavby (kaple sv. Václava). S dříve již vydaným Pokladem Svatovítským tvoří tento svazek nejdůležitější dílo Soupisu vůbec. Oba autori pojímají svůj úkol vážně, nepouštějíce i dál svůj předmět se zretele a doplňujíce jej. (Viz jich články v Pam. arch. 1906 ses. 1. a 2.) Snad dojde v blízké době i k zpracování hradu královského stejným způsobem a tím k dokončení popisu české kapitály.

Jar. Kampfer, V. V. Reiner. (Zvl. otisk z časopisu „Dílo“ 1906. Str. 46, 3 tab., 3 K.) Pokus o monografii mistra z nejskvělejší doby pražského baroka. Několik nových dokladů životopisných a umělecko-

historických. Charakteristika doby a současného umění je příliš stručná a kritický soud o umělecké činnosti R. trochu zběžný, ale jinak jest všechna většína tato první monografie Reinerova v naší chudé literatuře. Má hojnou obrazu, zejména na světlých tabulkách dobré provedených. Definitivního díla o R. ovšem neposkytuje.

A. Martínek a B. Profeld, Kostel sv. Ignáce v Jičíně. (Program c. k. reálky v Jičíně 1906. Str. 33, obr. 17, 1 tab.) Práce založena jest v historické části na pramenech původních a v popisu je zevrubná a přesná. Tím způsobem by měly být psány programové články — materiálu v okolí bylo by vždy dosti a práce měly by trvalý význam.

Dr. A. Podlaha, Posvátná místa království Českého I. *) Arcidiecése Pražské. Sv. I. Vikariát Českobrodský, Černokostelecký, Mnichovický a Prosecký. (Dědictví Svatojanské č. 97.) Praha, 1907. (Str. 319, 4 K.) Podlaha vědomě následuje příkladu Eckertova, jehož Posvátná místa v Praze před Ruthovou Kronikou byla jedinou topografickou pomůckou. Má však pro svůj úkol eruditici vědeckého pracovníka, průpravu autora několika svazků Soupisu a mravenčí píli, takže na první pohled postřehneme rozdíl. Vedle historických úvodů o kostele, patronovi a kněžstvu obsahuje každé heslo (fary dle dekanátů) dosti podrobný popis staveb církevních a jeho zařízení. Podlaha začal pražskou arcidiecézi, maje k disposici zpracované Souisy dotyčných hejtmanství, ale nepochybujeme, že svou píli zpracuje i další, třeba nebylo tolik materiálu po ruce.

Otakar Zachar, L. Ventury O spuštu přistrojení kameně filosofického. Kladno, 1907. Vlastník. (Str. 211.) Alešem vyzdobená a krásně vytištěná knížka je novou edicí známého odborníka v dějinách alchemie v Čechách. Zachar vydává tu spis Venturův dle rukopisu Bavora ml. Rodovského z Hustřan z r. 1585, nyní v Leydenské knihovně chovaného. Způsob vydání je exaktní, úprava textu, způsob přepisu, úvod a zprávy o autoru i opisovací knihy a bývalém majiteli, rozbor spisu Venturova a rejstřík — to vše vyhovuje moderním požadavkům edice a podává tak zapomenutý kus kulturní práce v nové formě českému čtenáři. Na svém poli Zachar nemá dosud soupeře.

J. Schiebel vydal zvl. otisk své práce Brány Plzeňské z Plzeňského Obzoru. (Plzeň 1906. str. 20.).

Místopisná literatura zaznamenává z poslední doby několik monografií. Jest to V. Bartovského Hranice (Hranice 1906, str. 285, 60 ill. a 2 tab.); A. Kratochvílový spisy: Ivančice (1906, str. 432), Archiv městečka Měřina (Popovice 1906, str. 30), Písemné památky na zámku Černé (Popovice 1906, str. 84), Archiv Pravlova a Prostoměřic (str. 60), Archiv Mohelnice (Třebíč 1906., str. 16.), F. Teplého Předslavice na Volyňsku (Praha 1906, str. 70), Jos. Sakaře Týn n. Vltavou (1906, str. 224.), J. M. Braunera Brüxer Gedenkbuch (Brüx 1906. str. 57 + 105) a několik čísel Körbrova III. průvodce (Praha, 1906. — Zvíkov, Z Tábora do Bechyně, Prach. Skály, Hrubá Skála, MI. Boleslav, Ze Sobotky na Kost, Jindř. Hradec, Liběchov, Police n. M., Hluboká, Mělník.)

Musejní publikace. Spolek slanského musea „Palacký“ vydal (letos dosti pozdě) ročenku Slanský obzor za rok 1906. Vedle obvyklé statistiky jest tu článek o děk. kostele (Zd. Wirth), o P. Prok. V. Dvorském (J. Kakš) o purkmistrech Slaného (F. Duras). O profesorech humanitních škol slanských (Dr. A. Krecar) a stručné dějině města (E. Werner). — Podobná ročenka musea v Roudnici, Podřipský Museum, vyšla již po třetí; obsahuje stejně statistiku a několik drobností a články: Manové zámku roudnického v 16. stol. (Jindř. Michálek), Památky cechu ševcovského v Roudnici (F. Kučera) a několik z oboru přírodního. — Museum Chrudimské chystá 2. díl Východoceských ch. p. a

*) Srovnej Košnářova Poutní místa (Časopis XIV., 99) a Hrdličky Al. Topografie diecéze brněnské. (Brno 1906.).

mátek. Ve svých Zprávách ukončilo 6. díl Bibliografie chrud. kraje *) prací Dr. K. V. Adámka. — Museum v Brno vydalo své dějiny z téma prof. Dr. A. Friče. — Prům. museum podkrkonošské v Horažďovicích jako 2. čís. publikací vydalo přednášku A. Čechnera O uměl. památkách polit. okresu Novopackého, jež je výsledkem prací C. na soupisu památek v tom kraji. — Městské museum v Budějovicích pripojuje ke svým Zprávám obraz a popisy předmětů ze svých sbírek. — Měst. museum v Táboře vydalo 8. zprávu (za rok 1905) s článkem Jos. Švehly Archaeol. výzkum v okolí Soběslavském. — Publikaci musea města v Rožmberku čís. 1. tvoří přednáška J. Máchalova o Jos. Čejkovi. — Museum v Turnově místo zpráv vydává Šimákovy Dějiny Turnova (dosud z díly). — Museum hist. v Hradci Králové vydalo r. 1904 Z paměti Martina Uhlíře, děkana holohlavského.

Zprávy zem. archivu královského čes. Sv. I. 1906. Pořádá reditel Dr. V. J. Nováček. (Zem. výbor. Str. 178, 3 pl.) První publikace archivu, určená širší veřejnosti. Poučuje důkladně o materiálu tam uloženém, o agendě jeho a v několika zvl. článcích obsírně referuje o vědeckých pracích, vydávaných členy jeho (Badání ve Vatikánu, v archivě kongregace de Propag. fidei, o Sněmech, o Diplomatáři a o Archivu Českém). Mimo to poprvé je tu referováno o pozemkových knihách od okr. soudu sem uložených a připojenou seznamem rukopisů, z nichž zejména Šporkovská pozůstalost je důležitá. Jak vidět ze zprávy, vane v Archivu jiný duch nyní, benevolence k pracovníkům, ochota a — pracovitost.

P. Bergner, *Verzeichnis der grafischen Gemälde-Galerie zu Prag*. Praha. K. Bellmann. 1905. (Str. 66; tab. 56.) Pečlivá práce inspektora obrazárny, která rázem rozptyluje domněnky a přečtenování obsahu této sbírky. Úvod krátce shrnuje dějiny obrazárny a dřívější pokusy o její srovnání.

J. Skopec, *Pamatí Fr. J. Vaváka*, souseda a rychtáře Milčického, z let 1770—1816. Známý Vavák napsal celkem 7 knih (6 jich jest v knihovně Zemského musea, jedna v soukromém majetku). J. Skopec podjal se úkolu vydat tento bohatý pramen pro poznání života selského lidu celý. Zatím vydává (nákl. Dědictví Svatojanského v Praze) knihu první část I. (rok 1770—1780).

M. Karelach vydal Paměti proboštů Vyšehradských (1781 až 1905) (Praha 1906, str. 316), kde vedle biografií jsou i paměti celé kapituly a hřbitova.

Moravská vlastivěda. Tento podnik, nemající u nás dosud pendantu leč ve sbírce Vlasákové, pokračuje dosti rychle. Neznamená ovšem definitivní topografické publikace jsa jen přechodným článkem k vědeckému Soupisu památek na Moravě a k důkladným monografiím místopisným. Za loňský rok vyšly v II. části Okres Třebíčský (Dr. Fr. Dvorský), za rok 1905 Okres Jaroslavský a Val. Klokočský (F. V. Peřinka). Nestejnlost kvalifikace autorů jednotlivých svazků a nedostatek smyslu pro kázeň programovou činí z podniku pestrou mozaiku.

Moravská čítanka. Uspořádal Fr. Bílý, vydává Moravsko-slezská beseda v Praze. (Telč. E. Šolc. 1906.) Dosud vyšlých 12 sešitů obsahuje několik všeobecných článků historických: o pravěku Moravy píše K. J. Maška, o základu osad na Moravě V. Houdek, jednotlivá období dějin moravských ličí R. Dvořák. Z dějin umění je tu dosud článek M. Wanklové o národním vyšívání, D. Jurkoviče o lidových stavbách a práce Fr. Táborského Morava umělecká.

Chystá se: Publikace časla v ských kancionálů, uložených ve dvorní knihovně vídeňské, péče Čáslavské Včely. — Publikace Dr. J. Nevelíka o Velehradě. (Nákl. M. Melichárka, za 25 K.) — Publikace o mřížích českých z doby asi 1580—1680 (25 tab. J. Haněl). —

*) Kdyži Adámkem odporučovaná (Letop. Musejní I.) podobná Bibliografie krajů hradeckého a čáslavského neuskutečněna.

V řadě Soupisů památek Čes. Akademie k tisku jsou připraveny svazky: Zámek Roudnický (Dr. Matějka a Dr. M. Dvořák), Přešticko (Dr. Hostaš a Vaněk), Českobrodsko (Dr. A. Podlaha), Písecko (Soukup) a Kladensko (Zd. Wirth). Mimo to velice pokročily práce na okresích: N. Brod (Zd. Wirth), Turnov (Dr. J. V. Šimák), Vinohradec a Žižkov (Dr. A. Podlaha), Hořice (A. Cechner), Prácheň (J. Braniš), Plzeň (Škorpijl a Strnad). — Dr. Z. d. Nejedlý vydá pokračování svého spisu (samostatnou část) o staročeském zpěvu. — F. A. Borovský slibuje práci o českých tiscích XV. a XVI. stol. — Dr. J. Teige bude pokračovati v Tomkových Základech místopisu. — Reg. Bíbová vydá (společnou prací se † M. A. Smolkovou) dílo o české krajce (100 tab., 40—50 K.). K subskripci zve žamberecký okres. hejtman Vojáček. — Městská rada pražská chystá Tehnického průvodce, v němž bude zahrnuta i církevní architektura. —

Kick Fr. Dr., Alt-Prager Architektur-Detaile. I. Serie (40 tab. fol.) Wien. A. Schroll. 1906 — (Bez textu, jenž slíben při II. serii.) Malebné pohledy, pořízené s obratností a vkusem, předvádějí zakončení stavebních celků štítem nebo attikou a typy střešních forem, jich vikýřů, komínů a hřebenů. Vědeckého systemu však tu není a proto nelze na mapu prozatím hleděti jinak než jako na sbírku krásných motivů malířských a nabádavých příkladů k řešení architektonickému.

Po vzoru*) a v dohodě s říšskými architekty vydal Oesterr. Ingenieur- und Architekten-Verein dílo o selském domě Das Bauernhaus in Österreich-Ungarn und in seinen Grenzgebieten. (Dresden. G. Kühtmann 1906. Text v 8° o 228 str. s 67 ill. a 6 tab. se 75 tab. a mapou ve fol. Mk 56-25.) Jako obyčejně i zde přichází Česi zkrátka; již citování literatury o českém selském domě je ubohé, neúplné a v speciálním oddíle o výstavbě a zařízení domu většina poznámek a tabulí věnována Němcům v Čechách, takže bohatství motivů a typů našich daleko nevystihuje.

Dr. Rob. Brück, Die Malereien in den Handschriften des Königreichs Sachsen. Dresden. 1906. (Str. 469, obr. 283.) Kniha přináší — jak již Dr. C. Zíbrt upozornil (Č. Č. M. 1906, 399) — také několik bohemik: Zitavské rukopisy s miniatuрамi (čís. 93, 94, 102), Drážďanský podobný (čís. 102) a příspěvek k dějinám českým ve Fuggerově zrcadlu (čís. 178).

Volkstümliche Kunstd. Aufgen. von M. Gerlach, Vorwort von J. A. Lux. Wien. Gerlach. s. a. (str. 137). Jest to sice již starší publikace, z r. 1904, ale vracíme se k ní, poněvadž o ní (až na Čas) nebylo v naší literatuře zmínky. A přece obsahuje velice mnoho pohledů z Prahy, Budějovic, Krumlova, Křemže, Volar, Znojma a Broumová; jsou to zajímavé architektury nebo jich detaily (domovní znamení, dvory, brány atd.) v snímcích jasných, ale drobných.

Nový svazek sbírky Kulturarbeiten P. Schultze-Naumburga Städtebau (München. Kunstwart. 1906. Str. 443; ill. 288) uvádí mezi příklady pro dobré i špatné řešení architektonické také pražské stavby a prospekty. Jsou to obr. čís. 5, 13, 16, 20, 30, 32, 47, 54, 58, 59, 62, 64, 82, 91—2, 106, 164, 172, 256. Autor bojuje za stejně snahy jako klub za St. Prahu.

Dr. Jos. Dernjač, Die Wiener Kirchen des XVII. und XVIII. Jhdts. (Zvl. otisk z Mitt. des Oesterr. Ingenieurs- und Architekten-Vereins 1906). Wien. A. Hölder (87 str., 99 ill.). Zajímavé i pro české umění, protože v té době styky s Vídni byly čilé. Vzpomeňme Fischera z Erlachu a K. J. Dienzenhofera, na něhož několik narážek v knize najdeme. V obrázcích (většinou dle součas. rytin) je cenný materiál srovnávací.

Svazek 29. Soupisu památek v královském saském (vydává Corn. Gurkitt) přináší také popis zříceniny hradu a kláštera na Ojbině, prací

*) Srovnej: Das Bauernhaus im Deutschen Reiche und in seinen Grenzgebieten. Dresden. G. Kühtmann. 1906. — Stejně vydán i selský dům ve Švýcarsku ve zvl. publikaci.

Dr. H. Rathgena. Je to zajímavé pro nás, protože Objín založil Karel IV. a autor tu shledává určité shody s Parléřovskými pracemi.

E d. L e i s c h i n g, Die Bildnissminiatur in Oesterreich von 1750—1850. Wien. Artaria. 1907. (Str. 200, tab. 31, ill. 57.) Zpracován tu materiál nedávné výstavy miniatur v rak. museu, který má význam i pro naše poměry právě jako kniha Labanova o Füge-rovi (F. Laban, H. Fr. Füger, der Porträtminiaturist. Berlin. G. Grote. 1905. Str. 73; ill. 36, tab. 13), protože objednávky činila i šlechta česká, ve Vídni časem bydlící.

V díle Dr. M. D r e g e r a, Die Wiener Spalten-Ausstellung 1906 (2 díly. Leipzig. K. W. Hiersemann. Mk 70—) jsou na tab. 59. reprodukce čtyř pestrých moravsko-slováckých paličkováných krajek ze sbírky Fr. Kretze v Uh. Hradišti. — Také mappa Dr. M. H a b e r l a n d t a, Völker-schmuck (Wien. M. Gerlach & Wiedling. 1906. K 145—) obsahuje české věci z Národopisného a Náprstková musea i soukromého majetku (hřebeny do vlasů, přívěsky, knoflíky, náušnice, jehlice atd.) většinou z poč. 19. stol.) na tab. 19, 35, 49, 64, 75, 81 a 96.

Saská Kommission zur Erhaltung der Kunstdenkmäler vydala třetí svoji zprávu (Tätigkeit in den Jahren 1903, 1904 und 1905. Dresden. Selbstverlag. 1906. Str. 130). Jest to vedle vídeňské centrální komise a prov. komise pro rýnskou provincii v Düsseldorfu jediná instituce pro zachování památek, která vydává obšírné zprávy. Zpráva obsahuje personalie komise a agendu, zásady theoretické o provádění restaurací a inventarizaci památek, důležitější výnosy a obšírný abecední přehled obcí, v nichž některé památky byly opraveny; přiloženy obrazy předmětů před i po opravě. Doplňkem sestaven přehled sbírek starozitnosti v království saském.

Literatura o zvonech rozhojněna výtečným spisem arch. F. Uldall a o středověkých zvonech v Dánsku (Danmarks middelalderlige Kirkeklokker. Kjøbenhavn. Lehman & Stage. 1906. 327 str. K 40—) Studium U. operuje 894 zvony a přibírá k srovnání mnoho cizích. Methoda spisu je výborná a illustrační materiál bohatý.

Z ČASOPISŮ.*)

P a m á t k y a r c h a e o l o g i c k é. Díl XXII., seš. 1.—3. Dr. Ant. Podlahá upozorňuje na illuminovaný kodex český z poč. 13. stol. v knihovně kapit. v Praze, opravuje údaje svého Soupisu pokladu Svatovítského v přičinění obrazů Madonny, popisuje s K. Hilbertem fresky v kapli saské, Jana Nepom. a sv. Kříže a podává několik příspěvků k dějinám staveb církev. v Praze (sv. Vít, Strahov). Dr. K. Chytíl činí pravděpodobným, že byl Rejsek spíše z Prostějova českého než z Moravy. K. B. Mádl pokouší se dle nově vyšlé literatury nabýti nových dokladů o obsahu sbírek Rudolfových. C. A. Straka popisuje zbořený kostel v Radonicích, Ed. Šittler freska Hosínská, V. Fähnrich podává referát o stavu vykopanin na Velehradě a popisuje 4 sanktuáře moravské. J. V. Šimák přináší nová biografická data o kamenících pozdní gotiky a J. Valchář sděluje inventáře kostela v Ledči. Mimo to plno drobností a literárních referátů.

C a s . M u s e a k r á l . Č e s . Roč. 80. Dr. Zd. Nejedlý píše o cechu muzikářů v Chlumci a uveřejňuje mší Krištofa Haranta z Polžic, J. V. Prášek podává z pramenů zprávy o stavbě a opravách zámku Brandýsa n. L., J. Šimek pokračuje v líčení poměrů nábož. v K. Hoře (po Ferd. I.). K čes. místopisu hojně zpráv přináší K. V. Adámek článkem o tažení Rusů na čes. východě, J. V. Šimák prací o studentech na nem. universitách v XIV. až XVIII. stol. Ostatní články a menší zprávy týkají se politických a kulturních dějin českých; pro obšírnost a jich počet nelze jich tu uvést jmenovitě.

*) Registrujeme tu časopisy za rok 1906 a výjimkou jen se vracíme do roku 1905; při tom pomijíme těch, jež došly již v XIV. ročníku zmínky.

Nově vyšlý I. svazek ročníku '81. přináší úplný obsah zápisů ryt. Jana J. z Bratřic od Dr. Č. Zíbrta, zprávu J. Vávry o Štambachu Br. Mat. Fita z r. 1611—12 mimo jiné články širšího zájmu a spoustu referátů a drobnějších příspěvků.

C e s k ý L i d. Roč. XV. Dřevěný kostel ve Lhotě Zahajské z r. 1596, Lidové stavitelství na Pardubsku atd. (Hanuš a Rosůlek), Museum v Soběslavi, Studně na Karlštejně, Zvoničky v okolí Nepomuka (A. Sýkorová), Kroj na Poděbradsku z poč. 19. stol. (B. Hoblová). Roč. XVI. čís. 1—4. Z obsahu budí uvedeno: Kosteliště na Hůrce u Chodova (J. F. Hruška), Vysejpací rakve za doby Josefa II. (Dr. Č. Zíbrt), Kříže v Kozárovicích na Písecku (V. Krotký, Nejstarší kříž z r. 1727), Památnosti z Ivančic (Dle Kratochvíla Dr. Č. Zíbrt).

Dílo. Roč. IV. Z uměl. historie přinesl tento ročník článek J. Kamprův V. V. Reiner (viz Knihy!), ref. o knize Forrerově Von alter Bauernkunst a článek o zachování uměl. památek.

H r a d e c k ý k r a j. Roč. III., čís. 1.—6. Vedle článků místop. a polit.-historických drobností a recensí uvádíme jmenovité: Zvony na Jaroměrsku (J. Matějka), Letopočty a nápisy v chrámu sv. Mikuláše v Jaroměři, Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři, Braun a Kukská škola v Jaroměři, Náhrobky v kostele Heřmanickém (Dr. V. Paul) a Waldštejn a jeho mincovna (J. Duška).

V e s t n í k P o d ě b r a d s k a IX. ročníkem zanikl.

S t a r é i n o v é z v ě s t i z e S o b ě s l a v ě a o k o l í. Roč. 1906. Seš. 1.—7. O rodu Přehořovských z Kvasejovic (Ckt.), Prům. museum v Chrudimi, Soběslav v starých i nových spisech, Historický místopis Soběslavská, Skalice (J. Š.). Řada zpráv, věstník musejní, obecní a školní a literární referáty.

Č a s o p i s v l a s t. m u s. s p o l. v O l o m o u c i. Roč. 23. Z obsahu: Jakub Lolek, Farní chrám ve Zvoli; M. Procházková, Z pravěku; A. Gottwald, Hroby z Kostelce u Prostějova a Předhist. nálezy od Zárovic; R. Čechmánek, Slov. kláštery u Čechách a na Moravě; Reg. Bíbová, Slov. pleterstvo. — Zprávy a literatura.

Č a s o p i s M o r. m u s e a z e m s k é h o. Roč. VII. Seš. 1. Z obsahu: Al. Procházka, Nové arch. objevy v okolí brněnském. — Jos. Válek, Pozn. k mapě mor. Valašska. — Jos. Klvaňa, Kroj lidu slovenského na Moravě. — J. Svozil, Kroj Hanáků-Blatáku.

A r c h i t e k t o n i c k ý o b z o r. Roč. V. A. Balšánek, Panorama Hradčanské (s ill.). Jan Koula, Sochy na Karlově mostě. J. Herain, Kostel sv. Kateřiny (s ill.), Portál na Strahově a Kaple v arcib. paláci pražském. Lábler, Restaurace hradeb v Nymburce (s ill.), A. Čenský, Pavillon Dienzenhoferův na Smíchově (viz i A. O. 1902, čís. 10.), Wiehl A., Rest. Sboru v Ml. Boleslaví. Zákrejs, Sochy na kostele sv. Mikuláše (s ill.). Roč. VI. Čís. 1. A. Cechner, Vnitřek kostela na Karlově.

T e c h n i c k ý o b z o r. Roč. V. Jos. Petřík, Zprávy o starém mostě v Roudnici (s ill.).

S t a v i t e l s k é l i s t y. Roč. II. Osnova nového staveb. řádu pro Prahu, Plzeň, Budějovice a okolí. (O pam. uměl. část III. § 32—6.). V celém ročníku hojně zpráv z Prahy i z venkova o opravách památek stavebních.

S t a v e b n í o b z o r. Roč. II. O. Filip, Ze Staré Prahy. (11 kapitol.)

P o k r o k o v á r e v u e. Roč. III. V každém čísle Architektonický obzor se zprávami také o památkách stavebních. Spor K. Hilberta s A. Čechnerem o restauraci kostela sv. Martina (forma sanktusové vížky) a Pražské ruiny (Mlýn Odkolkův, Lanno娃 pila, Kostel sv. Václava).

C e s k ý s v ě t. Roč. II. přinesl spoustu vyobrazení pražských i venkovských památek výtvarných všech druhů v dobrých reprodukcích (Praha neznámá I.—III., Osmý listopad, Moravské hrady a zámky I.—III., Kašna Krocínova, Na věži Svatovítské, Bertramka, U sv. Tomáše, U Kapucínu, Památky českých porážek v cizině, Kanálka, Košířský hřbitov, Na Krumlově, Z uměleckoprům. musea, U Náprstků, Fontány, Pražské ostrovy, Arkády, Čes. památky v Berlíně, Praha mizící, Sázavský klášter, Míčovna,

Rokokový porcelán, Paláce hrab. Thuna, Troja, Trosky Hradčanských sbírek, Na Zlíchově, Malostr. obrázky I.—II., České parky, Villa Gröbe a její vzory, Změny v chrámě sv. Vítta). Roč. III., čís. 1.—12. (Praha s výšin střech a věží, Česká koruna v Mnichově, Kateřina z Lokšan, Trosky sbírek Rudolfových. Na pobřeží, Illustrace ze staré literatury české, Praha neznámá, Na Malči, Freska v Ungeltě).

Zlatá Praha. Roč. 24. J. Emmer, Rothenburg. Lidové zvyky a kroje v okolí Milevska. Z hradu pražského. (S výbor. obr.).

Časopis Čes. Turistů. Roč. 18. Zprávy o snahách na záchrannu Betléma u Kuksu a o publikacích prof. V. Kropáčka.

Světozor. Roč. 1907. Pěkné reprodukce pohledů na památky výtvarné: Vyšehradské hradby, Malebné pohledy z Prahy, Portál Betlémské kaple.

Review Moravsko-slezská. Roč. 2. E. Edgar, Restaurace Slatěnická. Roč. 3. Týž, Oprava v Tišnově. Akce k podpoře a obrození domácího průmyslu a lidového umění.

Plzeňské listy. 1906. Mariánský kostel v Týnci u Plas (6./10.) a Na hradě v Plzni (7./12.)

Deutsche Arbeit, Roč. V. Z obsahu: W. Augst, Alb. Reichenberg. — F. Hübler, Reichenberg. — Dr. H. Hallwich, Reichenberg. — Dr. H. Schmerber, Ad. Ritt. von Lanna. — J. Reinwarth, B. Grueber. — R. Prochaska, Mozart u. seine Prager. — J. Haudeck, A. Paudler. — H. Schmerber, Nostitzsche Gallerie. — Roč. VI. Seš. 1.—3. Dr. E. Rychnovsky, Die deutsche kulturhist. Ausstellung in Eisenstein. — Die deutsche technische Hochschule in Prag. — Joh. Bachmann, Egerländer Hof. — A. A. Naaff, Fr. Bernau.

Mitt. des V. f. Gesch. der D. i. B. Roč. 44. Z obsahu vyjímáme: H. Ankert, Die Marmorfamilie Hennevogel. — A. Mörath, Bemerk. zu den Porträts der letzten Rosenberger. — Dr. V. Schmidt, Gojauer Pfarrinventar aus dem Ende des XV. Jhdts. — E. Neder, Die Papiermühle zu Bensen 1569—1884. — Dr. F. Hantschel, Prof. A. Paudler. — Dr. F. Pick, Das Prager Ungeld im XIV. Jhd. — A. Mörath, Kleinodienverzeichnis des Stiftes Hohenfurt 1439. — J. Hoffmann, Das Bethlehem bei Schurz. — L. Chevalier, B. Grueber. — Roč. 45., čís. 1.—2. Z obsahu: H. Ankert podává zprávu o obrazu, Jos. Neuwirth uveřejňuje přednášku o nových formách vyjadřovacích, jimiž vládlo umění z doby Lucemburků v Čechách, Dr. G. E. Pazaurek zjišťuje starou keramiku na zámku v Duchcově, O. Weber píše o Kašp. Horáč, J. Stocklów o hradě Birzensteinu a Pürsteiu, S. Gorge podává regesta o některých pražských domech, Dr. T. K. Branky uveřejňuje nejstarší popis radničních hodin z poč. XVI. stol.

Jahrbuch der Kunsthistor. Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses. Sv. 25. Díl II. Quellen. H. Zimmermann, Das Inventar der Prager Schatz- und Kunstkammer vom 6./12. 1621, nach Akten des k. u. k. Reichsfinanzarchivs in Wien. Úvod a přesná edice. (Str. 63.)

Mitteil. der k. k. Zentral-Kommision f. E. und E. d. K.- und hist. Denkmale in Wien. III. Folge. 5. Bd. 1906. Vliv nového redaktora Dr. M. Dvořáka jest již patrný nejen v obsahu, ale i v duchu časopisu. Z článků pro nás zajímavý je Neuwirthův Im Kampfe um Barock und Rokoko, proti purismu historickému namířený, Dvořákův, Decke im Schloss von Eggenburg (v jistém smyslu programový), H. Tietze, Die Friedhofsanlage in Střílek in Mähren a Das heilige Grab in Zwettl, Rzechakův Die sogen. Opfersteine Westmährens. J. Neuwirth referuje v Denkmalflege tag 1906. — Zprávy ze sední komise vyčerpali jsme ve zprávách (Restaurace). — Archiválních *Mitt. der Z.-K.* vyšel z. roč. VI. sv., obsahující zprávu o archivech východ. Čech a nejstarších náhrobcích v Chebu. — *Jahrbuch der k. k. Z.-Kommission Neue Folge.* III. Teil. 3. Bd. Obsahuje většinu článků z praeh. archeologie; z histor. uvádíme: R. Ottmann, Die romanischen Skulpturen am Riesentor der Wiener Stephans-

kirche, H. Tietze, Werke A. Colins und seiner Schule in Maria Laach (Zmínka o vítském mausoleu.)

Mitt. des Nordböh. Museums. Neue Folge. Jhg. I. R. Graul, Legat des Frh. H. v. Liebig.

Mitt. des Mähr. Gewerbe museums. Roč. 1906. Alb. Rille, Brünner Haustore, Jul. Leisching, Alte Städtebilder (také pohledy z Prahy), Patr. Kittner brněnský miniaturista († 1900); Czerny Al., J. Th. Jos. Supper (životopis a katalog prací autora Sedleckých a Mor.-Třebovských fresek).

Repositorium für Kunstsissenschaft. Roč. 1906. Max Kemmerich snesl z literatury malované portraity ze středověku (od 8. do 13. stol.). Uvádí při tom i bohemica, ale nezná naší literaturu a novějších vědeckých výsledků. Na str. 547 (čís. 60) uvádí portrait krále v kodexu Vyšehradském a ptá se: který? — Čís. 61—6 týká se evangeliáře Helmwaldshausenského, o němž autor neví, že již od r. 1861 není v knihovně kapitulní v Praze, ale v Brunsvíku. — Na str. 549 čís. 9—10 jsou prý portraity českého krále a jeho choti v kodexu král. knihovny v Stuttgartě. — Na str. 550—1 čís. 33—34 jsou portraity mnichů v rkp. sv. Augustina v kapit. knihovně. Podlaha není citován, ač má krásnou reprodukci. — Čís. 37—8 jsou falsa (Miroslav) v Mater verborum, o čemž autor neví. — Čís. 39—41 mluví o kodexu nám neznámém. — Čís. 42—43 jsou portraity s falsy v bibli Jaroměřské.

Kunst und Kunsthandwerk. Roč. 1906. H. Fischel v článku o městanských domech v Rakousku uvádí i dům v Telči.

Hohe Warte. Roč. II. Mimo několik zmínek o českých městech článek: Städtestudium I. Brunn. Roč. III. W. v. Semetkowski v ref. o Dehiově Kunsthandbuchu žádá o provedení Rieglova návrhu na organizaci ochrany památek, o pokračování v inventarisaci a o vydání Handbuchu der Kunstdenkmalen in Oesterreich. —

Graph. Künste. Roč. 1906. Mezi kresbami R. Alta (v 2. seš.) také pohled na kutnohorskou kašnu z r. 1495.

Der Architekt. Roč. XIII. 1. seš. V projektech na novou kolonádu v Karlových Varech zachována všude stará renaissanční věž.

Prager Tagblatt (14./6. 1906) ujal se vřele Daliborky.

L'ami des monuments et des arts. Roč. 1906. Článek hrab. Fr. Schönborna o kostele sv. Vítta a jeho opravě.

Archaeol. értesítő. 1906. 1. číslo. Czakó Elemér psal o soše sv. Jiří na hradě pražském.

Ex libris. Roč. 1906. Česká super ex libris v univ. knihovně v Upsale. — Hrabě K. E. Leiningen-Westerburg odkázal celou svou sbírku (v ní i české kusy) ex libris germánskému museu v Norimberce.

Z redakce. Nechceme měnit, vázáni jsouce spolkovými stanovami, zásadně obsahu časopisu, ale i v těchto mezích budeme usilovati, aby v něm v první řadě byly pěstovány dějiny domácího umění a otázky s nimi úzce souvisící. Rubriky zpráv a literatury rozšiřujeme dle vzoru Čes. Časopisu Historického. Budeme v nich přinášeti vše stručně a s ohledem na členstvo Společnosti; budeme referovati ne bez kritiky, ale s upřímnou snahou, u všeho ukázati na dobré a nové stránky a na duševní prospěch pro čtenáře. Prosíme členy Společnosti, aby se více než dosud účastnili prací na Časopise; rubrika zpráv, již budou upozornění na opravy památek, nálezy, výkopy, musejní záležitosti a p. prospěšny, uvitá je s radostí. Redakce také ráda přijme od členů dobré fotografie neznámých dosud památek výtvarných, k nimž text po případě sama si opatří.

DR. JOS. LAD. PÍČ.

Prof. Dr. J. L. Píč, ředitel praehistorického oddělení Musea království Českého, slavil dne 19. ledna t. r. svoje 60. narozeniny. Jubilantu dostalo se hojných oslav z kruhu jeho ctitelův a přátel. Trvalou zásluhu o vědu archeologickou získal si prof. Píč neúnavnou péčí o rozmnovení pravěké sbírky museální, která vyniká také výkonnou úpravou. Co do systematického uspořádání a úplnosti sbírky tyto ovšem moderním vědeckým požadavkům plně ještě nevyhovují. Široce založené dílo „*Starožitnosti země České*“, jehož vyšlo dosud 5 svazků a jež prof. Píč vydává vlastním nákladem, jest zejména jako skvostně vypravená publikace pravěkých materiálů zemského muzea podnikem důležitým a velezáslužným. Ocenění vědecké působnosti prof. Píče podali jsme v čísle I. tohoto ročníku ve statí: „*Praehistorická archeologie*.“ β.

○ ○ ○

F. A. BOROVSKÝ A J. HERAIN: DVA DOSUD NEZNAMÉ POHLEDY NA HRAD PRAŽSKÝ.

Při svých studiích prací Hollarových v různých veřejných sbírkách evropských shledávám, že se stalo témař zvykem zařádovati všechny pražské pohledy ze století XVII., pokud nejsou označeny jménem původcovým, vždy pod jméno Hollarovo.

Václav Hollar odešel z Prahy jako mladík zotiletý v době, kdy umění svému teprve učiti se počínal, a vrátil se sem jako člen poselství lorda Arundella r. 1636 pouze na 13 dní, v kteréžto krátké době vykreslil zde svůj veliký prospekt Prahy s Petřínem a 9 drobných pohledů na některé části Prahy, její památky a nejbližší okolí, jež později vyleptal. Není tudíž ani možno, aby v této krátké době 13 dnů byl mimo uvedené, bezpečně ověřené listy provedl všechny ty přečetné, jemu připisované, namnoze dosti velké a podrobně prokreslené pohledy pražské, ač několik málo jich zajisté od něho pochází.

Jest to nicméně výhodou, že se toto přiřadování pohledů pražských k pracem Hollarovým všude téměř děje. Stávají se tím sbírky kreseb Hollarových zároveň sbírkami pohledů pražských ze stol. XVII.

Podobné dvě kresby přinášíme dnes v reprodukci. První z nich (tab. III.) nalézá se ve Vídni v Albertině pod čís. 568 a druhá (tab. IV.) v Londýně v Britském Museu (Hollar č. 16); na obou místech připsány jsou Hollarovi.

Způsob kresby i lavírování naprosto nepodobá se kresbám Hollarovým, a podpis jména jeho na kresbě Britského Musea pochází od ruky cizí, nejspíše z poloviny stol. XVIII. Obě kresby pak jsou z doby starší, než do které spadá umělecká činnost Hollarova.

Obě kresby zajímavy jsou zvláště tím, že zobrazují tutéž část hradu Pražského; jedna část poněkud menší, druhá část dále k jihozápadu sahající, ale navzájem se ověřují a doplňují.

Kresba v Albertině provedena jest pevnou rukou, perem v lehounkých sepiových konturách a celá sepií lavírována, jen místy, zvláště na střechách má barvu narudlou a v popředí trochu nazelenalou. Kde se v levo spatřuje kopulovitý altán, jest při něm lehce tužkou načrtнутa kontura stromu. Papír má ráz počátku stol. XVII., ale vodová značka není patrná. List jest, jako téměř všechny kresby v Albertině, na lepenku přilepen a v stejném tonu liniemi orámován. Jest 225 mm široký a 146 mm vysoký.

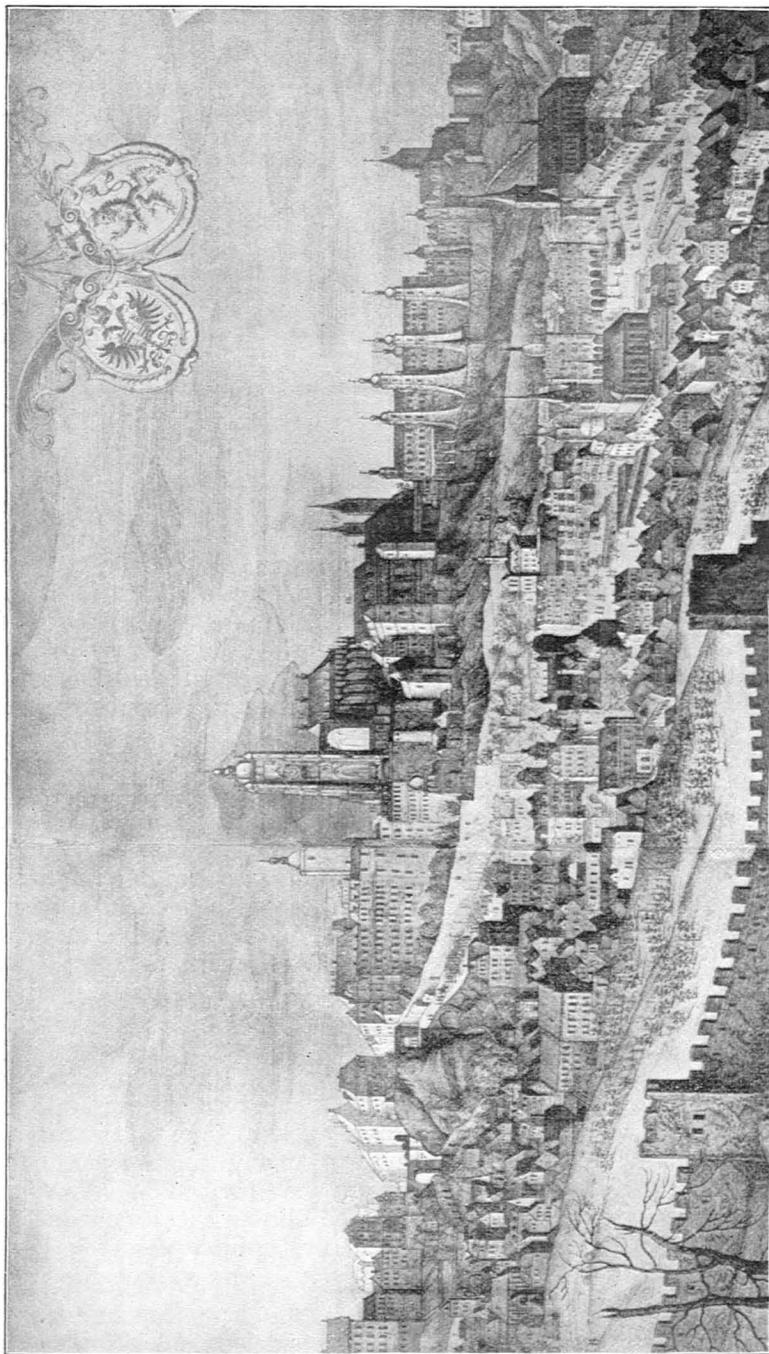
Kresba Britského Musea jest také perem provedena a lehce sepií lavírována. Dole jest podpis „de borch van de Stadt van Prague“ a uvedený již pozdější podpis cizí rukou: W. Hollar. Délka kresby jest 283 mm, výška 137 mm. B. Museum získalo ji koupí v únoru 1850.

Obě kresby pochodí zajisté z první čtvrti ne-li ze samého počátku stol. XVII., ale topografické a historické jich určení ponechávám posudku kompetentnějšímu. *F. A. Borovský.*

* * *

Panu Fr. A. Borovskému, místořediteli Uměleckoprůmyslového musea v Praze, podařilo se najít a fotograficky získati dva staré pohledy na hrad pražský, které jsou cenné pro seznání stavu dотyчных částí.

Vyobrazení hradu dle sbírky Vídeňské (Albertiny, tab. III.) možno lehce určiti, neboť v pravo na obraze vidíme křídlo budovy, která dosud stojí a odkud byli r. 1618 místodržící do příkopu vyhozeni, jest to tak zvaná česká kancelář. V levo od české kanceláře vidíme v pozadí horní část věže sv.-Vítské, dole v předu táhne se hradba, za níž jest dvůr a za ním budovy dvojpatrové, patrně

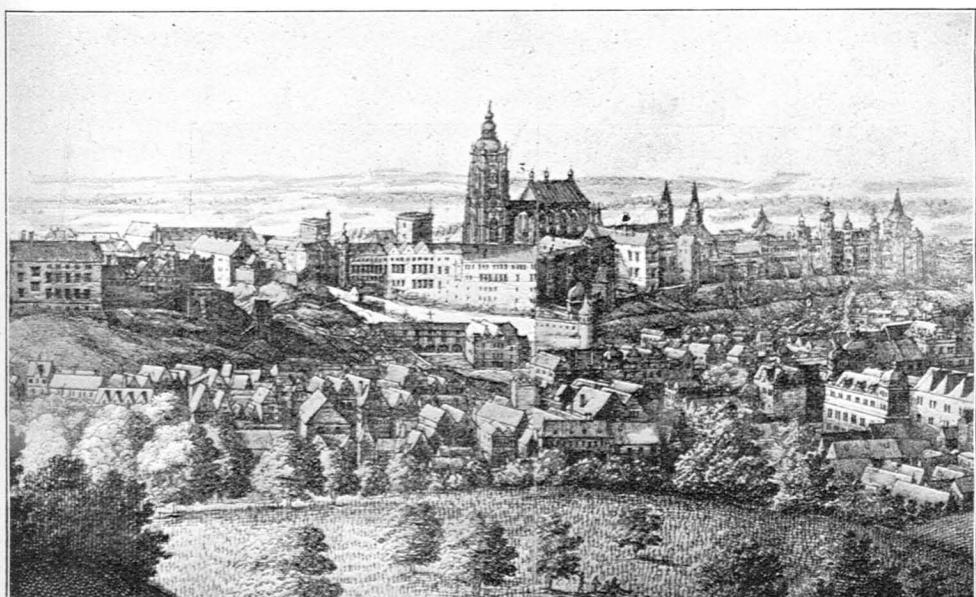
Obr. 10. Jiří Sadeler: Pohled na Hradčany z r. 1666

úzké, any mají malou, nízkou střechu, a za těmito zdvihá se část paláce s pavlačovitou chodbou v podstřeší, asi takovou, jakou ještě dnes vidíme v podstřeší Vladislavského paláce, na straně jižní. Seznáváme, že kresba Vídeňská zobrazuje nám část hradu pražského z jižní strany, proti Malé Straně, ačkoliv z tohoto obrazu stojí dnes již jen česká kancelář a věž sv. Vítá a ostatní budovy na levo již nestávají. Vyobrazení Londýnské (z Britského musea, tab. IV.) jest detailnější, avšak až na nepatrné odchylky jest totožné s vyobrazením Vídeňským, a co do doby vzniku jsou oba pohledy jen několik málo let od sebe vzdáleny.

Illustrátor, který kreslil pohled Vídeňský, stál více východně před hradem u příkopu a to něco v pravo před českou kanceláří aneb v posledním patře domu čís. I83-III. na Nových zámeckých schodech, kdežto malíř Londýnského vyobrazení stál západně od předešlého, v zahradě něb v posledním patře domu číslo I90-III. u Trubačské věže, na Nových zámeckých schodech, čili v dnešní Thunovské ulici. Perspektiva přístavků, jak se jeví na obou obrazech, poukazuje zřejmě na stanoviště kreslířovo.

Srovnejme blíže obě kresby! Přístavky čís. I. jsou na obou vyobrazeních stejné, oboje mají pilíř opěrný ve façádě, dvojité střechy a dřevěnou budku na levém rohu. Od přístavku čís. I. táhne se na obou obrazech dolejší hradební zeď, na níž stojí různé dřevěné budky a na konci zdi polokulatá bašta. Londýnský obraz má na spodní hradební zdi v pozadí vysokou hradskou zeď se střílnami v podstřeší (asi takové, jaké dosud u Dali-borky zachovány jsou), polokulatou baštu a v pravo čtverhrannou baštu při samém přístavku.*) V levo na obraze jest vystupující stavení a za ním v koutě jakási vrchní část věže beze střechy, na níž se zdají být sochy postaveny. Že střed vyobrazení Londýnského od pravého křídla k levému zobrazuje hradbu ku hájení hradu, svědčí o tom, že jest na ní několik řad šindele, aby přikryta byla zeď proti dešti a za ní dřevěná chodba pro střelce. Od kulaté bašty čís. 2. má přístrešek hradby dřevěné krákorce, které přístrešek podpírají, jako jest to dosud na věži hradu u brány ve Vysokém Chlumci a odtud nedaleko v podstřeší kostela v Selčanech a jinde na mnoze. V pozadí za čtverhrannou baštou č. I. zdvihá se vysoká kulatá věž s opěrnými pilíři a nízkou střechou. Po našem soudu jest to bývalá Bílá věž, někdy nad branou do třetího náhradí vedoucí; ta ovšem byla ve skutečnosti čtverhranná, nikoliv kulatá a malíř se asi zmýlil naznačiv kulatou věž, neboť i rytiny starší i mladší jej z omyleu usvědčují. Poněvadž malíř Vídeňského vyobrazení stál při kresbě obrazu více východně než malíř Londýnský, zakryl mu značně vystupující přístavek čís. I. hradební zdi od bašty čís. I. až ku čís. 2., a tím vidíme zde pouze

*) Bašty a hradby tyto pocházejí nejspíše ještě z doby opevňování hradu za krále Otakara.

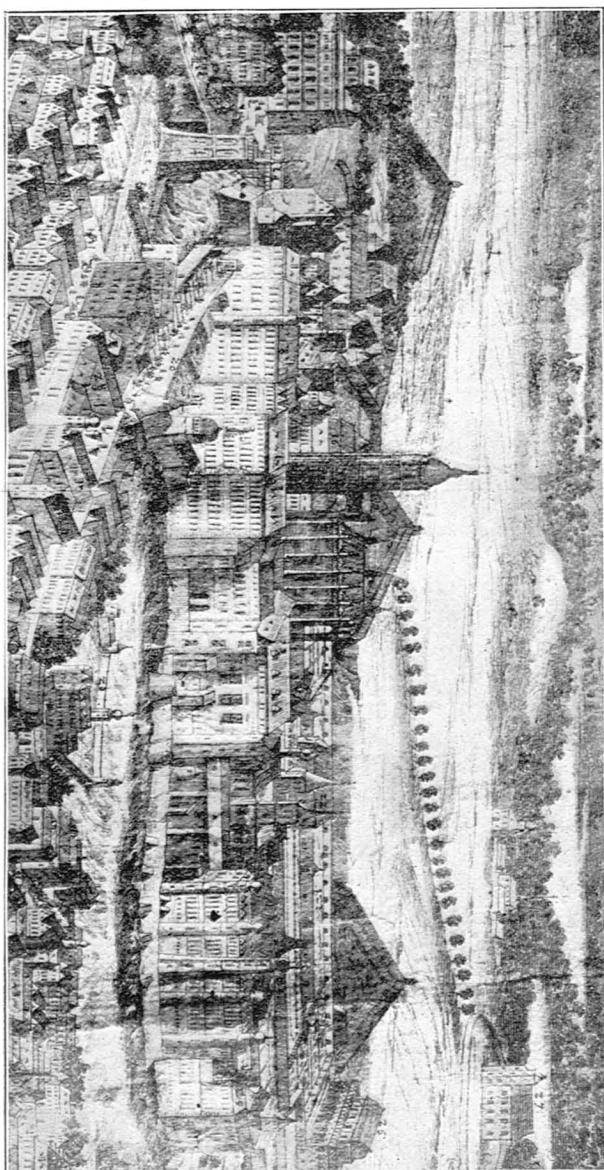

Obr. 11. Václav Hollar: Pohled na Hradčany z r. 1636.

levou část hradeb na levé straně obrazu. Zde vidíme na levé straně vystupující křídlo budovy a za ním vrchní část kulaté věže, což odporuje Londýnskému vyobrazení, kde zvíme část vršku čtverhranné věže; tohoto rozdílu vysvětliti nedovedeme. Od bašty čís. 3. táhne se ozubená hradební zeď ku jakési bání opatřené stavbě, jak se zdá osmiúhelníkové, což jest gloriet bývalé rájské zahrady nad Novými zámeckými schody při dnešní, dosud stávající, trubačské vízce. (Na obrázku Londýnském tohoto glorietu nevidíme, poněvadž malíř stál jinde, avšak na vyobrazení Prahy od Jiljího Sadeleru z r. 1606 vidíme v předu zmíněnou trubačskou vízku a za ní gloriet, kde císař Rudolf II. a Matyáš král mnohdy v letě dle podání obědvali.) Dřevěné budky a různé přístavky hrázděné, na dolejší hradbě postavené a ku Malé straně obrácené, vypadaly sice malebně, ale ku kráse a čistotě hradu pražského zajisté nepřispívaly a proto byly nahrazeny později zděnými domky.

Poněvadž Sadelerův obraz z r. 1606 již má zděné domky a také hradské hradby již na něm není, můžeme vyořazení Londýnské i Vídeňské, jež oboje se jen málo stářím několika let liší, — klásti do konce 16. stol. neb krátce před rok 1606. Po roku 1606 budky a přístavky dřevěné po našem soudu povstati nemohly, neboť u Sadeleru se domky rýsují zřetelně až dolů do příkopu, kdežto na Londýnském a Vídeňském obraze jest tam hradební

zed, ovšem tu a tam s okénky a uvnitř dvora za hradbou různé přístavky.

Obr. 12. Folpert Aletius z Altony: Pohled na Hradčany z r. 1666.

Na úplné vyjasnění starých kreseb a pro srovnání se stavem dnešním připojujeme ještě několik slov o dalším stavebním vývoji

hradu dle přiložených rytin. Na Sadelerově rytině (obr. 10.) vidíme také čtverhrannou Bílou věž s renaissanční zvonovitou střechou, ale na rytině z r. 1636 od Václava Hollara (obr. 11.) stojí vlevo od kostela sv. Víta a nemá střechy a opodál jest druhá čtverhranná věž nad druhou branou, do třetího náhradí vedoucí. Hollar poznamenal na rytině českou kancelář číslem 2., kteroužto cifru vidíme nad střechou. Od této české kanceláře vidíme na levo hradby a při nich dvě kulaté bašty právě v těch místech, co jest na rytině stín naznačen. Přístavků na místě dolejší hradby již zde není, avšak trubačskou věž s glorietem nad novými zámeckými schody zde vidíme. Od glorietu na levo vidíme hrad pražský, jak jej císař Rudolf II. vystavěl a jeho bratr Matyáš r. 1614 dokončil. Sadeler i Hollar pracovali pohled na hrad pražský s vrchu Petřína.

Z pohledu císařského malíře Folperta Alten-Allena (obr. 12.), datovaného 1686, vidíme, že již hradby a bašty na levo od české kanceláře nestávají, neboť na jejich místě nedlouho před tím postavena část hradu pražského za císaře Ferdinanda III., který spojil část Vladislavskou se stavbou Rudolfskou. Za panování Ferdinanda III. stavové čestí pomýšleli získati si přízeň krále a dosáhnouti toho, aby v Praze sídlili; proto povolili peníze na přístavbu hradu pražského, aby novým křídlem spojena byla část hradu se sály Rudolfskými na severu nad Jelením příkopem a odtud na jih s křídlem hradu proti Malé straně ležícím. Za tou přičinou započato již 1638 se zasypáváním třetího hradního příkopu, u kterého r. 1639 vystavěna dnešní císařská kaple na druhém nádvoří stojící a velké křídlo hradu mezi druhým a třetím nádvořím dostavěno r. 1641. Tak udává očitý svědek Bohuslav Balbín**) ve svých Miscellaneích (díl III., str. 125). Plán vypracoval a stavbu vedl správce klenotnice pražské Diviš Miseron z Lisonu, jenž byl zároveň císařský architekt. Balbín praví, že r. 1641 viděl model z papíru a dřeva, představující celý hrad i s přístavbou, jak jej Diviš Miseron vypracoval a císař pak předložil, za což dostal 100 zl. rýnských. V létech 1758 až 1775 provedena byla poslední přestavba za Marie Terezie.

Jan Herain.

VLADIMÍR ZÁKREJS: MAPA PRAHY Z KONCE 18. STOLETI.

I.

Nejstarší měřená mapa Prahy, jež chová se v archivu stavebního úřadu královského hlavního města Prahy, pochází z konce 18. stol.

**) Článek prof. Kalouska (str. 41—44) v publikaci O královském hradě pražském, již vydali Dr. J. Čelakovský, Dr. J. Kalousek a Dr. Fr. Stupecký. (Praha. 1907.)

Zvláštní cenu má pro svoji věrohodnost; jež provedena řízením inženýra Františka Ant. Leonarda Hergeta, žáka a od roku 1767 nástupce Ferd. Schora, professora inženýrství na stavovské inženýrské škole. Herget proslul jako výborný učitel i praktický inženýr, opravil most Karlův po povodni r. 1784, vystavěl pražskou všeobecnou nemocnici, palác na Malostranském náměstí („u Petzolda“) a j. Za vinu se mu klade, že z jeho nařízení zbourána byla r. 1786 kaple Betlémská.*)

Doba, v níž mapa byla zhotovena, spadá do posledního deseti letí osmnáctého století; byla mapou zhotovena anebo jistě započata za panování Leopolda II., jenž zvolen byl za císaře r. 1790, 6. září 1791 korunován za krále českého a zemřel 1. března r. 1792. Nicméně není myslitelné, že by ve dvou letech tak obsáhlá práce mohla být provedena; Herget pak umírá 1. října 1800. Blížší určení bylo by možno jen, kdyby nám o J. Oppeltovi a K. Lutzovi, inženýrech, kteří mapu kreslili, bližší údaje biografické byly známy. Mapa provedena jest v měřítku 1 : 1728, a jest mezi orámováním 2'329 m vysoká a 2'792 m široká, jest tudíž značné velikosti a při přesném rýsování podává celou řadu zajímavých detailů. Číslování domů jest ještě staré dle dvorního dekretu ze dne 1. října 1770; umožňuje proto znamenitě studium knih o Staré Praze vyšlých před rokem 1803, kdy provedeno přečislování, tak zejména Schallerova Popisu královského hlavního a sídelního města Prahy.

Snaha Soupisné komise, jež jednala o vydání reprodukce celé mapy, nedošla kýženého výsledku pro přílišný náklad, jehož by úplná reprodukce manuální nezbytně vyžadovala při výsledku ne vždy bezpečném; podáváme ve svých vyobrazeních**) příklad méně nákladné, avšak spolehlivé reprodukce způsobem fotografickým, jež pro reprodukci tiskovou přiměřeně byla upravena.

Mapa označena jest v levém dolejším rohu prostého orámování nápisem, umístěným na částečně rozvinutém svitku dle tehdejšího způsobu. Nápis zní: GRUNDRIS | DER KAY : KÖNIG : HAUPT STADT PRAG | IM KÖNIGREICH BÖHMEN. | UNTER GLOREICHER REGIERUNG S^{ter} MAYESTAET | LEOPOLDS DES II^{ten}. | RÖMISCHEN KAYSERS UND APOSTOLISCHEN KÖNIGS. | AUF ALLERHÖCHSTEN BEFEHL | Unter Der Direktion Dero Ober Bau Director, und Ingenieur Professor Franz Leonard Herget. | Aufgenommen | von seinen gewesten Schüllern.

Dále následuje výčet znamenitějších budov, na mapě čísla označených:

*) A. V. Velflík ve článku *Oslava založení stavovské inženýrské školy v Praze před 200 lety atd.* (Technický Obzor, XIV., 1906, č. 35.) a ve spise *Dějiny techn. učení v Praze I.* (Praha 1906) str. 86—97. Mapy této Velflíka jakožto význačné práce Hergetovy neuuvádí, nemáje snad o ní toho času vědomosti.

**) Budou zařazena do 3. a 4. čísla.

Beschreibung / Der Kays : Gebäuden, Geistlichen und Städtischen gemeind Häufzer, Klöster und Kirchen. — *Ratschiner Haupt-Viertl.* / Conscriptions Nus 1. K : k : Residenz, samt der Metropolitan, und Allerheiligen Kirche / 2. K. k : Damenstift. / 33. Gewestes St : Georgi Stift, und Kirche, nun Erzbischöftliches Priesterhaufs. / 50. K : k : Lustgarten. / 56. Erzbischöfliche Residenz. / 74., 75., 76., 77. Gewestes Ursulinen Kloster, samt Kirche, nun Militär Kafärm. / 81. Gewestes Barnabitzen Kloster samt Kirche. / 130. Prämonstratenser Stift Strahof, samt Kirche. / 153. Laureta Kapelle, samt Kirche. / 154. Capuciner Kloster samt Kirche. / 188. K : k : Reichs Kanzlei. / 193. Das Rathaus. / 195. K : k : Reitschul. / 196. K : k : Lusthaus. Nun Artillerie Depositorium. / *Kleinfeitner Hauptviertl* 1. Städisches Rathaus / 10 et 11. Englisches Fräulein Haus, samt Kirche, vormals Sct. Joseph Kloster. / 68. K : k : Leih und Verfatzamt. / 74 K : k : Kammerhaus / 75 Gewestes Profeshaus der P : P : Jesuiten, samt Sct. Nicolai Pfarr Kirche, / Nun Landhaus. / 76. Gewestes Jesuiter Schulhaus, nun Gubernial Haus. / 140. Gewestes Kayetaner Kloster, samt Kirche. / 207. St. Thomas Augustiner Kloster, samt Pfarr Kirche. / 223. K : k : Militär Oekonomie Depositorium. / 240. K : k : Militär Oekonomie Haus. / 241. K : k : Holzgarten / 258. Arbeitshaus. / 333. Grandpriorats Haus / 342 Maltheser Priorat samt Kirch.e / 359 Gewestes Dominicaner Kloster. / 396 K : k : Zeüghaus. / 421. Augezder Kafarme. / 457. Gewestes Karmelitler Kloster samt Pfarr Kirche. / 460. Kleinfeitner Gimnasium und Normalschul. / 486. Administratur auf den Laurenz-Berg samt Kirche. / 494. Gewestes Wellsches Spittal. / 508. Geweste Kirche St. Iohannes untern Bergl. / *Altstädter Haupt Viertl.* / 37. Collegium Carolinum. / 44. Gewestes K : k : Münzamt, nun General Comendanten Haus. / 45. K : k : Domain Administrations Haus. / 50. K : k : Militär Kaserme. / 66. Theiner Pfarrhaus, samt Pfarrkirche. / 69. Theiner Schulhaus. / 148. Minoritten Kloster bei St. Iacob, samt Pfarr Kirche. / 181. Gewestes Seminarium St. Benedicti. / 185. Spinn und Reinigungs. / 223. Gewestes Serviten Kloster St. Michel, samt Kirche. / 284. Gewestes Karmelitler Klcfster St. Galli, samt Pfarr Kirche. / 340. Geweste Pfarrei St. Martin und Kirche. / 369. Dominicaner Kloster St. AEgidii, samt Pfarr Kirche. / 391. Gewestes Konwikt St. Bartholomei samt Kirche. / 419. K : k : Salz Haus. / 465. Gewestes Nonnen Kloster St. Anna. / 538. K : k : Gold und Silber Einlösungs-amt. / 540. Gewestes Seminarium St. Wenceslai' nun Universitäts Haus. / 589. Gewestes Jesuiten Collegium bei St. Clemens, nun General Seminarium. / 590. Hospital der Kreütz-herrn an der Brücke samt Pfarr Kirche. / 683. Geweste Benedictiner Abtey, Kloster, und Kirche, bei St. Nicoaus. / 709. Altstädter Rathaus. / 719. Gewestes Paulaner Kloster u. Kirche, bei St. Salvator. / 781. Barmherzigen Brüder Spital, samt Kirche. / 811. Pfarrei samt Kirche, St. Kastuli. / 888. Gewestes Nonnen Kloster, samt Kirche bei St. Agnes. / 931. Pfarrhaus samt Kirche, zum Heil. Geist. / 936. National Theater. / *Iudenstadt.* / * Iüdische Sýnagogen. / 208. Iüd. Normalschul. / 250. Jüd. Rathaus. / *Neustädter Haupt Viertl.* / 44. Gewestes Kloster der Trinitarn nun Militärkaserme, und Pfarrkirche der Heil. Dreyfaltigkeit. / 48. Neüftäder Rathaus. / 55. St. Lazari Kapelhaus und Kirche. / 144. Ursuliner Kloster samt Kirche. / 145. K : k : Salzhaus. / 181. Gewestes Zdarafzer Probstei und Kirche, nun Militär Kaserme. / 210. Pfarrhaus und Kirche Sct. Adalberti. / 281. Gewestes Emeritenhaus, und Kirche, bei Sct. Karl nun Militär Kaferme. / 282. Gewestes Augustiner Kloster und Kirche, bei Sct. Wencel. / 365. K : k : Saltzhaus. / 379. Haus und Kirche der Heil. Dreifaltigkeit. / 307. Benedictiner Kloster, und Kirche in Emaus. / 475. Franziskaner Kloster samt Kirche bei Maria Schnee. / 651. Pfarrhaus samt Kirche, bei Sct: Stephan. / 726. Gewestes Karlshöfer Prälatur samt Kirche. / 732. Administratur Sct-. Apolo naris samt Kirche. / 736. Allgemeines Gebährhaus. / 758. Gewestes Jesuitter Collegium nun Garnisons Spital samt Kirche. / 776. Allgemeines Krankenhaus. / 781. Administratur samt Kirche Sct. Iohannes in Skalka. / 788. Elisabethiner Kloster. / 790. Gewestes Servitten Kloster in Slupp. /

856, 857. K : k : Siegel und Tabak gefällen Administratzions Haus. / 882. Waifzenhaus famt Kirche bei Sct. Iohann Taufer. / 919. Pfarrei und Kirche bei Sct. Heinrich. / 936. Militär Kaserme. / 967. Collegium d'r P. Piaristen. / 987, 988. K : k : Bäckerei. / 999. Militär Krankenhaus. / 1022. Gewestes Hyberner Kloster fammt Kirche. / 1071. Kapuciner Kloster famt Kirche. / 1120. Pfarrhaus und Kirch bei Sct. Peter. / 1184. Gewestes Pfarrhaus und Kirche bei Sct. Clements. / *Wischehrad.* / a) K : k : Zeughaus. / b) Koll. Kirche Sct. Petri.

Dole v rohu svitku jest poznamenáno: *Gezeichnet von Joh. Oppelt, Ing. und Karl Lutz, Ing.* Vedle toho vysvětlivka, že tmavě červeně označeny jsou budovy císařské, světle červeně duchovní, růžově soukromé a panské, žlutě dřevěné, šedě židovské. Uprostřed dole umístěno měřítko s popisem: Maafstab von 200. N : Ö : Klafter wovon $A^0 = \frac{1}{2}$ Linie. Pod měřítkem poznámka: Die gesammtten Festungswercke sind nicht mit aufgenommen, sondern aus verschiedenen Kupferstichen beigesetzt worden. — Nahoře uprostřed čte se psaná poznámka: Maszstab 1. Wiener Zoll = 25⁰ Wiener Klafter.

(Pokračování.)

○ ○ ○

K ILLUSTRACÍM:

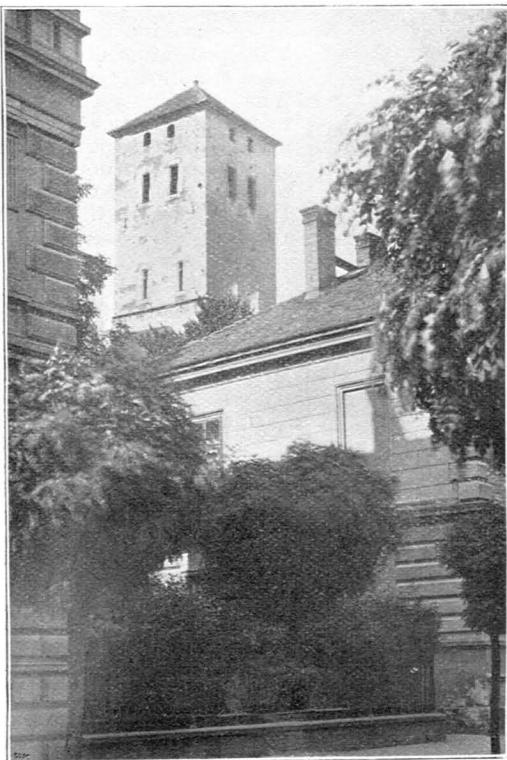
Věž Kropáčka v Hradci Králové byla zbourána letos v létě, přes úsilovné snahy centrální komise vídeňské a protesty Klubu za starou Prahu a některých časopisů. Veliký náklad asi 50.000 K. potřebný prý k jejímu udržení, a nemožná jeho úhrada byly úskalí, na němž se ztrouškaly všechny dobré míněné kroky k jejímu zachování. Zařazujeme proto dnes jako pohrobní vzpomínku aspoň pohledy na věž před sboréním, z náměstí (obr. 13.) a z ulice Komenského (obr. 14.), a vybíráme z Cechnerova Soupisu památek v okresu Královéhradeckém (str. 28—9) několik historických dat s popisem věže.

Byla to původně asi bašta, za vodárnou později užívaná. Základy k ní položil r. 1516 a celé dílo vyvedl Jan kameník. Když přestala za vodárnou sloužiti, udělali z ní skladiště. Stála na východ od kostela P. Marie; byla celá z cibel, hranolová na čtvrtcovém půdorysu, omítnutá a krytá nízkou stanovou střechou. Stěny byly členěny po výši třemi rímsami a v pěti patrech prolomena obdélná okénka s kamenným opažením. Pod oknem do 4. patra byl na severu umístěn z kamene tesaný znak města, nesený dvěma zbrojnoši a na východě arkýrek na dvou kamenných krákorcích. Na omítce byly stopy sgrafitta a na ostěních oken byly zachovány kamenické značky. Uvnitř bylo jen třetí patro sklenuto. —

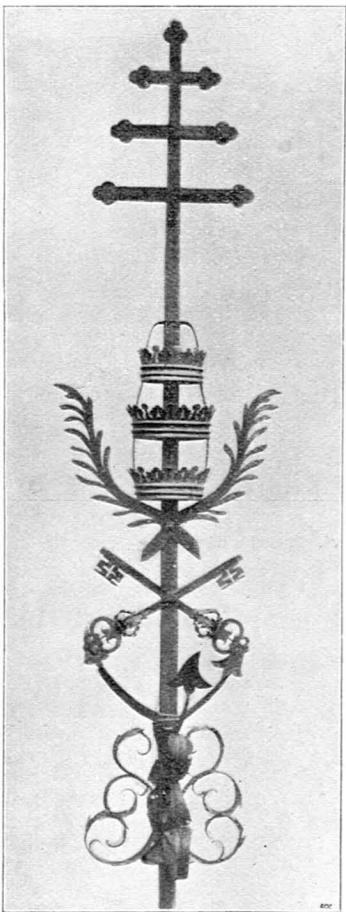
Nejsme bohužel ještě všeobecně, v široké veřejnosti, přesvědčeni o ceně památek historických a uměleckých pro celou naši kulturu a tento nedostatek piety zvyšuje ještě názor v předešlých dobách historiky umění vypěstovaný, že jen u mělecká památka určité výše má právo na zachování, osetření a udržování. Tento neblahý názor způsobil, že nejlepší věci vzaty z původních míst svého určení do musej nebo horlivě opravovány, ale památky umělecky méně význačné že byly přehlíženy a obětovány zkáze. I nationální motiv měl tu úlohu v krajinách s obyvatelstvem smíšeným i osobní záliba referentova nebo majitelova pro památky určitého období slohového. Teprve v nejnovější době zraje i u nás názor, že kultura jeví se ve všech zbytcích života předešlých generací, že není rozdílu v ceně historické a kulturní mezi palácem a dřevěnou, rázovitou chaloupou sedlákovou a že rozhodují tu ne měřítko a esthetická a vědecká, ale práva žijícího

Obr. 13. Věž Kropáčka v Hradci Králové. Pohled z náměstí.

Obr. 14. Věž Kropáčka v Hradci Králové. Pohled z ulice Komenského.

Obr. 15. Kříž sanktusníku na kostele sv. Klimenta.

stejné rozměry 22 × 13 cm. Společná hrana je lesinou, pokosem žlabkovanou krášlena. Líc plochy pravé (obr. 16. a) vroubí rámček článkováný, stylisovaným květem slézu na hraně posázený, a jinak rozličnými vrypy typu gotického pokrytý. Uprostřed pod arkádou vidíme postavu jinocha patricia, zprima si vykračujícího, který hraje na mandolinu, vykládáním zdobenou. Hlavu jeho kryje klobouk, zpod něhož mu v bohatých prsténích husté kadeře po čele a po skráních k ramenům splývají. Přes otření středních partií prokmitá z obličeje výraz mládí. Krk je otočen několikanásobnou šnúrkou drobných korálků. Jinoch oblečen je v řasnatý, přes kolena sáhající pláštík s širokými rukávy, lemovaný kožešinou a opatřený ležatým límcem. Nohy vězí v těsných spodečích a v mírně špičatých, u nártu přehnutých a mašličkou a přezkou opatřených botách. — Levý lic kachlíku (obr. 16. b) jest ovrouben podobným rámečkem, ale bez květu slézu. Uprostřed zase postava mladé paní nebo dívky, jejíž účes jest chráněn čepičkem, ovinutým látkou skládanou po způsobě turbanu. Náprsenkou

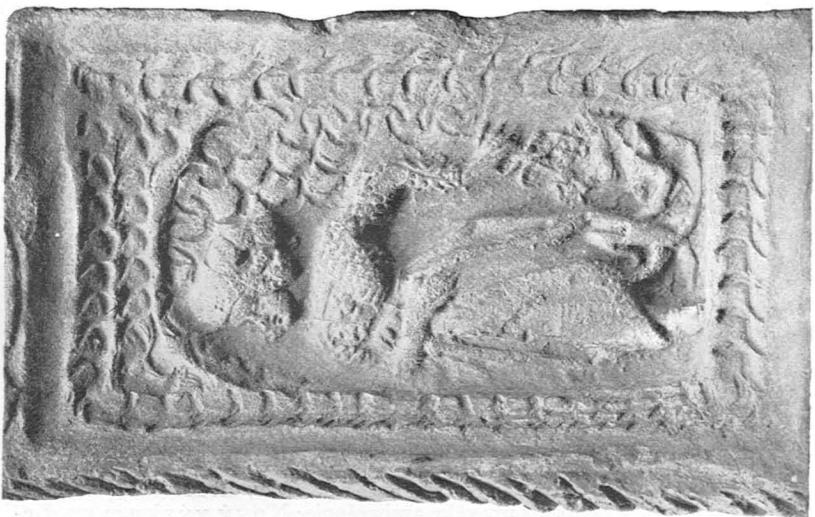
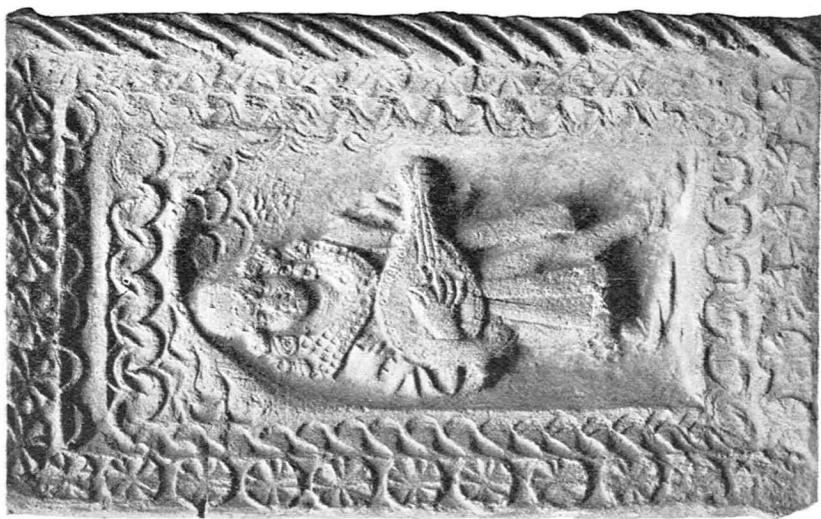
člověka. Pietní člověk snaží se udržet odkaz předešlé doby co nejdéle v jeho původnosti a ničí jej jen v největší nutnosti, aby na jeho hrobě zbudoval nový doklad své kultury a svých požadavků. Případ Kropáčky je z typických a podobá se případu s věží v Novém Městě n./Metují. Občané nepřemohli v sobě dosud historického a dogmatického názoru starého o ceně památky stavební a neměli proto zájmu na jejím zachování. Pro ně není brána nebo vodárna hladkých stěn, bez nádherných skulptur nebo maleb více než hromada kamení a náklad na její udržování zdá se jim zbytečným obtížením rozpočtu obecního. Občané tito ovšem nepochopí, oč oloupili pohled na své město z dálky, jak pokazili silhouetu svého sídla a co vzali dějinám svého rodiště. Budoucí doba, jinými názory dochovaná, bude jim toho ovšem trpce vzpomínati. — *Zd. Wirth.*

Železný kříž se sanktusové vízky kostela sv. Klimenta v Karlově ulici v Praze byl r. 1892 opravován a při té příležitosti pořízena fotografie, jejíž reprodukci tuto podáváme (obr. 15.). Jest to trojramenný, tak zvaný patriarchský kříž, pod nímž upevněna jest papežská tiara trojdílná (symbol, že papežství objímá tři díly světa) a dvě palmové ratolesti (mučednická smrt sv. Klimenta), nejnáze pak papežské klíče a několik spirálovitých ozdob na podnoži. K datování kříže uvádíme, že byl kostel sv. Klimenta vystavěn v letech 1711 až 1715, nejspíše od stavitele Fr. Maxim. Kaňky, syna Vítka Kaňky z Kutné Hory.

Jan Herain.

Renaissanční kachel nárožní, nepořívaný, s figurálním reliefem, byl nalezen kdysi z základec domu pána Hrušova v Pardubicích a uložen v muzejních sbírkách. Strany podvojného kachlíku, tvaru obdélníkového, mají

a) Obr. 16. Renaissanční nárožní kachlik, nalezený v Pardubicích. (Obě strany.) b)

zdobený živůtek a těsné rukávy dle panující mody XVI. věku jsou dirkovány a měchovitě vyvlačovány. Sukně z těžké látky, s mnoha záhyby a s vlečkou, je přidržována rukama.

Oba tyto efektně navržené a dobře propracované reliefy, v nichž se zračí živý temperament a určitá charakteristika, ukazují podrobnostmi v kroji na prvou polovici XVI. století.

V. Diviš.

Z P R Á V Y.

Praehistorická archeologie. Z praehistorického Odboru „Společnosti přátel starožitnosti českých“. Členové Společnosti naší, kteří se zabývají praehist. archaeologií, již dlouho toužili po odboru, ve kterém by intenzivněji mohli pěstovat vědu archaeologickou. Nebylo však střediska vhodného, kde by po ruce byla odborná literatura a předhistorický materiál. Teprve když prof. Dr. Niederle při české filosofické fakultě založil kabinet archaeologický, obsahující sbírku předmětů praehistorických a odbornou knihovnu a ochotně svolil, aby přátelé české archaeologie téhoto vzácných pomůcek používat mohli ku svému studiu, nastala příhodná doba, aby založen byl praehist. odbor Společnosti. Když pak správní výbor Sp. návrh v tomto směru učiněný schválil, konána byla dne 1. února t. r. ustavující schůze nově založeného odboru. Na schůzi této zvolen byl za předsedu prof. Dr. Niederle; když však p. professor prohlásil, že z vážných důvodů funkce předsedy přijmouti nemůže, zvolen byl za p. e. s. e. d. u. Dr. Jindřich Matiegka, prof. anthropologie na české universitě, za z a p i s o v a t e l e Dr. Karel Prokop a za r e f e r e n t a pro správní výbor Společnosti MUC. J. Jíra. — Účel nově založeného „Odboru“ stanoven byl v tom směru, že na schůzích odborových projednávat se budou otázky arch., jak právě se vyskytnou. — „Odbor“ bude konat s c h ú z e své se svolením prof. Dr. Niederle, jako zástupce české fakulty filosofické, v onom sále universitním v Clementině, kde umístěny jsou archaeologické sbírky t. j. prozatím v sále č. IV. — Dále usneseno, aby schůze dály se pravidelně aspoň jednou za měsíc a to pokud možno první sobotu v měsíci. —

Dne 23. února t. r. konána byla z. schůze „Odboru“. Poněvadž předseda Dr. Matiegka nemohl se dostavit do schůze a tím přislíbená přednáška jeho o „Kultuře neolithické po stránce technické“ prozatím odpadla, ujal se slova prof. Niederle a pojednal v delší řeči znovu o úkolech „Odboru“. „Odbor“ ustavil se proto, aby kriticky řešil sporné otázky vědy archaeologicke a to nejen sporné otázky věbec, nýbrž i ony, ve kterých liší se škola museální od školy universitní. Řešení téhoto otázek díti se má společným debatováním na základě podnětu nahodile se vyskytnuvších. Takovým podnětem bude také přednáška Dr. Matiegky, z níž „O.“ vycházejí proběře sporné otázky týkající se neolithu a doby přechodní. — Konzervátor Buchtela promluvil na to o nejnovějším stavu vědy arch., pokud se týká právě kultury neolithicke a přechodní, poukázal na mnohé sporné otázky, které ohledně téhoto období kulturních se objevují a naznačil zároveň prostředky, kterých použiti třeba při řešení téhoto otázek. Jsou to nejen materiál hrobový, nýbrž zejména sídliště t. j. vrstvy a jámy kulturní. Ku konci prohlásil Dr. Babor, že hodlá postupně obeznámiti členy „Odboru“ s nynějším stavem nazíráni na palaeolith a člověka diluviálního. —p.—

Pa m á t k y a r c h a e o l o g i c k é a m i s t o p i s n é , díl XXII. roč. 1906., obsahují následující články z pravécké archeologie: Nový výzkum na Levému Hradci. Str. 103. Píše Dr. J. L. Píč. Jednáse tu o výzkum z roku 1905. Mimo několik kulturných jam, mezi nimiž ona se střepy rázu Bylanského ještě nejpozoruhodnější, objevil Píč opukovou podezdívku dosti obsáhlé

budovy, o níž usoudil, že se jedná „o budovu ze dřeva ve značné mohutnosti zbudovanou, neboť podezdívka na 1 m silná ukazuje na silné dřevěné stěny; vedle velikého sálu v rozmeru 20 m: 8·30 m vidíme několik místností, bohužel nejasně ohrazených, jež bud ke spaní neb k jiným účelům sloužiti mohly.“ Ačkoli nebylo tu učiněno žádných jiných nálezů, nicméně soudí Pič „bezpečně, — že budova tato stála nejméně již v XI. století.“ Referent nemůže tento úsudek sdíleti, neboť mu nestačí ani analogie budovy nalezené na Vraclavi, ani vzpomínka na knížete Boleslava II. a sv. Vojtěcha. Naopak činí toto určení pochybným vyskytnutí se vrstvy kulturní z doby hradištní, kterou nalezl Pič 1 m pod povrchem domnělého knížecího paláce. — Nález z Libočan u Žatce. Str. 124. J. Kopáč popisuje několik nádob vykopaných na dvoře pivovářském v Libočanech. Nález vykazuje čistý ráz mladší keramiky lužické z doby spalování mrtvol (typ Knovízský) a přidružuje se k někonečné řadě obdobných nálezů ze západních Čech. Jedná se tu spíše o hrob než o jámu sídelní. — Praehistorické nálezy na Bydžovsku. Str. 199. Píše Josef Koudelka. Nalezeny byly hroby laténeského rázu u Nového Bydžova (Otmarka), hroby (?) únětické ve Vysokém Veselí (hroby to velmi vzácné ve východních Č.), pak několik kulturních jam ve Vysokém Veselí, Skrivanech (neolithické jámy s tečkovou keramikou) a u Nepolis „za rybníkem“. — Mohylu z poslední doby pocházející u Halína na Opočensku. Str. 212. Prof. Pič prokopal zde jednu mohylu a pojmenoval k tomu: „Předmětu jsme nenalezli žádného, avšak není pochybnost, že mohylky ty jsou z poslední doby pohanské.“ (!) — Dále zmíňuje se prof. Pič o mohylách u Smolče a Dražiček. Jsou to vůbec mohylky? — Z okolí Březnice (str. 213.) registruje prof. Pič některá menší naleziště z doby hradištní. — Archaeologické nálezy v Bubenči. (Str. 214.) Zvláštní zmínky zasluhují: 1. Hromadný nález bronzů z doby únětické. 2. Kostrový hrob s 2 kultovitými nádobkami s ozdobou volutovou z doby kamenné. Hrob tento opět dotvrzuje, že volutová keramika nevystupuje výlučně v jamách sídelních a že nelze ji stavěti po bok keramice z hrobů z mladších period (keramice šňurové a únětické), jak mylně činí prof. Pič a při čemž přehlíží, že tato keramika hrobní přečetně jest zastoupena i na sídlištích — ovšem mnohem mladších, než jsou sídliště s keramikou volutovou. — Lštění. Str. 265. Dr. J. L. Pič prozkoumal v roce 1905 Lštění, hradiště nad Sázavou z první doby knížecí, jak dosvědčují nalezené tu střepy staršího typu hradištního. Na východní straně hradiště obepjato jest valem dnes 273 m dlouhým. Na ploše hradiště vyskytlo se mimo příční podezdívky kamenné 161·5 m dlouhé a 3·40 — 4·40 m široké několik spáleniště a tři kostry (mezi kostry nalezena byla esovitá záušnička). Stopy knížecího paláce se nevyskytly. — Kostrový hrob byl a následně typu Budyně (str. 303) se skvostnou bronzovou závěškou a typickou keramikou bylanskou (též malovanou).

„Pravěk.“ Ústřední list pro praehistorii a anthropologii zemí českých. Po delší přestávce pokračuje p. konservátor J. L. Červinka v Kojetíně na Moravě letosním rokem ve vydávání svého časopisu. „Pravěk“ přináší systematické články archaeologické a anthropologické, uveřejňuje podrobné popisy nálezů předvěkých a seznamuje čtenáře s běžnou literaturou odbornou. Od té doby, co se „Památky archaeologické a místopisné“ praehistorii méně zabývají, jest „Pravěk“ jediným českým časopisem, který speciálně věnován jest otázkám archeologickým a anthropologickým. Mohl by tudíž být podnikem důležitým, kdyby se stal skutečně „ústředním“ listem pro praehistorii zemí českých. Tu však bude předeším zapotřebí, aby „Pravěk“ tlumočil také nestranně a úplně výsledky badání obou archaeol. škol v Čechách, čehož právě ve statí p. Červinky o „Chronologii v praehistorii“ s podivinem postrádáme. Vážný a vědecký ústřední list musí být objektivní! Doporučujeme „Pravěk“ všem přátelům archaeologie jakož i všem spolkům a korporacím, které se zajímají o historii a praehistorii vlasti naší.

Výkopy a nálezy. Prof. Dr. J. Prášek spolu s prof. L. Pičem podniknou letos výzkum na hradišti brandyškém u Jizery. — V Chebu

objeven v radnici renaissanční strop, dobře udržený. — V Černovičkách a v Pardubičkách při opravě kostelů objeveny fresky gotické. — Nové výkopy u Drobovicích u Čáslavě neobjevily ničeho z doby historické. — Ve Vídni objevena (v domě I. Johannesgasse 3.) freska ze XVI. stol.: pán s damou hledí z okna.

Ochrana a zachování památek.*) V Praze nedoporučuje centrální komise návrhu arch. Fanty na opravu kostela sv. Václava, ač uznává jeho uměleckou cenu; proti tomu arch. komisie Čes. Akademie a komise technická hájí návrh v plném rozsahu. — Centrální komise radí k vyčištění maleb nástropních v sále hlavní zemské pokladny, k brzkému upěvnění kdysi snášet mosaiky na již průčelí chrámu sv. Vítá a k přenesení gotického svorníku z průjezdu něm. university (v Karolinum) na příhodnější místo. — Židovská radnice bude opravena a rozšířena o trakt s velkým sálem a úradovnami pražské židovské nábož. obce (arch. Blecha). — Brzo již se přistoupí k výkupu vltavských mlýnů. — Na mostě Karlově bude opraven letos 9. a 10. oblouk. Dále bude opravena omítka na věži staroměstské radnice a vestibul radniční bude zvětšen vybouráním příčky (lože portýrské) a dle návrhu M. Aleše vymalován. — Jedná se o záchrannu tympanu z bývalého kostela františkánského; originál sochy sv. Iva s Karlova mostu bude dán po odlití do lapidaria; sochu sv. Františka Seraf. tamtéž uvoluje se opravit svým nákladem hrabě Leop. Kolovrat.

Osud Karlovy ulice jest neodvratný; technická komise chce zmírnit ztrátu této význačné památky usnesením, že domy mají míti jen tři patra a jich fašády že musí vyhovovati uměleckým požadavkům. — Tramway ohrožuje tolik most Karlův, že se pomýslí na zavedení dopravy přes most a dále Nerudovou ulicí na Pohořelec pomocí automobilů. Zkoušky měly příznivý výsledek. — Novostavbou německé techniky jest ohrožen kostel P. Marie na Slupi, novému kasinu podlehne dům rodů Příchovských na Příkopě, na Ovocném trhu bude zbořen palác Kolovratský (viz Prager Tagblatt 31./I.) a assanace ohrožuje Pinkasovu školu v Josefské ulici. — Má být zbořen kostel sv. Trojice v Podskalí po přenesení fary ksv. Václavu. — V poslední chvíli, na výzev Klubu za starou Prahu, ofotografovány některé partie a jednotlivé domy v Podskalí. — Vyhořely stáje v Troji, současné se zámkem.

Regulace Malé Strany (návrh arch. Balšánka) má být předložena do konce dubna, regulace Nov. Města (návrh arch. Sakáře) do konce března. Navrhují se odměny (slevy daní a p.) majitelům domů, již při adaptaci vnitřku ponechají fašádu v původním stavu. — Z nového repraes. domu má být zřízen průchod do sálů v Prašné věži dle návrhu arch. Balšánka. — Věže pražské mají být učineny přístupny obecenstvu, aby se staly pohledy na zajímavé skupiny střešní známější. — Klub za starou Prahu žádá vhodnější užití pavilonu Dienzenhoferova na Smíchově. — U kostela sv. Vojtěcha navrženo zřízení sadu. — Villa Santoška s velikou zahradou zakoupena obcí smíchovskou od ryt. z Doubků na veřejný sad. — Městská rada pražská vydala zákaz proti vyvěšování kříčkových reklamních tabulí a štítků na fašádách.

Na venkově byly opraveny kostely v Ronově (rada M. Krch), v Černovičkách (viz Nálezy! Pův. got. části dány do lapidaria), v Holanech, v Rakovníce (hřbitovní), v Hejnici (poutní), v Hor. Polici (Paličku), v Čečovicích a v Raspěnave, přestavěn kostel děk. v Tachově (arch. Čechner). Pokračuje se v rest. kostela v Klatovech (arch. Fanta); stát povolil na ní 10.000 K. Opravena budova špitálu v Kuksu, měst. dům (Wienerstrasse 5) v Liberci, zámek v Sebergu, zřícenina Riesenbergu u Hor. Litvínova (opravy na věžích) a věž děkansk. kostela v Telči. — Centrální komisi zamítnuty návrhy na rest. kostelů v Čes. Brodě a Dobroměřicích. — Na opravu děk. chrámu v Ml. Boleslavu i dá město 20.000 K., na opravu

*) Odkazujeme čtenáře také na zprávy v 1. čísle, abychom zde nemusili znova uváděti dosud neukončených podniků.

býv. bratrského sboru tamtéž povolila země 10.000 K. — V Král. Hradci pořízeny před zbořením věže Kropáčky fotografie a kresby a zhotoven model; vše uloženo v museu.

Turist. klub v Ml. Boleslavi upravil cesty na zříceninu Michalova vice a ke kostelu ve Vinci. — V Rumburku opraveny štukové ozdoby v Loretě, v Grafensteinu malby nástěnné v zámecké kapli. — Oltáře: očištěn tabulový obraz v Hošťalovicích; v Plzni v kostele Františka, na intervenci centrál. komise bude starý oltář zase postaven a nový odstraněn; ve Vys. Mýtě sbírají občané na záchrannu hlav. oltáře s Brandlovým obrazem (dosud sebráno kolem 100 K). — Na opravu skulptur v Kuksu povolil stát 3000 K.

Rada Králového Dvora dala vypracovat prof. J. Kotěrou návrh úpravy náměstí v půdorysu i výškách, aby zachovala co možno úplně jeho starý ráz. — V Pardubicích zachráněna celistvost náměstí proti původ. návrhu, jenž vedl sem novou ulici na místě domů čís. 80 a 81. (Vyobr. viz v Mitt. Z. K. 1907. seš. 2.) Definitivní projekt spokojil se s přestavěním obou domů a průchodem pro pěší. — Radnice v Nymburce má být zbořena. — Hradek krále Václava u Kunratice již skoro zanikl bez stopy. — Dle zprávy prof. Piče jest ohrožen Chlum u Ml. Boleslavě. Centr. komise jej dá popsat a vyměřiti. — Ostrovští (Schlackenwörth) chtějí prodati do ciziny svůj rukopis legendy o sv. Hedvice ze XIV. stol., Prachatici vyjednávají o prodeji sgrafitt. kdysi kons. Grischem snátych s fasády, do Liberce za 16.000 K (Prager Tagblatt 16./.).

Restaurovaný chrám v Kolíně n. R. již zase potřebuje opravy. Letos již založena hut a sestoupil sesbor pro opravu. — Rada města Rothenburg u zvl. přípisem poděkovala nakl. p. Ottovi za článek Emlerův o R. ve Zlaté Praze. — Jedná se o obnovu Ambrasckého hradu.

Musea, sbírky, archivy. Na popud V. Praská a dle vzoru Národopisného muzea v Praze má být zřízeno v Brně přízemském muzeu zemědělské oddělení a sběrna pro selské památky. — Prům. museum podkrkonošské v Hořicích vydalo zprávu o své činnosti za první dvě léta 1905 a 1906. — Museum v Hradci Králové vydalo publikaci o mřížích (viz Zprávy literární!) a zapůjčilo na zlatnickou výstavu v rak. museu ve Vídni památky po králově Elišce. — Musejní spolek v Humpolci přestěhoval během r. 1906 své sbírky z radnice do nových místností a instaloval v 11 skříních; letos pomýšlí na založení selské jizby vedle zřízené již dílny soukenické. Při museu založena okresní památková komise (dle vzoru Chrudimského) na ochranu uměl. a histor. památek. — V museu Českém vyhořela 31. ledna měšťanská sín a poškozen t. zv. Valdštýnův pokoj. Zkažené obrazy opravuje konservátor dvorní galerie víd. Grisch, stříbrný pohár cechu střeleckého nalezen neporušený, jen prapor a méně významné věci jsou zničeny. Museum pojistěno nyní na 50.000 K. — Dr. K. J. Schmöger zřídil nadaci 1000 K pro městské museum v Chrasti. — Při kraj. museu v Ml. Boleslavě má být zřízena umělecká síň péci prof. Bareše a malíře Prouska a má obsahovati vedle dosavadního materiálu musejního originály i produkce prací, provedených umělci z Boleslavská, pak pohledy a obrazy z kraje Boleslavského, modely, mapy, odlitky, figuriny, odbornou knihovnu a sbírku umělecko-průmyslovou. Při síni mají se pořádat výstavky a přednášky. — Správa pleského musea varuje (v Plz. listech 7./3.) před pochybnými sběratele starožitností. — V Olomouci shřela 26./8. 1906 střecha domu, kde jsou sbírky vlast. musea; proto se domáhá výbor nyní tím horlivěji stavby vlastní budovy k 25letému jubileu činnosti v r. 1908. — Výbor i kustodové musea v Pardubicích chtějí se vzdáti svých funkcí, poněvadž městská rada nepočuje o nové místnosti. — Zemědělské oddělení při Národop. museu v Praze bude během dubna instalováno. U mělecko-průmyslovému museu uspořádá v dubnu výstavu prací Hollarových, spojenou s přednáškami F. A. Borovského a Dr. J. Springerá. Ryt. Lanna byl poctěn za svůj dar museu (viz 1. sešit str. 37) zlatou medailí města Prahy a ústav sám postaví mu v síni skla bustu. Kuratorium Městského muzea defini-

tivně již resignovalo na užití býv. kostela sv. Martina pro museum nábož. kultů. Pro výstavu zlatnickou v rakous. museu ve Vídni zapůjčily bohoslužebné nářadí řád Maltézů a Křížovníků a seminář v Clementinu. — Jar. Petrovec odkázal v závěti dům svůj s pozemky (asi 37 hektáru) na zřízení musea v Rakovníce. — Ve Vys. Mýtě bylo zřízeno Šemberovo museum. (Viz Biografica!) — Na Zbraslavi se ustavil okresní musejní spolek.

Archiv fotografických snímků Brera v Miláňe (Kunstchronik XVIII., 298) mohl by být vzorem i u nás pro podobnou sbírku, která by z počátku snesla aspoň český srovnavací materiál k studiu umělecko-historickému. — K založení archivu stavebního pro město Prahu radil red. t. l. v časop. Den (23./2.) a nastínil stručně i jeho program. — Během r. 1907 bude srovnán musejní archiv v Plzni.

Zemské museum v Brně má vypracovati pravidla, dle nichž bude se udělovati zemská podpora venkovským museím. — Osv. Svaz pořádá musejní kurzy pro učitele obec. a měšť. škol z Prahy a okolí. — Emstekýstatař a d připravuje statistiku veřejných knihoven, čítáren, muzeí a divadel za rok 1905 (poprvé byla vydána za rok 1897).

Ředitel královského muzea v Berlíně V. Bodě nastínil ve zvl. spise program pro budoucí rozvoj ústavů sobě svěřených: zamýšlí zřídit zvláštní budovy nebo přistavěti křídla k stávajícím pro starší německé umění, pro předasijské, antické a egyptské památky a zvl. galerii portraitů.

Přednášky. Arch. Balšánek přednášel 14. února v Jednotě občanů pražských na Malé Straně o svém návrhu regulace Malé Strany, jak se vyvíjel v letech 1901 až 1907 (odpor eráru, protesty a komisie, r. 1904 projekt celkový, r. 1906 zkoušky výškové) a o detailech jeho, zejména úpravě komunikace, veřejných stavbách, regulaci Čertovky, malebném a starozitném rázu atd. Na to následovala debatta, jež ukázala neporozumění pro historickou cenu M. Strany a zejména v řeči doc. Dr. Funka vyvrcholila v cynismus, nehodný intelligentního člověka.

Prof. J. o. S. Braniš opakoval dne 3. března svoji přednášku o stavit. památkách doby novější v jižních Čechách, již měl v naší Společnosti. (Viz 1. seš. str. 38. Obšírný výtah viz v Čas. turistů č. 4., str. 160—2.)

Prof. Dr. Jan Kropáček přednášel dne 9. března pro členy Společnosti i hosty o hrab. Fr. Šporkovi a uměleckých výtvořech M. Brauna v Kuksu. Nastínil životopis otce i jeho syna Františka, vysvětlil jeho vztahy k umění, k náboženství a současné společnosti a ukázal pak na více než 100 obrazích, promítaných skioptikem, původní obrazy Kuksu, zachovaná díla Braunova v klášteře Kukském a v Betlému nad Žircem. Obrazy byly všechny buď dle skutečnosti nebo dle původních obrazů, rytin, medailií a p. zhotoveny a proto velice poučné. I formální stránka přednášky byla dokonalá.

Biographica. Vys. Mýto oslavilo ve dnech 21., 24. a 25. března památku 100. narozenin svého rodáka A. I. V. Šembery akademie, zasazením desky na rodný dům a otevřením Šemberova musea, složeného z památek osobních. Zvláště akcentována při tom S. lásku k rodnému městu a úsilovná snaha o zachování jeho bran. Škoda, že upuštěno od původního úmyslu — vydati přetisk dnes již řídkých jeho dějin V. Mýta. — V. Jindř. Hradci zemřel 10. března konservátor a spisovatel z oboru praehistorie Jindřich Rychlý ve stáří 68 let. Hlavní jeho práce jest Die Bronzezeit in Böhmen (1894). — V Praze zemřel dne 20. února Václav Machulka, stavební rada a přednost staveb, kanceláře města Prahy, ve věku 62 let. Měl sbírku rytin a vyobrazení staré Prahy, znal velice dobře stav města před nynější regulací a miloval je. Přičinoval se zejména o záchranu kostela sv. Václava. — Ředitel Umělecko-průmyslového musea Dr. K. Chytil slaví 17. dubna 50leté jubileum životní práce.

Různé zprávy. Návrh p. Emlerův, učiněný v 1. čís. Krásy našeho domova, na pořádání výstavy měst českých h dojde splnění ve velkém měřítku na výstavě komorního obvodu pražského r. 1908, kde zejména velká dioramata pohledů na česká města a sbírky památek měst-

ských budou hlavním obsahem. — Jako příprava k velké výstavě lidového průmyslu, zatím odročené, budou pořádány k r a j o v é v ý s t a v y po Čechách, Moravě a Slovensku. — Damský odbor Severočes. Jednoty pořádají koncem března výstavku porcelánu, miniatjur, látek a vějířů ze soukromého majetku pražského.

Vedle Rembrandta v N o s t i c o v s k é obrazárni pokoušel se letos o vánocích Dr. V. Bode, jak Máj oznámil, i o získání Dürera na S t r a h o v ě. — Za rok 1906 navštívily K a r l š t e j n 20.622 osoby. — Z Turkova nadání první cenu za hist. spis obdržely Dr. Z i k m. W i n t r a Dějiny řemesel a obchodu v XIV. a XV. stol. — Ve dnech 24—26. března konal se v Praze sjedz S v a z u u m ě l e c k o p r ú m . m u s e í r a k o u s k ý c h , spojený vedle vlastního jednání s výletem na Karlštejn a do Hvězdy a prohlídkou význačných památek pražských.

ZPRÁVY LITERÁRNÍ.

KNIHY.

P a m á t k y k o v a n ý c h p r a c í XVI. a ž XVIII. století v H r a d c i K r á l o v ě. S předmluvou L a d. H a n ē l a. Hradec Králové. Nákl. Měst. prům. musea. 1906. — př. fol. (tab. 19. K 5—). Text podává vývoj obrozeného umění kovářského v 19. stol. a pak — ve výkladu tabulek — postup řemesla po stránce technologické i stylové. Není to ani kritická historie jednoho odvětví řemeslného, ani přesný katalog reprodukovaných památek, nýbrž spíše volně spojených několik skizz popisných a historických o širším základě. Lokální charakter prací není akcentován dosti určitě a také přiložené tabulky nereprodukují prací ceny jedinečné. Přes to však publikace dobré se pojí k inventarisační literatuře naší a prospěje zejména jako materiál srovnávací.

Třetí díl F. J. L e h n e r o v ý c h Dějin umění národa českého (Praha. Unie.) dospěl již k seš. 22. (celého díla 63.) a tím skoro ke svému zakončení. Románské období jest tím vyčerpáno zcela. Tento díl dokončil stavitelství (basilikální kosty 12. stol., hradní stavitelství a závěrečná kapitola o románské architektuře vůbec) a přinesl úplný přehled románské plastiky a malířství. Obrazový materiál jest hojný a zejména ve statí o malířství dokonalý, protože může čerpati ze dřívějších publikací Lehnerových a jest reprodukován dle přesných fotografií.

D r. Z d. N e j e d l ý , Po c á t k y h u s i t s k é h o z p ě v u . (Čís. 18. spisu poct. jubil. cenou. Praha. Král. spol. náuk 1907. Str. 530. K 6-60.) Husitský zpěv duchovní jest lidový a teprve v době Husově možno hledati jeho počátky. Aby to dokázal, vráci se autor až do prvních dob křesťanství a vykládá odtud rozvoj duchovní lidové písni. Tím se stalo, že chronologicky vlastně nepokročil proti prvnemu svému dílu (Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách. 1904) více než asi o 15 let. Za to však probral znova celé 14. století z jiného hlediska, a všimá si hlavně ideového základu Husovy reformy. Celý vývoj líčí Nejedlý na širokém podkladě kulturního života doby a všimá si všech se zpěvem souvisících zjevů současného ruchu literárního, uměleckého, národnostního i náboženského. Kniha má význam díla, zahajujícího novou dobu v dějepisectví české hudby a nemá dosud příkladu v naší literatuře.

O k r á l o v s k é m h r a d ě p r a ž s k é m jest název knihy, jež obsahuje dobrá zdání, která podali zemskému výboru král. čes. profesori Dr. J a r. Č e l a k o v s k ý , Dr. J. K a l o u s e k a Dr. S t u p e c k ý a vyšla jako zvl. číslo Knihovny Sborníku věd práv. a stát. (Praha, Bursík a Kohout. 1907. — K 4—). Dobrá zdání byla vyžádána na podporu snah o přepsání královského hradu z majetku c. k. eráru v majetek země a jsou povahy historicko-právní. — Týmž thematem zabývá se práce Dr. J a r.

C e l a k o v s k é h o. Hrad pražský a majetková práva k němu až do roku 1526, uveřejněná ve Sborníku příspěvků k děj. obecní správy pražské, kde budou nyní vydávány historické články místo v obecním Almanachu. Mimo to obsahuje Sborník článek V. Bróže, O domě říšs. kancléře Jakuba Kurze ze Senftenavy na Hradčanech a zřízené při něm hvězdárne Tychona de Brahe, založený na výsledcích kopání před několika lety a podrobných studiích místopisných.

F r. D v o r s k ý vydal Počátky kalicha a artikule pražské r. 1417 a Dr. Vl. Kybal spis Jindřich IV. a Rudolf II. (1592—1610) (Praha. Král. spol. náuk 1907. K 1·60) jako příspěvek k dějinám politických styků těchto panovníků.

Jubileum české i německé techniky vyvolalo vydání dějin obou těchto ústavů. Dějiny staršího z nich, české techniky, široce založil a již I. díl jich vydal prof. Alb. V. Velflík a to dobu 1686—1869 (Praha. Nákl. sboru prof. Str. 470. K 10—). Jsou zajímavé i pro širší obecenstvo a zejména dějiny architektury v Čechách, spojené již od počátku dosti úzce s vývojem učení technického, mají tu cenný pramen v životopisech architektů a dějinách vys. školy technické.

Ediční literatura rozmnожena letos několika cennými knihami. Historický spolek vydal novou řadu *Jednání a dopisy konsistorie pod obojí způsobu přijímajících a jiné listiny též strany se týkající z let 1562—70*, již zpracoval J. Ul. Pažout. (Praha. 1907. K 9—). Obsahuje listiny z archivu arcibiskupského, celkem 593 kusy akt a korrespondence. — Dr. J. Teige vydal nákl. Král. spol. náuk *Listiny karlské těžké od k a n s t v i z let 1322—1625* (Praha. 1907). — Ve sbírce edicí z archivu a knihovny kapitolní v Praze, vydávané Dr. A. Podlahou, vyšlo jako čís. 7.: J. N. Sedlák, Wenceslai a Blumenberg *Autobiographica et Acta capitularia 1646—1674* (Praha 1906. Str. 128.).

Dějiny pošty v Čechách, dosud česky jen stručně zpracované v Ot. N. Slovníku, několika článcích Wintrových, Svátkových a Teplého, došly nedávno německé monografie V. Engelma nna, *Die geschichtl. Entwicklung des Postwesens in Böhmen*. (Jičín 1900. Str. 80 a 2 mapy.) Vedle toho přibylo několik monografií poštovních úřadů a tratí. Z německých uvádíme velký spis *Die Post in Karlsbad* (Karlsbad. K. k. Postamt. 1906. Str. 390. K 8—), obsahující dějiny 200 let a hojně ilustrovaný a z českých menší brožuru zmíněného již V. Engelmann, *Monografie c. k. postov. úřadu v Jičíně* (Jičín 1898. Str. 36. K 0·50), soustředující svůj interest na 19. stol. Letos vydal Dr. Jan Pohl, známý monografií města Radnic (1905), knížku *Poštovská trať Praha—Plzeň—Kleneč* (Otisk ze Zájmu zřízenců poštov. a telegraf. v Rakousku. 1907. 110 str.). Je to nejpodrobnější dosud monografie z tohoto oboru u nás, se stavená vědeckou metodou a z původních pramenů; také lánska k předmětu jest na ní zřejmá. S překvapující zevrubností jest tu sebrána historie rodů poštistrovských, jejich domů, dějin organisace a života na trati. Škoda jen, že tu chybí kapitola, která by na základě toho materiálu na stínila všeobecný obraz života na tehdejší poště (18—19. stol.) a obrazy.

J. Š e h l a, Ústí Sezimovo. (Knihovnička časop. *Jiskra*.) (Tábor. 1907. K 0·40.) Známý objevitel zaniklého města Ústí u Tábora, jehož výkopy byly přehledně vystaveny na loňské Husově výstavě v Táboře, podává ve spisu přehled dějin města Ústí dle zápisů prof. M. Koláře a líčí pak dle vlastního zkoumání chronologii výkopů a rekonstruuje obraz města, pokud se týče zejména půdorysu. Přiložený plánek je sice příliš schematický, ale i tak poučný.

C h r u d i m s k o a N a s a v r c k o. Za pomoci red. sboru pořádá P. V e p r e k. (V Chrudimi. Díl I. a II.) Spis chce být obrazem přír., národnosp. i národop. poměrů okresů chrudimského a nasavrského a chce vylíčiti též dějiny této krajiny. Jest tedy již název spisu chybný, neboť „Chrudimsko“ jest ustáleným jménem pro celý bývalý kraj chrudimský a oba

samosprávné okresy jsou jen částí bývalého kraje. Jméno „Nasavrcko“, nesprávná zkomolenina z němčiny, jest i věcně neodůvodněno. Rozvrh spisu svědčí o nedostatku odborných vědomostí. Nejlépe jest roztrídit a sepsán díl o přírodních poměrech obou okresů. V článcích dějepisných a statistických často zarází neznalost odborné literatury. Není také souměrného promyšleného zpracování; některé články jsou stručné a zbytečně mezerovité, jiné zase mnohomluvné a rozválačné, přeplňené bezvýznamnými podrobnostmi a domněnkami. Nedostatek jednotného stanoviska a soustavného zpracování materiálu vadí zvláště statistickým partiím. Historické úvody podávají řadu nekritičností, dobrý příklad, jak vlastivědné práce nemají být psány. Pisateli schází všeobecná průprava i znalost literatury a pramenů, taktéž nejzákladnějších věcí z historie právní, politické oekonomie, palaeografie a j. Že i amatér muže podat svědomitou práci, založí-li ji na důkladné znalosti literatury odborné a na plném studiu zvoleného oboru, ukázali K. Kudrna, E. Kalenský a j. v oddílu přirodopisném. Úprava díla jest přiměřená. Většina vyobrazení (neplatí to o oddílech o hospod. poměrech) jest vhodná. Škoda, že s vnější výpravou díla není v přímém poměru průprava většiny spolupracovníků a veškerý text.

—l—

Dr. A. Podlaha, Fr. V. Pokorného Památnosti městečka Pyšely. Praha. Nákl. vlast. 1907 (8°, str. 115, K 2—). Dílko prostého tkalce (1783—1850) bez určité disposice, a také v chronologii nedůsledné, ale cenné pro hojnou zprávami místních, zejména pro stavební vývoj městečka v 1. polovici 19. století. Edice podává moderní přepis, s vypuštěním zpráv Pyšel se netýkajících, a úvod o autorovi.

V programech střed. škol českých vyšly r. 1906 tyto články historické: Čáslav a v. G. Přisp. k děj. Čáslavská v 18. stol. (V. Chab.) — Hodonín R. Hodonín na konci 12. stol. (K. Hlavinka.) — Jičín G. K děj. gymnasia. Část III. (J. Vítek.) — R. Kostel sv. Ignáce (Viz Časopis seš. I., str. 42.) — N. Brno d. G. Staré české tisky v knihovnách německobrodských. (J. Němec.) — N. Bydžov. R. g. Poddání a vrchnost na panství města N. B. (A. Doležal.) — Olomouc u. R. Polit. a kult. dějin města Olomouce část V. (H. Doležil.) — Kroměříž. Uč. ústav. Piaristé a jejich školy. (Dr. A. Kubíček.) — Jindř. Hradec. G. K děj. gymnasia (G. Heš). — Vyškov. G. První česká zpěvoherní představení (Dr. J. Pešek). — Z německých programů uvádíme: Most. G. Die Reliefplastik des böhm. Stiftsgebirges (Ed. Herneck). — Svitavy. R. Mähren und seine Bevölkerung. (Dr. W. Illing). — Locket. R. Gesch. Elbogens. (Joh. Irauschek.) — Lipník. R. Die Inkunabeln und Frühdrucke bis 1536 aus der Piaristenbibl. in Leipnik. (L. Kott.)

Hradů a zámků vychází XIV. (poslední) díl: Pražsko. Dosud 2 sešity. — Také Čechy budou dokončeny XIV. dílem: Sev. Čechy II., jehož vyšlo již 6 sešitů. — Z okresních monografií vychází Parudubsko, Chrudimsko a Poděbradsko, přípravuje se Roudnicko a Vysokomýtsko. — Körbrovo Království České (red. Dr. J. Prášek) má již 10 sešitů. — Ve Vlastivedě Moravské vydaný nově okresy: Vranovský (F. V. Peřinka) r. 1906 a Rožnovský (Č. Kramoliš) r. 1907. — Dokončena byla Moravská Čítanka (red. Fr. Bílý). Mimo články z historie již oznámené (Časopis seš. I. str. 43) přinesla ještě práci Jos. Boubely o zemských dskách. — J. Kafka vydal Průvodce po Písku a okolí. (Ill. prův. po král. čes. XI. Str. 120, 2 mapy. K 180).

Dr. Fr. Přikryl vydal II. díl (s 90 ill.) své práce: Sv. Cyril a Method v památkách starožitných na Moravě, jejíž I. díl vyšel r. 1905 (s 2 mapami a 21 ill.), a slibuje III. díl r. 1908. Nemáme spisu po ruce, ale dle referátů soudíme na komplikaci významu topografického.

Chystá se: Průmyslové museum v Chrudimi vydá publikaci Lidový nábytek východočeský s textem Dr. K. V. Adámka (studie o malovaném nábytku) a četnými přílohami barevnými. Také jsou

v tisku z sešity II. dílu *Pamatéek východočeských* (s 18 tab.). — Ve Spolku arch. a inž. zvolena komise (Berti, Bureš, Kaura, Koula, Křížencký, Pospíšil) k přípravným pracím s vydáním publikace o čes. lidových stavbách. — Ve Sborníku přisp. k děj. obec. správy vydá prof. Jar. Čelakovský *Soupis rukopisů v pražských knihovnách uložených*, dále *Vývoj radního zřízení a Ořadnic novoměstské*. — V Archivu histor. Čes. Akademie vyjde spis Dr. J. Glücklich a Dopisy V. Budovce z Budova z let 1579—1619. — Dr. Č. Zíbrt vydá letos I. číslo IV. dílu své *Bibliografie české historie*. — Podlahových Posvátných míst král. čes. vyjde letos díl II., obsahující vikariáty Bystřický, Berounský, Plzeňský a Kralovický. (Celé Čechy vyjdou během 32 let.) — Nákl. města Brandýsa nad Labem a přisp. okresu vyjde letos I. díl *Dějin Brandýsa n./L.*, města, hradu a okresu (do r. 1620) prací Dr. J. Práška, (s ill.). — Obecní výbor v Kojetíně chystá se vydati dějiny svého města. — Jičínské gymnasium vydá k slavnosti 100-leté památky svého obnovení Památník s histor. článcy. — V. Pinkava chystá dějiny Velkomor. říše, kde chce dokázati, že Velehrad jest Olomouc. — Časopis *Zeitschrift für Bucherfreunde* slibuje pro příští (XI.) ročník mezi jinými také článek o Fr. A. Šporkovi od prof. Dr. A. Koppa. — Klub za Starou Prahu vydá konečně spisek o Strakově paláci z péra Dr. L. Jeřábka a J. Emlera.

Louis Leger, Prague. (*Les villes d'art célèbres*.) Paris H. Laurens. 1907. — 4°. (Str. 148, ill. 111, K 4°—). Dílo podobné Neuwirthovou, vyd. kdysi ve sbírce Berühmte Kunstdäten (Leipzig 1901), ale předstihující toto formou i zdářilými ilustracemi. Pro cizince je psáno, ale naplněno vřelou láskou pro věc, která strhuje k obdivu a vděčnosti.

K. Domanić, *Die deutsche Medaille in kunst- u. kulturhist. Hinsicht*. Wien. A. Schroll. 1907 — fol. (Str. 167, tab. 100, K 75—). Monografie tato, založená na materiálu ve sbírkách císařs. domu rakouského, registruje ovšem i díla Čech (míst, osob a příběhů) se týkající. Jsou to ku př. osobní medaille panovníků (Ferdinand I.—III., král. Anna atd.), šlechticů (kláštery a kněží v Litoměřicích, Olomouci, rod Liechtenstein, Lobkovic, Nostic, Šlik, Waldštejn atd.), soukromých osob a pamětní medaille na slavnosti, posvěcené budov atd. Také jména medailérů v Čechách činných vyskytuji se s novými pracemi (Abondio Al., Brunner M., Burde, Burkart, Gebhart, Guillemand, Lerch, Seidan, Vianen, Wideman atd.)

Otto Peterka vydal spis *Das Burggrafenamt in Böhmen*. (Prag. Calve. 1907.) — Sibmacher's Wappenbuch, seš. 516 (I. díl, 8. sv. seš. 3.) přináší pečetidla universit a mezi nimi i české (str. 41—49) s dotyčnou německou literaturou; v zadu připojeny otisky pečetidel: na tab. 35. Brno, na 39. Olomouc, na 40—41. Praha. — Handzeichnungen alter Meister aus der Albertina und anderen Sammlungen (vyd. Dr. Jos. Meder a Schönbrunner ve Vídni), jako již dříve několikráte, uveřejňují v 7. a 8. seš. XI. sv. reprodukce orig. listů ze sbírky Lannovy v Praze. — Blätter für Architektur u. Kunsthandwerk XX. roč. přináší krásné pohledy na palác Kinského (tab. 23.), býv. gener. velitelství (24.), Slavatovský portál (nyní v lapidariu, 25.) a palác Volterra v Ursul. ulici (26.) — V díle J. L. Leischinga, Möbelbeschläge aus den Jahren 1770—1840, vydáném právě u A. Schrolla ve Vídni (26 tab., K 26—), jest většina reprodukcí dle předmětů z brněnského prům. musea, namnoze českého původu, ostatní pak z rak. musea ve Vídni. — Druhé vydání dobré knihy J. Stübenovy, *Der Städtebau* (Stuttgart. A. Kröner. 1907. Str. 652, K 38—) jest několik zmínek o českých městech a reprodukce půdorysu města Olomouce. — Zajímavou pro nás knihu vydal L. Lepszy ve sbírce Berühmte Kunstdäten o Krakově (Leipzig. Seemann. 1907. 120 ill. Mk. 3—). — Ukončena jest kniha W. Rottova, *Der polit. Bezirk Podersam*. Podersam. Bezirkslehrerverein. 1902—1906. (Str. 918.)

Z časopisů.

Památky archeologické. Dílu XXII. seš. 4. O. Hejnic líčí na zákl. archiv. studií a památek zachovaných Brandlovou činnost v Sedlci, Dr. A. Podlaha popisuje freska z 13. stol. v Průhonických; J. Koula podává přísp. k děj. české keramiky; Ed. Šittler popisuje got. monstranci v Ústí n. L. a V. Fabián počíná širší práci o křtitelnících v Museu krále čes. Proti náhledu E. Lemmingera o vlašské kapli v K. Hoře, proneseným v 3. seš., staví se J. Braniš; Dr. K. V. Adámek vypisuje z knihy města Hlinska příspěvky místop. a kulturněhistor. — Ve Zprávách zjišťuje Dr. A. Podlaha autora fresky Vodoleckého a popisuje truhlu renaiss. z V. Čičovic, E. Šittler podává vyobr. štuk ze zámku Kolodějského a J. Koula uveřejňuje obraz skleněného poháru ze 17. stol. ze sbírek musea.

Ceský časopis historický. Roč. XIII. seš. 1. K. Krofta otiskuje (ve zprávě Histor. Klubu) přednášku o J. Gollovi. Z článků uvádíme: Zd. Nejedlý, Husova reforma kostelního zpěvu, Fr. Mareš, Novokřtěnci, V. Kratochvíl, Hollandská teorie archivní. Zvláště upozorňujeme na bohaté zprávy.

Národopisný Věstník. Roč. II. Čís. 1.—3. L. Niederle, Nová data k vých. slov. hranici v Uhrách; J. Kopáč, Horácký kožich; Pracovní výbor pro lidovou píseň v Čechách a na Moravě (Provolání). Důležitá jest literatura, bibliografie národopisu za předešlá dvě léta a zejména hlídka musejná a společností národop.

Ceský lid. Roč. XVI. čís. 5.—6. Studie F. K. Rosulká o lidu na Pardubsku (s ill. lidov. staveb, zejména Bohdanecké brány); pokrač. z čís. 4. Z dějin Ivančic (portál z r. 1598, kostel a náhrobek z r. 1585, část sboru a bratrský kofšík); J. Kabelík, Národop. mapa Hané z poč. 19. stol.; J. Svozil, Z dějin hanáckého kraje; J. Pohl, Rokycánské zábavy ve stol. XVI. atd.

Casopis vlast. spol. muze. v Olomouci. Roč. XXIV., seš. 1.—2. J. Lolek, Roc v naší chalupě v 19. stol. Dr. J. Nevěřil, Nálezy na Velehradě za rok 1905 a 1906. Reg. Bíbová, O starobylosti a původnosti pletení u Slovanů.

Architektonický obzor. Roč. VI., seš. 2.—3. J. Herain, Sál v univ. knihovně pražské; návrh K. Fialy na obnovu kostela P. Marie u Maltézů.

Krása naše domova. Roč. III., seš. 1.—3. J. Emler, Palác Jana Petra hrab. Straky z Nedabylic (s ill. maleb.); Dr. L. Jeřábek, Mostecká ulice (s ill.); K. Domorázek, Wimmrovovy sady (s reprodukcí Puchernova pohledu na Prahu). Skizza J. Kašpara (pavillon v botanické zahradě). Ze zpráv jest důležitý návrh J. Emra na pořádání výstavy měst českých (viz Zprávy!).

Cáslavský kraj. Roč. I., seš. 6.—10. Fr. Musil, Borová; Zd. Wirth, Kostel ve Skuhrově a Museum města N. Brodu; B. Rérych, Právní kniha Polenská; Al. Semerád, K dějinám Skuhrova; Jos. Němec, Povodeň na Sázavě r. 1714; K dějinám děk. chrámu v Čáslavi; J. Tuček a O. Svoboda, Lidové názvy pozemků; J. Bučovský, Šenfeld; O založení škol v N. Brodě; J. Valchář, Rektor Jakub Petříčkův r. 1652; J. Váňa, Habry; B. Rérych, Hornické úcty v Polné. Zajímavé jsou zprávy (Z davná a Z dneška).

Ceský svět. Roč. III. Čís. 13.—21. Úlomek Jarošova děla v museu Budapeštském z r. 1547. Praha renaissanční, Gobelín u Maltézů, Faustův dům. — S větozor 1907, čís. 20. Pražské obrázky: Votiv. obraz M. Mayera z r. 1631. — Zl. Praha. Roč. XXIV. Obraz z paláce arcib. v Kroměříži. Staré stavby v okolí Milevska. Ukázky z rkp. musejní knihovny. Al. V. Šembera a jeho pracovna. — Máj 1907 (29./3.) Přechod do Prašné věže. Pohled na Folimanku a hospodu „Na Výtoni“. — Přehled 1907 (č. 22.). O reorganisaci centr. komise víd. a o výstavě měst. — N. Listy 1907. (2./2.) Dr. Č. Zíbert, U Bartoloměje. — Den (22./1.) K. Mašek upozorňuje na román V. Žížaly Tři Čechové (z r. 1855) jako na kulturněhist. dokument staré Prahy. (23./2.) Zd. Wirth, Stavební archiv města Prahy. — Hlas Národa otiskl článek J. Emra, Rokoková Praha z našeho Časopisu. — Národní Obzor

1907 (23./3.) Rozkrádaná Praha. — Týden 1907 (1./2.) Potřeba centralisace a zabezpečení českých mus. předmětů. — Osvěta Lidu 1907 (23./3.) věnovala zvl. číslo oslavě Al. V. Šemberové ve Vys. Mýtě (Viz Biographica!) s články Zd. Šemberové, Fr. Papírníka, V. Bartochy, Zd. Wirtha, Ignáce Kohouta, Fr. Černého a Jos. Šimy. (16./2.) O náměstí Pardubském. — Mladoboleslavské listy 1907 (16./2.—15./3.) Fr. Bareš, Sbor Čes. Bratří v Ml. Boleslav. — Hlasod Nežárky 1907 (6./2.) F. Fr. Tischer, Paměti fary jindřichohradecké. — Posel od Čechova 1907 (č. 1. sl.) Fr. Teply, Jak Chodové ztratili svobody. — Hlasy z Hané 1907 (20./1.) Fr. Koželuha hájí proti Chytilově článku v Pam. arch. (viz str. 45!) jako rodiště Rejskovo Prostějov Moravský. — Plzeňské listy 1907 (15./2.) Slovenské museum v Hodoníně. (19./2.) Dům rodiny Karásků v Manetíně. — Čes. Jih 1907 (30./3.) Škrétovy obrazy v Bechyni. — Podvysoké listy 1907 (29./3.) Špork dobrodincem chrámu v Sedlci.

O sbírce skla, již daroval Lanna uměleckoprům. museu, přinesly delší zprávy časopisy: Obzor národního podářský 1907 č. 1. (F. A. Borovský), V olné Směry 1907 č. 2. (Zd. Wirth) a z německých Zeitschriften für Bildende Kunst 1907 č. 5. (Dr. K. Chytil). Článek v Burlington Magazine 1907 č. 10. (H. W. Singer) jest neslušný výpad chauvina proti Lannovi, že nedaroval svoji sbírku Liberci.

Novy redaktor časopisu centrální komise vídeňské Dr. M. Dvořák provedl reorganisaci publikací činnosti komise. Mitteilungen der Z. K. odděleny a budou vydávány jako úřední list měsíčně, články z prehistorie budou nyní vycházet v Jahrbuch für Alterthumskunde a práce z historie umění, jichž program rozšířen i na umění cizí, v Kunsts geschichtliches Jahrbuch a to ve čtvrtletních sešitech. Archivální sekce (III.) vydává dále svoje Mitteilungen měsíčně. Osoba nového redaktora ručí za dobrou budoucnost reorganizovaného časopisu. — Mitteilungen vyšly již z seš., jichž obsah vyčerpán v odd. Ochrana památek.

Z e i t s c r i f t d e s N o r d b ö h m . G e w e r b e m u s e u m s . N. F. Roč. I. Čís. 3. obsahuje dokončení čl. o Liebigově obrazárně a odvetu řed. Schwedeler-Mayera na článek Luxův o Liberci v Kunstwart a Batkův v Prager Tagblatt.

Mitt. des Mähr. Gewerbe muzeum s. 1906. čís. 11—12. Dokončení čl. o Th. Supperovi (práce v Mor. Třebové a Uh. Hradišti) a výroční zpráva musea za r. 1906.

C e c h i s c h e R e v u e . Roč. I. 6.—7. J. Emller, Alt-Prag. Dr. J. V. Šimák píše o zemském archivu a jeho publikacích a při tom tlumočí oprávněné stesky do vedení archivu místodržitelského.

A r c h i v a l i e n z u r n e u e r e n G e s c h . O e s t e r r e i c h s . 1907. seš. I. Popisy archivů v Čechách a na Moravě: Roudnice (M. Dvořák), Krumlov (A. Mörath), Třeboň (J. Šusta), Nové Hrady (L. Hofman), Museum král. čes. (V. Sulc), Mikulov (B. Bretholz).

B e r i c h t e u n d Mitt. des Altertumsvereines zu Wien. Sv. 40. K tomu Monatsblatt sv. 8. (č. 1.—12.). Z článků uvádíme: A. Löw, Glasfenster von St. Stephan in Wien a Glasgemälde des Schlosses Pottendorf; Dr. A. Starzer podává přehled památek v okresu XXI. a Sitte píše o inventářích hradu Pottendorfu. — Spolek dospěl vě vydávání Dějin Vídne k sv. 3. a Pramenů k sv. 8.

Verein für das Museum schles. Altertümer ve Vratislavě změnil jméno v Schles. Altertumsverein. Vydal právě 4. sv. Jahrbuch des Schles. Muzeum s za r. 1905—7, v němž je zejména pro nás zajímavý článek M. Semraua o oltáři cechu zlatnického ve Vratislavě, protože tu S. dokazuje český původ sochy Ecce homo! na tomto oltáři a Piety z r. 1384 v kostele sv. Alžběty.

P o l i t i k . 1907. Verblaszte Silhouetten (č. 55. a 60.), Kaiserbesuche in Böhmen (č. 1., 13., 20., 27., 33., 41., 62., 76.). Jar. Kamper, Der Gründer des „Hollareums“ (Osterr. Beilage č. 89.) — Prager Tagblatt 1907 (13./3.) Aus Alt-Prag: Collegium medicorum in Kaprová ulici.

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Osmnáctá řádná valná schůze výroční byla konána 23. března 1907 v zahradní dvoraně restaurace Choděrov. Schůzi řídil starosta p. Jan Herain. Čteny a schváleny zápisy o XVII. řádné valné i o mimořádné schůzi valné; po návrhu p. mag. oficiala Rud. Lustiga nebylo čteno výročních zpráv za r. 1905, čtených již na minulé schůzi valné a otištěných v „Časopise“ XIV. 30—36. Výroční zprávy jednotlivých funkcionářů za r. 1906 byly schváleny bez debaty; p. red. Zd. Wirth podal program redakční i oznámil přibližný obsah letošního ročníku spolkového „Časopisu“. Starosta poděkoval všem členům výboru za práci, vykonanou pro Společnost; zesnulým členům vzdána pocta povstáním. Volných návrhů nebylo. Přikročeno k volbám a zvolen výbor na r. 1907 takto: starostou J a n H e r a i n, měst. stav. archivář a c. k. konservator; náměstkem V á c l a v B r o ž, městský radní a maj. realit; pokladníkem Č e n ě k K u š t a, c. k. finanční komisař; prvým jednatelem A. B. Č e r n ý, druhým F r. D v o ř á k, redaktor „Fotografického Obzoru“; knihovníkem F r a n t. Z u m a n, c. k. fin. koncipista; správcem sbírek J o s. A. J í r a, c. k. fin. účetní assistent; zapisovatelem A n t. L a b u ť k a, registrator Obch. a živn. komory v Praze; přesedícím výboru A n t. M a s á k, učitel v Karlíně. Náhradníky zvoleni: J a n K o n r á d, úředník banky „Slavie“ v Praze; K a r e l C. N e u m a n n, inženýr-chemik; V á c l. r y t. P í s e c k ý, vrchní komisař c. k. státních drah a prof. F r a n t. S a n d e r, architekt v Praze. Za dozorce spolkové byli zvoleni: A u g. M a l e c, úředník, F r a n t. R ú z h a, kníž. správce a V á c l a v Š p a č e k, hlav. kníž. pokladník v Praze. Skrutatory byli pp.: mag. official R. Lustig a c. k. fin. sekretář J. U. Dr. K. Prokop. — Se zcela nepatrnou obměnou dat a jmen bylo by lze beze všech rozpaků zprávu o valné schůzi i zprávy výroční za r. 1906 podati v též znění, jako lomí i před tím . . . Nic nepomohlo, že týden před valnou schůzí bylo aspoň členům v Praze, v předměstích i v blízkém okolí rozesláno přes 220 pozvání i že některé listy denní oznámení o valné schůzi otiskly v čas. Bylo přítomno zase j e n 26 č l e n ů (2 dámy, 24 pánové), omluveni jenom pp. Jan Emller a Jindř. Waitzmann. Potěšilo nás, že z vlastního popudu schůze súčastnil se člen, pan MUDr. Alois Mašeck, starosta kr. m. Klatov, který dlel v Praze jako poslanec na sněmu. Nevyhodno je poukazovati k tomu, že valné schůze i j i n ý c h korporací jsou konány za malé účasti. Nám jde o Společnost naši! C h y b ě l o m n o h o č l e n ů, k t e ř í n a v š t ě v u j í s c h ū z e č l e n s k é i b y v a j í n a n a s i c h v ý l e t e c h, ale chyběli t a k é t i, kteří přítomni býti měli! Káráme tento zřejmý nedostatek zájmu pro snahy Společnosti a očekáváme n e z b y t n o u nápravu! A. B. Černý.

POKLADNÍ
Společnosti přátel staro-
za rok

Příjem.	Účet díla „Staro- městský rynek“		Účet Společ- nosti		Úhrn	
	K	h	K	h	K	h
Zůstatek z roku 1905:						
Vklad u pošt. spořitelny			100	—	100	—
Odkaz Frant. Sklenáře v Krabčicích			400	—	400	—
Hotovost			389	02	389	02
Členské příspěvky			4845	50	4845	50
Předplatné	96	83			96	83
Dary	432	—	128	35	560	35
Za prodané publikace			174	50	174	50
Zemská podpora			1000	—	1000	—
Za legitimace			12	30	12	30
Úroky			57	03	57	03
Výlety a přednášky			98	80	98	80
Různé			8	90	8	90
	528	83	7214	40	7743	23

V PRAZE, dne 31. prosince 1906.

Čeněk Kušta,
t. č. pokladník.

ZPRÁVA

Žitností českých v Praze

1906.

Vydání.

Knihtiskárně Aloisa Wiesnera za tisk a papír
 Za reprodukce »Unie« a za fotografie
 Za tiskopisy a litografie pozvánek
 Honorář za články v »Časopise« roč. XIV.
 Poštovné, známky novinářské i listovní, vý-
 lohy expediční
 Honorář administrační
 Nájemné z mistnosti K 227/25, ze skříní K 40 —
 Za knihy a vazby
 Novoročné, dary a cestovné
 Manip. poplatek pošt. spořitelny
 Správní výlohy
 Rozličná vydání

Zůstatky na rok 1907:

Vklad u pošt. spořitelny
 Nevyplacený, ale knihovně zajištěný odkaz
 Fr. Sklenáře v Krabčicích
 V hotovosti

	Účet díla »Staro- městský rynek«		Účet Společ- nosti		Úhrn	
	K	h	K	h	K	h
			2842	44	2842	44
			1449	78	1449	78
			184	78	184	78
			278	—	278	—
			453	81	453	81
			720	—	720	—
			267	25	267	25
			165	40	165	40
			39	70	39	70
			29	69	29	69
			215	72	215	72
			82	66	82	66
			200	—	200	—
			400	—	400	—
			414	—	414	—
			7743	23	7743	23

S veškerými doklady podrobně porovnali a zcela
 správným shledali:

Aug. Malec,

Frant. Růžha,

Václ. Špaček,

dozorcové spolkoví.

Zpráva jednatelova o činnosti Společnosti r. 1906. Zpráva výroční jest vždy vlastně historií Společnosti za uplynulý rok i vkládám do ní i to, co by — ovšem zdánlivé — sem ani nenáleželo. Věci zcela nepatrných a bezvýznamných sem pojato není. — Musejní spolek v Pardubicích, který s horlivostí úctyhodnou usiluje o zachování hradu na Hoře Kunětice, žádal Společnost, aby postavila se v čelo akce, směřující k nejnutnějšímu zabezpečení hradu pomocí sbírky veřejné. Bylo odpověděno, že jest nutno nejdříve od majitele Hory Kunětické, Rich. bar. Drasche, dosíti písemného závazku, že na Hoře Kunětice na dálé už kamene lámáno nebude (tím jedině jest ohrožován zbytek hradu), i že dovolí vykonati nutné práce na udržení hradu, byť i nákladem cizím. Bude-li získáno tohoto závazku, učiní Společnost kroky, aby i bez veřejné sbírky bylo zabezpečení hradu uskutečněno. Musejní spolek v Pardubicích shledal náš návrh správným. — Dopisem č. 335. ze dne 3. XI. 1902 žádala Společnost radu král. m. Rakovníka, aby staré náhrobky v závěti kostela sv. Trojice dala uložiti tak, aby nepodléhaly další zkáze. Bylo slibeno vyhověti naší žádosti, leč shledáno, že náprava se nestala. Listem č. 330. ze dne 6. VIII. 1906 připamatovala Společnost slib starostovi v Rakovníce, p. Jos. Čermákoví, jemuž náleží dík za to, že náhrobky byly r. 1906 náležitě opatřeny. — Dlež již jde o zřízení dráhy elektrické s vrchním vedením v ulici Nerudově na Menším Městě Pražském. Uskutečněním jejím byla by nejen zcela zničena ulice v Praze z nejkrásnějších, známenité hodnoty umělecké i starožitnické, ale byl by i setřen proslulý malebný ráz její. Společnost podle povinnosti zakročila proti zřízení této dráhy i nabídla součinnost svou klubu Za starou Prahu. Z důvodu taktických nemí lze podávat podrobností v této příčině. Správní výbor Společnosti byl velmi potěšen souhlasem, jež v téze věci projevila schůze členská dne 3. XI. 1906 i ujistuje, že projekt se zřetele nepustí. — Zesnulý člen, p. Ed. Zahradka, zanechal ve Slaném nemalou sbírku předmětů praehistorických i jiných, i pečovala Společnost, aby sbírka nepřešla do rukou nepovolaných. Mus. a lit. spolek „Palacký“ ve Slaném odpověděl na náš dotaz, že sice učinil již svou nabídku, ale že sbírku zatím podržejí pozůstalí, kteří odkládají rozhodnutí.

Již od r. 1898 jest podávána v „Časopise“ zpráva o sběru statistiky musejní, kterýmž úkolem byla Společnost pověřena na sjezd kutnohorském r. 1898. Dvěma podáními na c. k. místodržitelství (č. 222. dne 12./10. 1905, č. 305. dne 16./7. 1906) a konečně třetím podáním (č. 306. dne 16./7. 1906) na praesidium místodržitelské žádala Společnost za dovolení, aby z úředních pramenů směla opsati si stanovy, rozličné rády, zprávy výroční a pod. museí, jež přesně vyjmenovala. Společnost poukázala i k tomu, že národnostní spor — jak poučuje nabytá zkušenosť — jí brání vyžádati si potřebného materiálu přímo od museí v kraji uzavřaném. Výnosem č. 246.516 ze dne 9./12. 1905 oznámilo c. k. místodržitelství, že stanovy lze si opsati, ale k opisu jiných listin úředních že je nutno předložiti podrobný seznam (což přece stalo se naší žádostí č. 222!); pokud jde o material v c. k. místodrž. archivě, že jest nutno požádati místodržitelské praesidium a takéž přesně udati účel. Výměrem č. 177.895 ze dne 14. září 1906 byla Společnost vyrozuměna, že jen ve 2 místech uvedených v naší žádosti jsou spolky musejní (Ústí n. L. a Teplice), jichž stanovy lze si opsati; v Chebu, Šluknově a Žatci jsou musea městská bez stanov úředně schválených, o ostatních pak museich, námi jmenovaných, že nic známo nemí. Zároveň bylo Společnosti doporučeno, aby sama obrátila se na zmíněná musea — ač v žádosti své uvedla, proč tak učiniti nemí lze. Konečně výměrem č. 14.421 ze dne 13./8. 1906 oznámilo c. k. místodržitelství, že v jeho archivu nemí žádných spisů o museích námi jmenovaných, což vysvítá z toho, že tato musea a většina jiných vznikla teprve v posledním čtvrtstoletí věku XIX. Cestou úřední nezískáno tedy ničeho, lze však oznámiti, že referent, p. J. U. Dr. Karel V. Adámek, sám opatřil si mnoho materiálu i vyžadal si zprávy o museích do konce r. 1905. Scházejí již jen stanovy a data o několika ústavech německých. Program díla

jest již vypracován i počíná se s tříděním a pořádáním materiálu. Kterési z českých museí bylo č. 137. ze dne 23./IV. 1906 znova žádáno za dodatečný material i upozorněno, že by nám bylo nemilo, kdybychom měli v díle pak konstatovati přičinu neúplnosti. Konečně přece vyhovělo a připojilo i tuto odpověď ze dne 14./V. 1906: „Velectení páновé! Zprávy, jichž se „dožadujete“, jsou velice obtížné a jest s velkou prací spojeno vyhovění této žádosti; pracoval jsem o této zprávě celý týden. Naše kuratorium dělá vše z ochoty a nemá placených úředníků, aby zapisovali vše a potom se-pisovali takovéto obsírné, podrobné a ohromně rozčlánkované dotazníky. Chce-li některý z pánů nějakou statistiku pořídit, má se rozjeti po materialu a sobě jej sám sebrati a zpracovati sám, jako to činí historikové, příropodisci a jiní odborníci. Nemůžeme vyčítati čelnější spisy a knihy — 50 či až 120 spisů a knih vzácných — a na 100 obrazů i jiných předmětů, to by vyžadovalo pro nás jinak zaměstnané členy kuratoria, asi měsíc práce — a snad marné. — Douška: Poslední věta Vašeho dopisu — hrozba!! —: „Nebylo by nám milo, nastala-li by pak nutnost konstatovati v publikaci, že žádané doplňky nebyly dodány přes všechno úsilí naše i referentovo“ — málem by byla docílena opaku. Můžete v publikaci konstatovati, co Vám libo — nejsme děti, které se leknou hrozeb. — Snadno být statistikem, když jiný dodá shledaný a spracovaný material. — Od nás jest to ochota!!!“

Podáváme tento — bohudík — ojedinější projev na doklad, kterak význačná práce někde je pojímána. Jmenovati onoho musea nechceme; pisateli odpovědi nenapadlo, že ani Společnost nemá placených úředníků, že zpracování statistiky má být chloubou každého musea, i že usnesení sjezdu kutnohorského jest závazno pro všecka musea, byť i tam zastoupena nebyla. Pisatel také neví, že náklad na vydání statistiky bude větší než 3000 K, aniž by Společnost mohla spoléhat na příspěvek odjinud.

Došly opět některé nabídky k u koupit rozličný ch s t a r o ž i t n o s t i; nabídky p. L. A. Z. na Smíchově a sl. A. P. v Benešově odkázány Uměl. prům. museu v Praze, nabídka pí M. T. na Vino-bradech Museu král. Českého. Jmen neuvádíme, aby věci nechopili se obchodníci starožitnostmi.

Z práv o k n i h o v n ě vykazuje hojně přírůstky, získané výměnou. Nabídl jsme výměnu hlavně korporacím německým v Rakousku i v cizině; většina nabídek byla přijata, některé spadají již do r. 1907, jiné dosud nejsou vyřízeny. Germanskému museu v Norimberce i jiným významným vědeckým ústavům německým nijak nevadí, že Společnost i její „Časopis“ jest český. Za to však „Gesellschaft für Salzburger Landeskunde“ v Salcburku odmítla výměnu dopisem ze dne 20. května r. 1906, uvádějic, že „wegen Unkenntniss des tschechischen Idioms nicht in der Lage ist hievon einen wissenschaftlichen Gebrauch zu machen“. Tento urážlivý výrok o české řeči vnučuje mínění, že oné společnosti jde asi více o chauvinismus německonárodní, než o cíl vědecký; taktéž „Diecesní museum v Linci“ nepřijalo výměny z důvodu, že „tschechisch“ nerozumí i že by mu nás „Časopis“ nebyl s prospěchem.

Okresní památková kommisie při Prům. museu pro vých. Čechy v Chrudimi dopisem ze dne 1. VII. 1906 odpověděla na náš dotaz č. 52. ze dne 13. XII. 1905, že náhrobae Beneše z Kocúrova v Trh. Kamenici dosud jest umístěn vně při sakristii, kde jen částečně jest chráněn před zkázou. Hodlá zakročiti osobně u biskupa i u patrona.

Členové i korporace dosti často posílali rozličné dotazy a přáli si rad; s radostí bylo vždy vyhověno, někdy však při nejlepší vůli nebylo lze. S potěšením přijato přání člena, p. Vrat. Krausa, učitele v Plzni, na zřízení musejního s polku tamě; doporučeno, aby dříve byla zajištěna součinnost pracovníků v obou museích plzeňských. Svazu osvětovému bylo povoleno, aby k přednáškám směl si pořídit diapositivy z naší reprodukce Stížného listu. Po opětovné žádosti naší č. 47. ze dne 15. II. 1907 potvrdilo c. k. místodržitelství výnosem č. 40.473 ze dne 21. II. r. 1907 právní trvání Společnosti podle schválených stanov.

Společnosti N. M. Č. oznámili jsme, že ve sloučení dřívějších dvou publikací ve Věstník neshledáváme podniku konkurenčního i že nesouhlasíme s akcí, vyvolanou proti vydávání „Věstníka“, jež vítáme.

Do kommisie pro přípravné práce k chystanému sjezdu na ochranu českých památek uměleckých a krás přírodních byla za Společnost zvolena: Jan Herain, Fr. Zuman, Zd. Wirth a A. B. Černý.

Pronikají zprávy o zájemném novém sjezdu archaеologickém. Pokud by šlo o sjezd téhož rázu, jako byl kutnohorský, prohlašuje Společnost opětne, že jenom jí za součinnosti „Včely Čáslavské“ a „Vlast. mus. spolku v Olomouci“ přináleží svolati sjezd nový a že neučiní tak dříve, dokud aspoň některá usnesení sjezdu kutnohorského uskutečněna nebudou.

Správnímu výboru Společnosti jest známo, že někteří odborníci členové pomýšlejí na obnovení bývalého odboru pro pravěkou archaеologii; výbor zajistě rád svolí k jeho vzkříšení, neboť má důvody domnívat se, že by v odboru bylo vskutku rádně pracováno.

Po léta byl ve výročních zprávách stesk do nevhodných místností pro knihovnu a dočasně sbírky Společnosti. Výbor hleděl zjednatní nápravu i hledal místnost insertem; přišlo nabídek dosti, leč nepřijatelných. Jest téměř náhodě děkovati, že podařilo se pro Společnost najati byt o 2 malých pokojích ve II. patře domu č. 2. n. v ulici Smetanova za roční nájem K 285,-. Obě místnosti jsou světlé i suché i bude lze konečně jak používat knihovny, tak i urovnati sbírky. Na schůze ovšem místnosti nedostačují. Užívání dřívějších místností v záložně Sv.-václavské bylo vypořáděno 31. X. 1906, do nových místností byl náš majetek přestěhován 28. XI. 1906. Správci sbírek, p. M. U. C. Jírovi, náleží upřímný dík za nevábnou a svízelou práci, které se podjal s přesídlením.

Připojuji obvyklou zprávu o „Časopisu“ a publikacích Společnosti. Dosavadní redaktor, p. prof. Dr. J. V. Šimák, příliš zaměstnán vědeckými pracemi svými, neodvolutelně vydal se dalšího řízení našeho „Časopisu“, jež redigoval po 10 let (roč. V. až včetně XIV.). Jest jistu a bylo uznáno i jinde, že za redakce jeho vnitřní hodnota „Časopisu“ stoupala, ale jest po zásluze poukázati i k tomu, že p. Dr. Šimák nemálo prospěl Společnosti i hmotně, zamítnuv redakční honorář. Působení pana Dra Šimáka jako redaktora zřejmě bylo záslužné; správní výbor jest přesvědčen, že valná schůze jako nejvyšší výkonné orgán Společnosti jistě a jednomyslně schválí jeho návrh, aby panu Dru Šimákovi za obětavost jeho bylo poděkováno její jménem.

Počínaje roč. XV. převzal redakci člen, p. Zd. Wirth, assistent Uměl. prům. musea v Praze. Správní výbor po nepatrných změnách schválil zásady pro směr „Časopisu“ i pravidla redakční. Prostředníkem mezi výborem a redakcí byl zvolen podepsaný jednatel. S radostí ovšem byla přijata výhrada p. redaktorova, že „Časopis“ bude příště vydáván ve lhůtách pravidelných (dne 15. I., 15. IV., 1. VII. a 15. X.), pokud nemoc nebo překážka neocíkávaná nebude na závadu.

P u b l i k a c e S p o l e č n o s t i měly odbyt nevalný. Zkušenost poučila, že na prodej knihkupecký spoléhati není lze i bylo k našim publikacím obecenstvo upozorněno přímo. Sokolstvu bylo opětne rozesláno 300 nabídek ku koupi reprodukce Stížného listu a „Popravy na Starom. rynku“ ale téměř bez výsledku. V loňské zprávě výroční bylo slíbeno, že I. díl „Starom. rynku“ bude vydán v polovici r. 1906.

Závěrečný rukopis I. dílu jest déle půl roku vysazen, z části i vytiskněn, ale nepatrná překážka zavinila zpozdění. Má tu být i obraz mikulášského trhu na rynku, leč přes všechno úsilí a optávání po celou dobu, co dílo vychází, nepodařilo se získati ani obrazu vhodného, aniž bylo lze ofotografovati trh v náležitém světle. Aby díl I. konečně mohl být vydán, nezbylo než použíti obrázku, jaký bylo lze pořídit o vánocích 1906 při světle méně příznivém; díl I. bude vydán začátkem května 1907.

Museum král. hl. m. Prahy koupilo od Společnosti všechny rytby (clichés) cechovních truhlic, otiskněných v „Časopise“ roč. XI., pak zbytku

sošky, nalezené u Rudolfsina (z „Časopisu“ XI. 142.) a skleněných pohárů ze stol. XIV. (z „Časopisu“ XIV. tab. I.) za K 125.

S ch ú z i č l e n s k ý c h bylo r. 1906 jenom dvé. Dne 24. března přednášel p. Jan Emle r „O ochraně českých památek uměleckých a krás přírodních“; přednáška jest otiskena v „Časopise“ XIV. a byla vydaná i v otisku zvláštním. Dne 3. listopadu měla býti přednáška již po dvakrát odložená, konečně i odfrknutá; schůzi odvoluti již nebylo lze i v děcím p. starostovi J a n u H e r a i n o v i, že téhož dnes na rychlo učinil přednášku „O historickém vývoji Prahy a okolí“, kterouž měl v okr. poradě učitelstva škol měst. dne 17./X. 1905; byla otiskena v „Besedě učitelské“. Rádná valná schůze výroční (XVII.) byla konána 21. dubna. M i m o ř á d n o u s c h ú z i valnou svolal výbor na 23. května, kdy připadlo desáté výročí zvolení p. Jana Heraína za starostu, aby starosta za zjevné zásluhy své o Společnost i za veliké práce o staré Praze byl zvolen prvním členem čestným. Mimořádná valná schůze jednotným a mohutným projevem členstva neobyčejně hojně shromážděného (bylo přítomno 67 členů) po prvé užila svého práva, aby čestné členství udělila tomu, kdo plně si ho zasloužil prací velkou a nezíštnou. Ne bez příčiny výslově budí poukázáno k tomu, že vlastní příčina svolání mimoř. valné schůze byla p. starostovi utajena až do okamžiku, kdy jeho náměstek, p. radní V. Brož, ve schůzi ujal se slova; byla důvodná obava, že by p. starosta, zvěděv o zámyslech výboru, jistě byl nepřišel! Místopředseda klubu „Za starou Prahu“, p. J a n Emle r, s radostí uchystal pro tuto schůzi přednášku „Praha z doby rokoka“, pěvecký spolek „Lumír“ na Menším Městě Pražském vyslal své členy pp. Dolejše, Merhauta, Strauba a Zajíčka, kteří z pouhé ochoty přednesli několik případných sborů. Obětovnosti zapisovatele p. Fr. Zumana Společnost opětne děkuje za umělecky provedenou adresu, podanou starostovi.

Dne 7. prosince p. prof. Jos. Braniš učinil ve Společnosti další přednášku o památkách jihočeských, obrav si památky z doby baroka a renaissance. Přednáška, provázená opět světelnými obrazy, byla konána v malé dvoraně žořínské a přivábila posluchačstvo, jež stále vzpomínalo přednášky první, v r. 1905. Za obětovnost i ochotu svoji zaslouží si p. prof. Braniš vděčnosti naší tím více, poněváč ani bolestná choroba nezvrátila jej, aby slíbené přednášky nekonala. Při shledávání obrázků k přednášce potřebných velmi ochotně pomáhali členové pp.: vrch. kníž. inženýr Jan Sedláček na Hluboké, učitel Jos. Satra v Bechyni, registrátor kníž. archivu H. Gross v Č. Krumlově; také členové: pp. Karel Horák, c. k. fin. komisař v Sušici a J. U. Dr. Ot. Kudrna, advokát v Netolicích, kteří i na svůj náklad dali pořídit některé obrazy a darovali je Společnosti. — Výborové schůze byly 4, schůze praesidialní byly týdně, někdy i častěji. — Poučné výlety byly tři. Nově objevené zbytky původní stavby chrámu sv. Václava na Proseku byly příčinou prvního našeho výletu 21. ledna, při němž výklad podal starosta, p. Jan Herain. Cílem druhého výletu byl zase český jih; ve dnech 3. a 4. června byly jsme ve Vyšším Brodě, u Čertových proudů a na Rožemberce, kde nás prováděl a všude vykládal milý přítel Společnosti, p. prof. Jos. Braniš. Na programu byla i prohlídka kostelíka v Lučovicích, ale přílišná nepohoda ji nedovolila. Poslední výlet r. 1906 byl konán 26. srpna do Nělahozevska a do Veltrusů. Člen, p. učitel Ferd. Šafařík ve Veltrusích, dbal o nás až úzkostlivě, za výklad na obou místech náleží dík starostovi, p. Janu Herainovi. Z vlnidného přijetí i dovolení ku prohlídce děkujeme kníž. správě v Nělahozevsi, panu Emerichu hr. Chotkovi a hrab. správě ve Veltrusích.

Povinnost přikazovala, aby Společnost za rozličných příležitostí projivila svou účast. J. U. Dru Karlu Grošovi byl poslan pozdravný přípis k jeho nastolení za starostu kr. hl. m. Prahy; nejnárodnějšímu převci, Svatoplukovi Čechovi a členu svému, c. k. dvor. radovi prof. Dru Jaroslavu Golloví bylo písemně blahopřáno při 60. narozeninách. Matici Moravské byla projevena soustrast nad úmrtím škol. rady Fr. Bartoše. Okresnímu museu v Bělé u Bezdružic

děze, jež vzniklo hlavně snahou p. JUC. Fr. Zumana, člena výboru nášeho, byl k ustanovující schůzi dne 23. prosince poslán list pozdravný a darovány některé publikace. Úkol našeho delegáta při tom ochotně převzal člen, p. ředitel Jos. Sýkora v Bělé. Členů měla r. 1906 Společnost úhrnem 1254; z těch: 1 čestný, 4 zakládající, 12 příznivců, 295 přispívajících, 942 činné.

Úmrtím ztratila Společnost v minulém roce 12 členů, z nichž někteří byli s námi po dlouhá léta i pomáhali, jak možli. Jsou to: c. k. šk. rada J. o. Černý v Roudnici, stavitel J. a n. E. Deport v Praze, lékárník P. Q. Kouřimský ve Vyš. Brodě, provisor kláštera sv. Markéty P. Dom. Kozler v Břevnově, hodinář Fr. H. Lubas v Rakovníku, vrch. revident c. k. st. druh Karel Masák ve Vídni, c. k. škol. rada Fr. Patocka v Praze, pokladník továrny Jindř. Schulz v Praze, inž. Alois Sonnewend na Kr. Vinohradech, c. k. prof. Fr. Šlerka v Příbrami, c. k. dv. rada prof. Dr. Jan N. Woldřich v Praze a Eduard Zahradka ve Slaném. Zachováme všechny v milé vzpomínce. Rady naše úmrtím řídnou rok co rok, ale náležité náhrady není.

Snaha na získání nových členů neměla žádoucích výsledků. Bylo zase rozesláno několik set agitačních listů, 352 členové upomněti o zaplacení příspěvků. Upomínky, ač oprávněně, vyvolali mnohdy zcela nemístnou nevoli. Některí členové ve velkých ústavech byly požádáni dopisy, aby pokusili se získati kollegy za členy, ale věci uchopil se jedině p. Jan Konrád, úředník banky „Slavie“, získav přes 30 členů. Jemu a výtrvalým přátelům ve Zvolenévsi, pp. adjunktu Václ. Schmidtovi a pokladníku Janu Sokolovi, naleží vřelý dík za obětovnost v té příčině osvědčenou.

Finanční stav Společnosti byl by utěšenější i bylo by lze přikročiti k pracem jiným, kdyby jednak členové platili příspěvek v čas, jednak kdyby (často přechýlená) česká veřejnost jevíla pro snahy Společnosti více pochopení a zájmu než dosud. Obětovných příznivců má Společnost nemnoho i zasluhuje ti výtrvalí tím většího vděku našeho. Na prvném místě uvádíme slavný s něm království Českého, který také na r. 1906 poskytl podporu zemskou K 1000—. J. J. nejvyšší maršálek krále. Českého, Jiří kníže z Lobkovic, račíž přijati uctivý dík z neochabující přízně své v této věci. Dík upřímný náleží sl. rada k. r. h. l. a. v. m. Práhy za opětnou podporu 400 K na vydávání „Starom. rynku“, i náměstku starosty našeho, p. měst. radnímu Václ. Brožovi, který přímluvou svou této podpory získává. Již od vzniku Společnosti příznivkyní jest sl. Obačanská záložna v Karlíně, darovavší i loni 50 K; příspěvky svými stále na Společnost pamatuji sl. o kresní zastupitelstva v Nov. Městě n. Met. a na Kr. Vinohradech (po 20 K), v Kouřimi a v Ročycanech a Spolkový cukrovar podřípský v Roudnici (po 10 K). Slavná rada kr. m. Českého Brodu vzpomněla na Společnost darem 50 K i jest očekávati, že přízeň svou snahám našim zachová i na dále.

Jako v letech minulých tak i loni byly značné výdaje Společnosti zmírněny obětovností některých přispěvatelů „Časopisu“, kteří vzdali se honoráře. Jsou to všichni členové výboru, měst. archivář Dr. Jos. Teige a Boh. Lukavský. Pan red. Dvořák zase jen za náhradu výloh pořídil hojně fotografie pro naše publikace i sbírky; p. JUC. Fr. Zuman takéž z ochoty zdobil pozvánky výletní i přednáškové svými kresbami, celá sta jich sám i koloroval po tisku i opravoval méně dokonalé obrázky k reprodukcii. Korrespondenci (521 číslo, nečítaje sta věcí, posílaných hromadně) a veškeru administrativu vykonával jednatel. Poukazují k tomu jedině proto, aby i jinde než v prve nejmenovaném spolku musejním bylo zřejmo, že nejen po týden, ale po dluhá léta lze bez vší odmény pracovati vydatně, je-li láška k věci.

Upřímný dík činím všem a každému, kdo Společnosti prospěl i připojuji přání, aby kruh obětavých členů a příznivců stále rostl. Redakcím

denních listů děkuji z uveřejňování našich zpráv — v téže příčině za výdatnou pomoc děkuji též členu, p. Jos. Komárkovi.

Nejisté a nestálé důchody nedovolují, aby Společnost mohla přikročiti i k ostatním pracem svého programu. Pokladní zpráva vykazuje sice neveliký přebytek na r. 1907, ale i ten jest pouze zdánlivý. Nebudíž zapomínáno, že ve příjmech jest obsaženo i předplatné na 10 i více sešítu „Starom. rynku“, ač vyšlo dosud jen 8 sešítů; nemalého nákladu budou vyžadovati sešity další, jež vyjdou v roce. Mimo značný náklad na „Časopis“ i „Rynk“ vzrostou vydání jistě o 500 K za reprodukci plánu Starého M. Pražského ze začátku XVIII. stol., kteráž jest již hotova a bude vydána r. 1907. Hlavně však jest míti na paměti vydání statistiky musejní roku 1908, kteráž bude vyžadovati přes 3000 K. Vydání její jest pro Společnost věcí cti, nikoliv obchodu. Zbytek pokladní nedostačí ani na úhradu publikací prve jmenovaných; Společnost snadno mohla by octnouti se v tísni hrozivé i jest na členstvu, aby včasným a rádným placením příspěvků a působením v kruzích sobě blízkých pečovalo na nezbytné sesílení finanční spolkových.

Končím zprávu; želím, že mi není lze podat obrazu vábnějšího. Společnost potřebuje členů, nikoli v jen předplatelů v něbo čtenářů „Časopisu“. Ukazují příklady, že ziskati nových členů, není nesnadno. Pronikne-li toto vědomí do set dosavadních členů, ocitneme se blízko u cíle dávno touženého.

V Praze, 31. prosince 1906.

Jednatel: A. B. Černý.

Zpráva správce sbírek za r. 1906. Společnost darovala: A) Musejní s polečnosti ve Val. Meziříčí Müllerovou „Tabullam marchionatus Moraviae“ o 8 listech, B) Museu královského Sovitých záušnic malých i velkých, hladkých i pletených, z kostrových hrobů u Hrušic; cínovou nádobu s víčkem v podobě ciboria, s nápisem německým a leto-počtem 1325 (?); velký železný nůž, nalezený u Psářů; nádobku z kostrového hrobu skrčence u Jíkve na poli „u skály“; C) Museu města Dašic: 10 listin ze stol. XVII. a XVIII., podrobně vytčených v „Časopise“ XIV. 35, pak psané modlitby z okolí dašického. D) Nově zřizovanému Okresnímu muzeu v Bělé u Bezděze: 44 „středovéké“ nádoby celé i poškozené, více střepů, zlomky oxydovaných skel, mezi nimi nožky pohárů, skleněnou kuličku, část skleněné nádoby s malbou (bílý kříž na červeném štítu), mosazný nástroj a paličku, kroužek, „pušťadlo“, řezané kosti a dva zlomky dracounu. Vše bylo z nalezů Na rynečku, Na rybníčku, v Lípové a Vodičkově ul. v Praze. Výše zmíněné nádoby, hojně v nálezech pražských, jsou na českém venkově poměrně vzácný. Dříve než byly darovány museu do Bělé, bylo zjištěno, že všechny jich tvary jsou zastoupeny v Museu královském; pro Městské museum pražské vybral p. ředitel Bř. Jelínek typy, jichž museum dosud nemělo. — Společnosti darovali P. T. pp.: c. k. vrch. geometr Rada. Nitsche v Přerově: pseudo-šlechtické pečetidlo mosazné; mag. římský R. Lustig: přelomený bronzový náramek rázu těnského; J. o. s. Kuželka, zahradník na Kr. Vinohradech: zeleně polévanou nádobku (hračku) v podobě lidské hlavičky, nalezenou při kopání základu „U Pinkasů“ na Jungm. nám. v Praze; Fr. Latařel, lékárník v Č. Budějovicích: fotografii dlaždiček z býv. hradu v Křemýši; J. o. s. Chudomel, zedník v Hostivaři: Crusiův „Topogr. Lexikon aller Ortschaften der k. k. Erbländer“, 2 svazky, Vídeň, 1798; „Neueste Post- u. General-Karte von Europa. Mit der neuesten Länder-Abteilung des letzten Frieden-Tractats“. Vídeň, 1808, ryl J. Spiegel; J. U. Dr. Matl, zem. advokát a měst. radní v Plzni: přesný opis důležitého rozhodnutí správního soudu ve stavební věci v Plzni (otisk v „Časopise“ XIV. 96); Karel Horák, c. k. fin. komisař v Sušici: 3 fotografie stav. památek ze Sušice; JUDr. O. T. Kudrna, zem. advokát v Netolicích: 3 fotografie pohledů na zámek Kratochvíli; A. n. t. Laubufka, registrátor Obch. a živn. komory v Praze: V papírové obálce s nápisem „Breve indulgentiarum S. Joannis Nep. Capella Pattograensi... spectantis ad Ecclesiam paroch. Boemo Zlatnicensem‘ perg.

listinu se znakem pap. Klimenta XIV. „Universis Christi fidelibus“ datovanou v Římě 26. III. 1773; tiškopic se znakem papežským mezi ss. Petrem a Pavlem „Benedictus Papa XIII. Ad augendam Fidelium Religionem . . .“ datum „Romae 13. Jun. 1724“; tištěna v Praze u Wolfg. Wickharta a přtištěna pečet papírová s opisem: Ferdinandus D. G. Ar. Ep(—). Pra. (= Ferd. hr. z Kienburka 1712–1731); na pergamenu psanou listinu: Bulla confraternitatis Ssmae Trinitatis . . . Benedictus P. P. XIII. Ad perpetuam rei memoriam . . .“ v Římě, 30. I. 1728. Patisk též listiny, ověřený konsist. královéhradeckou 15. XII. r. 1782; přtištěna papírová pečet s opisem: Sigillum minus officii episcopalis Reginae-Hradecensis; tištěnou bullu Benedicta XIII. „Ad augendam fidelium religionem“ v Římě 20. XI. 1728; v papírové obálce s nápisem „Breve indulgentiarum ecclesiae filialis Trupschicensis S. Wenceslai Mart. . . spectantis ad Ecclesiam parochialem Neudorfensem“ pergamenu listinu pap. Klimenta XIV. „Universis Christi fidelibus“ v Římě 21. V. 1773; poukázku Jiř. Štěpánovi na zaplacení z 2l. 24 kr. za povolení k výčepu sudu českého vína o 3 vědrach v městě Mostu r. 1685; poukázku témuž na 4 zl. za sud o 5 vědrach r. 1686 a poukázku na z 2l. 24 kr. za sud o 3 vědrach r. 1696; 2 něm. seznamy knih vydanych knihkupectvím Calcovým z let asi 1835 až 1836; 2 něm. tisky foliové obsahující dodatek k patentu o zákonu amortisačním ze dne 26. VIII. 1771, dat. na hradě Pražském 23. II. 1775; něm. kopie místodrž. nařízení ze dne 5. VI. 1727; kvitance a kontrakt Eliáše Magganera z Breisnau, c. a k. rady a rentmaistra na zakoupené od fisku statky Liblín a Žákov na Plzeňsku Benjaminem Fruweinem z Podolí, býv. rebellem, později císařem, radou a místosudím krále českého, dat. v Praze 11. III. 1643.

V ý m ě n o u získala Společnost od p. K. Kulhánka, truhláře na Smíchově, listiny, týkající se panství arcibiskupského: soupis platů, požitků a deputátu hejtmana, kancel. písáře, sládka, dvorského bednáře, kořalečníka a j. na panství Světci (u Bíliny), dat. 21. II. 1703 . . . s podpisem hejtmana Jana Krábnera a pečeti prstenovou. Sesít ze 3 listů fol.; kopie něm. přípisu téhož hejtmana k pražskému arcibiskupství (Světec, 9. XII. 1704); něm. listina (2 listy fol.) daná v Novém Rychnově 24. IV. 1702, s podpisem a pečetí Václ. Radonického; něm. listina (3 listy fol.) o přehlídké arcib. vinného sklepa v Praze ze dne 6. XI. 1693; vinkulovaný něm. opis listu Arn. arcib. z Harrachu, týkající se kteréhosi lesa na panství Světci (bez podpisu a pečeti); něm. listina týkající se Marie Alžb. hrab. z Valdštejna, rodilé lantkrabénky z Fürstenberka, daná na hradě Pražském 18. V. 1752, s podpisem Mich. Václ. Preisslera (?), registratorka desk zemských; něm. listina daná v Praze 19. XI. 1705; sesít o 12 listech „Summarischer Extrakt was nach Absterben Sr. Hochfürstl. Prager Erzbisch. Gnaden (titul) Fürsten von Blankenheim . . . am Bier, Getreyd, am Körnern . . . befunden worden“. Dat. v Praze 15. . . bris 1765; „Verzeichniss was nach der . . . mit Todt abgangerer Wittib Karlyckyn . . . am Geldt und Vieh befunden worden . . . Actum . . . in Schloss Rossmitalh die 20. Febr. 1698“; 2 něm. listiny z 1. V. 1704 se 2 podpisy a 2 pečetěmi prstenovými; sesít o 6 listech „Specification . . .“ dat. Rožmitál 23. IV. 1704; „Bechinher Kreys: Erzbisch. Herrschaft Thein a d. Mulda“ dat. 10. IV. 1702, s podpisem a pečetí; sesít o 5 listech, něm. k pololetnímu účtu vánočnímu 1698, č. 1.; totéž č. 6. o 4 listech; ses. o 5 listech, něm., č. 1. k půlletnímu účtu sv. janskému 1699; ses. o 4 listech, něm., č. 4 dto 1699; český třílist fol., „Kraj bechyňský, arcib. město Týn nad Vltavou“, datum 10. IV. 1704; původně přtištěna pečet chybí; 6 listů něm. ve foliu; „Specification . . .“ seznam vydání datovaný v Louňovicích 6. II. 1704, při čemž podpis i pečeti jsou odříznuty. Něm. trojlist. fol., obsahující účet, dat. „Schloss Launowitz d. 18. Mart. 1703“; něm. dvojlist fol. (účet, týkající se regaluu solního) dat. „Reichenau den 24. Apr. 1702“ (podpis i pečet odříznuta); něm. dvojlist fol., daný ve Světci 20. IV. 1702. (pečet a podpis odříznut). Jiné listiny: „Hochegb. Reichs-Graf“ . . . dat. 7. X. 1797; něm. listina, týkající se hejtmana Mich. Maendela z Ankerbusche při pěs. pl. Ulricha Kinského, dat. ve Vídni 9. III. 1797 s pečetí papírovou; něm. listina (4 listy fol.) Dra Hub. Mayerforstera, kurátora Vinc. hr. z Leng-

heimu, dat. v Št. Hradci 27. III. 1802; „An Herrn Grafen Auersperg, Obristen des löbl. Fürst. Fürstenberg. Inf. Regiments“ ze dne 24. VII. 1798 s pečetí v červ. vosku, 4 listy fol.; „An ein löbl. k. auch k. k. Graf Kollowratisches Inf. Regiments Commando in Brüx. Note . . .“ dat. v Hor. Litvínově 19. VIII. 1806, 4 listy fol.; „Bürgermeister und Rath . . . der kgl. Stadt Brüx“, dat. 6. IV. 1790, 2 listy fol., pečeť papírová; „Von dem Magistrat der kgl. Stadt Brüx“, dat. 17. VII. 1798, 1 list fol., pečeť pap.; „An . . . Feldzeugm. Fürsten von Hohenlohe . . .“ Bittschrift von Elisabetha Franz. Hartungin . . . in Fuld in Reich“, 2 listy fol., bez data; něm. potvrzení (fol.) ze dne 30. IV. 1791 s podpisem probošta Magna Dittmara; něm. listina (2 listy fol.) „Gehorsamste Gutachten“ v Nov. Zámcích (Neuschloss) 6. XII. 1783 se 4 podpisy a připojeným vyřízením se 2 podpisy od hr. Kounice v Praze 12. XII. 1783; totéž „Hochgeb. Reichs-Graf . . .“ dat. Nové Zámky (Neuschloss) 17. XII. 1783 (s poznámkami nadepsanými „Liebe Beamte“ dat. v Praze 18. XII. 1783 a pětkrát podepsanými hr. Kounicem; něm. listina fol. „Gehorsamster Bericht“ . . . dat. Nové Zámky 10. III. 1800 s podpisem „Kaspar Striger (?). Direktor“ a poznámkou hr. Kounice, dat. v Praze 20. III. 1800; něm. opis (fol.) připisu k úřadu v Nov. Zámcích dat. v Litoměřicích 30. IV. 1792; totéž dat. v Praze 28. VII. 1794; něm. opis (fol.) „Leitmeritzer Kr. Amt“ dat. 27. XI. 1793; něm. fol. opis „Churfürst Durchlaucht haben“ dat. v Zákupech 16. VIII. 1799; něm. fol. opis „Löbl. Wirtschaftsamt zu Neuschloss“ dat. „Schuslowitz“, 18. IX. 1799; dvojlist fol. „Ihre Excellenz hochgeb. Reichsgraf . . .“ dat. „Ob. Tobiz“, 29. IV. 1797 Wenzel Watzka; 1 list fol. „An das Rendamt der . . . Kaunitzschen Fidei Comissi Herrschaft Neuschloss . . . dat. Neustadte, 30. IX. 1786; čtyřlist fol. „Hochgeb. Reichs-Graf . . .“ dat. Nové Zámky 3. II. 1790. Fr. Em. Poténij; 1 list fol. o skladišti soli v Duchcově, dat. v Duchcově 19. X. 1694; tištěné cirkuláře mor. slez. gubernia, německé: dat. v Brně 10. IV. 1829 dvojlist fol. , v Hranicích 7. VII. 1827 list fol.; v Brně 9. IX. 1808 list fol., českoněm. v Brně 22. VIII. 1817 o 6 listech fol.; fol. list „Um allen möglichen Anfragen vorzubeugen . . .“; cirkulář dat. ve Vídni 7. XII. 1818; trojlist fol. „Kundmachung . . . vom k. k. Hofkriegsrathe“, dat. ve Vídni 30. VI. 1817; „Repunzierungs-Schein“ dat. v Praze 23. II. 1805; nevyplněný tiskopis „Tabella für die Herrn Kreysse-Inwohner 1709“; „Kuhpockenimpfungs-Zeugniss“, dat. v Kvasicích 18. IV. 1841; „Abschied des Franz Brenner von Putzendorf Olmützer Kreises“ dat. v Olomouci 17. III. 1817; tištěná knížka o 10 listech „Aufgang Untergang . . . verfasst von W. F. Weleba“ 1833. — Všem P. T. pp. dárcům vzdávám jménem Společnosti dík, zvláště pak p. Ant. Labuškovi, který darované listiny zachránil od stoup a Společnosti je daroval.

V Praze, 31. prosince 1906.

MUC. Jos. A. Jíra.
t. č. správce sbírek.

Zpráva o knihovně Společnosti za rok 1906. Nepříznivý stav knihovny stupňoval se tak, že nezbylo než většinu knih z 1 skříně, plísni již značně ohrožených, přenést do velké skříně v chodbě. Tím preplnila se tak, že bylo nemožno vůbec knihy i půjčovat i přibylé vřaditi. Když pak i ostatní knihy byly vlnkem ohroženy, učinil výbor rozhodný krok a vypověděv nájem v dosavadních místnostech v Retezové ulici, najal místnosti nové. Tyto jsou 2, ovšem neveliké. Knihovna byla ku konci listopadu do nových místností přestěhována a po vícedenní práci urovnána. Zbývá jen zařaditi příruček za r. 1906. Jakmile doplní se zařízení knihovny nejnudnějším nábytkem, nastane pravidelné a již nerušené užívání její. Pokud rozhojení se týče, byl rok uplynuly velmi bohatý. Na knihovnu pamatovaly darem tyto slavné korporace a pánoně: Zemský výbor královského (Archiv český sv. XXII. a Monumenta vaticana V.), Akademie umějetnosti v Krakově (Zbiór wiadomości do anthropologii krajowej, Materyaly antropol.-archaeologiczne, Sprawozdania komisji do badania historyi sztuki w Polsce), Muzeum královského (zprávu za r. 1904), zprávy pak: Muzeum kr. hl. města Prahy, Uměl.-prům. museum v Praze, Měst.

prům. museum v Plzni, Měst. museum v Táboře, Historické i Průmyslové museum v Hradci Králové, Prům. museum pro vých. Čechy v Chrudimi, Mus. společnost v Horažďovicích, Mus. spolek v Přelouči, Měst. museum v Rokycanech (Máchal: Jos. Čejka), Podřipské museum v Roudnici (Podřipský musejník), měst. rada ve Volyni (Teplý, Dějiny města Volyně). architekt Ant. Balšánek v Praze (Panorama hradčanské a omezení výšek na Malé Straně), Dr. Lub. Jeřábek (Malá Strana a problém její upravení, Chrám a věže sv.-vítské), Aug. Kراتochvíl, kaplan v Popovicích (Písemné památky na zámku v Černé), prof. Dr. Jan Kropáček ve Dvoře Králové n. L., (Halík-Kropáček: Hrabě Sporck a památky umění sochařského v Betlému. — Halík: Hrabě Sporck a Kuks za jeho doby.) prof. Dr. J. V. Šimák, (Zprávy o zednických a kamenických pražských doby Jagellonské), Frant. Štědrý, farář v Slavětíně (Obrana sv. Jana Nep.) J. V. Želízko, assistent c. k. říšského ústavu geol. ve Vídni (O nástenných rytinách a kresbách paleolitického člověka, Alfred Nehrung). Všem dárcům budí dík! Výměnou obdržela Společnost jako v letech minulých: Památky archaeologicke, Věstník Král. české společnosti náuk (darem díla: „Catalogus codicium manuscriptorum lat.“ od Jos. Truhláře a „Matěj z Janova“ od Vlast. Kybala), Český časopis historický, Sborník České společnosti zeměvědné, Věstník Národop. musea českoslov., Věstník Poděbradska, Českoslov. letopisy musejní, Čáslavský kraj, Staré i nové zvěsti ze Soběslavě a okolí, Chrudimsko a Nasavrcko (počínaje — seší. dílu —), Slanský obzor, Krásu našeho domova (výměnou s klubem za Starou Prahu), Časopis Matice moravské, Časopis Mor. musea zemského, Časopis Vlast. muzejního spolku v Olomouci, Sborník Mus. společnosti ve Val. Meziříčí, Pravěk, Věstník Matice opavské, Časopis i Sborník Museálnej slovenskej spoločnosti v Turč. sv. Martině, Wiadomości numizmatyczno - archeologiczne, Glasnik zem. musea pro Bosnu a Hercegovinu, Viestnik Hrvatskoga arheol. društva, Starohrvatskou prosvjetu, Vjesnik král. hrv.-slav.-dalmat. zem. arkiva v Záhřebě, Učenija zapiski imper. Kazanskoga universiteta, Izvestja Muzej-skoga društva za Kranjsko, Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museum, Nachrichten über deutsche Altertumsfunde; výměnou získány též publikace Aloisa Procházky: Zprávy o nálezech na Vyškovsku a Archaeol. kořist za r. 1904.

Velmi cenného obohacení došla knihovna hlavně horlivostí jednateli p. Černého novými výměnami. Na předním místě slouží jmenovati zemský archiv markrab. moravského, který za všecky publikace Společnosti ochotně zaslal: Codex diplomaticus Moraviae díl VI.—XV., Brandlovy Knihy půhonné a nálezové, díl I.—VI., Dudíkovy Dějiny Moravy díl I.—IX., Kameničkovy Zemské sněmy a sjedzy moravské a Dvořákova Jednání sněmů mor. v l. 1835—48. Mimo to nové získány: Hradecký kraj, Mitteilungen der k. k. Zentral-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale III. řady svazek 4.—8., Mitteilungen des Musealvereines für Kraïn, Jahrbuch i Monatsblatt des Vereines für Landeskunde von Nieder-Oesterreich, Numismatische Zeitschrift der Num. Gesellschaft in Wien, Mitteilungen i Anzeiger des Germanischen Nationalmuseum v Norimberce a Neues Archiv für Sächsische Geschichte und Altertumskunde. Jako člen získala Společnost jednatelskou zprávu klubu Za Starou Prahu. Koupeno: Novák, Zámek Jindřichohradecký, díl I. a Soupis historických a uměleckých památek v králov. Českém svaz. IX.—XXII. Po tomto značném obohacení má knihovna proti 606 spisům o 1204 svazcích v r. 1905 nyní 642 spisy o 1325 svazcích. Lze doufat, že nyní již knihovna, překonavši všecky nesnáze, bude nerušeně ve vývoji svém pokračovat.

V Praze, dne 31. prosince 1906.

Ant. Masák,
knihovník.

JAN EMLER: NĚKOLIK EX-LIBRIS PRAŽSKÉ UNIVERSITNÍ KNIHOVNY.

Jeden z brzkých následků vynálezu knihtisku bylo také použití jeho jako prostředku k pojištění a osvědčení vlastnictví ke knize, zamezení nebo stížení ztráty její. Ex-libris, knižní vlepky či známky vlastnické, označují knihu pro vždy do budoucna jako součást určité knihovny a mohou, podle povahy svého provedení, být vedle toho i uměleckými listy a tedy jako produkty drobného umění i měřítkem názorů toho, kdo pro svou knihovnu si je dal vytvořiti. Podle toho, jak technika čistě typografická rodí při knihách zvolna či rychleji svou pomocnou větev grafickou, i různost vlastnických vlepek knižních se vyvíjí, podobně, jako se v nich obráží zcela dobře kulturněhistorické základy a složky doby i doklady určité mody.

Na tyto rádky nepatří podrobné vylijení vývoje ex-libris ani rozbor jejich kategorií a uměleckého, případně bibliofilského významu. Stačí konstatovati možnost toho a připomenouti, že nejsou pro hodnotu knihy (určité, ne dila samotného) v poslední řadě. Žvyšuje-li pro milovníka knihy cenu její podpis některého z dřívějších slovutných majitelů, má týž dosah i ex-libris, není-li větší již cenou svou vlastní jako umělecký list. A lze říci, že doba starší skoro proti nynější (vyjímajíc dnes Anglie) stojí v popředí, i když převaha heraldických ex-libris tenkrát ukazuje, že zřetel vlepků byl předem a hlavně pojíšťování. K témuž a za usnadněním téhož nesl se i častý zvyk, vazby zevně na desce přední nebo na obou opatřovati heslem, anagramem, známkou nebo heraldickou kresbou. Tato zevní označení, super-ex-libris, často velmi nádherná a s naprostou přesností řezu provedená, bývala vyzlacována, vystříbřována nebo prostě formou tlačena — používajíce tu a tam i portrétu vlastníka knihy za motiv výzdobný do středu kartušovitého ornamentu.

Pražská universitní knihovna, sestávajíc ve své hlavní podstatě starého pokladu knižního z knihoven koncem XVIII. st. zrušených klášterů, nebude se moci vykázati velikým bohatstvím knižních majetnických vlepek leč jen tam, kde kláštery samy staly se držiteli knih z jiného majetku vlastnickou známkou opatřených.

Vlastní své nálepky zcela primitivního, jednoduchého druhu měla cisterciácká Svatá koruna, ve dvou formátech dle velikosti knih. Z bibliotéky jiného zrušeného cisterciáckého kláštera, plaského, nechtějíce pleonasticky přinášeti ex-libris, skoro

Obr. 17. Super-ex-libris kláštera kladrubského z r. 1766.

Fot. Fr. Dvořák.

totéž jako super-ex-libris, spokojujeme se pouze posledním pro větší formát a jasnost. Super-ex-libris kláštera kladrubského podán v menší variantě své. Druhé soudobé s tímto [1766] místo okřídl. andělčka má tři růžičky. — Jak rychle stouplo porozumění pro ex-libris u nás, byť i šlo v tomto případě o výjimečnou zálibu bibliofilskou, dokazuje Jiljím Sadelerem rytý knižní vlepek pro Petra Voka z Rožmberka. Umělecký

list (jako vlepek pro knihy kvartové a foliové) je formátem větší a námětem širší než ex-libris, jež uveřejněno bylo v instruktivním článku prof. Dr. Zibrta o ex-libris knihovny musea království Českého ve Světozoru (1898), a jehož užíváno v oněch knihách, které

má nyní z rožmberské knihovny univ. bibliotéka, jen pro knihy menšího formátu. Universitní knihovně dostala se část bibliotéky rožmberské z kláštera třeboňského.

Kdežto Vokova knihovna reprezentuje se tak na zev-

Ex Bibliotheca Regij Cœnobij, S^x. Spineæ vulgò Au-reæ Coronę, S: Cistercien-sis Ordinis.

Obr. 18. Ex-libris kláštera svatokorunského.

nejšek velice umělecky, zůstává na př. vlepek knihovně za určitých záruk (při zachování tělesa, systému, pak vlastnictví a v kterékoli chvíli i volného používání rodinou donátorovou) přivtělené bibliotéky Kinských prostým jednoduchým, primitivně rytým listem s heraldickým motivem rodového znaku. František hr. Kinský (autor známých Erinnerungen üb. e. wicht. Gegenstand) po svolení agnátů odevzdal r. 1777 tuto knihovnu, o vlastní ji rozmnожiv, universitní knihovně.— Podobnou aristokratickou štědrostí dostala se nepřímo do Klementina i rozsáhlá knižnice šternberská. Veliká knihovna Karla Ignáce ze Šternberka, znamenitě bohatá literaturou (nemalým procentem francouzskou) z druhé poloviny 17. století, odkázána dědicem, Václavem ze Št. klášteru Hybernskému, odkud po sekularisaci převezena do sálů knihovních a rozdělena do odborů. Hybni své vlastnictví pojistili na každé knize rukopisným záznamem přes to, že skoro bez výjimky veškeré svazky šternberské knihovny opatřeny jsou na obou deskách vyzlaceným super-ex-libris.

Abych připojil ony listy, které mají přes to, že náležejí stol. 18., ještě vesměs prostý námět heraldický v jednoduchém využití,

Obr. 19 Super-ex-libris kláštera plasského.

podávám ještě ex libris Ern. Fr. W e r n s d o r f o v o, professora theol. wittenberského (1718—1782), pocházejícího z emigrovavší rodiny české (Allg. Dt. Biographie), M i t r o v s k ý c h (nedávno výměnou dublet knihovně přivtělené), A a c h o v o, (na knize, která tři léta po vyjití 1558 náležela Theodorichu Rhodtovi), Pierce Brown o v o. Patří sem i super-ex-libris Veleslavínovo (na přední zevní desce znak Adamův, na zadní znak jeho choti; snímek péci pana Fr. Dvořáka podařil se přes to, že do černé kůže vtlačené znaky ty značně jsou již otřeny; kniha je kusá a na přídešti nese zápisy střelných modliteb a litanií a zápisy o ma-

Obr. 20. Ex-libris biskupa osnabückého.

Obr. 21. Ex-libris Fr. Gottfr. Troiloina Lessota.

jitelích pozdějších (vdova Mrázová, Jan Barecký; ten prodal ji r. 1693 za 1 rýnský 30 kr.) a nádherná, silně již do knihařského umění vybíhající zevní výzdoba jedné z knih, do knihovny astronomovy náleževší ze vzácné sbírky pražských Tychonian. *) Na bílé (jiné jsou červené) kožené desce vtlačený a vyzlacený portrét (na přední) a znak (na zadní) Tychonův potvrzují znovu bibliofilii jeho.

Z ostatních vlepku, už širších námětem, vřadili jsme do této náhodné sbírky P. P. F i n a u e r ú v, který s knihou z majetku Fort. Durychova (i podpis jeho nese) dostal se naší knihovně.

*) O ní viz F. J. Studnička, Prager Tychoniana, Pr., K. b. Ges. d. Wiss. 1901.

O způsobu nabytí knihy lipského juristy Hommela (1722—1781) nic nelze ani tušit, stejně jako bohatě ve zlatě provedené super-ex-libris brunšwické (Filipa Sigmunda, biskupa osnabrückého) nebylo na své pouti do univ. knihovny provázeno žádnými pomocnými poznámkami mezitímních majitelů, ačkoli v tomto případě je skoro jisté, že kniha přešla k nám s některým majetkem klášterním. Krásný dřevoryt, knižní vlepek kvartový francouzského kdysi majitele Lessota, proto nás zajímá, že na hořejším širokém okraji výrazného toho listu připsáno: Ad usum F. Athanasii [a S. Josepho] Aug. Discalc. 1764 vlastní rukou mnichovou.* Pseudonym jest P. Eliáše Sandricha a kniha bez pochyby z kláštera svatováclavského na Novém Městě. — Signatur ani děl s dobrou rozvahou neuvádím.

○ ○ ○

K. BUCHTELA: THEORIE DRA J. L. PIČE O NEJSTARŠÍCH KULTURÁCH PŘEDHISTORICKÝCH V ČECHÁCH.

Prof. Pič opatřil německé vydání svých „Žárových hrobů v Čechách“ předmluvou, kde pojednává o nejstarších kulturách předhistorických v Č. pod záhlavím: „České hroby skrčků“. Sotva as pochybíme, hledáme-li příčinu tohoto appelu na německou věřejnost v tom, že němečtí praehistorikové theorie Pičovy v I. sv. Starožitnosti uveřejněné budě mlčením pomíjeli nebo zamítli.**

Prof. Pič dochází k témtoto hlavnímu závěru:

I. Nejstarší keramiku sluší roztrídit: 1. V keramiku sídelních jam, tedy keramiku, jež sloužila domácí potřebě; tuto reprezentují nádoby s ornamentem volutovým a vypíchaným. 2. V keramiku pohřební, k níž patří keramika zvoncových pohárů, šňůrová, pak jen výjimkou keramika volutová a vypíchaná. Tyto druhy keramiky trvaly současně vedle sebe a rozeznávají se jedině tím, jak jich bylo užíváno.

II. Nejstarší pokolení skrčků přišlo (po člověku diluviálním) z Durynska do Čech dosti pozdě ve fasi, kdy nastalo již promísení rozličných keramických typů (zvoncových pohárů, šňůrové keramiky, volutové a vypíchané keramiky) a kdy v Durynsku již vystupovaly první bronzy a nádoby typu únětického. Čistou neolitickou dobu Dr. Pič v Čechách neuznává.

*) Místo v závorce skryto nálepkem signaturním.

**) Viz Hoernes: Jahrbuch der Zentralkomm. 1906, I. a Seeger: Archiv f. Anthropol. N. F. V. 1906.

III. Podle svědectví bylanského pohřebiště *) přechází únětická kultura bezprostředně do kult. bylanské; přechodní kultura mezi únětickou a bylanskou kulturou se dle mínění prof. Píče ještě nenašla.

Tyto základní věty rozvedl a odůvodnil prof. Píč takto:

ad I. Pro první vystoupení kostér skrčených v Č. je především karakteristickou keramika v hrobech vystupující. Nacházíme v nich zvoncovité poháry, tu s kamennými nástroji (Liboc), tu s kovem (Stelčoves, Bylany); ještě častěji však keram. šňůrovou (zejmene v okolí Litoměřic) ponejvýce s kamennými nástroji, někdy i s kovem (Bylany, Zvoleněves, Čížkovice). Výminečně našly se v hrobech skrčků nádoby s volutami (Lovosice, Podbaba, Bubenč) a s vypíchaným ornamentem rázu hinkelštejnského (sbírka Jírova). Zvoncovité poháry vyskytují se jako ojedinělé nálezy (neznáme bližších okolností nálezových). Naproti tomu našel se pouze jednou střep šňůrové keramiky v sídlišti (Řeporyje). Jinak ovládá naše sídliště nejstarší keramika volutová a vypíchaná. Výminečně přišli jsme v sídlištích na kulovitou amforu meklenbursko - brandeburskou (Řivnáč, Šárka, Klamovka). Dle uvedeného netvoří Čechy jednotnou kulturní skupinu, neboť jednotlivé vyjmenované druhy keramiky poukazují na cizí, čistá kulturní centra. O keramice volutové a vypíchané tvrdí prof. P. výslovně, že jest domovem na levém břehu Rýna, odkud prý se na východ rozšířila až do Čech, Moravy a Slezska. „Jelikož pak zvonce. poháry a šňůrová keramika v Č. pro nejstarší hroby skrčků jest karakteristická, jsme oprávněni tvrditi, že tato keramika používána byla při kultu pohřebním, a jelikož volutová, meandrová a vypíchaná keramika vystupuje téměř výlučně na sídlištích, mohli bychom rovněž právem tvrditi, že tato keram. v Č. sloužila potřebám domácím.“ Opětně pak uvádí prof. P., že kolébku jednotlivých typů keram. sluší hledati mimo Čechy a přichází k závěru, že tyto typy sloužily různým účelům (pohřebním a domácím) a neznačí tudíž v Čechách rozličné kulturní fasce nebo různý spůsob pohřbívání. Nesprávně prý jest tvrzení, že se v době volut. a vypích. keramiky nepohřbívalo, opak toho dokazují nálezy z Porýní.

ad II. Dosti pozdní vystoupení nejstarší keram. v Č. vysvítá z toho, že nebylo nalezeno veliké pohřebiště skrčků, a dokazují to též kovové milodary při zvoncových pohárech a šňůrové keramice. Dále jest důležito, že na pohřebišti únětickém u Čižovic a Brandýsa „na nejjazazším obvodu“ vyskytl se vždy jeden hrob s amforou a kamenným kladivem. V hrobech skrčků nemáme vůbec dostatečného materiálu pro dobu kamennou.

Pokud se sídlišť týče, uvádí prof. P. následující doklady:

I. Ohledně nejstarší keramiky v kulturních jamách přesvědčil se v Letkách „vlastnoručně“, že se v jedné jámě našly mezi kera-

*) Prof. Píč dovolává se svědectví byl. pohřebiště již z této příčiny neprávem, že na starší části tohoto pohřebiště vůbec nevystupuje ještě keramika únětická, nýbrž starší čistá keramika šňůrová.

mikou s vypíchaným ornamentem hinkelštejnského typu předně rozličné druhy této ornamentace, jež v Čechách známe a že se za druhé vyskytly mezi střepy hinkelštejnského typu „současné“ zcela typické střepy nádob únětického rázu (Pam. XXI. tab. XXX.)

2. Ano v Slavětině našel „jednu“ střepinku s vypíchaným ornamentem mezi množstvím střepů nádob s vodorovně ovaleným okrajem, jak prý u nás obecně vystupují pod vlivem kultury hallstattské; a v horejší části též sídelní jámy nalezen byl kadlub na jehlici hallstatského typu (Pam. XIX. 435), což má dosvědčovati dlouhé trvání keramiky tečkované.

3. V sídelních jamách na Řivnáči, kde zastoupeny jsou kulovité amfory, našly se též jehlice a dýka typu únětického. Prof. P. sám viděl i m. hluboko v sídištní jámě pod později nasypaným valenem stopy patiny z kusu bronzoviny (jak staré?), ano na nádobě s „ansa lunata“, která stojí patrně pod vlivem terramar, umístěn je pravidelný šňůrový ornament (Starož. I. tab. XLIV, 12).

Uvedená fakta dosvědčují („weisen ziemlich beweiskräftig darauf hin“) prof. Píčovi, že k nám přišly rozličné typy neolithické keramiky v dosti pozdní fasi a jelikož veškeré typy vystupují v Durynsku již v kultuře neolithické společně nebo vedle sebe(?!), můžeme mysliti na přistěhování národa skrčků z Durinska ve fasi stávajícího již pomísení rozličných typů keramických.

ad III. Konečně soudí prof. P. o přechodu kultury únětické do bylanské, že nezbývá než uznati dlouhé trvání (Langlebigkeit) únětické kultury, dokud se nenajde přechod do kultury bylanské.

Proti teoriím a vývodům prof. Píče uvádíme především následující námitky:

Roztrídění naší nejstarší keramiky ve funerální a domácí není správné; dále není správné tvrzení, že jednotlivé tyto druhy keramické byly u nás současné. Naopak byly v užívání veškeré druhy starší keramiky (volutová, vypíchaná, šňůrová a snad i zvoncová) jak v domácnosti tak i při pohřbívání a nesouvisí tudíž se spůsobem používání, nýbrž representují zvláštní kulturní typy a odpovídají zvláštním, časově rozlišeným kulturním periodám. Taktéž není správné tvrzení, že do Čech přišel nejstarší lid (po diluviu) z Durynska a že odtud přinesl k nám současné veškeré typy nádob uvedených ano i první nádoby a kovové věci typu únětického, tak že naše země v čistém neolithu skutečně a po dlouhou dobu obydleny a pro tuto dlouhotrvající dobu jest význačná keramika volutová a vypíchaná. Keramické skupiny zvoncová, šňůrová a nordická jsou mnohem mladší (tedy nikoli současné) a tyto přišly do Čech ponechánu a z rozličných kulturních ústředí (tedy ne jen z Durynska) do čisté kultury neolitické (s vol. a vypíč. nádobami) a sice v době t. zv. přechodní následkem obchodu z ciziny a povstání hojných obchodních cest a obchodních ústředí (hradišť) v Čechách. Konečně jest nesprávné tvrzení, že neznáme přechodu

z Únětic do Bylan, neboť známe skutečně několik sen spadajících kultur, jež representují dlouhé a svérázné fáze vývinové (kultura lužická, slezská, knovízská a kultura jihočeských mohyl).

Budiž nám nyní dovoleno, abychom v následujícím svá stručná tvrzení blíže odůvodnili a o jednotlivých vývodech prof. Píče pohovořili:

Prof. P. označuje jako typy funerální: zvoncové poháry, šňúrovou keramiku a — volens, nolens — též volutovou a vypíchanou keramiku. K tomu podotýkáme, že výpočet prof. P. daleko není úplný jak co do nalezišť (zejména u volut. a vypích. kult.), tak i co do typů keramických. P. vynechal celou velikou skupinu nádob příslušných ku kultuře nordické a značnou skupinu kult. terramarní. Ano obě skupiny ty nalézáme v našich hrobech skrčků předúnětických častěji zastoupené, nežli typy, které uvedl p. prof. (okolí Lovosic, západní Čechy (mus. Teplické), okolí Jičína, Hradce, celé Polabí, Podbaba, Libeň, Kbely atd.).

Prof. Píč líčí věci tak, jako by byla keramika zvoncová, šňúrová a mekl. brandeburská jen zcela sporadicky zastoupená na sídlištích a jako by v těchto panovala skoro výlučně keramika volutová a vypíchaná. Toto vyličení poměrů však jest zcela nesprávné a tendenční, neboť p. prof. jako ředitel musea zemského musí předce dobré znáti ohromné rozšíření naší přechodní keramiky (zejména nordické šňúrové a terramarní) a to při nejmenším z hradišť v Sárce, na Rívnáči a Slanské Hoře; vždyť jsou tyto střepy a nádoby uložené v zemském museu a P. sám je též uveřejnil ve svých „Starožitnostech“. Dále máme tyto keramické druhy přehojně zastoupeny na jiných četných hradištích a v nesčetném počtu sídelních a odpadkových jam na rovině.

Celkový obraz místního rozšíření jednotlivých keramických typů jest ve skutečnosti ten, že v sídelních jamách nebo kulturních vrstvách na hradištích byly skoro výlučně zastoupeny typy přechodní, které se pak později i v okolí hradišť rozšířily. Mimo hradiště setkáváme se nejčastěji s vypíchanou a volutovou keramikou. Proč tomu tak je, uvedeme později.

Co se týče motivace, již užívá prof. P. při rozlišování keramiky funerální a domácí, tu vychází předně z věcně ne zcela správné domněnky, že je zvoncová a šňúrová keramika*) karakteristická pro „nejstarší“ hroby skrčků. Zajisté stejně stará je namnoze i nordická a terramarní keramika, starší pak je volutová a vypíchaná keramika.

Rovněž věcně nesprávný je druhý argument, že volutová a vypíchaná keramika výlučně vystupuje v našich sídlištích, doložit jsme právě, že i ostatní typy Píčovy funerální keramiky na jistých našich sídlištích (zejména hradištích) vystupují všeobecně, typicky a v ohromném množství. Dále vyskytuje se Píčova

*) I kdybychom tuto keramiku uznali „za nejstarší“, nevyplývá z toho nikterak, že tato keramika byla v Č. výlučně používána k účelům kultu pohřebního, jak míní prof. P.

sídelní keramika (volutová a vypíchaná) přece i v hrobech, což prof. P. sám uznati musil. Tím ovšem odpadá šablonovité třídění keramiky funerální a sídelní, jakož i doklad o její současnosti.

Proč prof. P. opětně poukazuje na to, že kolébku jednotlivých keramických typů hledati musíme mimo Čechy, není nám srozumitelnou, vždyť o tom přece nikdo nepochybuje. Stejně zbytečnou jest další poznámka o objevech pana prof., že se již v době keramiky volutové a vypíchané pohřbívalo v Porýní, neboť tato pohřebiště vykazují celou, všeobecně známou literaturu (Koenen, Lindenschmit, Koehl, Schlitz, Reinecke atd.).

Popírá-li však prof. P. správnost tvrzení, že se v době volutové a vypíchané keramiky vůbec nepohřbívalo, sluší pana prof. poučiti, že toho vlastně nikdo netvrdí. Co pak se týče našeho tvrzení, že se v „Čechách“ v té době všeobecně ještě nepohřbívalo, nebylo toto dosud vyvráceno. Naopak dosvědčují naše nálezy, že hroby s volutovou a vypíchanou keramikou vystupují pouze zcela sporadicky a vzhledem k přečetným sídlištěm v počtu nepatrném a že jejich první objevení spadá do mladší doby neolithu, souvisíc nepochybň s novým kultem náboženským v době přechodní do Čech vniknuvším.

Při té příležitosti vyslovil prof. P. také mínění, že volutová a vypíchaná keramika přšla od Rýna do Čech. Bohužel nemůžeme přisvědčiti ani této thesi, jelikož celková rozloha keramiky volutové a vypíchané poukazuje spíše k tomu, že rozšíření její dělo se směrem opačným od východu na západ. (Viz Hoernes loco cit.) — Kdyby však bylo mínění P. správné, doznało by tím jeho rozlišování keramiky hrobové a sídelní silného otřesu, neboť pak by se nedalo pochopiti, proč by byla bývala na Rýně vol. a vypích. keramika funerální a zároveň domácí — u nás v Čechách však výlučně domácí.

Relativně mladé stáří všech našich nejstarších keramických typů hledí prof. P. taktéž doložiti nálezy a) z hrobů a b) z jam sídelních.

Ad a) se uvádí: Nebyly dosud odkryty větší hřbitovy skrčků. V některých hrobech s keramikou šňůrovou a zvoncovou vyskytují se kovové milodary. Na periferii únětických pohřebišť u Čičovic a Brandýsa vyskytlo se po jednom hrobu s pohárem šňůrovým a kladivem kamenným.

K tomu budíž podotčeno: Jest pravda, že z doby předúnětické nemáme z pravidla tak rozsáhlých pohřebišť jako z doby únětické, zejména vystupují hroby s volutovou, vypíchanou, šňůrovou a zvoncovou keramikou ojediněle. Z toho nelze však dovoditi, že by tyto jednotlivé kultury v Čechách nebyly trvaly dlouhou dobu a nevykazovaly vysoké stáří. Tento zjev souvisí jedině se způsobem, jak přicházely a vnikaly kultury přechodní resp. jejich nositelé do staršího neolithu v Č. a jak se konečně ujalo rituální pohřbívání i mezi obyvatelstvem neolithickým, které nebožtíky své původně obřadně nepohřbívalo. Hroby s keramikou šňůrovou a zvon-

covou přináleží z valné části cizím kupcům, kteří z nejprvnějších zá obchodem do Čech zavítali, sem svou svéráznu kulturu zanesli a zde původně na hradištích se usadili. Těchto kupců bylo poměrně vždy jen málo na jednom místě pohromadě a tím vysvětluje se i sporadicke (jinak ovšem dosti hojně) vyskytování příslušných hrobů.

Byl to tudíž nepatrný hlouček cizinců-kolonisátorů a nikoli krátká doba trvání jednotlivých kultur, jenž zavinil časté ojedinělé uložení hrobů.*) Že naopak kultury přechodní trvaly v Č. velmi dlouho, dokazují nám několik metrů mohutné vrstvy kulturní našich hradišť, pak četné přechodní sídelní jámy mimo hradiště položené. Ještě hojnější pak jámy s volutovými a vypíchanými střepy svědčí neméně o dlouhotrvajícím, čistém neolithu v Čechách. Musíme-li uznati dlouhé trvání kultur přechodních, lze tím též správně vysvětliti sporadicke vystupování prvních kovových artefaktů v hrobech přechodních vedle četných nástrojů kamenných; ano zjev ten jest zcela přirozený, neboť právě doba přechodní byla érou prvotního vnikání ceteck a menších nástrojů kovových (ponejvíce měděných, někdy i zlatých). Že zcela výmínečné uložení jediného hrobu staršího na obvodu dvou velikých únětických pohřebišť nepřipouští žádného všeobecného závěru, netřeba zvláště dokazovati; ostatně pouhé místní sousedství kulturně různorodých hrobů vůbec ničeho nedokazuje, k tomu patřila by na dotyčném místě řada hrobů s kulturou vykazující přechody. Konečně representují zmíněné dva hroby také vzhledem k velikému počtu všech dobře prozkoumaných pohřebišť únětických s mnoha sty hrobů příliš nepatrný zlomek.

Abb) Vedle hrobů odvolává se prof. Píč na jednu jámu z Letek, na jednu jámu ze Slavětína a na nálezy z hradiště Rívnáče. Prof. P. domnívá se, že v jámě z Letek nalezl mladší keramiku vypíchanou, promíchanou s typickou keramikou únětickou. Ohledně domnělých střepů únětických musíme však odporovati určení pana prof. co nejrozumněji, jednáť se tu o střepy, přináležející okruhu mladší keramiky píchané, tedy o střepy s ostatním obsahem jámy souhlasné, jenže nevykazují ornamenty, což u nás není zvláštností. Zejména onen panem prof. již v Pam. uvedený střep s lomem nemůže být z nádoby únětické, neboť vykazuje zcela jiné lomení (jeho lom odpovídá nádobám vypíchaným formy hruškovité), též hlazení tohoto středu není tak dokonalé jako u nádob únětických.**)

*) Z okruhů nordické a terramarní keramiky známe četnější větší pohřebiště. Větší pohřebiště se šňůrovou keramikou a zdí obehnáne vykopal jsem společně s p. Jírou v Kamýku u Prahy.

**) Prof. P. nedovedl rozpozнатi ani celé, typické nádoby únětické, kterou zařadil mezi hradiště nádoby z X.—XII. stol. po Kr. (pohřebiště z Řepova u Mladé Boleslavě).

Překvapuje nás, že pan prof. označuje právě střepy z jámy letecké za únětické, ačkoli jinak nádoby únětické neuznává za keramiku sídelní, nýbrž vidí v nich par excellence keramiku funeralní.

Ještě hůře se to má s jámou slavětínskou. Když výtěžek jámy kdysi přišel do Sboru archaeologického při Zemském museu, ohradil jsem se ihned proti genetické souvislosti jediného vypíchaného střepu s ostatním jednolitým keramickým materiálem, jenž nalezi době knovízské (mladší avšak čisté době bronzové).*) Prof. Píč ve schůzi Sboru sám prohlásil, že seděl mezi kopáním opodál na mezi a že mu tam dělníci přinášeli nalezené střepy. Prof. P. neuznal však za nutné, aby ihned vypátral, jak vlastně se dostal onen ojedinělý vypíchaný střípek do jinak zcela různorodého, avšak jednolitého obsahu jámy knovízské. A nyní odvolává se na tuto, svým vlastním zaviněním, — které uřiditele musea omluvit nedovedeme, — tak nespolehlivě vykořistěnou jámu, jako na klassického svědka při všeobecném určování stáří keramiky neolithické! Soudíme, že můžeme přes jámu slavětínskou přejít k dennímu pořádku, poněvadž doposud při všech opatrně kopaných jamách knovízských — sám vykořistil jsem jich již celou řadu — nebylo nalezeno ni nejmenší příměsi keramiky volutové nebo vypíchané.

Jelikož hradiště na Řivnáči nevydalо ještě staršího materiálu keramického, než z doby přechodní a únětické (ale i střepy knovízské a „hradištné“), jest bronzová jehlička a dýka únětická (objevila se zde též starší dýka typická pro kulturu zvoncových pochárů) zcela přirozeným zjevem. Ze dle na jedné nádobě sídelní vyskytl se šňurový ornament (a toho je na Řivnáči dost), to mluví opět proti šablonovitému vřadění nádob s ornamentem šňurovým do keramiky funeralní.

Předchozími vývody snažili jsme se dokázati, že teorie profesora P. nejsou správné i budiž nám dovoleno, rozvinouti vlastní svůj systém o nejstarším osídlení Čech po době diluviální. **)

Tvrzení, že čistá kultura neolithická, karakterisovaná hlavně keramikou volutovou a vypíchanou jest v Čechách kulturou nejstarší, dokazují momenty typologické a stratigrafické a mimo to také ostatní zjevy, které neolith v Čechách provázejí. Co se týče momentů typologických, nasvědčuje relativnímu stáří neolithické kultury tvar nádob, dále ornamenty, kterými nádoby jsou zdobeny, hmota, ze které jsou vyrobeny, a způsob či stupeň jich vypálení. Nelze o tom pochybovat, že zde tvary nejjednodušší nutno pokládat za nejstarší; kultura tedy, která vykazuje takové nej-

*) Nesprávné jest udání prof. P., že se tu jedná o kulturu hallstattskou. O vzniku a rozvoji kultury knovízské srovnej: K. Buchtela, Brandgräber des Lausitzer und schlesischen Typus in Böhmen. Jahrbuch der Zentralkomm. 1906, I.

**) Nástin svého systému podal jsem v přednášce na čtvrté schůzi Archaeol. odboru Společnosti, jejíž obsah zde reprodukuji na str. 110. a 111.

jednodušší tvary nádob, zajisté jest starší než ona, ve které přicházejí formy vyvinuté a složité. Nádoby neolithické*) v Čechách v čistých jamách přicházející jsou kulovité (bombovité) namnoze beze dna a bez hrdla. Vznikáním hrdla (prodlužováním nádob) a tvořením dna, tedy dalším již vývojem, povstávají mladší formy nádob neolithických, formy hruškovité. Spojitost a vývoj nádob hruškovitých z kulovitých dokazují nalezené tvary přechodní, na nichž pozorovati možno, jak hrdlo a okraj nádoby vznikl. Nádoby kulovité zdobeny jsou buď volutami nejprve jednoduchými, později sekánými a lomenými, neb zátkovitými pupíky, kdežto hruškovité nádoby okrášleny bývají vpíchanými pásy a pupíky kulovitými, později protáhlými, lalúčkovitými a růžkovitými. Neolithické nádoby zhotoveny jsou z jemné, plavené hlíny a jsou vypáleny na otevřeném ohni poměrně slabě, takže v lomu schází černé jádro. Naproti tomu v době přechodní vykazují nádoby vyvinuté a komplikované tvary (hrnce, džbány, poháry, mísy atd.), ornament pak, kterým tyto nádoby bývají zdobeny, jeví zřejmě ráz cizí z jiných ústřední kulturních a lze pozorovati, že ozdobování nádob poněhlu u nás v Čechách v době přechodní přestává, až úplně zmizí. — Také hmota a pálení nádob jest v době přechodní jiné než v neolithu; tak zejména lze pozorovati na rozložených střepech černé jádro. Z toho všeho vyplývá, že po stránce typologické nutno keramiku neolithickou pokládati za starší než přechodní a to tím více, že typologicky není absolutně možno, aby z vyvinuté a složité keramiky přechodní byla povstala ona jednoduchá keramika neolithická a z této aby se byla vyvinula únětická keramika, která všeobecně se pokládá za nejmladší. Pro stáří kultury neolithické u nás v Čechách mluví dále momenty stratigrafické. Na hradišti šáreckém na t. zv. skále Šestákově byly objeveny vrstvy kulturní, které zcela přesně od sebe se liší. Nejspodnější vrstva obsahuje nádoby s ornamentem vpíchaným, na to následuje vrstva, v níž přicházejí pouze nádoby z kultury přechodní a nejvýše jsou vrstvy s pozůstatky kultury knovízské a bylanské. Na většině našich hradišť přichází však pouze kultura přechodní a kultury následující (únětická, knovízská, bylanská a i římská), ale keramika neolithická na nich schází v úbec. Kdyby náš neolith byl mladší než přechodní kultura a byl vývinovým produktem jejím, musila by právě na našich hradištích keramika neolithická v hojně míře a celými vrstvami býti zastoupena. A také nelze mysliti, že by tomu bylo jinak, kdyby neolithickou kulturu byl k nám přinesl nový lid teprve v době přechodní. Dále nutno ještě uvážiti, že neolith rozšířen jest po Čechách středních, západních a i východních všeobecně a v míře přehojné; naproti tomu přechodní kultura vyskýtá se v Čechách poměrně méně hojně a zejména v Čechách východních jen sporadicky, tak že nelze též nikterak předpokládati, že by náš neolith byl se vyvinul z kultury pře-

*) Jak jsme se již zmínili, přišli do Čech pravděpodobně od východu.

chodní. Stáří neolithu v Čechách dokazují dále i ostatní zjevy, které provázejí keramiku neolithickou. Jsou to zejména zjevy kulturní: spůsob života a pohřbívání a nástroje kamenné. Spůsob života byl v mladší době kamenné, jak tomu nasvědčují četné kulturní jámy, zcela jednoduchý. Nenalézáme tu žádných ozdob ani z kostí ani z lastur, tím méně z kovu: nic nesvědčí tedy o nějakém zvláštním blahobytu a přepychu. V neolithu nemůžeme mluvit daleko o všeobecném rituálním pohřbívání. Nalezené pohřby spadají zajisté již na počátek doby přechodní. Zjevy tyto dokazují, že naše neolithická kultura jest starší než kultura přechodní, kde právě obchodem, jenž způsobil vznik této kultury, životní poměry staly se komplikovanější (srov. hradiště) a kdy jistý blahobyt nastal, jak z nalezených různých ozdob, zejména také již kovových vysvítá a kdy konečně vyvinulo se i rituální pohřbívání. Zbývá zmíniti se o nástrojích. Nástroje v neolithu vyráběly se jen z kamene, kov jest úplně neznám. Velice hojně přicházejí nástroje z pazourku, ale vyskytují se také nástroje hlazené z buližníku tvaru nejjednoduššího t. j. v podobě klínu na jedné straně oblitého, na druhé plochého. V době přechodní objevují se naproti tomu nástroje z pazourku jen zřídka, a to namnoze nikoliv z pravého pazourku, nýbrž z kvarcitu (surogáty); tvary nástrojů hlazených pak jsou výsoce vyvinuté (kolpolitické) a vyrábějí se z různých druhů hornin.

Z kultur doby přechodní vyvinula se zejména působením vlivů jižních naše nejstarší bronzová kultura únětická, která je pro Čechy zvláště význačná. Kultura únětická potom vystřídána byla kulturou našich žárových hrobů typu lužického (a slezského), jež přechází v kulturu knovízskou a konečně bylanskou, čímž dospěli jsme na rozhraní našeho letopočtu. Podrobné vyličení kulturních pochodů posléze zmíněných podal jsem v práci: „Die Lausitzer u. schlesischen Brandgräber in Böhmen“, Jahrbuch der Zentral-kom. B. IV., 1906.)

Náš systém liší se tedy od systému prof. Píče v následujících hlavních bodech: 1. Nejstarší lid nepřišel do Čech z Durynska, nepřinesl s sebou první věci kovové a nádoby rázu únětického a nepohřbíval původně své příslušníky v poloze skrčené. Nejstarší lid přišel do Čech od východu s volutovou a vypíchanou keramikou a žil zde dlouho v čistém neolithu s jednoduchými kamennými nástroji, ve velmi jednoduchých kulturních poměrech a nepohřbíval z počátku své nebožtíky vůbec.

2. Rozlišení keramiky ve funerální a domácí musíme zamítnouti. Jednotlivé typy keramické representují časově a kulturně přesně ohrazené skupiny kulturní, vystupují jak na sídlištích, tak v hrobech a vykazují relativně různé stáří. Zejména nezasahuje volutová a vypíchaná keramika až do doby hallstattské.

3. Bylanská kultura nepřipíná se bezprostředně ke kultuře únětické. Mezi oběma kulturami leží několik svérázných fasí vývinových.

Nebyl bych se rozhovořil o názorech p. Píčových, tlumočených v jeho německém vydání polí popelnicových, kdyby byl p. prof. uznal za vhodné a slušné otevřeně uvésti ve své předmluvě opačné názory českých archaeologů, které se různí diametrálně od jeho systému a proti nimž, bez uvádění pramenů, také polemisuje; byl by tak poskytl cizině příležitost ku srovnání. Co pak se týče způsobu p. prof., kterým se snaží uhájiti svoje theorie za každou cenu, nezáleží na něm, pokud se jedná o boj za osobní názory. Pan prof. však přenáší svoje subjektivní theorie nyní i do sbírek Zemského musea a poněvadž tím trpí material a studium budoucí, máme za svou povinnost, abychom včas na to upozornili a abychom podali kritiku uspořádání sbírek musejních. Tato kritika vyjde v době nejbližší.

○ ○ ○

VLADIMÍR ZÁKREJS: MAPA PRAHY Z KONCE 18. STOLETI. (Pokračování.)

V následujících řádcích chceme jen v nejstručnějších rysech podati obraz Prahy koncem století osmnáctého tak, jak si jej dle plánu mysliti můžeme, protože by důkladný popis, který by vyčerpával všechny detaily tak charakteristické pro Prahu, i když by se týkaly jenom půdorysné formace jednotlivých částí města, ulic a náměstí, vyžadoval celé knihu.

Praha jeví se na plánu jako uzavřená pevnost, obtočená pásem hradeb sesílených baštami, jichž pojmenování na mapě jsou uvedena. Uvádíme je jednotlivě. — Od Karlových hradeb u Karlova směrem k severu až k Žitné bráně čtou se jména bašt: (in orig.): „Carlshof“, „sct. Catharina“, „sct. Bartholomeus“, „sct. Xaverius“, na to od brány Žitné směrem severovýchodním bašta „sct. Stephanus“, při níž brána Koňská, bašta „sct. Henrikus“, „sct. Petrus et Paulus“, „sct. Nikolaus“. Mezi baštou sv. Petra a Pavla a baštou sv. Mikuláše stojí Nová brána. Dále bašta „sct. Christophorus“. Od bašty sv. Krištofa jdou hradby směrem skoro severním a končí u řeky baštou „sct. Johannes“, vybíhající k Hlomovským mlýnům. Mezi baštou sv. Krištofa a sv. Jana leží Špitálská brána. Za řekou pokračují hradby teprve nad bývalou Jesuitkou zahradou, vinou se kolem Hradčan, po Petříně a končí u řeky na Újezdě. Názvy bašt jsou tyto: „Marie Magdalena“ (nyní t. zv. Mariánská šance), „sct. Thomas“, „sct. Ludmilla“, „sct. Georgius“. Mezi baštou sv. Ludmily a sv. Jiří stojí brána v Brusce. Dále následují: „Allerheiligen“, „sct. Wenceslaus“, „sct. Benediktus“, „sct. Maria“, „Stein“, „sct. Franciscus“, „Strahow“, „Hospital“. Mezi oběma posledními leží Říšská brána (nová Strahovská); pak „sct. Norbertus“, „sct. Adalbertus“, „sct. Laurencius“, „sct. Carolus“, „Form“. Po obou stranách brány Oujezdské k západu „sct. Dominicus“, k východu „sct. Jacobus“ a dole u řeky „sct. Johannes“.

Obr. 22. Plán Prahy z konce 18. stol. Části Starého, Nového a Židovského města.

Obr. 23. Plán Prahy z konce 18. stol. Část Starého města (Staroměstské nám. a Klementinum) a Židovské město s ledkovými hradbami na vynějším Rudolfově nábreží.

Staré a Židovské město. Na Staroměstském náměstí zajímavá jest podoba domů, nynější radniční blok zaujímajících, zejména průchoditá radnice.*). Jeden průchod leží v prodloužení ulice Sirkové (nyní Melantrichovy) a passáž prochází volně až na Mikulášské náměstí. Druhý průchod vede budovou radniční z Velkého náměstí. — Na Malém náměstí zachováno jest loubí při domech č. 139, 140, 141 (nynější pošta). — Náměstí Linhartské ukazuje podobu v půdoryse od nynější zcela odlišnou. Stojí na něm osaměle č. p. 642 a jest možno na ně se dostati pouze úzkou uličkou. Rovněž tak Mariánské náměstí jeví se na plánu jako úzce uzavřené prostranství před fařadou Klementina. Mezi vyústěním ulice Kaprové a Valentinské nakreslen jest zrušený kostel sv. Valentina se hřbitovem. — Pobřeží Vltavy jest pusté, osamocenými budovami a ledkovými haldami posázené. — Židovské město má podobu přibližně stejnou, jako mělo před provedením assanace. — Velmi zajímavý jest blíže ulice Královské v ose ulice Benediktské zrušený kostel sv. Norberta při zrušeném semináři praemonstrátském. Kostel byl zbořen 1792. Na mapě zakresleno jest spojení krytou chodbou s budovou semináře, r. 1795 postoupené Novoměstskému ústavu pro šlechticny u sv. Andělů. — U Prašné brány nakreslen jest půdorys semináře arcibiskupského s kostelem sv. Vojtěcha, již tehdy (od r. 1787) kasárny Královské. — Při začátku ulice Celetné po levé (jižní) straně spatřiti lze budovy r. 1783 zrušeného semináře Cisterciáků sv. Bernarda. — Části bloku, přilehlé nynější třídě „Na příkopě“, tehdy Staré Aleje s vysázeným stromořadím jeví se jako zahrady. Část města při klášteře Uršulinek má vzhled zcela odlišný od podohy nynější, v ulici Uršulinské (nyní Ferdinandově třídě) a na nábřeží. V místech nynějšího pomníku Františkova stojí veliká budova solnice. — V ulici Betlemské blíže Poštovské zakreslen jest kostel sv. Ondřeje se hřbitovem. — Ostatně možno říci, že v ostatních částech Starého Města zachoval se starý stav až do nedávných dob bez změn dalekosáhlejších. Na našich vyobrazeních jsou změny ty patrný.

(Pokračování.)

○ ○ ○

MATERIALIE K DĚJINÁM UMĚNÍ V ČECHÁCH.†)

Č. 1.—62. ZPRÁVY V NEKROLOGU KLÁŠTERA ROUDNICKÉHO.

Kodex bibliotéky p. hr. Fr. Thuna v Děčíně††) MS 101 pochází z Augustinského kláštera v Roudnici. Jeho stručný obsah podává

*) Viz můj článek v Kráse našeho domova III., 58.

†) Hodláme tímto číslem počínajíc a pod tímto společným titulem uveřejňovati archivní zprávy, jakýmkoliv způsobem k dějinám umění se vztahující, a prosíme pány členy o zaslání příspěvků tohoto druhu.

††) Zde buďtež vzdány uctivé díky J. Exc. p. hrab. Fr. Thunovi, jehož laskavou ochotou byl mi kodex zapůjčen do Prahy, jakož i sl. správě c. k. veřejné univ. knihovny Pražské za sprostředkování.

Kapras, „Rukopisy Děčínské“, v Č. Č. M. r. 1904. str. 424. (Mylně tu zpráva: Tištěno Rg IV. 32.) Jsou v něm řehole sv. Augustina, statuta kláštera roudnického, výpisy ze sv. otců a j. Na fol. 66 až 117 je Nekrolog téhož kláštera. Na fol. 201'—202' „Conscriptio super fundacione monasterii s. Marie in Roudnicet opere pontis...“ (Tištěno „Bienenberg, Versuch über e. m. Alterthümer Böhmens III. str. 56 a v Pam. arch. XI. str. 478, avšak z rukop. dvor. bibl. víd. č. 3282. Bienenberg měl Conscriptio od Dobnera. Viz i Šimák, Č. Č. M. 1901 „Pozůstalost Dobnerova“. Z Bienenberga je přetiskl Neuwirth, Gesch. d. Christl. Kunst 608. Beil. XXIII.) Při konci (f. 202') miniatura symbolisující založení kláštera biskupem Janem IV. z Dražic. Nad ní nápis: „Venerabilis ... Johannes IV ...“ — Na též fol. „Ven. ... Johannes IV ... mandavit fieri hanc scripturam ... a. d. MCCCXVIII“. Zápis ty psány jsou stejnou rukou jako kodex.

Nekrolog *) označený na každý den dle řím. kalendáře a zlatého letopočtu, má rubriku, do níž zapisována úmrtí přiznivců kláštera, aby ve výroční den sloužena za ně byla mše (anniversarium). Sem tam přidán i letopočet. Udání dne úmrtí jsou z pravidla správná.

Historie kláštera je často i historií nekrologu a naopak. Roudnický klášter založen biskupem Janem IV. z Dražic r. 1333. Současně asi vznikl i nás kodex s nekrologem. — Roku 1421 Táboři klášter poplenili a mnichy vyhnali. Mnichům podařilo se nejcennější věci, mezi nimi i bohatou knihovnu, zachránit do Vratislavě.**) Tam byla ještě r. 1433. Záhy však aspoň část mnichů se vrátila. Přinesli sebou i kodex (MS 101) s nekrologem. Život klášterní pomalu vracel se do starých kolejí. — Nejpozdější záznam je smrt krále Vladislava r. 1516. Obsahuje tedy Nekrolog periodu asi dvou set let přervanou bouřemi husitskými. Psán je v dobách různých od různých písářů. Zde podáváme pouze zprávy týkající se dějin umění. Dle písma lze v nich rozeznati asi tyto skupiny: ***)
 A č. 1 (1343), 9 (1383); B 4 (1380), 7 (1363?), 10, 19, 23, 24 (1364), 61 (pr. 1374), 22; C č. 8 (1355?), 18, 20, 30, 31, 47 (1380); D (konec 14. st.) 32, 35, 36, 56; E (konec 14. st.) 54, 58; F 17 (1402), 27 (1414), 45 (1411), 59, 60; G 12 (1398?), 34, 39 (1402), 57 (1396?); H (první pol. 15. stol.) 5 (1394?), 6, 11, 26, 40, 41, 42, 43, 44, 48, 53, 62; Ch (pol. 15. st.) 13, 14, 15, 16, 25, 46, 50, 51; I 2 (1450), 3, 20 (po 1432); J 28, 37 (1453), 38; K (2. pol. 15. st.) 49, 52, 55.

i. f. 66' II. Non. Jan. Anno d. MCCCXLIIII (sic) obiuit rev. in Chr. pater et dñs d. Johannes IV episcopus Pragen. XXVII, qui hoc mona-

*) Opis nalezá se v pozůstalosti Dobnerově (Šimák: Pozůstalost Dobnerova ČČM. 1901, 125).

**) Zprávy o tom v Nekrologu samém. Též Max Dvořák: Knihovna Augustiniánského kl. v Roudnici (ČČH. VI., 121.)

***) Kde k letopočtu připojen otazník, značí, že jméno toho roku se posledně vyskytuje.

- sterium fundavit et sufficienter dotavit. In cuius anniversario prepositus tenetur ste ecclesie Pragen. pro prandio decem sex. gr. prag., in hac vero ecclesia XII pauperes pascere. († 1343, 5. ledna.)
2. f. 67 VII. Id. Jan. Anno dni MCCCC^o L^{mo} in octava sti Johannis ewangel. obiit fr. Jacobus presbiter professus ac procurator huius domus, qui post desolacionem et exustionem monasterii et omnium officinarum, diligentissime laboravit in reformacione et restauracione tectorum ecclesie et reedificacione aliarum officinarum.
3. Hic eciam agitur memoria Wenceslai patris et Marethe matris Johannis pistoris civis Rudnicen., nec non conthorallium ipsius Niethe et Ursule, pro quibus prefatus Johannes et pro se ac pueris suis legavit pro restauracione monasterii centum et XII as sex. successive, et erexit altare in ecclesia sub titulo sti Nicolai . . .
4. f. 68. XIX Kal. Febr. obiit . . . d. Johannes . . . archiep. Pragen. secundus . . . anno etatis sue LXXXVIII. . . . pro cuius anima legate sunt due tabule ymaginum de opere artificioso pro L sex. gros. (Jan Očko z Vlašimi † 1380, 14. ledna.)
5. f. 69. XV kal. Febr. It. Angelus apotecarius Pragen. frater noster secularis, qui legavit pulchrum librum summarum in rubea cute. (Konšelem v letech 1381—94. Tomek V. 70—72.)
6. Item obiit Mikuss civis Rudnicen. et Jana, pro quibus filius eorum Johannes iudex emit Tapecium cum ymaginibus.
7. f. 71. V. Kal. Febr. It. Detlebus canonicus Pragen., qui legavit ele-gantem aparatum de rubeo aksameto. (Dětěb Stormer 1358—63, farář u sv. Mikuláše na St. Městě, kanovník Praž., kanclér. Tomek V. 114.)
8. f. 72. III. Non. Febr. . . obiit rev. vir dns Sdeslaus scolasticus Pragen., pro cuius remedio anime ornatus pulcher et libri aliqui una cum cruce pulchro est donatus. (Sdislav, prvé arcij. Horšov., scholast. 1347—55. Tomek V. 136.)
9. f. 73' III. Id. Febr. O. (pripráno: anno dni 1383 hora vesperi) rev. pater et dominus Nycolaus prepositus, hec domus primus religiosus restaurator, qui corpus huius monasterii cum maiori parte ambitus et officinis extruxit, et libros pulchros et multos comparando, eciam bona temporalia tamquam alter fundator ampliavit.
10. f. 74'. XII. kal. Mart. It. ob. Marsso confrater noster, qui legavit XVIII sex. monasterio et Vitam.
11. f. 76'. It. domina Martha, que legavit pro LIII sex. de vestibus.
12. f. 78. O. hon. vir dns Wenceslaus dictus Portulanus sacrista et columbarius ecclesie Prag. et altarista capelle fundatoris, con-frater noster specialis, qui propriis et magnis sumptibus Gra-duale et Prosarium pro monasterio comparavit. (Václav Por-tulan, kanov. Praž. a Vyšehr. 1396—98. Tomek V. 113.)
13. f. 78'. VI. Id. Mart. It. o. dns Uldaricus dictus Parlbin, quodam servitor huius monasterii, qui legavit Viaticum cum una parte Omeliarum, in qua continentur sermones patrum.
14. It. obiit Johannes servitor fidelis huius monasterii, qui legavit Psalterium novum in pergameno cum aliis libris.
15. f. 84'. VII. Kal. Mai. It. obiit dns Wenceslaus plebanus de Zyteneicz, qui legavit huic monasterio Malogranatum et librum de fide katholica. Item librum de fide et legibus et librum de modo vivendi religiose.
16. It. Paulus dictus Oklass pro quo datus est calix aureus.
17. f. 85. VI. Non. Mai. Obiit reverendissimus in Christo pater et dns d. Wolframus Pragen. archiepiscopus IV . . . , qui dedit pro

- monasterio apparatum elegantem de ecameto cum crucibus
(Olbram ze Škvorce † 1. květ. 1402.)
18. f. 86. VIII. Id. Mai O. Herusko, qui legavit X sex. et multum servavit monasterio in arte pictoria prout libros illuminando. Item o. Johannes pro cuius anima legatus est calix deauratus pro IX. sex. Item o. Johannes Entekel predictor in Ponte, confrater noster, pro quo data sunt tria volumina.
19. f. 89. IV. Non. Jun. Otto plebanus de U Z. (Ústí) frater noster, qui libros legavit huic monasterio.
20. f. 90'. Hic agitur memoria Manicii et Stancze parentum fr. Petri prioris huius domus et Wernerii et Marussye et parentum Nycolai campanatoris, pro quibus predictus campanator emit libros Bonaventure super summas, pro V. sex.
21. It. ob Wenceslaus dns Herussek civis et iudex Rudnicensis, qui adhuc vivens comparavit solemnem tabulam cum ymaginibus pro XIV. sex. et unum missale et alia duo pulchra volumina. Item tres filie ipsius Justina, Strziezka, Hester pro quibus date sunt VIII sex. et tres culcitre sericee. (Po r. 1432.)
22. f. 91. XV. Kal. Jul. Obiit (Připsáno: 1400R ome.) rev... d. Johannes Patriarcha Alexandrinus . . . , qui cum esset archiepiscopus Pragen. III., legavit monasterio partem peplo cum monstrancia et apparatum cum ymaginibus Annunciaconis beate Marie virginis et quosdam libros. Quante vero fuit humilitatis et affectionis difficile est enarare. (Jan z Jenštejna † 1400, 17. června.)
23. f. 91'. XIII. Kal. Jul. It. o. Gosczalcus presbiter, pro quibus idem frater (totiž Johannes Dubensis) legavit duo missalia nova una cum vitis patrum.
24. f. 93. II. Kal. Jul. O. Arnestus (nad tím anno dni 1364 hora quinta vespertina) archiepiscopus Pragen. primus, qui confirmationem huic domui obtinuit a sede apostolica et post fundatorem fautor et prosecutor nostre religionis fuit specialis, et insuper nostri ordinis IV^{or} monasteria fundavit et competenter dotavit, scilicet in Glacz, in Jeromyr, in Saczka et in Rokycano, et huic monasterio legavit et dedit promptas quinquaginta sex. (Arnošt z Pardubic † 30. června 1364.)
25. f. 94'. II. Id. Aug. It. o. nobilis Henricus de Donyn, qui dedit pro monasterio equum unum cum cingulo argenteo. (Zmínka ? 1419 Palacký VI.)
26. f. 96'. V. Kal. Aug. O. Petra, que dedit balneum pro XXVIII sex (mezi 1381 a 1414).
27. Item ob. hon. vir Mag. Adam doctor decrethorum, canon. et archidiyacon. Gradicensis in ecclesia Pragen., qui legavit Sathyricam in duobus voluminibus huic monasterio. (Adam z Nežetic, doktor práv, † 1414, 25. června. Tomek V. 134.)
28. Item o. Martinus de Przescablik, qui dedit calicem argenteum.
29. f. 98. VI. Id. Aug. O. Petrus presbiter, qui legavit III sex. et aliquod volumina.
30. f. 98'. II Id. Aug. Item o. Michael cum coniuge sua Lyda, qui legavit calicem pro VII. sex. et ipsa ornatum pro V. sex. pulchrum.
31. f. 99. XVIII. Kal. Sept. o. Kaczka de hospitali, que legavit pro XXXIII sex. ornatum cum calice pulchro.
32. f. 100'. IX. Kal. Sept. o. Katharina uxor antiqui iudicis, que legavit vestem pro X sex.
33. It. ob. dns Hanussius castelanus, qui erexit altare s. Anne et s. Michaelis et legavit ad illud altare duas sex. annui census et quinque marcas argenti pro calice et ampullis.
34. f. 101. Kal. Sept. O. d. Alss miles et Anna conthoralis sua, qui vivens dedit pulchram monstranciam pro X sex. et missale novum.

- Et post mortem legavit pro anima Havrankonis militis Viaticum et Psalterium cum missis specialibus.
35. f. 101'. II. Non. Sept. O. d. Otto miles benefactor noster, pro quo sunt legate XX sex. gros. et unum stamen nobile pro ecclesia, pro quinque sex. comparatum.
36. f. 102. V. Id. Sept. O. dna Katherina Johannis de Wlassym pro qua legatum ymago est s. Johannis.
37. It. Johannes strenuus miles de Smirzycz Prage decollatus est, pro quo data est solemnis casula seu ornatus de aurifrisco (?). (1453, 7. září. Ot. Sl. N.)
38. It. o. dna Katherina soror eiusdem dni Johannis, que dedit ornatum de examito nigri coloris.
39. f. 103'. XIII. Kal. Oct. O. d. Nicolaus archiep. Prag. . . . qui dum esset officialis Prag. dedit paratas X sex. gr. pro cripta. (Mikuláš Puchník † 19. září 1402.)
40. It. Michalek de Olomucz pro se et Clara coniuge sua et aliis cognatis suis dedit XXII sex., que in labore cripte sunt expense.
41. f. 104. VIII. Kal. Oct. It. Zdona cum liberis, pro quibus datus est ornatust et calix et pars ambitus est pavimentata.
42. It. Stanyko altarista, qui dedit calicem pulchrum deauratum et ornatum cum cappa.
43. It. Procopius presbiter canonicus Boleslawyensis, qui legavit librum pro sex sex. gr.
44. It. O. Johannes presbiter secularis de Praga, qui legavit monasterio duo volumina.
45. f. 104'. IIII. Kal. Oct. O. reverendissimus i. Ch. pater et dns J. Sbyntko archiepiscopus Pragen., qui dedit XX sex. gr. pro fusura campane magne. (Zbyněk Zajíc z Hasenburka † 1411, 28. září.) Et Sigismundus miles suus pro quo datus est calix argenteus.
46. f. 105'. V. Non. Oct. It. o. Nedyel et Dorothea conthorialis sua, que dedit VIII sex. gr., pro quibus empta casula est alba cum dalmaticis.
47. f. 106. O. dns Johannes de Drazicz pronepos fundatoris, et in hoc defecit eciam linea genealogie nostri fundatoris. Hic legavit solemne missale huic domui gracie. (Připsáno: A. d. M CCC LXXX (?) in Jubileo.)
48. f. 106. VII. Id. It. o. Petulyk civis Rudnicen., pro quo sunt due partes ambitus pavimentatae.
49. f. 107'. XIII. Kal. Nov. It. o. famosus Johannes dictus Firsic pro cuius anima dna Regina conthorialis sua dedit calicem deauratum pro IIIbus sex. et IIIbus gr. et unam sex. gr. pro restauracione fenestris.
50. f. 108. X. Kal. Nov. It. ob. dna Johanka de Chwatierub, pro qua datus est ornatust de axamito rubeo.
51. It. o. dns Henrichus Berka, qui dedit ornatum de purpura et pectorale argenteum. (Připomíná se ? 1415. Palacký VI.)
52. f. 108'. V. Kal. Nov. It. ob. Johannes Laurinus, civis Rudnicen. pro cuius anima datus est calix deauratus pro V sex. et II sex. gr.
53. It. ob. Vincencius mercator, civis Rudnicen. pro quo empta est campana magna pro L^{ta} sex. gr.
54. f. 109'. III. Non. Nov. o. dns Michael prepositus Rokyczan. . . . , qui dum esset thesaurarius curie archiepiscopal Pragen. . . . legavit redditum LXX gr. . . . una cum ornatu et apparatu eius et calice deaurato cum missali.
55. f. 110. VI. Id. Nov. It. o. Wenceslaus civis Rudnicen. dictus Kladivo, qui vivens maiorem fenestram in corpore ecclesie suis vitravit impendiis . . .
56. f. 111. XV. Kal. Dec. Hic agitur memoria parentum et amicorum Pecarconis, qui pro se et pro ipsis legavit solemne missale.

57. f. 113. II. Kal. Dec. It. o. Martinus inquisitor, qui legavit Summam Pysane et Scolasticam Historiam. (Martin, inquisitor, farář v Pněvích 1395—96 [1409 připomíná se jako nebožtík]. Tomek V. 130.)
58. f. 114. IIII. Id. Dec. It. o. dna Cuna Pechonissa de Praga pro cuius anima solemnis ornatus de viridi axamito est legatus.
59. It. ob. famosus Johannes dictus Smolik, qui legavit huic monasterio librum Katholicon et librum Omeliarum sollemnem in pargameno, et unum pulchrum ornatum.
60. f. 115. It. o. dns Hanco presbiter, decanus ecclesie Lithomericen., qui legavit pro monasterio Hugonem de Sacramentis et Viaticum Horarum.
61. f. 116'. VI. Kal. Jan. (27. pros.). O. Matheus presbiter Rokycanen., pro cuius anima huic monasterio datus est liber viaticus per notam et nostre theoloce veritatis. (Před † Miličovou 1374.)
62. f. 116'. VI. Kal. Jan. It. o. dna Zophia de Krakowecz pro cuius anima dominus Gira in exequiis obtulit missale solemgne et purpam.

Václav Chaloupecký.

Č. 63.—65. ZPRÁVY VE FORMULÁŘI JANA Z DRAŽÍC.

Kodex kapituly Pražské I 40^b obsahuje mimo jiné i formulář biskupa Jana z Dražic (1301—43) stručně popsaný: Palacký, Über Formelbücher II. str. 7; Novák, Formulář Tobiáše z Bechyně str. XI n. Část, z níž následující tři čísla jsou vzata, pochází asi z r. 1301—18. Nalézají se na fol. 221'.

63. Jan z Dražic, biskup, vyzývá věřící své diecése, aby přispěli milodary na opravu kostela P. Marie v Řisutech (in Rysut) který „pro hostiles incessus“ byl zničen; dobrodincům uděluje odpustky.
64. Podobně o kostelu v Chrudimi (zničen „in tectis et in campanis“).
65. Podobně o kostelu v Přistoupimi, jenž zničen „per deprecationes continuas“.

V. Ch.

○ ○ ○

K ILLUSTRACÍM:

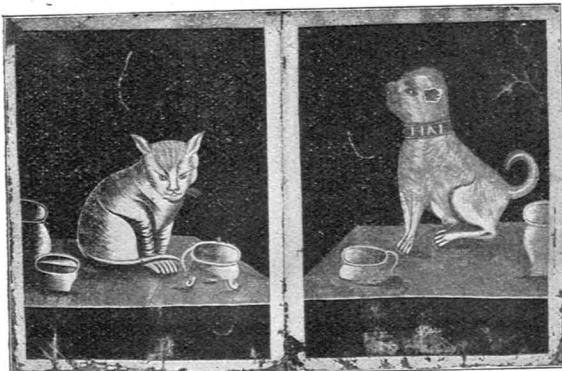
Satira na biskupa Haye. Náboženské třeníce doby Josefinské rozšířené hojně v diecézi královéhradecké*) dotklý se i Humpolecka. Zajímavý toho doklad podává obrázek, uložený v okresním museu humpoleckém, kamž byl při založení darován z jedné evangelické rodiny.

Známo jest, že v r. 1783 meškal z rozkazu cís. Josefa II. na zámku v Heralci u Humpolce biskup královéhradecký Hay, jenž byl švagrem barona Neffzerna, jehož chot Eleonora byla biskupovou sestrou.**) Zde shromážděni byli tehdy zástupcové strany katolické i evangelické z Humpolce, jež biskup ke vzájemné shodě, pokoji a snášelivosti napomínil. Ale kterýsi ferina z tábora biskupu protivného zvěčnil spor témito dvěma

*) Dr. V. Řezníček, Jan Leop. Hay, biskup královéhradecký. (Časopis musea král. Českého 1906.)

**) Einige Merkwürdigkeiten u. Vorfälle, dan Veränderungen auf der Herrschaft Heraletz u. Humpolec unter dem Besitze der Hochrechts-Freiherlich-Neffzerschen Familie. (Rukopis v Badenu.)

obrázky³ (obr. 24.). Na jednom je žlutý psík s hlavou vzhůru vztýčenou a červeným obojkem na krku, na němž napsáno „Hai“; na druhém smutná kočička s třemi nádobami, jež přirozeně znamená symbol církve evangelické. Jaký však mají význam nádoby — u psíka dvě, u kočičky tři — těžko nyní určiti. Jisto však, že „lásku“ — obou tehdy rozvaděných stran malíř oběma symboly dobré vystihl. Obrázky jsou dosud dosti zachovalé;

Obr. 24. Satira na biskupa Haye.

papír i provedení maleb svědčí dobré o jejich stáří. Každý je 25 cm vysoký a 19 cm široký. Malovány jsou na ručním papíře barevnými hlinkami, jejichž tony dobré se dosud zachovaly.

Jos. Kopáč.

Dvě nedávno zbořené rázovité stavby přinášíme na obr. 25. až 27. Tak zvaný panský mlýn v Litomyšli, jenž ustoupil novostavbě měšťanské školy, byl nerozlučnou částí celkového obrazu městského. Jediný z mlýnů byl pojat od počátku ohrazení Nového města do hradeb a jeho vysoká věž byla zejména po zboření České brány význačným motivem pro pohled na dolní část náměstí. I po zboření hradeb, když r. 1826 posázeny alejemi celé valy a později Karlův zakoupen od střelců a upraven, neztrácel mlýn na zajímavém svém vzhledu, jsa spíše tvrzi podoben. Teprve neobratné otevření nového prospektu na t. zv. národní dům v roce 1904 jej obnažilo nepříznivým způsobem a úplné odstranění brzo na to způsobilo zasypání potoka na valech a novostavba školy. Je škoda tohoto stavebního dokumentu, jehož počátky sahají do polovice XIV. století a jehož tvary, zejména věže, přes to, že utrpěl tolíkráte s celým městem požáry (1460 (?), 1546, 1560, 1635, 1775) i povodněmi (zejména 1781), byly charakteristické pro dílo XVI. století, proživší mnoho přestaveb a oprav. — Dům čís. 897—15 v Jindřišské ulici, lidově „U R a j t k n e c h t ū“ zvaný, podlehl také změněným poměrům moderní Prahy. Na místě tohoto úctyhodného pravovárceného domu solidní stavby a dobrých, třeba běžných barokních forem (portál, okna v přízemí a komínky byly mladší), s těžkými vikýři, nízkými klenbami a pro Prahu charakteristickým nárožníkem s lidskou maskou, povstane pseudomoderní hotel. Dům má dlouhou historii. Poprvé se o něm mluví k r. 1378 (platea, qua itur ad forum foenorū; Tomek, Základy II, 193), byl tedy brzo po vyměření Nov. města založen. Mezi ním a vedlejším domem (č. 896) vznikla ulička „V cípku“, s průchody (domem U císařských) na Koňský trh a na Příkopy. Slul dle majitelů u Šopu, pak u Rejtknechtů dle rodiny R. z Reichenfelsu, již měli svoji hrobku u sv. Jindřicha (Ruth, Kronika I, 390) v XVII.—XVIII. stol. R. 1778 koupil jej Tomáš Vodička (Schaller, Prag IV, 381), později vystřídalo se několik majitelů; na konec měl tu vedle hostince místnosti Prager Tagblatt. Zbořením domu ztratila Jindřišská ulice zase kus rázovitosti jako obchodní ulice starého stylu.

Zd. Wirth.

Obr. 25. Dům č. 897 („U Rajtknechtů“) v Jindřišské ulici v Praze. — Zbořen r. 1907. — Pohled z ulice Bredovské.
Fot. Fr. Dvořák.

Obr. 26. Dům č. 897 („U Rajtknechtů“) v Jindřišské ul. v Praze. — Zbořen r. 1907. — Pohled z nároží ul. Bredovské a Jindřišské.
Fot. Fr. Dvořák.

Obr. 27. Panský-mlýn v Litomyšli.

Z P R Á V Y.

Praehistorická archeologie. Z praehistorickeho Odboru „Společnosti přátel starožitnosti českých“. Ve 3. členské schůzi, konané 16. března 1907, promluvil předseda Dr. J. Matiegka o „technice keramiky neolithické“, opakuje tím přednášku svou z členské schůze „Společnosti“ r. 1894. Přednášející stanovil si několik thezí, jež hodlal dokázati. První zněla: Keramika neolithická s ornamentem vpíchaným a volutovým jest nejstarší. Tvrzení toto lze takto odůvodnit. Kulovité a hruškovité tvary nádob s ozdobou vpíchanou a volutou jsou nejjednodušší a přimykají se ku přírodě, (napodobují ku př. skořápky vajec a různých plodů ovocných). Nádoby kulovité nemají namnoze dna, musí tedy být zavěšovány (k tomu sloužilo jich oplétání) neb postavovány do písku a měkké půdy, aneb na zvláštní kroužky (vénce) z hlíny. Nejstarší nádoby neolithické nemají hrdele, aneb hrda jsou jen naznačena. Teprve prodlužováním nádob ve tvar hruškovity vznikají hrda a dna. Vpíchaný ornament nádob neolithických představuje starší ornament provázkový, vznikající otiskem provazců urobených z různých travin. Neolithické nádoby opatřeny jsou velmi často pupíky bud plními (zátkovitými) neb propíchnutými, aby snáze mohly být noseny. Všechny právě uvedené okolnosti při porovnání s vyvinutými tvary nádob kulturních dob pozdějších svědčí o tom, že nádoby s ozdobou volutovou (kulovité) a vpíchanou (hruškovité) nutno pokládat za nejstarší. — Jiná základní věta, již lze prokázati, zní: Neolithické nádoby byly oplétány a obvazovány. Tomu nasvědčuje jednak analogie, že s týmž

úkazem setkáváme se u dosavadních národů primitivních, jednak zvláštní poloha pupíků a ornament vpíchaný. Pupíky rozestaveny jsou po nádobě takovým způsobem, že usnadňovaly obvázání nádoby. Ozdoba pak vpíchaná přímo odpovídá oplétání a obvazování nádob zvláštními provazci spletenými z různých travin, a jeví se namnoze jako otisk técto provazců na nově zhotovených nádobách. (Výkresy a kresba na tabuli doplňovaly výroky přednášejícího.) — Dále promluvil Dr. Matiegka o druzích ornamentu neolithického. Ornament vpíchaný jest starší, jak dosvědčuje jeho charakter a technika, kterou vznikl. Povstal nejspíše otiskem různých pletiv a sotva vpíchaním pouhou rukou. Složitější ornament povstal asi otiskem složitějších pletiv a tkanin, zhotovených z travin různého druhu.

Ornament provázkový (šňurový) jeví se jako otisk provazců, vyrobených z jemnějších látek stočením (zkroucením) po spůsobu nynějších provázků. Provazce ty napomáhaly asi také při samé výrobě nádob, zejména při zhotovování vysokých hrdel. Také ozdoba pásková na zvoncovitých pohárech má původ svůj nejspíše v otisku jemnějších tkanin s určitým vzorem. Naproti tomu ozdoba volutová a spirálová nemá ničeho společného s oplétáním nádob a jest skutečně ozdobou, vyvinutou se v určitém prostředí neb v jistém území. Na konec poukázal Dr. Matiegka na nápadnou podobu mezi evropskou keramikou neolithickou a keramikou indiánskou v Severní Americe, odvolávaje se při tom na publikaci „The Am. Rep. of the Bureau of Amer. Ethn.“ 1898—1899. — Po této přednášce zahájil MUDr. J. Babor výklady o paleolithu. Prvá tato část věnovaná byla úvodu. O vývoji nejvyšší skupiny ssavců t. zv. primátů v dobách třetihorních na základě nejnovějších výsledků badání paleontologického a přichází ku závěru, že rod „Homo“ byl možný teprve na konci doby třetihorní, poněvadž „Pithecanthropus“ intermediární forma mezi člověkem a anthropoidy, objevil se teprve v pliocauenu. — Ku konci schůze pojednal konservátor Buchtela o nález iští v pískovně Hulově mezi Práčemi a Hostivaří, kde bylo zjištěno letos v březnu několik sídelních jam a kulturních vrstev. V jižní části prokopána byla jáma, v níž nalezeny střepy rázu únětického a vypálená lepenice z chaty s otisky opěrných tyček. S jamou touto souvisí nejspodnější tmavá vrstva kulturní. Další, popelovité vrstvy náleží kulturám knovízské a bylanské. Zajímava byla jáma se střepy bylanskými, která zasahovala zcela patrně až do zmíněné vrstvy únětické. —

Na počátku 4. členské schůze, konané dne 13. dubna 1907, věnoval předseda Dr. Matiegka čestnou vzpomínu zemřelému konservátoru J. Richlému v Jindřichově Hradci a MUDr. Ed. Grégrovi, který v mladých létech svých jako assistent Purkyně zabýval se též anthropologií. — Potom následovala přednáška konservátora Buchtely O relativním stáří kultury neolithické: Pro relativní stáří této kultury mluví momenty typologické a to: tvar nádob, ornamenty, kterými nádoby neolithické jsou zdobeny, pak hmota, z níž nádoby ty jsou vyrobeny, a stupeň jich vypálení. Možno právem za to míti, že tvary nejjednodušší jsou také nejstarší a keramika neolithická vykazuje právě takové tvary jednoduché. Jsou to nádoby tvaru kulovitého (bombovitého), které jsou namnoze bez dna a bez hrdla. Vznikáním hrdla (protahováním nádob) a tvořením dna povstávají tvary hruškovité. Nalezené tvary přechodní dokazují spojitost a vývoj kulovitých a hruškovitých nádob. Rovněž ozdoby neolithických nádob jsou jednoduché a svérázné. Kulovité nádoby jsou zdobeny volutami neb pupíky zátkovitými, nádoby hruškovité vpíchanými pásy a pupíky kulovitými, později protáhlými (lalúckovitými, nosovitými, růžkovitými), které bývají provrtány. Nádoby obého druhu jsou hotoveny z jemně plavené hlíny a jsou páleny na otevřeném ohni průměrně slabě; rozlomí-li se střep nádoby neolithické, schází obyčejně v lomu černé jádro. Naproti tomu v době přechodní vykazují nádoby tvary vyvinuté a složité (hrnce, džbány, poháry atd.); ozdoby jeví zřejmě vlivy kultur cizích (ornament provázkový, hluboké píčhání, výplň bílou hmotou atd.), později však přestávají a na konci doby přechodní jsou ná-

doby téměř bez ornamentu. Také hmota a pálení nádob jest jiné, než bylo v neolithu; zejména v lomu jeví střepy černé jádro. Konečně není typologicky možno, aby z vyvinuté keramiky přechodní byla povstala ona jednoduchá keramika neolithická, a z této aby se byla vyvinula keramika únětická. — Pro starí kultury neolithické v Čechách mluví dále momenty stratigrafické a místní rozšíření keramiky z doby této. Na hradišti Šáreckém, na skále t. zv. Šestákově, obsahuje nejspodnější vrstva nádoby s ozdobou vpíchanou, na to následuje kulturní vrstva přechodní a nejvýše spočívají vrstvy kultury knovízské a bylanské. Na většině našich starých hradišť přichází však pouze kultura přechodní a kultury následovavší (únětická, knovízská a bylanská), a schází na nich keramika neolithická. Kdyby neolith byl mladší než naše keramika přechodní, a byl vývinovým produktem této keramiky, musila by právě na našich hradištích keramika neolithická hojně být zastoupena a sice ve vyšších vrstvách. Stejně by tomu bylo, kdyby nový lid byl k nám přinesl kulturu neolithickou teprve v době přechodní. Důležito jest dale i to, že neolith jest rozšířen v Čechách středních, západních a zejména v východních všeobecně a v míře přehojné. Naproti tomu však přechodní kultura vyskytá se v Čechách a zejména na východě poměrně sporadicky, takže vývoj neolithu z přechodní keramiky i z místních příčin nelze předpokládati. — Starí neolithu našeho dokazují dále ostatní zjevy, neolithickou keramiku provázející, zvláště kulturní, t. j. způsob života a pohřbívání. Způsob života byl v mladší době kamenné, jak tomu nasvědčují kulturní jámy, zcela jednoduchý. Nenalézáme tu ozdob ani z kostí, ani z lastur, tím méně z kovu; nic nesvědčí o zvláštním blahobytu a přepychu. V této době nelze dále mluviti o rituálním pohřbívání. Pohřby příslušné spadají skoro výlučně na počátek doby přechodní. V době kultury přechodní staly se životní poměry obchodem, který jest právě příčinou vzniku této kultury u nás, složitějšími (sr. nálezy na hradištích), nastal jistý blahobyt, jak z nalezeného množství ozdob vysvítá, a vyvinulo se rituální pohřbívání. — Konečně nutno se zmíniti o nástrojích. Nástroje vyráběly se v neolithu pouze z kamene, kov jest úplně neznám. Velice hojně přichází nástroje pazourkové, ale nalézají se také nástroje hlazené z buližníku, tvaru nejjednoduššího t. j. v podobě klínu na jedné straně oblého, na druhé plochého. Naproti tomu v době přechodní objevují se nástroje pazourkové jen zřídka a to namnoze nikoliv z pravého pazourku, nýbrž z kvarcitu (křemence). Tvary nástrojů broušených jsou vyvinutější (kolpolithické) a vyrábějí se z různých druhů hornin. Následující na to debaty, súčastní se zejména prof. Dr. Matiegka a assist. Jíra; Dr. Matiegka vybídal přednášejícího, aby se vyslovil o otázce, je-li možno, aby neolithická keramika byla mladší než provázková (šňurová) a teprve po této, třeba novým lidem, k nám byla přinesena. K. Buchtela odpovídá, že u nás není možno, aby šňurová keramika byla starší, poněvadž na hradištích našich tato keramika přichází, ale neolithická zpravidla nepřichází, a tomu by tak být nemohlo, kdyby keramika neolithická byla mladší, jak svrchu bylo pověděno. Ovšem není nikterak vyloučeno, že jest v jiných zemích jinak. Rovněž i další otázkou: je-li možno skrčené kostry, ojediněle, bez milodarů pochované pokládati za neolithické, zodpovíděl p. konzervátor záporně, poukazuje k tomu, že takové kostry v porovnání s množstvím sídlišť přece jen velmi zřídka se vyskytují, a že tedy jest lépe, tyto kostry bez milodarů spojovati s ostatními kostrami skrčenými t. j. z doby přechodní, únětické neb knovízské a pokládati je za pohřby lidí buď úplně chudých neb nějak se provinilých. Assistent Jíra zmínil se na to krátce o hrobech, které prozkoumal v Podbabě, a které spojuje jednak s neolithickou keramikou vpíchanou, jednak s volutovou. — Po této debatě předložil kons. Buchtela f o t o g r a f i e nádob a střepů neolitických, které zaslal kons. Snajdr ku nahlédnutí a reforoval dále o žárovém pohřebišti u D o b ř e n i c, kde objeveny byly žárové hroby čistě slezské a mohylky s pohřby tupu bylanského (plátenického) vykazujícího ještě mnoho elementů slezských. — Ke konci schůze probral MUDr. J. Babor rozdělení dílu v i a na základě prací Brückner-Pencových o ledové době v Alpách (s do-

pláky Obermaierovými o Pyrenejích) a podal přehled palaeolithu v nejnovější úpravě, hlavně s dodatky Breuilovými. Při tom poukázal p. přednášející zvláště k tomu, že poprvé zjištěny byly palaeolithické výrobky „acheulské“ ve vrstvě geologicky přesně určené z druhé poloviny posledního (Penckova třetího) interglacialsu (srov. Obermaier, Coumont, Babor r. 1906).

Dne 27. dubna 1907 byla 5. členská schůze Odboru, ve které předseda Dr. Matiegka blahopřál členu p. Fridol. Macháčkovi ku jmenování tajemníkem musea král. města Plzně. Konservator Buchtela podal potom zprávu o naleziště v Kbelích. Na nalezišti tomto soustředěno jest několik kultur: přechodní, knovízská, bylanská, římská a merovejská. Velice zajímavé jsou kulturní jámy ve Kbelích, v nichž přichází keramika nordická. Nordické nádoby tvaru láhvovitého a amforovitého zdobeny jsou ornamentem sestávajícím z krátkých čárek neb teček liniemi objatých, poměrně hluboce a ostre vrypaných, které v podobě jakýchsi třásni neb jako lalúčky kol hrudla nádoby se táhnou. Nádoby, hlavně amforovité, mají obyčejně na rozhraní krku a břicha úška ponejvíce tunelovitá; po případě vyskytuji se úška také na krčku. Pan přednášející ukázal střepy z nordických nádob nalezených ve Kbelích a podotkl, že nápadno jest, že ve Kbelích posud se nevyskytl šířurový ornament. Dále poukázal k tomu, že při jižní keramice ozdoby nejsou jen kol hrudla neb na hrde, nýbrž z pravidla pokrývají celou nádobu. Ve Kbelích mimo jiné nalezena byla v poslední době část nádoby láhvovité s lištou (okolkem) na krčku (t. zv. Kragenflasche), jaké přicházejí zejména v Meklenburgu. Nálezem tímto jest nade vši pochybnost dokázáno, že keramika, o níž byla řeč, jest skutečně nordického původu. Spolu s touto nordickou keramikou vyskytuje se ve Kbelích nástroje kamenné z kvarcitu (nožky, škrabátky atd.), ale též kamenné nástroje hlazené, kolpolitické. Na tomto nalezišti vykopány byly dále tři silně skrčené kostry v jamách beze všech milodarů, které asi přísluší ku zmíněné keramice nordické. Velice nápadné jest, že na vyvýšenině, kde Kbely leží, nordická keramika zhusta přichází (ku př. hroby přerovské, kostelecké amfora). I zdá se, že v této krajině byla jakási koncentrace této keramiky. Mimo zmíněných nepravidelných pohřbů prozkoumáno bylo v jihovýchodní části cihelný kbelské celé pořeště s kostrami pravidelně pochovanými, jimž dány byly nádoby, vykazující mladší tvary terramární (terra mar maďarských). Debaty súčastní se zejména pp. Dr. Niederle, Dr. Matiegka, kons. Buchtela a assist. Jíra. Posléze podal MUDr. Babor přehled otázky „eolith“ a dovodil odmítavé stanovisko Bouleovo a Obermaierovo: přichází-li již výrobky lidské (artefakty) v pliocaenu — starší jsou nemožnosti — nelíš se nijak od pazourkových nástrojů palaeolithických. Eolithy jako starší industrie zvláštního rázu před palaeolithem neexistují.

V 6. členské schůzi Odboru, konané dne 11. května t. r., podal pan MUDr. Babor stručný přehled staršího palaeolithu.

*P*alaeolithicum čili starší doba kamenná („époque de la pierre taillée“) dělí se přirozeně na dvě období, starší a mladší. První, charakterisováno výlučně kamennými nástroji výroby zcela prosté, rozčleňuje se typologicky v tyto stupně, jež mají současně také význam chronol. postupu A) „Chelléen“, dosud (dle literatury) nejstarší a nejjednodušší typ industrie pazourkové; vyznačuje se hlavně universálním nástrojem, zvaným „coup-de-poing“ (Faustkiel, Fäustel, pěstní klín). Je to nástroj hrubý, dosti značných rozměrů, tvaru mandlovitého, souměrný a po obou stranách zpracovaný zcela primitivně přitloukáním několika málo silnými rázy. Jistá obměna sekýrkovitá se naskytá v úpravě, kde konec příspěvatélý je nahrazen příčným břitem, přímočárným a docela ostrým. „Retouche“ vždy jen hrubé. B) „Acheuléen“ tvoří přímé pokračování tohoto klínu pěstního, jenž nabývá jen prodlouženější formy tím, že se špička stala protáhlou a ostřejší. Tento málo pozměněný „coup-de-

poing acheuléen“, zvaný též „limande acheuléenne“, charakterisuje starší oddíl období acheuléského; ztrátou hrotu nabývá někdy obrysů téměř přesně kruhovitých („acheuléen discoïdal“) i bývá někdy po straně opatřen vrubem („encoche“), jindy jeví tvar trojúhelníku, obyčejně pěkně stejnostranného („acheuléen triangulaire“). V mladším oddílu období acheuléského nabývá tento nástroj značného již zjednodušení: jeví menší rozdíly, zejména je tenký (u forem trojhranných velice tenký a jemně retoucheovaný) a má „retouche“ méně hrubé než v období předešlém; sem patří typ „levalloisský“ a miniaturní industrie acheuléská fase „micoqueské“. C) „Mousterien“ vyznačuje se drobnějším již a špičatějším nástrojem hrotitým s ostrými jemnými tenkými okraji („pointe mousterienne“); koncem tohoto stupně objevují se řidce již první nejprimitivnější zlomky kosti užitých nebo upravených v nástroje. Vedle těchto hlavních a převládajících nástrojů naskytují se v starším palaeolithiku ještě různé jiné typy, z nichž nejdůležitější jsou škrabadla; těchto dlužno rozeznávat dva druhy: a) „racloir“ (Schaber), obyčejně formy poloměsíčité, s obou stran při oblému okraji retoucheované, jež sloužily škrábání při pohybu ve směru pectorifugalním i pectoripetalním a b) „grattoir“ (Kratzer) tvaru podlouhlého s retouchemi jen po jedné (svrchní) straně na špičatějším konci, jímž se škrabalo nebo strouhalo jen ve směru pectorifugalním (jako při hoblíku). Mimo tyto nástroje vyráběné přítoulkáním naskytají se ve všech stupních staršího palaeolithu, jakožto průmysl průvodní (Begleitindustrie) drobnější předměty tenkostenné, jež povstaly úpravou a přizpůsobením tenkých ústřepků při rozbití větších valounů pazourkových, přirozeně vzniklých („éclat“). Buďto jsou, máme-li zřízení jen k častějším nálezům, na basi širší a špičatým hrotom opatřené (zcela typická „pointe moustérienne“), jež se však může naskytouti i v starších vrstvách, anebo mají tvar podlouhlý („lame“) připomínajícé živě různé nože z mladšího období palaeolithicého, ale od těchto se liší vždy plochou formou, kdežto „nože“ a p. nástroje mladší (na př. „solutreské“) jsou vždy prismatické. Z hojněho naskytání této vedlejší industrie vysvítá, že typologie nestačí vždy k úplně přesnému a správnému určení stáří, nýbrž jen ve spojení s důkladným rozbořením stratigrafickým má v předhistorické archaeologii diluvia cenu vědeckou. Uvedené obměny pěstního klínu jsou sice výborná charakteristika, nikoli však jediný a výlučný produkt příslušných stupňů ve výrobě pazourkových nástrojů. — Neobyčejnou zajímavostí i důležitostí vyniká nový objev O b e r m a i e r ú v , dosud neuvěřitelný, z vrstev ještě o něco starších nežli „chelléen“ v této době ve Francii učiněný. Nalezl totiž spodněji, nežli typické „chelléen“, nástroje upravené z úlomků („éclats“) prostým rozražením většího kusu pazourku automaticky vzniklých, jichž artificielnost dokazují intentionální tvary (zejména do špičky urobené), intentionelní „retouché“ (aspoň na ostřejším konci) a doklady užití i opotřebování. Předcházejí tudíž tyto svrchované primitivní, ale nesporné artefakty ještě výrobou hrubých pěstních klínů, jež přece již vyžadovala složitější a systematickější práce, nežli jednoduchá úprava těchto neúčelně vzniklých zlomků. Toto „préchelléen“ představuje tudíž nejstarší do dnes bezpečně seznanou výrobu lidských nástrojů, shodnou celkem s průvodní industrií staršího palaeolithu, ale původnější ještě i nežli sám pěstní klín chelleský. S. eolithy“ nemá nic společného. Typická „pointe mousterienne“ sahá až do nejspodnějšího stupně v mladším období palaeolithicém, zvaného „présolutréen“ čili „aurignaciens“ (B r e n i l , O b e r m a i e r , B u y s s o n u i e 1905—7), jenž tvoří přechod mezi „mousterien“ a „solutréen“, načež ustupuje již nástrojům daleko jemnějším, k nimž se druží již i pěkné výrobky kostěné a později i parohové a j. — Mezi přednáškou demonstroval p. Dr. Babor jednotlivé typy nástrojů palaeolithicích bud v originálech neb v odlitcích. — Po debatě o předmětu této přednášky promluvil p. Dr. Babor ještě o významu „Pithecanthropa“ v anthropologii. Pliocaení „Pithecanthropus erectus“ (Dub.) nalezený na Javě stojí morfologicky i systematicky právě uprostřed mezi nejvyšší formou anthropoidních opic a nejnižší známou (vymřelou, dilu-

vialní) rassou lidskou („neaderthalskou“). Zdali zaujímá toto postavení také geneticky, nelze s jistotou ani dokázati ani vyvrátiti. —p.—

Výkopy a nálezy. V P a r d u b i c í c h nalezen při stavbě divadla zlomek náhrobku ze XVI. stol. — V R o u d n i c i vytážen z Labe kámen se znakem p. z Dražic. — Při restauraci Wawelu v K r a k o v ě objeveny zbytky středověkého hradu, mnoho zazděných detailů, nápisů až z XV. stol. atd.

Ochrana a zachování památek. D v a p ř i p a d y malé piety k historickým památkám nutno bohužel opět zaznamenati v čele této rubriky. Nájemce dvora v Uhersku, Fr. Novák, dal zbořiti (za účelem nabytí stavebního materiálu) zámeček N e u l u s t u t Trusnova, vystavěný pro kněznu vdovu Poniatowskou kolem r. 1780 (Soupis Vysokomýtský, 222) a kanovník Jos. Binder dal přeliti v Č i m ě ř i staré 4 zvony, protože „nevýdávaly ladného zvuku“ c. k. dvor. zvonaři Petru Hilzerovi ve Víd. Nov. Městě, načež dal ještě původní úctyhodnou dřevěnou stolici zvonovou nahraditi železným lešením. (Ohlas od Nežárky 17. 5. 1907); zvony byly z konce XV. stol. (Ptáček), z r. 1507 a 1851. (Soupis Jindřichohradecký, 29.)

V P r a z e pokračovalo se v opravách na kostele sv. Jiří a u sv. Havla (povolena další subvence státní). Podán protest proti způsobu opravy kostela P. Marie u Maltézů. Centrální komise uvěřuje své návrhy a odchylné stanovisko k projektům oprav Vladislavského traktu král. čes. hradu, Týnského portálu, kostela sv. Jindřicha a na Karlově a vyslovuje se pro zachování Pinkasovy synagogy a opravu míčovny v král. zahradě. — Pramen svatováclavský a zahrada s lázněmi zrušena a rozparcelována. Přistoupeno k boření domu U Černohorských na Václavském náměstí a U Šmerhovských ve Vodičkově ulici. Pověst o zboření paláce Koloratského bohudík vyvrácena. — Odlití sochy sv. Ivy z Karlova mostu je hotovo a originál uložen do městského muzea. — Projektovaná novostavba školy pro Klářův ústav slepců u Černé věže ohrožuje vážně pohled na Hradčany a nové nábřeží v Podskalí pohled na Vyšehrad a na Emausy.

Na venkově provedeny opravy v H o s t a č o v ě (kaple Jana Nep.) v D o m o u s i c í c h u Citolib, v L i b á n i (malba kostela), v L e t a ř o v i c í c h (oprava stropu), v J a b l o n é m (kostel), v B u š k o v i c í c h (kostel), v D o b ř a n e c h (kostel; c. komise protestuje).

Připravují se opravy kostela v N y m b u r c e, P l z n i (malba), v P e t r o v i c í c h, G e r s d o r f ě, v A n d ě l s k ě H o ř ě, v P r o s e k u (protest c. komise proti některým návrhům), na Z l. K o r u n ě (záp. průčelí), v P ř e p y š i c h, N e u s t a d t l u, v J e s t b o ř i c í c h, V r o u t k u (neužívaný románský kostel), v T a c h o v ě, (věž a kostel), v R o u d n i c i (kostel proboštský a august.), v V e s e l í, v D o m a ž l i c í c h (kostel Zvěst. P. Marie), v K l u k á c h (věž kostelní), v D o l. B o u s o v ě (proj. Němec) a S o b o t c e (Lábler). — V N ē m. K o n i c i bude starý kostel ponechán vedle novostavby. — Pracuje se o zabezpečení zřícenin hradů M i c h a l o v s k ě h o (od c. kom. 200 K) a L i c h t e n b u r g u.

Mimo stavby opraveny v S e d l c i obrazy (M. Willmann a P. Brandla), v H o ř ť a l o v i c í c h pro vlhko odstraněn tabulový obraz do Turkovic, v B e n e ſ o v ě n. Pl. význačné náhrobky ze zrušeného hřbitova (zejména hrob Willomitzerův) zachovány v parku, v R o n o v ě zabráněno zabílení barokních fresek, v P a r d u b i c í c h zaskleny malby a ošetřeny náhrobky v kostele sv. Jiljí. — Budou opraveny oltáře v N. B y d ž o v ě a v P l z n i (renaissanceňi u Františkánů) a před vlhkem mají být chráněny gotické archy v L e t a ř o v i c í c h.

Zbořen dům na baště za synagogou v J i c í n ě a bašta rozbouřana, větrem spadlý štit rozbořil klenbu kněžiště gotického kostelíka v S k r a m n í k á c h. — Celá ves Z a b r u ž a n y u Duchcova (přip. již v XII. stol.) se 71 domem, kostelem, školou a 1000 obyvateli koupěna za

tři miliony korun a založena znova o 1 km. dále. — Centrální komisie protestuje proti zamýšlenému zboření kaple sv. Antonína v D o m a ž l i c i c h. — Žlutičtí vyvracejí pověst o zamýšleném prodeji kacionálu a N y m b u r š t í zprávu o brském zboření staré radnice.

Na Moravě dokončena oprava kostela sv. Mikuláše ve Z n o j m ě, pokračuje se v opravě plastik na hřbitově ve S t ř í l k u (nyní již jinou methodou) a zamýšlí se oprava kostela a sloupu sv. Trojice ve F u l n e k u. — Portál a mříž světlíková ze zbořené budovy polic. reditelství v Brně dány do Františkova musea. — Dřevěný kostel ve V r b i c i ve Slezsku bude zbořen a nahrazen novým (gotickým!).

Centrální komisie počíná se soupisem všech památek výtvarných starých než 60 let (ve veřejném i soukromém majetku) nejprve v X. okrese vídeňském. — Rozp. zpravodaj vyuč. a umění Couyba vydal i n v e n t á ř movitých uměleckých předmětů ve veřejné správě ve Francii, aby při rozluce nic nebylo ztraceno. Práce trvala od 1902 do 1906.

Musea, sbírky, archivy. Průmyslové museum v Brně změnilo titul v Erzherzog Rainer-Museum für Kunst und Gewerbe. — V Kutné Hoře dějí se přípravy k založení umělecké síně. — Průmyslové museum v Hořicích uchází se o poměštění. — V Klatovech bude dne 7. července otevřena nová budova musea. — Uměleckopru myslové museum v Praze, vydalo Seznam knih ve své knihovně (viz Zprávy literární!). Výroční zprávy vydalo již Museum královského (značné rozmožení literárních pozůstatostí, zejména získání Tomkovy a A. V. Šemberovy a definitivní katalogisace tohoto oddělení), Museum královského hlahola, města Prahy (z přírůstku vynikají pohledy na Prahu, koupené ve výstavě „Krásné Prahy“ a stavební památky ze zbořených domů v assanaci) a Národopisné Museum Českoslov. (v Národnop. Věstníku č. 3-4). Toto uspořádalo — náhradou za zemědělské museum, k jehož installaci dosud nedošlo — výstavku zemědělské retrospektivy na jarní hospod. výstavě koncem května, pořádané. — Ve zprávě městského musea v Táboře je uveřejněn článek K. Thiruv o táborských pivovarech v XVI. a XVII. století.

V Hradidle zízeno v radnici městské museum. — V Litovli otevřeno dne 14. dubna krajinské museum. — Universitní knihovna olomoucká bude přenesena do Brna. Její palác koupen pro museum, do něhož arcivév. Jos. Ferdinand daruje své sbírky egyptských památek a prelát ryt. Mayer mineralogické sbírky. — V Moravské Ostravě otevřeno dne 2. června průmyslové museum. — Kapitola u sv. Vítova v Praze pomýšlí na založení musea pro historii kostela svatovítského. — V Příbrami čini se přípravy k založení městského a krajinského musea. — V opraveném Wawelu v Krakově bude zřízeno Museum narodové.

M o d e r n í g a l l e r i e v Praze vydala katalog svých maleb a plastik. — Obrazárna v Rudolfině chystá nové vydání katalogu, do něhož bude zahrnuto i moderní oddělení. — Klášter Strahovský v době 2—3 let obdrží ke knihovně přistavbu pro novou galerii obrazů. — Soukromá galerie † ryt. Hoška z Mühlheimu bude v cizině vydražena.

Cást zemského archivu v Praze, t. zv. Josefinský katastr, bude přenesena do nově upravené bývalé zemské jízdárny v Bredovské ulici. — Jedná se o zřízení hudebního archivu pražských patronátních kostelů. — Universitní knihovna v Praze vydá ve 2—3 letech katalog bohemik a knihovna kláštera Strahovského, katalog celého svého obsahu. — Knihovna na zámku Buchlově srovnána a zkatalogisována. — Projekt Českého umělecko-historického ústavu v Praze předložen F. J. Lehnerem městské radě pražské; podmírkou jest adaptace kláštera blahosl. Anežky k tomu účelu. — Pět akademii (Berlín, Göttingy, Lipsko, Mnichov a Vídeň) čini přípravy k vydání středověkých katalogů knihoven (mezi nimi i pražské).

Přednášky. Dr. Zikmund Winter přednášel dne 6. května v Král. čes. Spol. náuk o řemeslech v XVI. věku jako ukázku z druhého dílu své knihy o řemeslech a obchodě. — Zd. Wirth přednášel dne 28. dubna v K. Hoře a 5. května v Praze o stavebním vývoji (půdorysném) města Prahy od založení do počátku XIX. stol. — J. o. Braniš opakoval přednášku o stavitelství v době renaissance a baroka na českém jihu a zvláště v Čes. Krumlově dne 28. dubna v Krumlově. (Viz Zprávy literární!)

Biographica. Dne 17. dubna oslavena byla časopisy stoletá památka narození nábož. malíře Jos. Hellicha, který měl mimo jiné o zachovávání památek (jak se ovšem tehdy „zachovávání“ rozumělo) českých dosti zásluh. — V krátké době zemřeli za sebou prof. Dr. Jan Gebauer (* 1838) a B. Rieger (* 1857), jichž význam i pro literární historii českou a pro historii práva je veliký. U Gebauera zejména přesné edice jazykových „památek“ a u Riegera studie o krajském zřízení v Čechách se dotýkají programu našeho časopisu. — V Náchodě zemřel dne 6. května Jan K. Hraše v stáří 67 let; přispěl platně k poznání dějin města Náchoda a pohraničních stezek. — V Praze skonal 5. dubna průmyslník ryt. G. Hošek z Mühleheimu v stáří 59 let, majitel pěkné obrazárny. (Viz Musea, sbírky, archivy!)

Různé zprávy. Rámcový program výstavy měst a míst na Jubil. výstavě obch. a živnost. komory v Praze 1908 bude: A) Stavební vývoj moderní a jeho retrospektiva. (Diorama, plány, alba, pohledy celkové i detailní, jednotlivé budovy reprezentativní a užitkové.) B) Historie obce a obyvatelstva. Památky písemné, podobizny rodáků a vynikajících osob, památky výtvarné a historické, řemesla a obchod, zvl. obory řemesel a umění. C) Hospodářský, sociální a kulturní vývoj obce. (Obraz samosprávy obecní v 19. stol.) — V pamětním spise podaném obci pražskou dne 18. dubna císař jest také prosba o úpravu Belvederu a míčovny, o přenechání hradeb, opravu kostela sv. Václava a zachování starobylého rázu Malé Strany a konečně prosba o občasné vystavení korunovačních klenotů. — Jednota pro dostavbu chrámu sv. Vítka konala svou valnou hromadu dne 31. května. (Práce pokročily celkem pravidelně, dokončena hlavně obnova velké věže a sneseno lešení valně zetlelé.) — Italiska v láda se usnesla vydávati cizím badatelům a umělcům celoroční volné vstupenky do museí, knihoven, sbírek, do katakomb, zavřených paláců a kostelů, k výkopům atd. — Správa královských museí v Berlíně od nynějška povoluje na zvláštní lístek všem studentům bez rozdílu volný vstup do svých sbírek.

ZPRÁVY LITERÁRNÍ.

KNIHY:

Věstník Král. čes. Spol. náuk 1906. Mimo (již ohlášené) listiny děkanství karlstejnského z let 1322—1625, jež vydal z rkp. v archivu města Prahy (XVI. stol.) a university (XVII. stol.) a podrobným rejstříkem opatřil Dr. Jos. Teige, jest tu ještě otiskáno: H. Gross, K obnově řádu městských v Čes. Krumlově 1443; J. Máchal, Staročeské velikoноční slavnosti dramat.; J. Nedoma, Několik listů císaře Ferd. III. z zotíleté války; V. Novotný, Smrt krále Ladislava Pohrobka; E. W. Schmidt, Nejnovější literatura o čes. bratřích; Fr. Fischer, K dějinám sporu arcib. praž. o právo metrop. nad biskupy olom. v XVI. stol. a H. G. Voigt, Reč o přenesení těla sv. Václava.

Dr. J. V. Simák, Bohemia v Lipsku. (Histor. archiv České Akademie č. 29.) Praha 1907. (Str. 117.) Po Palackém přebírá

Šimák znova rukopisy v universitní a městské knihovně lipské a vytěžuje tu celkem 98 rukopisů a 2 starotisky v nejširším smyslu mající vztah k Čechám. Popisuje je celkem dle methody Truhlářovy velice zevrubně a určuje, byly-li již otištěny. Jest tu mnoho nových, neznámých děl XIV. i XV. stol., nové texty k známým spisům a řádu listin, ale autor sám neručí za úplnost, poněvadž katalogy jsou neúplné a někde i chybne.

Dr. Jan Pohl, D opisy Jana Kolence z Kolna, hejtmana JMCské panství Zbirova, Točníka i Král. Dvora z let 1639—1642. (Praha, Král. Spol. náuk. 1907. Str. 161). Edice tato, přesná metodou a plná rejstříkem a poznámkami, učiněna z kopiáre, uschovaného na zámku zbirovském. Jsou to koncepty dopisů úředních a několika osobních, psané čtvero rukama a obsahují zajímavé příspěvky k lokálním dějinám této pohnuté doby válečné; řeč i forma dopisů ukazuje člověka vtipného a poměrně dosti vzdělaného. Způsob vydání jest moderní, transkripce neubírá originality tehdejší řeči a výslovnosti.

F. A. Borovský a Zd. Wirth, S e z n a m k n i h . (Knihovna Uměleckoprům. musea Obchodní a živnostenské komory v Praze.) Praha. Nákl. vlast. 1907. (— 8°. Str. 16, 515, 77. K 8—). Knihovna Uměleckoprům. musea jest v Praze jediná, kde možno studovati dosti podrobně dějiny umění českého i cizího; vedle toho má i dosti příruček a pomocných knih, zejména z oboru umělecké topografie. Jak se seznamu vidno, jest zde ku př. celé dílo Siebmacherovo (Wappenbuch), úplný soupis památek v říši německé a Francii, úplné řady starších časopisů umělecko-historických (ku př. Gazette des beaux arts, Zeitschrift d. bild. Künste atd.). Seznam, který činí knihovnu ještě přístupnější než byla, obsahuje mimo předmluvu, knihovní řád, seznam vyložených časopisů a seznam zkratkov užitých, skoro celý materiál knižní, srovnáný do 21 odboru a na konec Rejstřík abecední. Citování titulů jest velmi obšírné a revokacemi z oboru do oboru hledání usnadněno. Úprava knihy je nákladná, ale jednoduchá.

Dr. Č. Zíbrt, N á p i s y z e s t a r o c e s k ý h p a m á t n í k ú I. (Světová knihovna 593/4.) Praha, J. Otto 1907. (Str. XII., 134. K 4040.) Je to sbírka devísi, sentencí a versů známých osobností z české historie literární i politické, seřazená abecedně dle jmen autorů. Povstala během doby při jiných pracích autorových, jenž si všimal nápisů na deskách rukopisů i knih, štambuchů a památníků a soustavně zaznamenával. Jest ohlášen ještě druhý díl a při tom bychom si přáli podrobný rejstřík chronologický (ducha doby těžko a pracně shledáme v abecedním seřazení) a rozčlenění látky dle obsahu. Pro dějiny literatury i pro poznání současného života soukromého je to příspěvek vítaný.

J. Chadt, L e s n i c t í a l o v e č t í ú r e d n í c i a s l u ž e b n í c i v různých dobách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (Zvl. otisk z „Rozmarova Lesnic. Týdeníku“). Písek. J. V. Rozmara 1907. (Str. 56, 12.) Z tištěných i rukopisních pramenů sestavuje autor přehled jmen a poměrů osobních všech lesnictvím se zabývajících osob. Třeba že jest rozdělení látky čistě vnější a způsob zpracování primitivní, má práce cenu pro množství sebraného materiálu a rejstřík, zejména pro sociální dějiny.

Dr. Fr. D vor ský vydal svůj článek O starožitném rodě Benešovic ve zvl. otisku (K 2'20.), podobně H. Gross článek o Václavu z Royného, rožmb., kancléři na Krumlově. — Č. Pinsker vydal „kapitolu z práva svěřenského“, Čes. zřízení rodové. (Knihovna „Práv. Rozhledů“ č. 6. Praha 1907.)

Topografickou literaturu rozmnožila krátce po sobě dvě alba po hledu na pražské památky architektonické, B. Kočího Praha moderní a historická v 250 obrazech (K 5—) a nakl. družstvem „Máj“, vydaná Praha, premie Máje (K 2'30). Obě jsou vhodné sbírky materiálu zejména pro rychlou informaci. — V. Oliva vydal své články v souboru pod titulem Z minulosti Chlumku u Lže.

(Praha, nákl. vl. 1907.) — O Hostýně vyšel nový spisek S v. H o s t ý n, dějiny a popis. (1907. K o 6o.) — Pro úplnost zmiňujeme se ještě o loňské knize A. U g w i t z e, Z minulosti města Tovačova a okolí. (Prostějov. V. Horák. 1906) a brožuře Kl u s e J o s., P r í s p ě k e k e s t a t. okresu Kutnohorského. (Dle Schallera. K. Hora 1906.)

A. Blažek sebral své feuilletony z Čes. Východu do knihy s názvem P o v ē s t i a p a m á t k y z C h r u d i m s k a. (Kniha pro každého Chrudimana. Chrudim. Nákl. vl. 1907. K 1·20.) Je to ukázka, z lidopisného oddílu „Popisu okresu“ a zahrnuje lidové pověsti o stavbách, předmětech, pracích, významu názvů a úsloví i osobnostech z Chrudimského kraje. Některé nejsou přesně lokalisovány, ale mají přece určité odchylky místní proti versi z jiného kraje. Mnoho je tu látky čistě historické, ale není oddělena od pověsti.

Chystá se: Branišovy přednášky o stavitelských památkách jihočeských, konané v naší Společnosti r. 1906 a 1907, budou — rozšířeny a vhodně illustrovány — vydány letos na podzim. — Fr. Táborštý vydá monografii o díle a životě moravského sochaře Jos. Fritsche. Dr. Oscar Pollak o Brokoffovi. J. Koula dokončil práce, spojené s obrazovým materiálem díla o keramice české. — Dr. Č. Zíbrt slibuje vydání společně s Ad. Paterou, jakmile bude úplně skončena katalogisace korrespondencí, musejní rukopisy. — Farář stochovský K a r e l P r o c h á z k a připravuje knihu o betlémech českých, moravských a slovenských s ill. — Vyjde populární monografie města B y s t r é h o u Poličky a Nář. Jed. Pošum. vydá publikaci Č e s k ý m J i h e m. — Redakcí Dr. Jar. Boreckého bude vycházet (v pololet. sesitech o 10 arších) H u d e b n í s b o r n í k pro vědecké pěstování dějin a teorie hudební. — Č. Holas vydá u B. Kočího postupně všechny české národní a lidové písni.

Wilhelm Schramm vydal II. díl svých Vaterländische Denkwürdigkeiten. (Brünn 1907.)

V starší publikaci, v 2. vydání vyšlé, Wilh. Kick, Barock, R o k o k o und L o u i s XVI. aus Schwaben und der Schweiz (Leipzig: Baumgärtner 1907) jest na tab. 80. také pohled na záp. průčelí chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně, ale datovaný v podpisu lety 1628—73). (Omyl opraven v textu Dr. B. Pfeiffera.)

E. Gay, La Bohème à vol d'oiseau. Ill. de Kriéger (Paris. F. Juven. 1907. K 4—) Paříž, Stuttgart, Mnichov, Vídeň, Drážďany, Praha. Obsah i ilustrace bez ceny, zejména když vyšla letos kniha Legerova.

Wilh. Baensch v Drážďanech vydá knihu Dr. O. Posse, D i e S i e g e l d e r d e u t s c h e n K a i s e r u. K ö n i g e (8.—19. stol.) v 5 svazcích za 200 Mk. Budou tam i otisky pečetidel českých králů, pokud byli německými císaři.

V Soupisu památek porýnských (vydává Paul Clemen) došlo na zpracování města Kolín a. První vyšlý svazek mohl by být dobrým vzorem, svou methodou, rozvrhem, úplností a rozsahem pro budoucí svazky S o u p i s u p a m á t e k k r á l. h l a v. m ē s t a P r a h y. Zejména výběr literatury a zpracování seznamu pohledů na město a plánů (celkem 394 čísla) jsou vzorné.

Z časopisů.

Památky archaeologické a místopisné. Dílu XXII. seš. 5. Dr. A. Podlaha, Zajímavé partie král. hradu pražs. u kostela Všech Sv. v 18. stol. (s ill.); Jos. Soukup, Lobkovické reliquiáře ve Vráži (s tab.); V. Fabián, Křtitelnice ve sbírkách Musea král. čes. (pokr.); A. Martinek, Chrám sv. Jakuba v Letařovicích (s ill.); J. Smolík, Denár chyběn za český pokládaný; J. V. Prásek, Jak vzniklo město Brandýs n./L. Zprávy a drobnosti: Archeol. sbor Musea král. čes.; Spisy prof. Dr. L. Píče; Nekro-

logy: Richlý, Hraše, Dr. Grempler, Dr. J. Nau; Mince M. Cyriaka; Návrh na vydávání obráz. časopisu archaeol. (Šafařík); Kachle z tvrze Štěpánova u Přelouče. Literatura. (Zprávy a články praehistorie se týkající viz v rubrice odboru praehist. !)

C a s o p i s M u s e a k r á l. č e s k é h o. Roč. LXXXI., seš. 2.—3. Z článků uvádíme: Jos. Šimek, Poměry nábož. v K. Hoře za Maxim. II. a Rudolfa II. do 1582; Dr. V. Řezníček, Přivtělení krajů čáslavského a chrudimského k diecézi královéhrad. r. 1782; Dr. Č. Klier, Úprava berní král. čes. po válkách husits. do konce věku Jagellonského; Dr. Č. Zibrt, Jos. Šollín, sběratel knih staročes. pro Museum.

Č e s k ý C a s o p i s H i s t o r i c k ý. Roč. XIII., seš. 2. Z článků uvádíme: Dokončení V. Kratochvílovy práce Hollandská theorie archivní a Zd. Nejedlého Husova reforma kostel. zpěvu; J. Th. Müller, Starý rukopis dvou spisů Petra Chelčického; J. Bidlo, Lit. k dějinám ruským 19. stol. Hojně zprávy a posudky literární.

N á r o d o p i s n ý V ē s t n í k. Roč. II., čís. 3.—5. Dr. J. Janko, O slov. slovích a vécech v ohledu národopisném; V. Tille, Erbenovy tři přadleny. A. Jacimirskej; Původ umění podle starých i nových teorií. V bibliografii, jíž užíváme ve svých Zprávách hojně, registrován i náš list a návrh na vydání uměl. průvodce po králi českém.

Č e s k ý l i d. Roč. XVI., čís. 7.—8. Dr. Č. Zibrt, A. V. Šembera o rozhraní nářecí moravských; F. Fischer, Dorota Jínová Pacovská; J. Tenora, Pusté domy v Bystřici n. P. r. 1654; D. Jurkovič, Lidové stavby na Moravě (s 16 ill.); Dr. Č. Zibrt, Písne o selské vojně a o svobodě selské; F. Fintajsl, Z paměti knihy obce Sobulek; Dr. Č. Zibrt, V. Krolmuska Slovník obyčejů atd.; J. Koněrza, Lidový kroj na Žďársku před 50 lety; H. Opočenský, Pasquilly z posl. let vlády Rudolfa II.; K. A. Medvecký, Detvanský kroj (s 11 ill.); Jan Jahoda, Poniky atd. Mimo to Česká literatura lidovědná za rok 1906.

A r c h i t e k t o n i c k ý o b z o r. Roč. VI., seš. 4.—5. Korridor ve Valdšt. paláci. — **T e c h n i c k ý o b z o r** čís. 16. Augustův most v Drážďanech.

V o l n é S m ě r y. Roč. XI., seš. 4.—5. Zd. Wirth, Náměstí v Kladně (s půdorysy a pohledy). — **D í l o.** Roč. V., čís. 4. Dr. K. Chytíl, U kolébky architektů. (O rodině Comacini se zřetelem k renaissanci v Čechách.)

K r á s a n a s e h o d o m o v a. Roč. III., seš. 4.—5. F. A. Mareš, Zříceniny kláštera minorit. v Benešově; Ješek, z Tyrol; Sv. Blažej u Loun; Vl. Zákrejs, Budoucnost Staroměstského náměstí. Ve zprávách návrh na pořádání výstavy měst při sjezdu archeol. spolků 1908, o domech na náměstí v Pardubicích, radnici v Nymburce, Kropáčce atd.

O b z o r n á r o d o h o s p o d á r s k ý. Roč. XII. (květen). Dr. E. Svoboda, Úpadek a konec pražského ghettta.

F i l o l o g i c k é l i s t y 1907, čís. 2. Jos. Plaček, Příspěvek k otázce Nekrologu Podlažického. — **V ē s t n í k S p o l k u č e s k ý c h p r o f e s s o r ú** 1907, čís. 8. Dr. Jar. Šťastný, Laborova sbírka dopisů (v archivu Uměl. Besedy v Praze. Upozornění zejm. liter. historikům na archiv.)

S m e t a n a II., čís. 6. Hudební nástroje v Soupisech památek v král. českém.

Č e s k ý s v ě t 1907, čís. 29. Villa Koulka. Malostranské pohledy. — **Zl. P r a h a** 1907, čís. 27—35. Ukázky z výstavky porcelánu v Praze; Král. kámen přísežní u Jihlavě; K. B. Mádl, J. V. Hellrich; Dr. J. Prášek, O Pavlu Stránském (s ill. rodného domu a tvrze ve Stránce); Pohledy z Písku; Kajetánka u Prahy; K. Würbsova Staroměstská radnice; Pohledy z Norimberku; Dvě Braunovy sochy z domu ve Vodičkově ulici. — **S v ě t o z o r** 1907, čís. 25.—28. Z pražských panoramat; Výstavka porcelánu; Konec Podskalí (se 4 ilustracemi); Německý sál na hradě král.; Zemský soud český r. 1593; Korunovace M. Anny 1836. — **M á j** 1907. (26.4.) Fresky v býv. jesuitské kollegi na M. Straně. (24./5.) Z historie kaple

sv. Kříže v Praze. — Přehled 1907. čís. 35. R. O. navrhuje získati Ameriku k založení veřejně přístupné sbírky rytin. — Pokroková Revue 1907. čís. 6. H. Jelínek, Chateaubriant v Čechách. — Pražská lidová revue 1907., č. 5. Dr. Franta, k úpravě Podskalí a M. Strany. Besedy Učitelské, Roč. XXXIX., čís. 7. E. Edgar, Umění (hřbitov ve Střílku). — N. Listy 1907 (18./4.) Dr. Č. Zíbrt, Ty Písecké brány. K. B. Mádl, Vladislavský palác (1./6. a 16./6.) — Den 1907 (16./6.) Zd. Wirth, Venkovská musea. — Svob. Občan 1907. (26./4. a 10./5.) F. Velc., Barbarismus na Slansku. — Čes. Již 1907. (20./4.) Otisk článku Thirova o pivovarech Táborských (viz Musea!) (18./5.) Malířské souhvězdí Pobělohorské (Kopecký, Skréta, Brandl). (25./5.) R. E., Chrám sv. Michala v Jistebnici. — Jičínské Noviny 1907, čís. 22. B. Profeld, Kostelík sv. Jana na Koštofranku. — Krakonoše 1907, čís. 21./22. Regulace města (boření hradeb v Jičíně). — Hlasy od Blaníka 15./6. F. A. Slavík, O vzrůstu Benešova II.

Mitteilungen der Zentral-Kommission vyšly z roč. 1906 seš. 11—12 a z roč. 1907 (reorg.) seš. 1.—4. Bohemica vyčerpána ve Zprávách. Při nich pěkné reprodukce: Kropáčka v Hradci Králové, Mydlářovský dům v Chrudimi, dva renaissanční domy v Pardubicích, Vladislavský palác (nádvorní strana), Pinkasova synagoga (arkýř a fasáda), záp. průčelí a portál klášt. kostela ve Sv. Koruně, kostel v Tachově (s navrhovanou sgotisovanou věží).

Mitt. des Mähr. Gewerbe museums 1907 čís. 1.—4. Jul. Leisching, Die Prager Kunstsammlung atd. Ritter v. Lanna (s 13 ill.); A. Rille, Brünner Altäre und Kanzeln (s 5 ill.).

Zeitschrift des Nordböhm. Gewerbe museums 1907 čís. 4. Dr. E. Schwedeler-Meyer, Die Uhren im Legat d. Frh. H. v. Liebig; Jos. Kubina, Das Graduale des Luditzer Literatenchores.

Mitt. des V. f. Gesch. der D. in Böhmen 1907. Seš. 3.—4. Dr. K. Schneider liší vývoj v mapování Čech a přikládá reproduc. map z r. 1518, 1568, 1632; Wilh. Klein zjišťuje osudy pozůstatků krále Jana Luc.; Dr. K. Siegl uveřejňuje nejstarší listinu hostí Frant. Lázni z r. 1797; J. Hrdý vypisuje dějiny kostela P. Marie v Ústí n. L. do válek husitských (1426); Z. Schönbach otiskuje 3 listiny z Čech, uložené v germ. museu v Norimberce (z let 1274, 1370, 1410); Dr. J. Loserth přináší paběrký české ze štýrských archivů a S. Gorge zjišťuje koupě prvních statků pro Valdštejna; Dr. G. C. Laube, Teplitzer Badeleben in alter Zeit; Dr. Paul Lederer, Maximilian Fr. von Lamingen und die Choden; Dr. R. Batka, Studien zur Gesch. der Musik in Böhmen; G. Schmidt, Zwei Urkunden zur Gesch. Westböhmens im 15. Jahrhdte; K. Friedl, Die Urkunden des Marktes Friedberg in Südböhmen; A. Mörath, Ein deutsches Einsregister; K. Fischer, Prager Studenten und Legionäre im J. 1848.

Deutsche Arbeit roč. V., seš. 5. Dr. O. Adler, Gieszhübel-Sauerbrunn.

Kunst und Kunsthandwerk roč. X. čís. 5. M. Dreger, Joh. Luk. v. Hildebrandt, (současník Fischerův z Erlachu).

Gazette des beaux arts 1907 (str. 213 sl.) L. — H. La bande, Les miniaturistes Avignonais et leurs oeuvres. (Užívá i knihy Dvorákovy o iluminátorech Jana ze Středy a plně ji akceptuje.)

Blätter für Architektur und Kunsthandwerk 1907. Dům v Michalské ulici čís. 12. (tab. 35.) Clementinum (tab. 36.) Loretta (tab. 37.) Vlašská kaple (tab. 38.) — Formenschatz 1907, tab. 53. Karlštejn (po restauraci).

Prager Tagblatt 1907 (19./5.) Vom Lehenwagen zur Automobilroschke. (Hist. Skizze des Prager Lokalverkehrs). (29./5.) H. v. Zimmermann, Bilder aus Bürgstein.

Na Rusi počal vycházet nový časopis, věnovaný dějinám umění, pod názvem Starý jednodý, redakcí W. A. Wereščagina.

JOSEF BRANIŠ: JAK VZNIKLO MĚSTO BRANDEJS NAD LABEM. II.

Když jsem psal svůj článeček „Jak vzniklo město Brandejs nad Labem“ pro tento Časopis (1907, I. 19), měl jsem na zřeteli stať pana Dra. J. V. Práška o Brandejse v Körberově „Království Českém“ (2, 43), kde pan autor celou dobu starší kolonisace pominul prostě mlčením. Článek můj měl býti jen šetrným doplňkem a pro budoucí místopisy i upozorněním, že dějiny místní nemají počínati první historickou zmíinkou nebo pověstí, což jest stanovisko zastaralé, nýbrž prvními stopami osídlení lidského vúbec a slovanského zvláště.

Pan Dr. J. V. Prášek reagoval na článeček můj mnohem obsáhlější statí pod týmž názvem v Památkách archaeologických a místopisných (XXII, 5, 365). Poněvadž však v článku tom mi něco imputuje a daleko široko rozpřádá, čeho jsem naprosto netvrdil, a kromě toho některá mínění má historickými, ovšem z daleko pozdějších dob citovanými zprávami vyvrátiti se snaží, nemohu nechatati práci jeho nepovšimnutou. Ovšem jest polemika v té věci trochu obtížná, protože mně se jednalo hlavně o dobu nejstarší, řekněme přemyslovskou, z níž nemáme o Brandejse zpráv, nýbrž jen památky, a hleděl jsem na věc s jiné stránky, než pan Dr. P., jenž sice zevrubně prozkoumal písemné prameny, ale jakmile zavadí o archaeologii a poměry staročeské, ztrácí patrně pevnou půdu pod nohama a chce ledacos, co v aktech 16.—18. století se vyskytuje, reflektovati daleko zpět do doby mnohem starší. Z té příčiny dosáhl by sporný rozhovor nemístné šírky, kdybych snad chtěl věci odborníkům známé vysvětlovati do podrobná; snad stačí připomenouti, že pro moderního historika a zvláště místopisce jsou fakta i mimo akta.

Pan Dr. P. tvrdí, že prý pokládám tok labský za hranici mezi kmeny Čechů a Pšovanů, ač jsem toho nikde neřekl, protože hranicemi nejen kmenovými, ale až do 13. století i zemskými byly široké pomezné hvozdy, v nichž ještě za posledních Přemyslovců hraniční čára v nynějším smyslu slova vytýkala se někdy dosti

povrchně (r. 1263 „prout aquae influunt nostro regno“) tak, že vznikají posud vědecké spory o tehdejší hranice království Českého. (Jul. Strnad!)

Hvozd takový býval i mezi Čechy a Pšovany a zbytky jeho jsou posud veliké lesy brandejské na pravém břehu labském, ale sídla Čechů sáhala patrně s této strany hvozdu jen k Labi, sídla pak Pšovanů počínala s oné strany za hvozdem. Že pomeznými hvozdy vedly stezky, při nichž na kraji lesa byly t. zv. brány, jest vůbec známo, ale pana Dr. P. musím přece zvláště upozorniti, že opevnění bran nebyla vnitř hvozdu, nýbrž že fortifikační čára táhla se po kraji sídlišť a že hradiště byla u vchodů, t. j. bran. Když postupem času krajina se kolonisovala a les žďářil, překládala se i opevnění zase ku kraji hvozdu. Tak na př. na stezce vítorazské byl původně pevností u brány Hrádek u Svin, ale roku 1186, kdy statek Žár octnul se „intra portam provinciae“, bylo opevnění přeneseno kus dále na Nové Hrady. A takových příkladů mohli bychom uvést více. Že na pomezí kmene Čechů v prastarých dobách jedna taková brána byla u Brandejsa, dokazují snad s dostatek nejen jméno místní, existence hvozdu, stezky, ale i opevnění posud patrná.

Kdyby však někdo v této krajině, ač pro dobu předkřesťanskou se to nehodí, hraniční čáru kmenovou přece stanoviti chtěl, mluvil by pro tehdejší tok labský nejen Kosmas ve známé zprávě o založení Staré Boleslavě, nýbrž i pan Dr. Prášek sám, protože v Památkách na str. 368 pod 3. uvádí, kterak osady na pravém břehu, tudíž v území pšovském (Mečeříž, Chotětov, Sobětuchy, Kochánek a Předměřice) sypaly dle staré míry bělské, kdežto osady na levém břehu (Brandejs a Čelákovice) sypaly dle míry pražské, čímž pan Dr. P. sub 3. uvádí vážný důvod pro to, co hned v následujícím 4. odstavci tak důrazně popírá. Uváděti za kriterium „hranic“ praehistorického kmenového území šlechtický majetek z konce 15. století jest více než odvážné již proto, že by tu ani listina z 11. století nijak nerzhodovala, neboť když po zavraždění svatého Václava Pšovsko splynulo s Pražskem, stal se pomezní kdysi majetek kmenový s obou stran zbožím knížecím. Dnešní Labe nemůže být ani považováno za pozemkovou mez sousedních osad, poněvadž tok labský již během historické doby se tu opětně změnil.

Nepopíratelným faktem zůstává, že již v době kmenové i v době knížecí střehly proti nynější Staré Boleslavi na levém břehu labském přechodu přes řeku se strany pražské dva hrádky, z nichž jeden, jak posud patrno, byl nižší a menší, *) druhý vyšší a rozsáhlejší. Že to nebyly hrady kmenové, není snad třeba dokazovati, že to nebyla pouhá opevnění útočištná (refugia), jest patrno z toho, že byla dvě proti sobě nebo lépe řečeno vedle sebe

*) Na místě blíže nynějšího hřbitova, jež r. 1651 nazývalo se Bělohrad, nikdo staroslovanských hradišť znalý staročeského hradiště hledati nebude, zvláště když u kostela sv. Vavřince je vidí na první pohled.

a že na obou byly kostely, musí se tedy pan Dr. P. již s tím smířit, že to byly prastaré hradby poměrné, zbudované k ochraně brány a cesty tudy vedoucí.

Kdyby byly na jiném místě, byl by význam jejich po spojení Pšovská s vlastní českou zajisté pominut jako mnoha jiných podobných opevnění, ale poněvadž střehly jednoho z nejdůležitějších bodů v zemi, totiž přechodu labského poblíž samé Prahy, zůstaly jistě i přes opevnění Boleslavě, která byla na břehu pravém, cizímu nepříteli dříve a více vydaném, v době knížecí důležitými body strategickými. Byla to opevnění, jež musela být udržována, pokud soudobému stavu válečnictví stačila, a pozbyla svého strategického významu teprve tenkráte, když zbudováním mostu na jiném místě, než býval starý brod, octlo se jedno z nich částečně mimo cestu a když i to, které při cestě zůstalo, nevyhovovalo požadavkům pokročilejšího válečnictví. Potom stalo se s nimi to, co s jinými hradišti staročeskými, jež ustoupila semknutějším a výhodněji založeným hradům rytířským.

Pan Dr. Prášek chce mi dokázati, že se mýlím ve směru starých cest nynějším městem. Já chci mu dokázati opak. Předně trvám na tom, že tu bývala jen jedna obchodní cesta (t. zv. silnice), totiž stará cesta lužická, nebo-li pražsko-žitavská, či jak se zde krátce říkalo, pražská, kdežto p. Dr. P. se zvláštním důrazem stále vytýká cestu lipsko-vídeňskou nebo krátce lipskou.

Existenci této lipské cesty v dobách předhusitských bylo by třeba teprve dokázati, abych však ukázal, že poměry doby habsburské se na přemyslovskou prostě zpět táhnouti nesmějí a že p. Dr. P. význam této domnělé lipské cesty i v pozdější době přeceňuje, připomínám 1. že Lipsko a Vídeň teprve na sklonku 13. století počaly nabývat evropského obchodního významu, 2. že „silnice“ středověké byly nucenými obchodními dráhami, jež u nás ze známých příčin směřovaly k centru — Praze, a že se městům královským tím méně pak Praze takřka před samými branami nesměly vyhnouti, 3. že erární silnice v 18. století zakládané sledovaly celkem staré směry a 4. že takovou výsadní cestou do zemí saských byla stará silnice žitavská, která šla z Prahy přes Mladou Boleslav a tedy v Brandejse byla zajedno s cestou pražskou.

Velmi pozdní zmínka Vavákova na tomto faktu ničeho nemění. Že od Labského Kostelce ke Kolínu ještě r. 1544 směrem od p. Dra. P. udávaným žádná „silnice“ nevedla, viděti z toho, že když Kutnohorští téhož roku jeli pro faráře do Labského Kostelce, ubírali se jen s prázdným, když nebylo třeba noclehu, přes Poříčany, ale zpět, když faráře stěhovali, jeli přes Český Brod, kde na nocleh za večeři, za pivo, za víno, za obrok koňský od třinácti osob a dvacátnácti koní dáno 52 gr 6 d, též žákum, kuchařkám, ausknechtu (sic) 3 gr. (Reg. eccl. Namět.) Přes Poříčany jezdilo se tedy jen s prázdným, cestou postranní, kde nebylo možno dostatí noclehu, a stará silnice šla jako pozdější „dlážděná“ od Prahy přes Český Brod. Určení domu č. 9. v Stříbrné ulici „vedle staré silnice“

r. 1698 ukazuje spíše na starou silnici pražskou na rozdíl od nové, která tehdy již vedla nynějším směrem přes náměstí a dále podle známých kapliček.

Pokud se týče cesty pražsko-žitavské nebo krátce pražské, shoduji se ve směru jejím městem s p. Drem. P. částečně, t. už jic Pekařskou, kde pamatuji ještě zbytky staré křemencové dlažby, až k ulici Podkostelní, ale v dalším směru se podstatně různíme; p. Dr. P. myslí, že již za nejstarších dob vedla Hrádkem směrem k starému mostu, já však tvrdím, že již původně šla podle potoka mezi oběma hrádky k „Rybárně“, kde počínal brod. Když oba hrádky byly pomezné a měly patrný účel hájiti cesty, vedla cesta jistě mezi nimi a brod mohl být jen tam, kde k řece byl přístup, nikoli v místech starého mostu, kde na samém břehu byla vysoká příkrá stráň a kde původně ani soumaři k řece sestupovati nemohli.

Byla-li r. 1567 od starého dřevěného mostu k Staré Boleslaví silniční hráz, nemůžeme si přece mysliti, že tu bývala hráz již v době knížecí nebo snad dokonce kmenové! Že cesta mohla tehdy být jen haťová, usoudí každý, kdo si přeče místo o založení Boleslavě u Kosmy. Ze Hrádkem, pokud byl pevností, tedy před 13. stoletím, živá obchodní cesta vésti nemohla, uzná každý, kdo staročeských hradišť si všímá, neboť pro svou polohu na příkrých ostrozích a z příčin strategických nemohly hrady a hrádky takové být průchodicími a měly pouze jediný vchod (velká vrata) od roviny a kromě toho někde po stráni jen pro pěší těžce schůdnou stezku k vodě. Cesta Pražská ze Stříbrné ulice k Labi vedoucí bývala ovšem širší než nyní, neboť staveniště a dvorky domků po pravé straně ulice ukazují na první pohled, jak tu v pozdější době stará široká vozová dráha byla zastavěna, ale od konce ulice Podkostelní k Hrádku a Hrádkem „silnice“ původně vésti nemohla, protože by se tím pevnost hrádku stávala illusorii; cesta, která celé staroslovanské opevnění na severozápadní i na východní straně patrně ruší, mohla vzniknouti teprve potom, když bývalý hrad svého strategického významu pozbyl a stal se pouhou vesnickou osadou „Hrádkem“. Na základě bedlivého studia staročeských hradišť položil jsem také původní vchod do hrádku na Betháň, neboť jinde být nemohl, an jedeně tam obvod bývalého hradiště s rovinou souvisel. Z uvedených příčin neprocházela také pražská cesta ani staročeským opevněním t. zv. Nižšího Hrádku, nýbrž jen jeho předhradím. Původní směr cesty a brod označuje s dostatek i pojmenování „Vysší“ a „Nižší Hrádek“, jež mohlo vzniknouti jen se stavoviska od „Rybárny“, odkud poměr výšky obou bývalých opevnění jest zvláště nápadný, kdežto cestou od p. Dra. P. vytknutou do „Vysokého Hrádku“ s obou stran téměř po rovině se přichází.

Jinak jest také patrno, že si p. Dr. P. staročeské hrádky brandýské stále mate s obcí Hrádkem, jak byla v 16. století a s částí městečka, jež Nižší

Hrádek slula, tedy věci naprosto rozdílné, proto také domnívá se, že původní vyšší hrádek byl mnohem menší hrádku nižšího, ač vyšetření rozsahu obou staročeských opevnění ukazuje opak.

Že by byl zakladatel při vytknutí prostranství a ulic trhového městečka měl tak volnou ruku, jak se p. Dr. P. domnívá, nezdá se mi být pravdě podobno, neboť východní cíp náměstí svou nápadnou nepravidelností a do nedávna i stísněností při vyústění ulic dokazuje, že tu byly závady a mluví i proti domněle hlučné silnici lipské.

Co jsem o vedení cesty parkánem zámeckým k mostu napsal, na tom trvám pevně, neboť svědčí o tom posavadní její úprava i bývalá brána teprve v minulém století zbořená. Most a zámek vznikly současně dle výborně promyšleného plánu a provedení jejich spolu s boleslavskou hrází vyzadovalo jistě delší doby. Proto nemůžeme příslušnou zmínku kroniky zbraslavské vykládati do slova, tak jako p. Dr. P. Boj mezi králem Janem a jeho odpůrci propuknul dne 24. listopadu 1317 náhle a král patrně vytrhl se svými k Brandýsu ihned, aby se důležitého přechodu přes řeku zmocnil. Dle p. Dra. P. museli bychom slova kronikářova vykládati tak, že protivníci královi vystavěli opevněný most (firmus erat) po vypuknutí nepřátelství, dříve než král do Brandejsa z Prahy dorazil, tedy snad za čtyři hodiny nebo snad v době ještě kratší. Slova kronikářova „quem adversa pars fecerat“ nutno přirozeně vyložiti v ten smysl, že již dříve některý z pánu r. 1317 Janaovi protivních opevněný most u Brandejsa zřídil. A že taková stavba dřevěného mostu přes širokou řeku s úpravou cest s obou stran a s opevněním na levém břehu ani za rok provedena být nemohla, dosvědčí každý technik, třeba by ani neznal zvláštních potíží, jež při stavbě starého mostu brandejského bylo překonati. Ostatně p. Dr. P. zajisté pamatuje, co práce dalo r. 1866 pouhé stržení mostní dráhy a co starostí položení nové provisorní, ač pobřežní poprsně i jařma v řece — tedy to, co dá nejvíce práce — státi zůstaly. Z toho jest zřejmo, jak opatrně třeba vážiti zdánlivě jasné kronikářské zprávy.

Že již před založením městečka tu nějaká osada byla, sám p. Dr. P. uznává, neboť o tom svědčí kostely na obou hrádcích zbudované, které ve 14. století a patrně již dříve byly farními. Že by jediná nevelká osada Hrádek (Vysoký Hrádek) byla měla dva farní kostely, není přece pravdě podobno, proto nezbývá nám než předpokládati, že tu byly osady dvě, z nichž zajisté každá měla i své pozemky v bezprostředním sousedství. Že by byl kostel sv. Vavřince založen pro více než půl hodiny cesty vzdálenou ves Livy, není přece pravdě podobno, spíše třeba uznati, že tento na nižším hrádku zbudovaný chrámek měl vlastní osadu svou na předhradí a že Livy byly k němu pouze přifařeny. Nemohly tedy

pozemky, na nichž na počátku 14. století městečko Brandejs bylo založeno, patřiti sedlákům livským a městečko Brandejs na „livské půdě“ rozhodně založeno nebylo.

Kdo studoval rozlohu, území a plužiny nebo řekněme krátce dle nynějšího katastru staročeských vsí, sotva by se odvážil tvrditi, že by polnosti jediné tehdejší osady byly bývaly tak rozsáhlé, jak p. Dr. P. Livám přičítá, a že by ves, která dle posavádního pojmenování místa, objeveného pohřebiště a směru cest byla poblíž kříže „v Livách“, byla ve své plužině ležela tak excentricky, jak p. Dr. P. se domnívá. Také není pravdě podobno, že by byl pán ještě před založením nového hradu a mostu, tedy vlastně zcela bez příčiny svedl ves Livy z jednoho konce jejich pozemků na druhý. Z toho, že před 14. stoletím o Brandejse není zmínky v listinách, nesmíme odvozovati, že tu osady nebylo. Studium staré kolonisace ukazuje, že právě nejstarší osady jmenují se v středověkých listinách nejpozději.

Jinak zdá se nám tu býti skoro zbytečnou nějaká polemika s p. autorem, jenž nerozeznávaje pojmu: městště, traf, dědina, všecko to považuje za jedno a totéž, podotýkáme jen tolik, že kdo by si třeba jen na speciální mapě vymezil nynější rozsah katastru brandejského (s Martinovem), pozná na první pohled, že rozsáhlé tyto polnosti nemohly patřiti jen dvěma staročeským vískař, nýbrž, že oddělíme-li severní část pro Leblalice a přiměřenou západní část v úvale bezejmenného potůčku pro Livy, zbývá nám ještě rozsáhlá část východní, která dobře stačila pro malou osadu Hrádek vzniklou na hradišti staročeského vyššího hradu i pro větší, na předhradí nižšího hrádku se rozkládající vesnici.

Jakožto důvod pro existenci této druhé osady uvádím i směr cest, z nichž sedm, mezi nimi i takové, které pouze k pozemkům přistup umožňují (polní) — sbíhá se posud k bývalému předhradí svatovavřineckému.*)

Ze všech tu uvedených příčin jest mi trvati na tom, že v době přemyslovské, tedy před založením trhového městečka Brandejsa, v místech, kde nynější město se rozkládá, blíže potoka osada byla, a zbývá nám jen rozluštiti otázku, jak se jmenovala. Podle zápisů ze století 16. a 17. nazývala se tato část města Nižší Hrádek, já však dovolil jsem si tvrditi, že právě tato většinou na levém, částečně však i na pravém břehu potoka (tu právě byla fara), při staré pražské cestě se rozkládající osada slula původně Brandýs. Jakožto důvod uvedl jsem, že v církevních zápisech 14. století, jež jsou vlastně prameny nejstarší, uvádí se plebanie sv. Vavřince pode jménem „Brandis“ a že i příslušný dekanát slul brandýským

*.) Těm, kdo po zaniklých osadách pátrají, připomínám, že na stopu jejich velmi často vedou cesty rozbihající se od starého městště jednak k sousedním osadám, jednak k polním tratím.

a že pojmenování to bylo zajisté mnohem starší než novotné městečko bez kostela.

Kdo zná církevní poměry v dobách předhusitských, ví dobré, jak houževnatě konservativní byla církev v zachovávání místa a názvu fary. Dějiny Kutné Hory, která příslušela k faře malínské a částečně k pněvické, jsou toho výmluvným dokladem a takových mohli bychom uvésti i více. Záznam v registrech desátků papežských z r. 1367 „Brandis . . . cum ecclesia in hradek apud s. Laurencium“ vysvětlují tím, že „hrádek“ jest zde jméno obecné, určující polohu kostela v opevnění, jež tehdy bylo již mimo městečko, a musí se dobře rozeznávat od Hrádku, tehdy již vlastního jména, kde byla „ecclesia sci. Petri sita in Hradek“.

Vyskytuje-li se nám na počátku 14. století městečko (*villa forensis*) Brandýs, nesmíme jen tak ledabyle pominouti otázky, odkud tato nově založená trhová osada vzala své jméno. *S t u d i u m m i s t n í c h j m e n m á z a j i s t é p r o d ě j i n y k o l o n i s a c e c e n u n e s m í r n o u , u n á s v š á k b o h u ž e l n e n í p o s u d s d o s t a t e k o c e n ě n o a v y k o ř i s t ě n o .* Sledujeme-li původ jmen našich ve století 13. a 14. zakládaných měst a městeček, seznáme několik možných případů.

1. Město vzniklo na podhradí a částečně i na hradišti staročeského hradu, obojí splynulo a podrželo staré jméno hradové, na př. Boleslav, Mělník, Olomouc atd.

2. Město založeno na podhradí neb i opodál hradu, jehož jméno se na ně přeneslo a hrad sám nazýván potom prostě hradem, hrádkem nebo zámkem; na př. Praha (Hrad sv. Václava), Čáslav (Hrádek) a j. v. *)

3. Nově založené město přejalo jméno staročeské osady, která potom nazývána „starým městem“. Tak mají své „Staré město“ Budějovice a Uherské Hradiště, dále jest Stará Kouřim, Stará Plzeň atd.

4. Hrad i město byly novým štípením s jménem po zakladateli, nejčastěji německým; na př. Rožemberk, Třeboň, Bavorov, Jindřichův Hradec (Neuhaus).

5. Založeno nové město bez hradu a dostalo jméno německé na př. Nymburk, Rychnov, Beroun.

6. Svedeno-li při zakládání městečka několik vsí, dostalo jméno po kostelní osadě, k níž vši byly svedeny.

K d y b y b y l B r a n d e j s v z n i k l p o u h ý m p r e - v e d e n í m L i v , s l u l b y L i v y n e b o N o v é L i v y ; poněvadž byl založen spolu s novým hradem od některého pána z Michalovic, byl by jej pán, kdyby tu již nebylo pojmenování staršího, nazval jistě Michelsbergem nebo Lemberkem (po svém

*) Zajímavým příkladem z nejnovější doby jest pojmenování Hluboké. Hluboká slul před půlstoletím jen zámek, osady pod ním nazývaly se Podhradí, Podskalí a Zámostí. Když tyto osady spojily se v jedno město a obec, nazvány jsou Hluboká, kdežto zámek Hluboká u lidu jména svého již pozbyl a sluje prostě „zámek“.

erbu) nebo nějak podobně třeba po svém křestním jméně. Ale ani jedno, ani druhé se nestalo, proto musíme právem souditi, že nové trhové městečko přejalo tehdy obecně známé jméno staročeské osady, k jejím už kostelu bylo přifařeno, po případě i staročeského opevnění, které teprve potom na rozdíl od městečka nazýváno „Hrádek“.

Pro příklad uvedu poučnou analogii. Když v 15. století vznikl spor mezi Budějovickými a Újezdskými o městské právo (mile), svědčili r. 1464 staří lidé z Újezda, že slýchali před padesáti lety od svých předků, že Újezd (jako městečko) založil starý pán Brum z Maškovce (1370—1401), a pravili, že byly prve dvě vsi. Jedna slula Česňovice, „kde ještě dědiny sloví Češňovické, a druhá ves slula Libský, kterážto byla nad Plavničkú, kde ještě ten vršek a chrast slove Libský, a ty dvě vsi že sú svedeny sem na to místo a tomu všemu jest přezděno Újezd“. (H. Gross, Archiv český. XXI., 340.)

Poněvadž však Kamenný Újezd (Steinkirchen) jmenuje se již r. 1263 v zakladací listině korunské a k jeho rozsáhlé, patrně staré farnosti patřily i osady mimo panství Brumovo (r. 1383 i na levém břehu vltavském ležící Třísov), musíme souditi, že trhové městečko Kamenný Újezd vzniklo v poslední čtvrti 14. století spojením tří osad; k malé farní vísce Újezdu, která byla na linecké „silnici“, svedeny sousední vsi Česňovice a Libský, nové trhové městečko nazýváno po farní vsi Újezdem a po druhých dvou vsích zbyla do druhé generace již jen jména polních tratí.

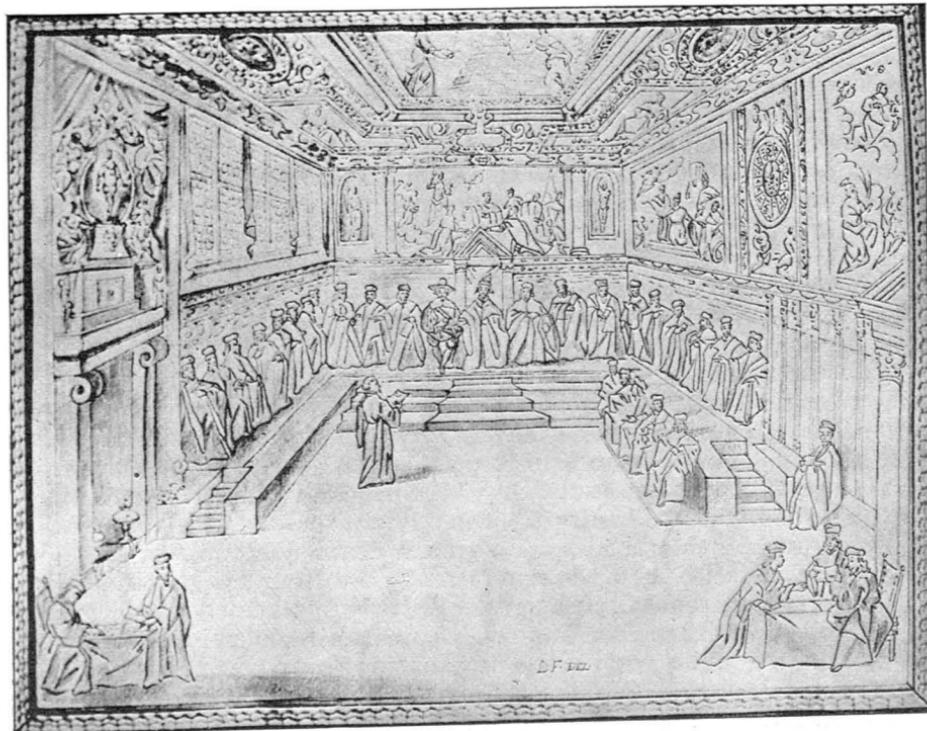
Když zámenou jmen přeneseme uvedený fakt na Brandýs a Livy, dospějeme k utvrzení mé domněnky. A podobných příkladů dalo by se uvésti více, což — jak myslím — více váží než prostá negace, pro kterou není z doby předhusitské ani jediného listinného nebo analogického důvodu. Těším se, že s této stránky k řešení mnoho přispěje i p. Drem. P. slibovaná historie Brandejsa, v níž zajisté vyjmenovány budou 1. nejstarší, patrně selské usedlosti, 2. měšťanské domy s celou oekonomií, 3. měšťanské domy s oekonomií částečnou (se stodolami vně města), 4. domy kdysi židovské a konečně, jak částečně se již stalo, 5. později vstavěním do volných dříve prostranství nebo vydělením ze starších usedlostí vzniklé domky drobných řemeslníků a podsedků. Tento na základě pramenů od 16. století zachovaných sestavený místopis nahrádí nám alespoň částečně jeden nedostatek, jehož badatel v Brandejse trapně postrádá — míním naprostý nedostatek slohových příznaků na stavbách samých, neboť kromě zámku a kostelů sv. Petra a sv. Vavřince ani jediná budova v městě nenesе stopy středověké činnosti stavitecké, i ty nejstarší domy neukazují dále než do polovice 16. století.

Konečného odstavce o nálezech učiněných r. 1863 (nikoli 1864, kdy urovnané náměstí se již makadamovalo) bych v zájmu věci nejradiji neviděl. Že by tu naprosto nemohlo být pravé k

hrádecké pohřebiště, jak p. Dr. P. se domnívá, znalec věru nepochopí. Vždyť bylo místo vzdáleno od valu „Vysokého Hrádku“ jen několik set kroků a nebylo od něho odděleno „výmolem“, nýbrž správně řečeno hradním příkopem. Výsledky počítané se současníky, kteří „již jako muži zralí byli svědky nálezů těch“, mohly by „vážná ústa“ našich milých krajanů snad uvést v nevážnost odborníků, kteří pouhým h r o m a d á m l i d s k ý c h k o s t i h o j n ě p r o m í s e n ý c h k o s t m i z v í ř e c í m i a z v l á s t ě k o n s k ý m i sotva uvěří. Přece snad nevyváželi opatrní konšelé a měšťané brandejští před lety na svůj rynek kosti ze hřbitovů, kostnic a salvo honore z mrchoviště, aby je tu hromadně zakopali!

Nezazlívám tehdejší generaci měšťanstva, že se o věc starala jen potud, pokud páni kupovali od obce hlínu na pole, ale chce-li již pan Dr. Prášek za auktority městského úřadu nálezy ty žijícími doposud současníky protokolárně osvědčiti pro pamět potomstvu, chci paměti starých svědků poněkud přispěti ku pomoci, poněvadž jsem jako studentík, jenž tehdy na cestě do realky, která byla v radnici, a zpět alespoň čtyřikrát denně u odkopávky se zastavoval a řeči o všem, co se této tehdy pro Brandejs „epochální“ práce týkalo, chtivě poslouchal. Ze byly nalezeny kostry, jest jistojíž proto, že vznikla kontroverse, mají-li se zavézt na hřbitov, až konečně d l e p r i l o ž e n ý c h m i l o d a r ů rozhodnuto, že jsou to pohané. O objevené kostře skrčené říkalo se, že jest to kostra židovská, protože prý židé pochovávali „n a b o b k u“. Byly nalezeny i celé nádoby, které dělníci, hledajíce v nich poklady, roztloukli. Také z e m ē o d k o p á v a n á n e b y l a s t e j n o r o d á. Vedle tučné černé země, kterou — jak se reptalo — si brali „páni“, byla země rostlá, hubená a kamenitá, které nikdo nechtěl, protože se na pole nehodila. To vše nalézáno hlavně v severní části náměstí směrem od sochy sv. Jana k Stříbrné ulici, kde odkopávka byla nejmohutnější; dále k středu náměstí byly kosti vskutku změtené, avšak patrně jen proto, že zde bylo kdysi při prvním dláždění, snad již v 16. století náměstí již jednou srovánáváno; tehdy mohla se tam dostati i stará městská pečeť. Nalezeny byly i grunty bývalé vojenské strážnice a vyzděného kalu, což kdysi na náměstí směrem od sochy sv. Jana k Pražské ulici bývalo.

A když nyní, hoch tehdy desítileté, po čtyřiačtyřicíti letech tak dobře si pamatuji, že nalezený relief má uražený roh a kde jest zasazen, o čemž vážení páni starší současníci sotva již věděli, neboť by v pokročilejší době sl. městská rada jistě byla dala památný ten kus vyzdvihnouti a lépe opatřiti — tož myslím, že moje osobní zkušenost tu také něco rozhoduje.

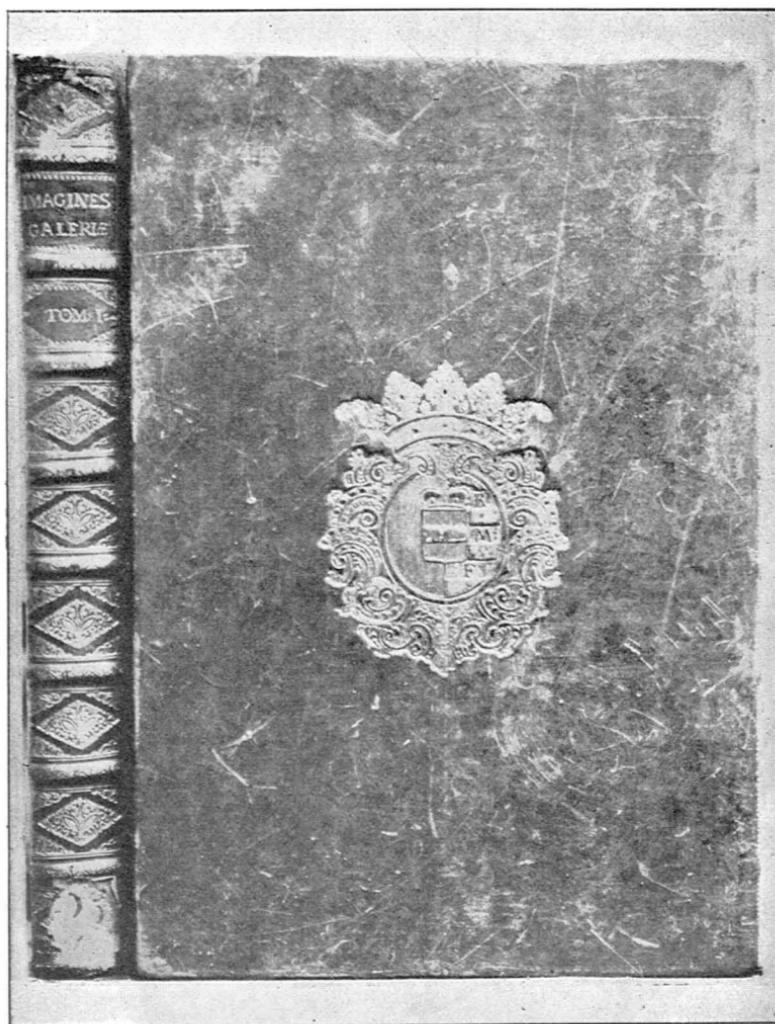
Obr. 28. Humprecht Černín na koncilu v Benátkách vedle dožete s listem v ruce.
(Littarini.)

PAVEL BERGNER, INSPEKTOR GALERIE: INVENTÁŘ BYVALÉ HRABĚCI ČERNÍNSKÉ OBRAZARNY NA HRADČANECH. PŘELOŽIL V. V. ŠTECH. *)

Nejenom knihy, i umělecká díla mají své osudy. Ba možno zcela právem tvrditi, že k mnohemu obrazu pojí se celý kruh pověstí. Mnohá díla mají sice osudy poměrně zcela jednostranné, skýtající málo zajímavého, ale přece starší umělecká díla mohou se někdy pochlubit pohnutým životem. Vždyť často měnila svoje majetníky a nezřídka i doznala na cestě od jednoho majitele k druhému změn, jež daly zapomenouti na tvůrce nebo daly vzniknouti pochybnostem o jich pravosti a pod.

Každý, kdo se zaměstnával zjišťováním a určováním starších obrazů, ví, jak zajímavé a plné pozitků je sledování osudů těchto uměleckých výtvarů, avšak jak současně se stýká s otázkami pravosti a nepravosti. Nepopíratelně je zkoumání těchto otázek

*) Tištěno jako český originál.

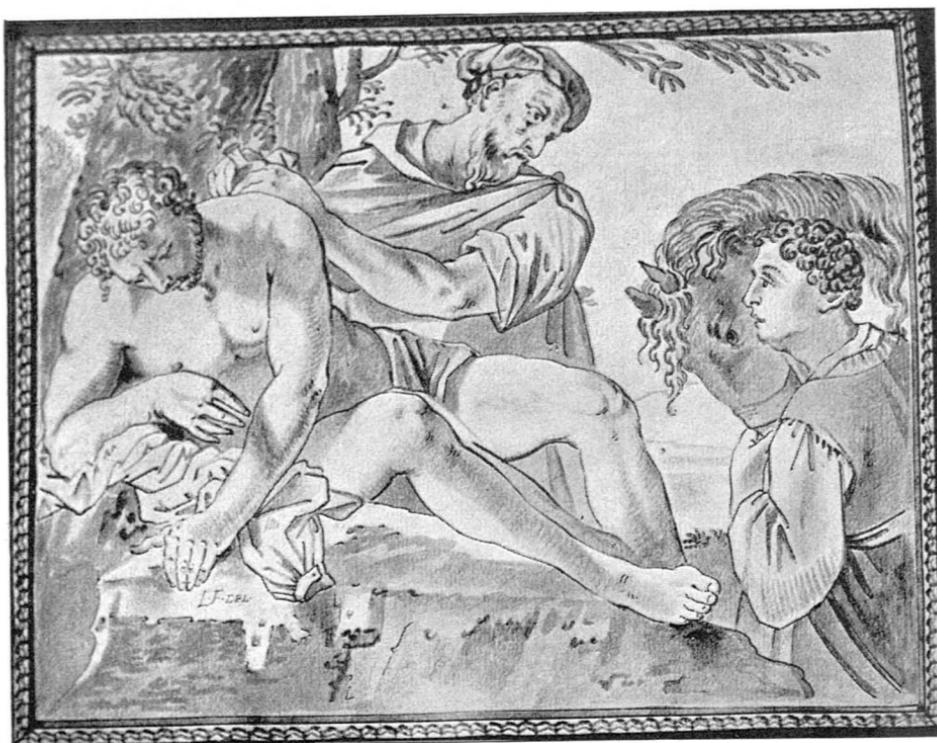

Obr. 29. Vazba sbírky kreseb dle obrazů bývalé obrazárny hrabat Černínů.

nejvíce ulehčeno výkazem minulých majitelů. Není vhodnějšího prostředku k odhalení historie obrazu, než zjištění, kterými galeriemi dílo putovalo — jinými slovy: vydáním katalogů starých obrazáren.

Právě Čechy mohly by se státi bohatým nalezištěm podobných objevů. Zde započala, zvláště v polovici 17. století, řada umění-milovných šlechticů se sbíráním obrazů, jež na konec sloučila v znamenité soukromé obrazárny. Stávalo se to hlavně napodobením arcivévody Leopolda Viléma, nejmladšího syna císaře Ferdinanda II. Tento přišel jako místopříruční španělského Nizozemí do styků s nej-

lepšími tamními malíři, z nichž většinu také dařil zakázkami. Za rozumných rad Davida Teniersa mladšího povstala ona drahocenná sbírka, jež přešla po arcivévodově smrti r. 1662 na císaře Leopolda I., a která ještě dnes tvoří hlavní součást císařské obrazárny ve Vídni. Toto projevování vysoce vyvinutého uměleckého myslu vzbudilo obdobné snahy i u bohatých českých pánů a tak vyvinulo se tu mezi vynikajícími šlechtickými rodinami ušlechtilé

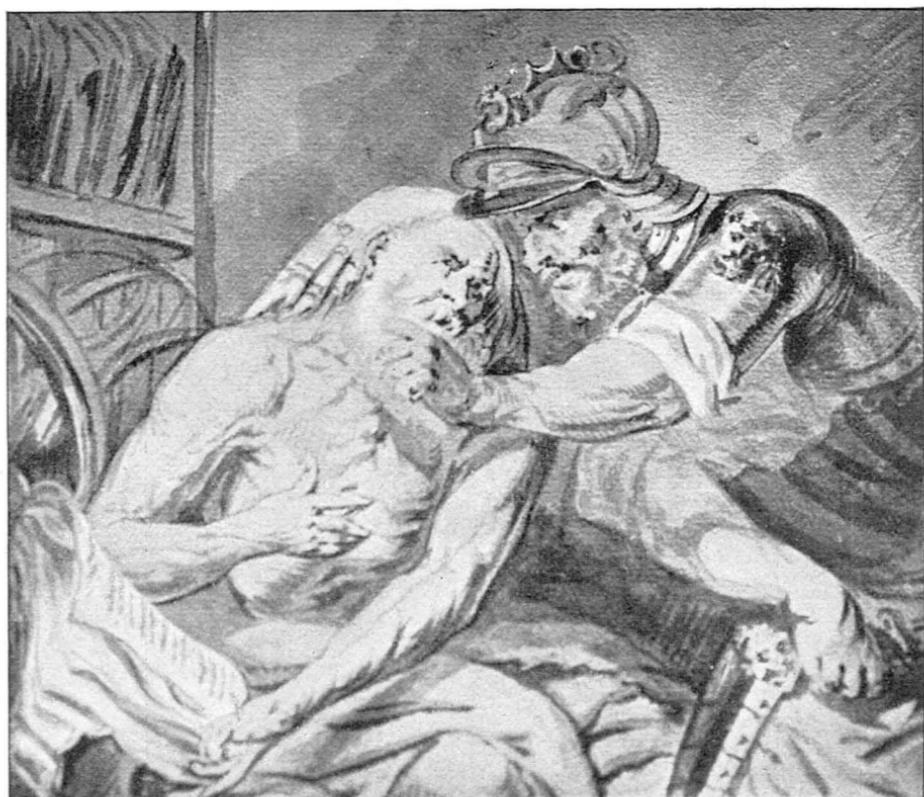

Obr. 30. Milosrdný Samaritán. (G. Fr. Barbieri, zv. Quercino.)

závodění v zakládání a rozšiřování soukromých galerií. K nejvýznamnějším z těchto sbírek počítá a se, vedle hraběcí Nostické, jejíž katalog autor r. 1905 nově vydal, hraběcí Waldsteinská v Duchcově a hraběcí Vršovecká. Tato byla založena roku 1681 a její inventář výborně publikoval Dr. Hugo Toman (Repertorium für Kunsthissenschaft. Sv. X. str. 14). Všechny tyto sbírky netěšily se podobnému konstantnímu stavu jako je tomu u galerie Nostické. Ba, mnohé z těchto rodinných sbírek byly úplně rozprodány nebo rozprášeny nejrůznějším způsobem. Tak byl ze jmenované galerie hrabat Vršovců prodán veliký počet obrazů již roku 1723 do Drážďan, r. 1741 následovalo 268 děl sbírky Waldsteinské

z Duchcova, ba, jak známo, r. 1749 přešlo dokonce i 69 obrazů z císařské galerie v Praze koupí do saského hlavního města. Jaká prvořadá díla mezi nimi byla, poučuje přehlídka katalogu drážďanské obrazárny.

Čím více musíme želeti v Čechách, že tak drahocenné umělecké poklady byly ze země vyvlečeny — vždyť kromě obra-

Obr. 31. Žoldněř rve vousy filosofovi. (G. B. Langhetti.)

zárny hrabat Nosticů zůstalo jí zachováno jen málo menších sbírek — tím naléhavějším se jeví požadavek po seznámení se s dřívějším stavem oněch soukromých galerií. Proto radostně uvítal autor náhodu, již se mu dostal do rukou déle než 180 let nepovšimnutý inventář bývalé hrabecí Černínské galerie na Hradčanech.

Tato obrazárna náležela rozhodně k nejznamenitějším v zemi, jak počtem obrazů, tak zastoupenými mistry. Je to táž galerie, o které Schal'er v *Beschreibung der königl. Haupt- u. Residenzstadt Prag* (Prag 1794. Sv. I. str. 516) praví: „Byla tam (v majorátním domě) dříve nádherně zařízená galerie obrazů.“

Její vznik padá v léta kol 1650. Můžeme s určitostí se domnívat, že jejím zakladatelem byl Jan Humprecht, říšský hrabě Černín, král. místodržící a vyslanec u republiky benátské, který r. 1651 převzal všechna panství fideikomisní. Po jeho smrti (1682) následoval Heřman Jakub Černín (zemř. 1710). Ten užíval rady malíře Johanna Rudolfa Byss-a (nar. v Solothurnu 1660, zemř. ve Wür-

Obr. 32. Poprsí Humprechta hraběte Černína.

burku 1738), učitele našeho malíře zátiší Alberta Angermeyera (1674—1740) a svěřil mu správu galerie.*). Pravděpodobně zařízel inventář, jenž sloužil za podklad onomu ode mne nalezenému. Ten byl pořízen, jak možno seznavati z titulu, za života Frant. Josefa hr. Černína (zemř. 1733) a to mezi r. 1720—1730.

Vlastní inventář je papírový rukopis ($31 \times 21\text{ cm}$) o 16 po obou stranách popsaných listech a čítá 639 čísel. Místy jsou i po-

*). Dlabačův Künstler-Lexicon, heslo J. R. Byss.]

Obr. 33. R. Santi, Madonna del passegio.

zdější korektury jinou rukou. Čím však tento inventář především vyniká, jest pro tuto dobu vzácný přídavek. Jest totiž doplněn třemi v kůži krásně vázanými (obr. 29.) svazky in folio ($38 \times 26\text{ cm}$), které obsahují tušované kresby v galerii obsažených děl, celkem 749 takových reprodukcí, tedy více čísel, než jich vypočítává inventář.

To vysvětuje se tím, že pravděpodobně po smrti Fr. Jos. hr. Černína byly tam shrnuty pozdější nákupy a jistě také malby nalézající se v obývaných místnostech. (Jef známo, že obrazy obydlenských síní obyčejně bývaly uváděny v inventářích nábytku.) Kresby samy pocházejí od tří různých kreslířů. V 1. a 2. dílu jsou kresby částečně signovány: D. P. del, v 3 svazku: L. F. del.; mimo to

Obr. 34. Snímání s kříže a Pláč nad Kristem. (Kopie dle originálu v býv. obrazárně hrabat Černinů.)

pocházejí jiné od třetí, pozdější ruky. Tyto změny a doplňky inventáře povstaly patrně za Prokopa Alberta hr. Černína (zemř. 1777). Po jeho smrti, jak Schaller uvádí,* přišly do prodeje (1778) „pro nezletilost následníka mnohé svršky (a také galerie obrazů).“ Není známo, byla-li galerie koupena v celku, nebo jednotlivými milovníky. Jest pravděpodobnější poslední, jelikož se v různých sbírkách vyskytají obrazy, o nichž možno dokázati, že pocházejí z oné galerie.

Otištěný inventář poskytuje věru dosti látky, aby mohlo být pátráno po dalším úkrytu děl. Mně samotnému podařilo se v krát-

*) Schaller l. c. I. 516.

kém čase určitě prokázati nynější pobyt některých obrazů bývalé Černínské obrazárny, u jiných vyskytuje se aspoň dosti odůvodněné dohadu.

Příkladem uvádí: Náš inventář má pod č. 616: „Kleins stuckh: Ein alter Mann halber Figur: Von Reinbrandt.“ Tomu odpovídá, dle mého náhledu, kresba v druhém dílu (z lokte z coule vysoký, 1 loket 17 coulů široký, při čemž je spolupočítán 4 coule široký rám). (tab. VIII.) Reprodukce upomíná nápadně na „Podobiznu rabína“ od Rembrandta (1635), která se dnes nalézá v majetku vévodky z Devonshire v Chatsworthu.* Obraz má rozměry: výš. 105, šíř. o·80, které odpovídají výše uvedené benátské míře. Materiálu, na němž je obraz malován, nelze bohužel z inventáře poznati. Ovšem autor ví dobře, že v oné době často hotoveny kopie ve velikosti originálu (u Rembrandta od S. de Konincka). Rozvážíme-li však, že také „Podobizna rabína“ v pražské hrabčí Nostické galerii pochází z r. 1634, a máme-li na mysli jakost ostatních kusů gálerie, je na snadě domněnka, že také hrabě Černín získal Rembrandtův originál. Jistě se už tehdy objevovala rivalita majitelů galerií téhož místa. Rozhodnutí otázky o identitě obou děl potřebuje rozhodně ještě zevrubnějšího vyšetření. Mně jedná se zde hlavně o to, povzbuditi k témtoto a dalším zkoumáním a upozorniti na cenný materiál, jež skýtá inventář zde otištěný, zvláště přihlíží-li se k reprodukcím ve foliovém svazku.

Ještě několik málo příkladů přispěje snad k tomu, aby cena inventáře pro další badání byla uzřejměna.

Tak konstatuji, že v majetku Jeho Jasnosti Jiřího knížete z Lobkowicz se nalézají tato, v našem inventáři vyčtená díla:

Inv. č. I Guercino (viz vyobr. č. 30.).

„ „ 131 Langhetti (viz vyobr. č. 31.).

„ „ 381 t. č. v Obrazárně vlasteneckých přátel, č. kat. 633.

(Vyobr. č. 32. a tab. IX.)

Inv. č. 466 rovněž v této galerii, č. kat. 605 (vyobr. č. 33.)

V majetku Rudolfa hraběte Czernína: Inv. č. 4, 83, 447, 448, kteréžto obrazy se v letech 1796—1858 nalézaly v Obrazárně vlasteneckých přátel.

Z děl, které nepřicházejí v inventáři, jejichž kresby máme však v připojených svazcích, uvádí: zatím příkladem sv. II., list 103 (viz vyobr. č. 34. a tab. X. a XI.), jež od r. 1796 visí v Obraz. vlast. př. (č. kat. 499 a 500), avšak zůstávají majetkem rodiny hrabat Czernínů.

Mimo to nalézají se v téže obrazárně a to v Hoserově sbírce následující obrazy:

Čís. inv. 227. L. Giordano, Lukretia a Sextus Tarquinius.

Čís. 375. J. v. d. Hoecke, Filemon a Baucis.

*) Porovnej „Klassiker der Kunst in Gesamtausgaben.“ Sv. II.
Str. 84.

Čís. 489. Mulier Pieter ml., „U brodu“.

Čís. 628. K. Škréta, Narození sv. Jana Křt.

V drážďanské galerii nalézají se následující díla (prodána před rokem 1753):

Katalog drážd. galerie č. 1817	Adrian v. d. Werff	„Magdalena“
1818	“ ” ”	„Paridův soud“
1819	“ ” ”	„Maria s Ježíškem a Janem“
1820	“ ” ”	„Zvěstování“.

Kdyby se autoru podařilo, tímto článkem upozornit badatele na kdysi stávající Černínskou obrazárnu na Hradčanech a požádat odkud k dalším zkoumáním dějin různých obrazů, byl by tím nejlépe odměněn za svou práci.

Následující nyní vydání inventáře bylo umožněno laskavou ochotou Jeho Jasnosti Jiřího a Bedřicha Lobkowiczů, jimž se autor cítí zavázán obzvláštním díkem.

INVENTARIUM

deren in der Hochgräfl. Frantz Joseph Tscherninischen Galerie sich befindenden Mahlereyen.*)

In der Großen Galerie:

- 1 Ein großes Stuckh Worauf der Samaritan in lebensgröße gemahlt original von Qvarcino del Cento.
- 2. Ein Großes stuckh darauf die Venus undt Adonus in lebensgröße, Ein original von Banduanino.
- 3. Ein großes stuckh Worauf Ein Mann daß Weib mit den Fuß stößet in lebensgröße, Ein original von [Sankel] Antonio Sanci.
- 4. Ein Groß stuckh Wie Adam undt Eva, durch Einen Engel auß den Paradeyb vertrieben werden, Ein original von Carlo Lot.
- 5. Ein Mittleres Stuckh Worauf Icarus undt Daedalus, Ein original von [Drosda] Drost.
- 6. Ein Mittl Stuckh, Pomona undt Jupiter in [gantzer] halber Figur, von [Drosda] Drost. original.
- 7. Ein Groß stuckh Adam undt Eva in lebensgröße, Gott mit ihnen redendt, Ein original von Carlo Lot.
- 8. Ein Kleins Stuckh Ein Contrafée mit Einen Todtenkopf, von Tuciano. original.
- 9. Ein Kleins stuckh Eine Sibilla mit Einen Buch undt einer feder in der hand, Ein original von Tuciano.
- 10. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Zweyen Weibsbildern Ein original [Georgon] Gieorgion.
- 11. Ein Mittlers stuckh Pan die Nymphe antastendt, Ein original von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
- 12. Ein Mittlers stuckh Zwey Weibsbilder Einander embrassirendt, von [Gabriel] Cavaliere Liberi.

*) Slova v [] uvedená jsou pozdější rukou škrtnuta a nahrazena jinými. Viz na konci inventáře správná jména umělců.

13. Ein Mittlers stuckh dem Cupido werden die fliegel außgezogen,
 von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
 14. Ein Mittlers stuckh die Angelica mit schmertzen, Ein original
 von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
 15. Ein Mittlers stuckh darauf die [Carida] Carita Romana, von Lukin.
 16. Ein Großes Stuckh Ein alter Mann mit Zweye Weibsbildern
 in lebensgröße von Lusko.
 17. Ein Groß stuckh Loth mit seinen Zweyen Töchtern in lebens-
 grösse, von [Quido] discipul. von Quido.
 18. Ein Kleins stuckh Worauf, wie die Kleine Kinder Wein preßen
 in gantzen figuren von Cavaliere Arndel.
 19. Ein Kleins stuckh Ein Weib mit Einen Musicalischen instrument
 halber Figur, von Bordenon.
 20. Ein Mittlers stuckh Ein alter Mann, mit Einen alten- undt
 Jungen Weibsbildt, Ein original Von [Lanceti] Lanczeti original.
 21. Ein Kleins stuckh Ein Kerl in Einer grünen Kappe, Ein original
 von Paulo Veronese.
 22. Ein Kleins stuckh Sanct Apollonia halber figur, von Carlo Lot.
 23. Ein Kleins stuckh Maria Magdalena von Tuciano.
 24. Ein Kleins Stuckh Ein alter Manns Kopf, von Lanczeti.
 25. Ein Kleins stuckh Ein alter Manns Kopf, von Bretin.
 26. Ein Kleins stuckh Ein Junger Mannskopf, original von Tuciano.
 27. Ein Kleins stuckh Ein Christkindtl, von Adam Galinus.
 28. Ein Kleins stuckh Sanct Ioannes, von Lacerini.
 29. Ein Kleins stuckh Ein alter Manns Kopf, schön gemahlt.
 30. Ein Mittlers stuckh Ein altes Weib halber Figur; in original von
 Benen.
 31. Ein Mittlers stuckh die Lucretia Romana; von Einen discipulo
 von Guidoreno.
 32. Ein Mittlers stuckh Wie Hercules spinnen thuet in gantzer Figur:
 Ein original von Diamandino.
 33. Ein Mittlers stuckh Wie der Rebecca die presenten oferirt werden:
 Ein original von Einen Prete Genuesen, auf die Manier von Tuciano.
 34. Ein Kleins Stuckh Ein Kopf: original von Tuciano.
 35. Ein Mittlers stuckh Ein Schönes Stuckh mit gantzen Figuren:
 original von [Mo Larrike] Mur Larith.
 36. Ein Kleins stuckh Zwey Köpf: original von Petro de La Vekia.
 37. Ein Kleins stuckh Eine Sibilla halber Figur: von Tuciano.
 38. Ein Kleins stuckh Ein Noble Venetian halber Figur: von Tuciano.
 39. Ein Kleins stuckh Ein alter Kopf: original von Bretin.
 40. Ein Kleins stuckh der Bacchus mit einer Weintrauben gantzer
 Figur, von Ein discipulo von Carlo Lot.
 41. Ein Kleins Stuckh Ein Kopf: original von Rubens dem Tuciano
 imitiret.
 42. Ein Mittlers stuckh Herodias in gantzer Figur mit den Haubt
 Ioannis: original von Qvarcino.
 43. Ein Kleins stuckh Ein Vnßer liebe Fraw: vor [Quido] Carlo Dolci.
 44. Ein Kleins stuckh Adonus in gantzer Figur, wie Er Todter lieget,
 von Carlo Lot.
 45. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib von Bretin.
 46. Ein Mittlers stuckh Apollo undt Pan halber Figur, original von
 Carlo Lot.
 47. Ein Kleins stuckh Ein Kopfstuckh.
 48. Ein Mittlers stuckh S. Franciscus gantzer Figur.
 49. Ein Kleins stuckh Ein lachendes Weib mit einer Tauben in
 der Handt in halber Figur, von Ens.
 50. Ein Kleins stuck Ein Weibsbildt Die Manier von Tuciano.
 51. Ein Mittlers stuckh Jacob undt Esau gantzer Figur, original
 von Einen discipulo von Carlo Lot.

52. Ein Groß stuckh S: Joseph undt S: Sebastian in lebensgröße: original von Carlo Lot.
53. Ein groß stuckh Die Parce in gantzer Figur: original von [Florentio] Florentino.
54. Ein Kleins stuckh S. Franciscus de Paula halber Figur: von Ein discipulo des Carlo Lot.
55. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf.
56. Ein Mittlers stuckh, Wie die Zeit den Cupido die Fliegl außreißet gantzer Figur: ein Treffliche mahlerey.
57. Ein Kleins stuckh Ein Kopf: original von Luca von [Reihard] Leiden.
58. Ein Mittlers stuckh Ein Weib halber Figur, mit Einen offenen Buch in der Handt, schön gemahlt.
59. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur mit Einer lauten original von Benen.
60. Ein Kleins stuckh, Ein Jungfer halber Figur, von [Badonin] Padoanin.
61. Ein Kleins stuckh, S: Apollonia halber Figur von Breto [Genovefa] Genovesa.
62. Ein Kleins stuckh, Ein Weibsbildt mit den lambl.
63. Ein Kleins stuckh Ein Kopf.
64. Ein Kleins stuckh Ein WeibsKopf.
65. Ein Mittlers stuckh S: Franciscus halber Figur: original von Bordenon.
66. Ein Groß stuckh der Keüsc̄he Joseph mit des Putiphars Weib in lebensgröße, von Einen discipulo von Lanczeti.
67. Ein Mittlers stuckh die Mutter der Natur gantzer Figur, original von [Bossin] Possin.
68. Ein Kleins stuckh Drey Knaben, welche Karten Spieler original von Ein Discipulo von Spanioletti.
69. Ein Mittlers stuck Ein alte Wahrsagerin halber Figur. original von Lanczeti.
70. Ein Klein stuckh Ein Mann halber Figur mit aufgesetzter Brüllen, undt Einen Buch in der Handt. original von Einen Genuesen auf die Manier Von Tuciano.
71. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib halber Figur, auß Einen Topf Suppen Eßendt. Von Benen.
72. Ein Kleins stuckh vier Töpf.
73. Ein Mittlers Stuckh S: Maria Magdalena halber figur Von [Diamandino] Diamantino.
74. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Einen lorberKrantz auf den Kopf.
75. Ein Mittlers stuckh Ein altes Weib gantzer figur auf der lauten Spielendt. original von Carlo Lot.
76. Ein Kleins stuckh Vnßer lieben Frauwen Bildt halber Figur mit dem Jesu Kindl Von Baduanino nach Tuciano.
77. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf.
78. Ein Mittlers stuckh Argusin halber Figur verwahrendt Eine Kuh, von Carlo Lot.
79. Ein Kleins stuckh Drey buben Spielendt à [Camour] Camora, original von Ein Discipulo Von [Spanioletta] Spaniolet.
80. Ein Mittlers stuckh Herodias gantzer Figur mit den Haubt Joannis, von [Bal] Pal.
81. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf, von Bret Genuese.
82. Ein Mittlers stuckh, Pan einen Weib nachlaufendt in halber Figur, schön gemahlt, die Manir von Denef,
83. Ein Groß stuckh daß Fegfewer: original von Carlo Lot.
84. Ein groß stuckh S: Maria Magdalena gantzer Figur, schön gemahlt.

85. Ein Mittler stuckh S. Carolus Boromaeus halber Figur von Andreas [Sackl] Sack.
86. Ein Kleins stuckh Ein Venetianische Junger.
87. Ein Mittlers stuckh Jacob mit seinen Zwey Weibern halber Figur, original von Carlo Lot.
88. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt.
89. Ein Mittlers stuckh Ein Satyr mit Einen Weibsbildt gantzer Figur. von [Diamandino] Diamantino.
90. Ein Kleins stuckh Adam undt Eva gott mit ihnen redend. von [Tindoretto] Tintoretto.
91. Ein Kleins stuckh, Zwey Köpf Einander Küßendt.
92. Ein Kleins stuckh, ein alter Mannskopf: von Benen.
93. Ein Kleins stuckh, Ein altes Weib, von Lanczeti.
94. Ein Kleins stuckh Ein Marienbildt: nach Quidoreno.
95. Ein Kleins stuckh Ein alter Mannskopf.
96. Ein Mittlers stuckh, Zwey nakete Weibsbilder halber Figur.
97. Ein Groß stuckh Ein Schönes stuckh gantzer Figuren von [Badoain Cretupirt] Padoano retouchirt durch Tuciano.
98. Ein Mittlers stuckh Diana undt Calista halber figuren, von Balama Diogene.
99. Ein Kleins stuckh Ein Mann papier in d handt habendt.
100. Ein Kleins stuckh Ein Junger WeibsKopf.
101. Ein Mittlers stuckh Vulcanus halber Figur wie Er Schmiedet, Ein original von Lanczeti.
102. Ein Stuckh Carlo Lot sein Contrafée halber Figur. original.
103. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf, von Qvidoreno.
104. Ein Kleins stuckh, Ein Knab mit Einen Hundt, von [Brete] Prete Genuese.
105. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber Figur, Ein glüende Kohlen in der Handt haltendt, original von [Diamandino] Diamantino.
106. Ein Kleins stuckh ein alter Mann; von Ein discipulo von Tuciano.
107. Ein Mittlers stuckh die Biltnus Einer Vanitas gantzer Figur, von [Beril] Peri.
108. Ein Kleins stuckh Ein Mann Einen Weib an die brüste greifendt halber Figur, von [Baduanino] Paduanino.
109. Ein Kleins stuckh, Ein Weib sich die haar abschneidend, von Brete Genuese.
110. Ein Kleins stuckh Ein WeibsKopf.
111. Ein Mittlers stuckh Ein Weib halber Figur. wie sie die Milch auß der Brust Spritzet, von Driva.
112. Ein Kleins stuckh Ein blinder Mann halber figur der die Mahler- undt Bildhauer Kunst unterscheiden thuet. original von [Micholango] Michalangielo Garvacio.
113. Ein Kleins stuckh S. Pauli Kopf. original Eines Scholaren von Rubens.
114. Ein Mittlers stuckh Maria Magdalena gantzer Figur, von [Diamandino] Diamantino.
115. Groß stuckh Abraham seinen Sohn Isaac opfernd, von Ein discipulo von Liberi.
116. Ein gross stuckh Maria Verkündigung gantzer Figur. Von discipulo von Liberi.
117. Ein Groß stuckh Ein Weib gantzer Figur, Ein pfeil in der handt haltendt. Ein schönes gemahl.
118. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann, der seinen Sohn den Segen giebt halber Figur.
119. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur mit Einer Rosen: von Abraham Jansen.
120. Ein großes stuckh Worauf Zwey in halber Figur daß Scach spielen original von Driva.

121. Ein Kleins stuckh Ein Mannskopf. original von Tuciano.
 122. Ein Mittlers stuckh Ein Kerl halber Figur mit einen hasen. von
 alten Phenix.
 123. Kleins stuckh S. Franciscus halber Figur. von Antonio [Goredio]
 Goretio.
 124. Ein Kleins stuckh Ein Mannskopf mit Einen laubKrantz.
 125. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib mit einer Brillen.
 126. Ein Kleins stuckh Ein Venetianische Jungfer, gut gemahlt.
 127. Ein Kleins stuckh Ein Junger WeibsKopf. original von discipulo
 von Drosdo.
 128. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Einer goldenen ketten umb
 den halß. original von alten [Seker] Rieker.
 129. Ein Mittlers stuckh Ein Bub halber Figur, wie Er sich in einen
 Spiegel schauet.
 130. Ein groß stuckh, Wie die leüth an der pest dahin fallen in gan-
 zten Figuren. Ein schönes gemahl.
 131. Ein Mittlers stuckh Ein Philosophus, welcher Von Einen
 Soldaten beÿ den bart. Ergreifen wirdt. von Lanzceti.
 132. Ein Kleins stuckh Zwey Köpf, original von Tuciano.
 133. Ein Mittlers stuckh Jupiter mit Einen Weib gantzer Figur.
 134. Ein Kleins stuckh Ein Mann in hemmet halber Figur: original
 von Carlo Lot.
 135. Ein Kleins stuckh Ein alter Philosophus halber Figur von disci-
 pulo von Carlo Lot.
 136. Ein Kleins stuckh Ein alter Mannskopf. Von discipulo von
 Carlo Lot.
 137. Ein Mittlers stuckh die Diana Einen Mann mit waßer besprit-
 zendt gantzer Figur. Von Lukin.
 138. Ein Kleins stuckh Ein Mann in harnisch halber Figur von
 Georgion.
 139. Ein kleins stuckh Ein Naketes Weibsbildt halber Figur von
 [Balama] Palama.
 140. Ein Mittlers stuckh S. Caecilia gantzer Figur.
 141. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur mit Einen Kopf in der
 handt. schön gemahlt.
 142. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Einen Kopf in der handt.
 143. Ein Kleins stuckh. Ein Weibskopf.
 144. Ein Kleins stuckh Ein alter schlafender Mann: original von
 Carlo Lot.
 145. Ein Kleinsstückh Ein Holänder halber figur mit Einer Tabak-
 pfeifen gut gemahlt.
 146. Ein Mittlers stuckh Ein Schafler mit Zweyen Schaflerinnen
 gantzer Figur. Ein trefliches gemahl.
 147. Mittlers stuckh Die Agar mit Ihren Sohn gantzer Figur, von
 discipulo von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
 148. Ein Groß stuckh Ein beichtVatter beÿ Einen sterbenden,
 undt Ein balbier [Einen Kranken die ader laßendt gantzer Figur, original
 von Ens.
 149. Ein Mittlers stuckh Ein Mann reißet Einen Weib die Zungen auß
 gantzer Figur, Ein Vortrefliches gemahl.
 150. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur einen Zettl einen
 andern bringendt, nach Tucano.
 151. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib halber Figur mit Einen
 Hündtl.
 152. Ein Kleins stuckh Ein Procurator Venetiano halber Figur.
 Tuciano.
 153. Ein Kleins stuckh Ein MarienBildt halber Figur.
 154. Ein Kleins stuckh Ein Junges-Weibsbildt halber figur mit
 Einen glaß in der handt, von [Diamandino] Diamantino.
 155. Ein Mittlers stuckh Diana schlafendt gantzer Figur.

156. Ein Kleins stuckh Ein Architectur. von Fichter.
 157. Ein Kleins stuckh Ein Mann Einen Weib halber Figur daß meßer
 in die Brust stoßendt, treflich gemahlt.
 158. Mittlers stuckh Ein [Scitsa] Scitza presentirendt Cain undt Abel
 gantzer figur, original von [Bolidoro] Polidoro.
 159. Ein Mittlers stuckh Ein [Scitsa] Scitza von Julio Romano.
 160. Ein groß stuckh Loth mit seinen Zwey Töchtern gantzer Figur.
 von Scholar von Carlo Lot.
 161. Ein Groß stuckh die Zeit die wahrheit Entdekendt gantzer
 figur, Ein trefliches original.
 162. Ein Kleins stuckh Ein Weibköpfli.
 163. Ein Klein stuckh Eine [Scitsa] Scitza, gemahlt von Paulo.
 164. Ein Kleins stuckh, Ein Brandt, gut gemahlt.
 165. Ein Kleins stuckh Ein Mann in degen fallendt.
 166. Ein Kleins stuckh Ein Weibsköpfli.
 167. Ein Klein stuckh Cupido schlafet, undt Ein Weib stehet bey
 ihme mit einer lampen.
 168. Ein Mittlers stuckh Die Arme Seelen in Fegfeuer halber Figur.
 169. Ein Kleins stuckh Eine Sibilla halber Figur, welche schreibt.
 170. Ein Kleins stuckh Ein Bildt nach Bassano.
 171. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur mit Einen papier
 in der handt.
 172. Ein Kleins stuckh die Schmertzhafte Mutter gantzer figur gut
 gemahlt.
 173. Ein Klein stuckh Ein Weib halber Figur in Einen schwartzen
 Kleidt, die Manier von Tuciano.
 174. Ein Mittlers stuckh mit unterschiedlichen Wildpret. von [Bur]
 Bul.
 175. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur presentiret daß
 Contrafée des [Guinde] Guinte de Massais.
 176. Ein Kleins stuckh Europa auf den ochsen gantzer Figur.
 177. Ein Mittlers stuckh Hercules halber Figur mit Einer Spindtl.
 178. Ein Mittlers stuckh die [Ager] Agar versetzt dem Abraham
 Einen Ring gantzer Figur, von discipulo von Carlo Lot.
 179. Ein Groß Stuckh S. Hieronymus in lebensgröß: von Rubens.
 180. Ein Mittlers stuckh Hercules gantzer Figur spinnt: original von
 [Diamandino] Diamantino.
 181. Ein Kleins stuckh Eine Conversation gantzer Figuren: von
 Gonsal.
 182. Ein Kleins stuckh Eine Conversation gantzer Figuren: von
 Gonsal.
 183. Ein Kleins stuckh S. Joannes Baptista halber figur.
 184. Ein Kleins stuckh Einen Todtenkopf mit Einen steinernen Kopf.
 von Lek.
 185. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber Figur auf der lauten
 spielendt.
 186. Ein groß stuckh Eine Architectur.
 187. Ein Kleins stuckh Ein trefliches landtschaftl: von Einer [Itali-
 enischen] Italianischen handt.
 188. Ein Kleins stuckh S: Jacob gantzer Figur, siehet die Engel in
 schlaf auf der leiter steigen. gut gemahlt.
 189. Ein Mittlers stuckh Der Keüscche Joseph gantzer Figur.
 190. Ein Mittlers stuckh [Pomona] Pomona undt Jupiter gantzer
 Figur, original von [Schoonians] Scoenjans.
 191. Ein groß stuckh Apollo undt Pan gantzer Figur.
 192. Ein Groß stuckh mit unterschiedlichen federwildt, von [Botatsch]
 Botats.
 193. Ein Kleins stuckh Ein Mann sich ds Maul verbrennendt, gut
 gemahlt.
 194. Ein Kleins stuckh Ein ungestimmtes Meer.

195. Ein Kleins stuckh Ein Mann auf die handt sich lähnendt: Ein treffliches gemahl.
196. Ein Großes stuckh Die Türkische [Tirallia] Serallia.
197. Ein Kleins stuckh Bacchus undt Ceres gantzer Figur.
198. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur mit Einer Tabak-pfeifen in der handt, Ein treffliches gemahl.
199. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann halber Figur.
200. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann halber Figur mit Einen steken in der handt.
201. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf.
202. Ein Großes Stuckh Ein Architectur.
203. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf, gut gemahlt.
204. Ein Kleins stuckh Ein Mondtenschein, original von der Gabel.
205. Ein Kleins stuckh Ein Fisch undt Krebs, von Hoff.
206. Ein Groß stuckh Wie Dalila den Samson die haar abschneidet gantzer Figur: original von Carlo Lot.
207. Ein Mittlers stuckh Ein naketes Weibsbildt Antromida mit Einen rothen Kleidt Treflich gemahlt.
208. Ein Groß stuckh Adam undt Eva in Paradeiß gantzer Figur, von Baduanino.
209. Ein Mittlers stuckh Saturnus frißet ein Kindt gantzer figur, Ein treffliches gemahl.
210. Ein Kleins stuckh S: Maria Magdalena halber Figur, von Tuciano.
211. Ein Kleins stuckh Drey Kerl, so Karten spielen halber Figur, Von Qvarcino.
212. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur mit Einen Apfel in der handt.
213. Ein Kleins stuckh Ein Bub halber Figur mit Einen Meer Spindtl id der handt, von Hoff.
214. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur mit Einen Kopf in der handt, von Petro de la [Vekia] Vechia.
215. Ein Groß stuckh Eine landschaft.
216. Ein Kleins Stückhl Ein Schmiedt gantzer Figur, Ein pferdt beschlagendt.
217. Ein Kleins Stückhl der leichnamb Christi gantzer Figur.
218. Ein Kleins stückhl Ein [Scitsa] Scizza, die praesentation der Vermählung Mariae gantzer Figur, von teadero [Zukero] Cukero.
219. Ein Mittlers stuckh die lieb, undt der Vberflues gantzer Figur von [Scaoonians] Schoonjans.
220. Ein Mittlers stuckh Ein altes Weib lernet Einen Knaben singen gantzer Figur.
221. Ein Mittlers stuckh Hercules gantzer figur Tödtet Hydram Ein treffliches gemahl.
222. Ein Groß stuckh die Philister Ergreifen den Samson gantzer Figur, von Ein Scholar von Rubens.
223. Ein Kleins stückhl Ein Weibsköpfl.
224. Ein Kleins stückhl, Petrus mit den Schlüßl.
225. Ein Kleins stückhl, Ein pferdt.
226. Ein Kleinstückhl Ein Manskopf: von Petro de la [Vekia] Vechia.
227. Ein Kleins stückhl Ein Weibsköpfl, schön gemahlt.
228. Ein Mittlers stuckh S. Andreas halber Figur von [Scaoonians] Schoonians.
229. Ein Mittlers stuckh die schlafende Venus gantzer Figur nach Tuciano.
230. Ein Kleins stuckh Ein naketes Weib halber Figur mit Blumen.
231. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur sich Erstechendt.
232. Ein Kleins stuckh Ein Kerl halber figur mit Weintrauben.
233. Ein Kleins stuckh S. Helena halber Figur.

234. Ein Kleins stuckh Ein Madtl Zwischen. Zweyén Männern halber figur.
 235. Ein Kleins stuckh Apollo halber Figur mit Einer Geigen.
 236. Ein Groß stuckh Eine landschaft.
 237. Ein Kleins stuckh Ein Italienischer Marckschreyer gantzer Figur.
 238. Ein Kleins stuckh mit Zwey Madtl undt drey Buben halber figur nach Baduanin.
 239. Ein Mittlers Stuckh Ein Weib mit andern Figuren, undt Einen Kindt auf der Schoß: von [Bolama] Palamajovine.
 240. Ein Mittlers stuckh mit früchten, von Rottenbach.
 241. Ein Groß stuckh Adam undt Eva in lebensgroße, von [Gabriel] Cavaliere Selesti.
 242. Ein Mittlers stuckh der Friedt undt Krieg sich Küßendt gantzer figur.
 243. Ein Kleins stuckh Ein Naketes Weibsbildt halber Figur mit den Kleinen Baccho, von [Diamandino] Diamantino.
 244. Ein Kleins stuckh Eine Masquera mit der Music halber Figur.
 245. Ein Kleins stuckh die Begräbnus Christi gantzer Figur, von [Bassano] Passano.
 246. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf.
 247. Ein Kleins stuckh Etliche Tauben, von Dils.
 248. Ein Mittlers stuckh mit früchten, von Rottenbach.
 249. Ein Kleins stuckh Eine Meer Göttin mit ihren Nymphen gantzer Figur, Ein gutes gemahlt.
 250. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber Figur.
 251. Ein Mittlers stuckh, die Cleopatra halber Figur von [Diamandino] Diamantino.
 252. Ein Mittlers stuckh Ein Contrafée halber Figur, von Tuciano.
 253. Ein Groß stuckh von unterschiedlichen Fieschen, vortreffliches gemahl von [Ba] Bul.
 254. Ein groß stuckh Eine Eremitage von David [Dinirs] Teniers.
 255. Ein Kleins Stückhl Ein Mannskopf.
 256. Ein Kleins Stückhl, Ein Bubenkopf.
 257. Ein Kleins Stückhl Ein alter Mannskopf, von Petro de la [Vekia] Vechia.
 258. Ein Kleins Stückhl Ein alter Kopf von Petro de la [Vekia] Vehia.
 259. Ein Kleins Stückhl Ein Weibsköpfl.
 260. Ein Mittlers stuckh Ein geistlicher in Weißer Kleidung halber Figur von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
 261. Ein Mittlers stuckh, Ein Weib gibt Einen Knaben Eßen [gantzer] halbe Figur.
 262. Ein Kleins stuckh S. Antonius de Padua halber figur.
 263. Ein Kleins stuckh Ein alter grauer geistlicher halber figur. Ein Trefliches gemahl.
 264. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber figur mit Einen Schwan.
 265. Ein Kleins stuckh, Ein Weibsbildt.
 266. Ein Kleins stuckh Ein Ecce Homo, nach Coreczio.
 267. Ein Kleins stuckh Ein Tisch mit Kaß undt Krebsen, gut gemahlt.
 268. Ein Mittlers stuckh mit Blumen von Rottenbach.
 269. Ein Kleins stuckh Ein geistlicher halber Figur mit der [Paten] Patene in der handt, treflich gemahlt.
 270. Ein Kleins stuckh daß Bad der Diana gantzer Figur von Carlo Lot.
 271. Ein Mittlers stuckh Ein Venetianischer Barchriolo halber Figur in Bereidschaft umb quere de poing Zumachen, oder mit faüsten sich Zuschlagen.
 272. Ein Kleins stuckh Ein Ecce Homo gantzer Figur.
 273. Ein Mittlers stuckh Apollo undt Pan auf seiner flauten pfeifendt gantzer Figur von Carlo Lot.

274. Ein Groß Stuckh daß Contrafée Caroli des 3. t. König von Spanien in lebensgröße, von [Scaoonians] Shoonjans.
275. Ein Mittlers stuckh die Cleopatra halber Figur von [Diamandino] Diamantino.
276. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib, welches Ein Madtl aufbutzet halber Figur. trefflich gemahlt.
277. Ein Kleins stuckh Ein Soldat halber Figur so den Degen außziehet, von Petro de la [Vekia] Vechia.
278. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann mit Einen Jungen Buben halber Figur, gut gemahlt.
279. Ein Kleins stuckh die Vanitas halber Figur, von [Diamandino] Diamantino.
280. Ein Kleins stuckh Ein Mannskopf, auf die Manier von Tuciano.
281. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib halber Figur mit Einen Brief in der handt, von Beril.
282. Ein Mittlers stuckh mit früchten, von Rottenbach.
283. Ein Kleins stuckh daß Bad der Dianaē gantzer Figur, von Carlo Lot.
284. Ein Kleins stuckh Ein Weibskopf: nach [Baduanino] Paduanino.
285. Ein Kleins stuckh Ein Conversation mit der Music gantzer Figur.
286. Ein Mittlers stuckh die Historia von heil: Sebastiano, von Paulo Veronese.
287. Ein Groß stuckh der Verlohrene Sohn gantzer figur, von Francisco de [Baker] Paker original.
288. Ein Groß stuckh Ein Fieschstuckh mit Figuren, von Einen Neapolitaner.
289. Ein Kleins stückhl Ein Meerporten.
290. Ein Kleins stückhl Zweī Tauben.
291. Ein Kleins stückhl Ein Mahlers Zeig.
292. Ein Mittlers stuckh die Zeit Entfliehet mit Cupido.
293. Ein Kleins stuckh Ein unßer liebe Fraw Fliegendt gantzer Figur, von [Francuskino] Franciskino.
294. Ein Kleins stuckh Ein Kerl halber figur mit Einen Körbl voll obst. trefflich gemahlt.
295. Ein Kleins stuckh Ein naketes Weibsbildt halber Figur, von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
296. Ein Kleins stuckh Eine Nonne, von Ein discipulo von Carlo Morati.
297. Ein Kleins stuckh Ein Kerl mit Einen Weib halber Figur, von Petro de la [Vekia] Vechia.
298. Ein Kleins stuckh Eine Nonne halber Figur mit Einen Todtenkopf: trefflich gemahlt.
299. Ein Mittlers stuckh von Früchten, von Rottenbach.
300. Ein Kleins stuckh Ein geflighter Bub gantzer Figur mit dreÿ näglen, undt Dörnern Cron in d handt.
301. Ein Kleins stückhl daß bad der Dianaē gantzer Figur von Lazarini.
302. Ein Mittlers stuckh Ein naketes Weibsbildt gantzer Figur von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
303. Ein Mittlers stuckh Wie sich Saul Erstechet halber figur, Ein schönes gemahl.
304. Ein Mittlers stuckh mit Früchten- undt Blumen, von Rottenbach.
305. Ein Groß stuckh S: Bruno in lebensgröße, Ein treffliches gemahl.
306. Ein Mittlers stuckh Charitas undt Spes gantzer Figur.
307. Ein Kleins stuckh Ein hundt mit Einer Wilden anten, von alten Phenix.
308. Ein Kleins stuckh Ein Naketer Mann gantzer Figur.
309. Ein Kleins stuckh Eine Sibilla halber Figur, von Raphael orbino.

310. Ein Kleins stuckh Ein Knab halber Figur mit Einer Melonen
in der Handt.
311. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber figur mit Einer
[paliten] paletten, original von Carlo Lot.
312. Ein Mittlers stuckh Eine landtschaft.
313. Ein Kleins stückhl Ein Mannsköpil, original von Tuciano.
314. Ein Kleins stückhl, Ein Naketer Kinder Tantz gantzer figur
die Manier von [Micholango Bonarotto] Michalangio Bonarotta.
315. Ein Mittlers stuckh Wie Cupido schlafet, undt Venus stehet
neben ihm, von Baduanin.
316. Ein Mittlers stuckh Juditha gantzer Figur mit den Kopf Holofernis,
von Pock.
317. Ein Groß stuckh dreÿ Soldaten, Welche sich mit den degen
raufen gantzer Figur, original von David [Dinirs, Deniers] Teniers.
318. Ein Kleins stückhl Venus undt Cupido gantzer Figur, die Manier
von Tuciano.
319. Ein Kleins stückhl Ein Soldaten Kopf, von Petro de la [Vekia]
Vechia.
320. Ein Kleins stückhl Ein Weib Eine Kuh melkendt.
321. Ein Kleins stückhl Ein Mannskopf, von [De Boss]. de Vos.
322. Ein Kleins stückhl, Ein Weibskopf.
323. Ein Kleins stückhl Ein nakendtes liegendtes Weib.
324. Ein Mittlers stuckh Ein alter Mann halber Figur, die Manier
von Carlo Lot.
325. Ein Mittlers stuckh Ein sitzendes Weib gantzer Figur, die Manier
von [Bassani] Bassano.
326. Ein Mittlers stuckh Ein naketes Weib gantzer Figur mit Einen
Schwan: von Ein discipulo von Carlo Lot.
327. Ein Kleins stuckh die Venus den Cupido britschendt gantzer
figur, Ein guts gemahl.
328. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt mit hangenden haaren halber
Figur.
329. Ein Kleins stuckh Etliche Bettlbuben gantzer figur.
330. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber figur, mit Einer Feder in
der handt, von Carlo Lot.
331. Ein Kleins stuckh Ein Weinender Philosophus halber Figur,
Ein gutes gemahl.
332. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur mit Einen Buch in
der handt gutes gemahl.
333. Ein Mittlers stuckh Eine landtschaft.
334. Ein Kleins stückhl Ein naketer kinder Tantz gantzer Figur,
die Manier von [Micholango] Michalangielo Bonarotto.
335. Ein Kleins stückhl der Abraham seinen sohn opferndt gantzer
Figur.
336. Ein Mittlers stuckh Ein Weibsbildt gantzer Figur mit Blumen:
Ein schönes gemahl.
337. Ein Mittlers stuckh die lieb undt Vberflues gantzer Figur von
[Scaoonians] Schoonjans.
338. Ein Groß stuckh dreÿ heilige gantzer Figur, auf die Manier
von Ens.
339. Ein Mittlers stuckh Venus undt Mars gantzer Figur: von [Diamandino] Diamantino.
340. Ein Kleins stuckh Christus beÿ den Brunnen halber figur,
nach Bret Genuese.
341. Ein Kleins stuckh S. Hieronymus halber Figur.
342. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber Figur mit perln an hals.
343. Ein Kleins stuckh Ein Mannsbildt Ein Weibsbildt umbhalsendt
halber Figur.
344. Ein Kleins stuckh Ein halbnaketes Weibsbildt mit Blumen,
von Jansens.

- Ein Mittlers stuckh S. Joannes Bap: gantzer Figur, wie Er prediget, von Brandl.
346. Ein Kleins stückhl Ein Weibskopf Scitza.
 347. Ein Kleins stückhl Eine Kleine [Scitsa] weiß undt schwartz.
 348. Ein Kleins stückhl Zwey Mannsköpfle.
 349. Ein Kleins stückhl Ein Köpfl.
 350. Ein Groß stuckh mit unterschiedlichen halben Figuren: gut gemahlt.
 351. Ein Groß stuckh S: Maria Magdalena gantzer Figur: von Sandrak.
 352. Ein Großes stuckh Ein Fischstuckh mit Zwey gantzen Figuren, von Eine Neapolitaner.
 353. Ein Kleins stückhl Ein Niederländisches landschaftl mit Einer Windtmühl, die Manier von Bridl.
 354. Ein Kleins stückhl wo man Moyses bringet auß den Waßer [Ein] alß Ein Kleins kindt gantzer figur.
 355. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl, Worauf die Versuchung Christi gantzer Figur.
 356. Ein Mittlers stuckh die Bersabea sich Badend gantzer figur.
 357. Ein Mittlers stuckh S. Joseph mit den Christkindtl halber Figur.
 358. Ein Kleins stuckh Ein Philosophus halber Figur.
 359. Ein Kleins stuckh Christus in Emmaus halber Figur, nach Bret. Genuese.
 360. Ein Kleins stuckh Ein Weib halber Figur die haar sich schneidend, von Bret Genuese.
 361. Ein Kleins stuckh S. Maria Magdalena halber Figur.
 362. Ein Kleins stuckh Ein Soldat mit Einen Kopf in der handt.
 363. Ein groß stuckh des Kayßer Carl des Sechsten leibkutscher original von Francisco de Backer.
 364. Ein Kleins stückhl Ein Kleins Köpfl, von Petro de la [Vekia] Vechia.
 365. Ein Kleins landtschaftl.
 366. Ein Kleins stuckh Ein Soldaten Köpfl: von Petro de la [Vekia] Vechia.
 367. Ein Kleins stückhl Ein Weibs Köpfl.
 368. Ein Mittlers stuckh Moyses gehet über daß rothe Meer gantzer Figur, Ein schönes gemahl.
 369. Ein Groß stuckh des Josephs Brüder Zeigen ihren Vatter daß blutige Kleyd gantzer Figur. Ein Vortrefliches gemahl.
 370. Ein Mittlers stuckh S. Joannes Bap: gantzer Figur, von Bordonon.
 371. Ein Kleins stückhl Ein Soldat mit Einen Köpfl in der handt, undt mit andern figuren.
 372. Ein Kleins stückhl Ein Mannsköpfl.
 373. Ein Mittlers stuckh Ein Philosophus halber figur.
 374. Ein groß stuckh Hercules hebt Einen Kerl von der Erden auf gantzer figur, von Francisco Flores.
 375. Ein Mittlers stuckh Ein Mann halber Figur mit Einer lauten, Ein Vortrefliches gemahl.
 376. Ein Kleins stuckh Ein naketes Weib mit Einen Kindt gantzer Figur.
 377. Ein Groß stuckh Adultera halber figur, nach Baduanin.
 378.
 379. Ein Kleins Architecturstuckh. von Saens.
 380. Ein Mittlers stuckh Ein Crucifix.
 384. Ein Groß stuckh Contrafée Ihr Excell. Herrn Herrn grafen Humprecht Cernin. von Screta.
 382. Ein Kleins stuckh Ein Mans Contrafée gantzer Figur: nach Tuciano.
 383. Ein Kleins stuckh Ein Architectur von Saens.

384. Ein Mittlers stuckh Wie die alten sungen, so pfipen die Jungen
halber Figur.
385. Ein Mittlers stuckh Eine landschaft von von [Glober] der Gabl.
386. Ein Mittlers stuckh Ein Nachtstuckh halber figur, gut gemahlt.
387. Ein Mittlers stuckh Alexander mit den Diogene halber figur.
- 388.
- 389.
390. Ein Kleins stuckh Ein Hierschen Kopf, von [Codain] Codin.
391. Ein Kleins stuckh S. Maria Magdalena halber figur: nach [Baduanin] Paduanin.
392. Ein Kleins stuckh Eine Sibilla halber figur.
393. Ein Kleins stuckh Ein Wildter Schweinskopf, von [Codain] Codin.
394. Ein Groß stuckh Ein Bawrenhof gantzer figur.
395. Ein Groß stuckh Ein bauren Tantz gantzer Figur.
396. Ein Mittlers stuckh Joseph in der gefängnus: von [Codain] Codin.
397. Ein groß stuckh Eine Jagd. von Hoom.
398. Ein Mittlers stuckh Abraham undt Isaac halber figur.
399. Ein Kleins stuckh mit Fieschen.
400. Ein Kleins stuckh Ein haab.
401. Ein Kleins stuckh Todte Vögeln, undt Zwiebeln.
402. Ein Mittlers stuckh Ein Mann undt Weibsbildt auf der lauten
Spielendt halber figur.
403. Ein Mittlers stuckh Ein haab, von Bu.
404. Ein Mittlers stuckh mit gefliegl Vieh.
405. Ein Kleins stückhl, Ein Mannskopf.
406. Ein WeibsKöpfl.
407. Ein Kleins stückhl Ein Früchten stückhl.
408. Ein Kleins stuckh Christus Traget ds Creütz.
409. Ein Kleins Fruchtenstückhl.
410. Ein Kleins WeibsKöpfl.
411. Ein Kleins stückhl Ein Mannsköpfl.

In der Kleinern Galerie:

412. Ein Groß stuckh Ein hirt undt hirtin mit Einen Kindt an der
Brust gantzer Figur, von Rosa.
413. Ein groß stuckh Von unterschiedlichen gäntzen Figuren, von
Georg Bredal.
414. Ein Groß stuckh Eine Schlacht, von [Fermeilen] Wörmöhlen.
415. Ein Groß stuckh Hercules Erschlaget Einen drachen gantzer
Figur. von Ein Discipulo von Qvidoreno.
416. Ein Groß stuckh Moyses schlägt auß den Felsen Waßer gantzer
figur, original von Francisco de Baker.
417. Ein Mittlers stuckh Wie die Bauren Eine Kirchen plündern
gantzer figur, von [Fermeilen] Wörmohlen.
418. Ein groß stuckh Etliche hirten mit den Vieh gantzer figur
von Rosa.
419. Ein groß stuckh unterschiedl: gantze Figuren, von Bredal.
420. Ein Mittlers stuckh Wie die Soldaten: Einen Wagen berauben
gantzer Figur, von [Fermeilen] Wörmöhlen.
421. Ein Mittlers stuckh Eine Schlacht: von [Fermeilen] Wörmöhlen.
422. Ein Mittlers stuckh Cleopatra gantzer Figur, trinket gift. von
Einen Scholar von Qvidoreno.
423. Ein Kleins stuckh Ein [Fascon] Feston. von Castirs.
424. Ein Kleins stuckh dreÿ nakete Weiber halber Figur. von
Baduanin.
425. Ein Kleins stuckh Ein Blumen Krantz, von Castirs.
426. Ein Kleins stukh dreÿ nakete Weiber halber figur: von Baduanin.
427. Ein Kleins stuckh Ein Blumenstockh: von Parais.

428. Ein Kleins stückhl Ein schüßel mit pfersing.
 429. Ein Kleins stückh Ein haß undt anderes Wildpret: von Bu.
 430. Ein Kleins stückhl Ein lebendiges Hasel.
 431. Ein Kleins stückhl Zwey händteln, von Hoff.
 432. Ein Kleins stuckh Ein bauenTantz gantzer Figur: von alten
Peter Bredal.
 433. Ein Kleins stuckh Ein Meer Schlacht, von dr Felden.
 434. Ein Kleins stuckh Ein Meerporten, von dr Felden:
 435. Ein Mittlers stuckh die Keüsche Susanna gantzer figur, von
Codin.
 436. Ein Mittlers stuckh Ein Todter wirdt auß Einen Meerporten
 geschlept, von Einen Holänder.
 437. Ein Kleins stuckh, Ein hengender Todter han.
 438. Ein Kleins Stückhl von unterschiedtl. Narredeyen.
 439. Ein Kleins stückhl mit Sechs schlagenden Kindeln gantzer
Figur, von Baduanin.
 440. Ein Kleins stuckh Schlafende Weiber gantzer Figur: von Einen
Holänder.
 441. Ein Kleins Wildstückhl, von Rutard.
 442. Ein Kleins stückhl Ein gehetzter hiersch: von Rutard.
 443. Ein Kleins Blumenstückh. von Parais.
 444. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann halber Figur mit einen Kröß
 um den hals: von alten [De Foss] De Vos.
 445. Ein Kleins stuckh S. Sebastian halber figur: von Gukbergen.
 446. Ein Kleines landtschaftl: von Globert.
 447. Ein Kleins stückhl Ein Erdzeisel undt Vögel, von Potass.
 448. Ein Kleins stückhl mit Einen Eychhörnl, von [Potass] Potats.
 449. Ein Kleins stuckh Eine Schieperf.
 450. Ein Groß Stuckh Bacchus gantzer Figur mit Einen Vaß.
 451. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt mit Einen Knaben halber
Figur: von Tuciano.
 452. Ein Kleins stuckh Ein Weibsbildt halber Figur sich in Spiegel
 schauendt, von Baduanino, von Tuciano [Cretugirt] retouchiret.
 453. Ein Kleins stückhl mit Einen BaurenTantz.
 454. Ein Kleins stückhl Ein Meerporten.
 455. Ein Kleins stuckh Ein Tantz der götter undt gottinen gantzer
figur: von Floras.
 456. Ein Groß stuckh Ein Indianischer han, mit andern gefliegl Vieh:
von Hoom.
 457. Ein Groß Kuchelstückh mit Zwey gantzen Figuren, von Harb.
 458. Ein Kleins stückhl mit Einen Schief.
 459. Ein Kleins stückhl mit Einer Schlacht.
 460. Ein Kleins stückhl mit badenden Weibern gantzer Figur.
 461. Ein Kleins stückhl mit Einer Schiearf.
 462. Ein Kleins stuckh der Samaritan gantzer Figur beym Brunn.
 463. Ein Kleins stuckh Eine landtschaft mit Schiel.
 464. Ein Kleins stückhl mit Einen Merrporten.
 465. Ein Großes Viehstückh: von Rosa.
 466. Ein Kleins stuckh Vnßer liebe Fraw gantzer Figur mit den
Jesukindtl undt S. Ioan: nach Raphael orbino.
 467. Ein Kleins stuckh die geburth Christi halber figur: nach Carlo
Moratti.
 468. Ein Mittlers stuckh die liegende Venus gantzer Figur: nach Palma
 [Vekia] Vechia.
 469. Ein Mittlers stuckh Eine Schlacht: Bordenon.
 470. Ein Mittlers stuckh Eine Schlacht: von Bordenon.
 471. Ein Kleins stuckh Zwey Fliegende Kindtl, von [Diamandino]
Diamantino.
 472. Ein Kleins stückhl Ein Weib mit Einer lampen suchet eine
 spannadtl, von Holänder.

473. Ein Kleins stuckh mit Einer landschaft.
 474. Ein Groß stuckh Apollo mit Einen pfeil erschießet Eine Nymphe,
 Ein schöns gemahl.
 475. Ein Kleins stückhl Ein Weib sich badend gantzer Figur: von
 Caraccio.
 476. Ein Kleins Blumenstückhl: von Einer Venetianischen Fraw.
 477. Ein Kleins stückhl mit Einen alten Mannskopf.
 478. Ein Kleins stückhl Ein springendes pferdt, von Rosa.
 479. Ein Kleins stückhl Ein freliches landschaftl. von Einen Itali-
 anischen Meister.
 480. Ein Kleins stückhl Ein Weißes pferdt. von Rosa.
 481. Ein Kleins stückhl Ein Weibskopf.
 482. Ein Blumenstückhl, von Einer Venetianischen Fraw.
 483. Ein Kleins stückhl Ein alter Mannskopf.
 484. Ein Groß Stuckh daß Concilium Von Venedig, Wo Ihro Excell.
 graf Humprecht Cernin neben den Doge [sitzen thuet] sitzend mit Einen
 brief in der handt, von Mahler Letarini.
 485. Ein Groß Viehstückh, von Rosa.
 486. Ein Groß stuckh die Kaÿßerliche Jagdt in brater gantzer figur
 von Bredal.
 487. Ein Kleins stückhl mit Reh undt Hierschen: von Rutard.
 488. Ein Kleins stückhl Ein alter Mannskopf.
 489. Ein Kleins stückhl Ein Tisch, darauf Kaß, Brodt, undt Rettig.
 490. Ein Kleins stückhl mit obst.
 491. Ein Kleins stückhl Ein fetter und magrer Kopf.
 492. Ein Mittlers stuckh Magdalena gantzer figur, von Lukin.
 493. Ein Kleins stuckh Ein Mahler Academie.
 494. Ein Naketes Weibsbildt halber Figur sich bey d Brust hältendt.
 von [Gabriel] Cavaliere Liberi.
 495. Ein Kleins stuckhl Ein Rebhünl: von Lukin.
 496. Ein Groß stuckh Ein Naketer Mann an der ketten gantzer
 figur.
 497. Ein Kleins stuckh Zwey Tauben: die Manier von Hundengutter.
 498. Ein Kleins stuckh Ein haß mit Zwey Vögln.
 499. Ein Kleins stuckh Wie die götter bey der Tafel sitzen.
 500. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann mit Einen Buben halber Figur,
 welcher sich in den Spisegl schauet, von Bordenon.
 501. Ein Kleins Viehstückhl.
 502. Ein schönes Manns Köpfl: die Manier von Tuciano.
 503. Ein Mittlers stuckh Eine schöne [Scitsa] Scitza, nach Paulo
 Veronese.
 504. Ein Kleins stückhl Ein schönes Fruchtstückh, von Pridl di
 Neapel.
 505. Ein Mittlers stuckh der Samaritan beym Brun halber figur,
 Ein schönes gemahl.
 506. Ein Kleins stuckh Eine Soldaten Copulation gantzer Figur,
 von Rugendorf.
 507. Ein Kleins stuckh Zwey Kinder gantzer Figur, von Brandtl.
 508. Ein Kleins stuckh Ein Fuchs, undt ein Korb mit Eyer: von Cotin.
 509. Ein Kleins stuckh Ein Wildte Anten.
 510. Ein Kleins stuckh der Cain undt Abel gantzer Figur.
 511. Ein Kleins stückhl Ein Italianische landschaft.
 512. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Einen Knaben bey sich halber
 figur, von Tuciano.
 513. Ein Kleins stuckh Ein han mit andern Vögln: schön gemahlt.
 514. Ein Kleins stuckh Ein Weib gantzer Figur mit Einer Sieb: von
 Einen guten mahler.
 515. Ein Mittlers stuckh der Verlohrne Sohn halber figur: von [einen
 hmischen Mahler] Dober.

516. Ein Kleins stuckh Ein Marketandtl Kindlbetterin gantzer figur: von Rugendorf.
517. Ein Kleins stuckh Ein hundt mit Einen haasen: treflich gemahlt.
518. Ein Kleins stuckh Eine Kunst Cammer.
519. Ein Kleins stuckh Ein Weib gantzer Figur steket ihre handt Einem löwen in Rachen.
520. Ein Kleins stuckh Ein landschaftl.
521. Ein Kleins stuckh Eine Schneppen von Cotin.
522. Ein Kleins stückchl Ein Kleines Köpfl.
523. Ein Kleins stuckh Ein Fasan mit andern Vögeln, von Allovens.
524. Ein Groß stuckh die Juditha gantzer Figur mit den Kopf Holofernis. von [Paulo Veronese] Tucians Scolar.
525. Ein Kleins stuckh Ein Weib undt Ein Mann gantzer figur von Kessl.
526. Ein Kleins stuckh Ein han undt Künigl. von Fictor.
527. Ein Kleins stuckh die Bersabea sich badend halber Figur von Andrea [Diavon] Sciaivoni.
528. Ein Klein Meerport.
529. Ein Kleins stückchl Ein haß undt Tauben. von Godin.
530. Ein Kleins stuckh Christo wirdt die Müntz gezeigt: von Thadeo Zukero.
531. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib halber figur mit Einen hasen.
532. Ein Groß stuckh die Venus in lebensgröße mit Kindern undt Blumen, von [Diamandino] Diamantino.
533. Ein Kleins stuckh die Juditha halber Figur, nach Tuciano.
534. Ein Kleins stuckh Ein Marien Bildt: von Brandl.
535. Ein Kleins stückchl Dreÿ Tauben.
536. Ein Kleins stückchl Ein landschaftl mit Vieh.
537. Ein Klein stuckh Ein han undt henne: von Halleweil.
538. Ein Kleins stuckh Ein Fruchtstückh: von Chritian Coro
539. Ein Kleins stuckh Eine schlacht: von Jungen Bredal.
540. Ein Kleins Früchtenstückh.
541. Ein Großes stuckh der König Carl Stuart: It König von groß Brittanien Zu pferdt. von Antonio van [Dyck] Daÿk.
542. Ein Kleins Früchtenstückh: von Christian Coro.
543. Ein Kleins stuckh Ein Schlacht: von Jungen Bredal.
544. Ein Kleins Früchtenstückhl.
545. Ein groß stuckh Wie Ein Mann Eßen thuet gantzer figur von Lissin.
546. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann halber Figur mit Einer pfeifen in maul. von Rottmayer.
547. Ein Kleins stuckh Eine Architectur.
548. Ein Kleins stuckh Ein han undt hasen, von [Botass] Botats.
549. Ein Kleins stuckh mit Vieh, von Ein discipl von Rosa.
550. Ein Kleins schlachtstückhl.
551. Ein Kleins stückchl Buben die sich lauß suchen gantzer Figur.
552. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber Figur mit Einer Gabel.
553. Ein Kleins stuckh Dreÿ alte Weiber halber Figur, von Leonard de Vinces.
554. Ein Kleins stuckh Ein Madtl halber Figur mit Einer leyér.
555. Ein Kleins stückchl Eine Jagdt.
556. Ein Kleins stückchl Eine landschaft mit Einen pferdt. Die Manier Von Salvator Rosa.
557. Ein landschaftl mit den Vieh.
558. Ein landschaftl.
559. Ein landschaftl.
560. Ein groß stuckh Daniel gantzer Figur in der löwengruben.
561. Ein Kleins stückchl Ein soldat gantzer Figur mit Einen alten Mann.

562. Ein Kleins stückhl Ein hiersch mit unterschiedtl. Thieren von Rutard.

563. Ein Kleins stuckh Ein Fuchs mit einer bennen. von Martino de [Boss] Voss.

564. Ein Kleins stuckh Eine Niederländische Schlacht.

565. Ein Kleins stuckh Ein Mann von der Academie.

566. Ein Kleins stückhl Ein Porphemus.

567. Ein Kleins stückhl Ein Mannsköpfli.

568. Ein Kleins Stückhl ein Kindt auf Einen Todten Kopf schlafend.

569. Ein Kleins stückhl mit Einer Schüßl undt Biern.

570. Ein Kleins stuckh Hercules unter denen Weibern gantzer Figur nach Consaga.

571. Ein Kleins stuckh Ein Academie.

572. Ein Kleins stuckh Ein altes Weib halber Figur, welche nährt.

573 Ein Kleins stuckh Ein Mann halber figur mit Einer rothen Mütze.

574. Ein Groß stuckh Eine Schwein Jagdt.

575. Ein Kleins stuckh Wildte andten.

576. Ein Kleins stuckh Ein hundt undt Reh, von Ros.

577. Ein Kleins stuckh Apollo mit denen Musen gantzer Figur, Consaga.

578. Ein Kleins stuckh Zwey hundt mit Einen stuckh rohen Fleisch von Martino de [Boss] Vos.

579. Ein Kleins stuckh Ein Academie.

580. Ein Kleins stuckh, Ein haß undt vōgel.

581. Ein Kleins stuckh Ein Academie.

582. Ein Kleins stuckh Ein Mann mit Einen Korb halber figur.

583. Ein Kleins stuckh Ein Mann halber figur mit Einen glaß an Einer goldenen ketten henkend.

584. Ein Groß stuckh Zwey hundt mit Einen stuckh rohen Fleisch von Harb.

585. Ein Mittlers stuckh Ein Ungestimmiges Meer: von Bakhausen.

586. Ein Mittlers stuckh Eine landtschaft.

587. Ein Kleins stückhl Blumenstückhl.

588. Ein Kleins stückhl Ein Meerport.

589. Ein Kleins stückhl Eine landtschaft mit Vieh.

590. Ein Kleins stückhl Ein Schafer undt Schäferin gantzer figur: von Bergin.

591. Ein Kleins stückhl Eine Academie.

592. Ein Kleins stückhl Ein Weib ihr Vieh hütendt gantzer figur

593. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl: von Boder.

594. Ein Kleins stuckh Eine Academie.

595. Ein Kleins stuckh mit Früchten von Rottenbach.

596. Ein Kleins stuckh mit Früchten von Rottenbach.

597. Ein Groß stuckh Zwey hundt von Potass.

598. Ein Kleins Blumenstückhl.

599. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl.

600. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl: die Manier von Salvator Rosa.

601. Ein Mittlers stuckh Ein Winter stuckh: von [Halem] Halen.

602. Ein Mittlers stuckh, Eine landtschaft.

603. Ein Kleins stuckh Eine Academie.

604. Ein Kleins stückhl Magdalena.

605. Ein Kleins stückhl Ein Webskopf.

606. Ein Kleins stuckh Ein Academie.

607. Ein Kleins stuckh Drey Weiber halber Figur, nach Georgion.

608. Ein Groß stuckh mit anten undt hundt.

609. Ein Kleins Stuckh Ein alter Bettler halber Figur.

610. Ein Mittlers stuckh, drey Hundt, undt Ein haß: von Ros.

611. Ein Kleins Blumenstückhl, von Einer Venetianischen Fraw.

612. Ein Kleins Stuckh Zwey Tauben.
 613. Ein Mittlers stuckh Ein hundt mit Einer Katz. von Martino
 de [Poss] Voss.
 614. Ein Kleins stuckh Ein Niederländischer Tantz, Consala.
 615. Ein Kleins stuckh Eine Academie.
 616. Ein Kleins stuckh Ein alter Mann halber Figur, von Reinbrandt.
 617. Ein Kleins stuckh Eine Academie.
 618. Ein Kleins stuckh S: Petrus gantzer figur.
 619. Ein Kleins stuckh, Ein Bettl Weib gantzer Figur.
 620. Ein Kleines Blumenstückchl: von der Venetianischen Fraw.
 621. Ein Groß stuckh Ein hundt mit Einen stuckh Fleisch über
 Einen steg laufendt. Ein vortreffliches gemahlt.
 622. Bub halber Figur mit Einer Katz undt — von Botass.
 623. Ein Todter angehenkter han. gut gemahlt.
 624. Ein Weibsbildt halber Figur mit Blumen in handt: nach Tu-
 ciano.
 625. (stu)ckhl Tiger und Wolf Einen Hirschen angrei(fe)ndt, von
 Rutar.
 626. — -stückl Ein landschaftl
 627. — -stuckh Ein andten so von den stoßvogel gerupft wirdt.
 628. — -ins stuckh Ein Todter han, undt Eine Waydt Tasche.
 629. — -leins stuckh Ein Academie.
 630. — Kleins stuckh Ein halbnaketes Weibsbildt mit einen Cirkel
 in der Handt: von [Diamandino] Diamantino.
 631. Ein Kleins stuckh Wie Satyr ein naketes Weib peitschet gantzer
 figur: von Carracio.
 632. Ein Kleins stuckh dreÿ Monstrose köpf, von Leonardo de
 Vincie.
 633. Ein kleins stuckh Ein alter Pilgramb.
 634. Ein Kleins stuckhl Wie Ein Mann ds pferdt Tränket.
 635. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl mit Vieh: von discipulo von
 Rosa.
 636. Ein Kleins stückhl Ein Brennende Galeren.
 637. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl: von discipulo von Rosa.
 638. Ein Kleins stückhl Ein landtschaftl.
 639. E in Kleins stückhl S: Hieronymus die Manier von den alten
 Luca von [Loiden] Leiden.
-

1. Giov. Francesco Barbieri zv. il Guercino. — 2. Aless. Varotari zv. il Padovanino. — 3. Santi Antonio. — 5. 6. Cornelis van Drost. — 8. Tiziano Vecelli da Cadore. — 10. Giorgio Barbarelli zv. Giorgione. — 11., 12., 13., 14. Pietro Liberi. — 15. Lucchini Ben. nebo též Lucino Antonio. — 17. Quido Reni. — 18. Peter Strudel von Strudendorff. — 19. Giov. Ant. da Pordenone. — 20. Langhetti Giov. Bapt. 23. Tizian. — 24. jako č. 20. — 25. Preti Matteo zv. il Cavaliere Calabrese. — 26. jako č. 23. — 28. Lazzarini Gregorio. — 31. Guido Reni. — 32. Diamantino Giuseppe Cav. — 33., 34. Tizian. — 36. Pietro della Vecchia. — 37., 38. jako č. 23. — 39. jako č. 25. — 42. jako č. 1. — 45. jako č. 25. — 49. Ens nebo Enzo Joseph. — 57. Lukas van Leyden. — 60. jako č. 2. — 61. Bernardo Strozzi zv. il Prete Genovese. — 65. Pordenone. — 66. Langhetti Giov. Bapt. — 67. Poussin. — 68. Giuseppe Ribera zv. lo Spagnoletto. — 69. jako č. 66. — 73. jako č. 32. — 76. jako č. 2. — 79. jako č. 68. — 80. jako č. 61. — 85. Sacchi Andrea. — 93. jako č. 20. — 94. jako č. 17. — 97. jako č. 2. — 98. Palma Jacopo il Giovini. — 101. jako č. 20. — 103. jako č. 17. — 104. jako č. 61. — 108. jako č. 2. — 109. jako č. 61. — 112. Michelangelo da Caravaggio. — 119. Abraham Janssens. —

122. Giovanni Bapt. Weenix. — 123. Antonio Allegri zv. Correggio. — 127. jako č. 5. a 6. — 128. pravděpodobně Ryckaert. — 138. jako č. 10. — 139. Palma. — 147. jako č. 12. — 148. jako č. 49. — 158. Polidoro Veneziano. — 159. Giulio Romano. — 163. pravděpodobně Paolo Veronese. — 174. Boel Peeter. — 175. Quinten Massýs. — 181., 182. Gonzales Coquez. — 190. Schoonjans. — 192. P. Bouttats. — 204. Ad van der Cabel. — 208. jako č. 2. — 211. jako č. 1. — 214. jako č. 36. — 218. Taddeo Zuccheri. — 226. jako č. 36. — 228. jako č. 190. — 238. jako č. 2. — 239. jako č. 98. — 241. Celesti Andrea. — 243. jako č. 32. — 251. jako č. 32. — 253. Peeter Boel. — 257., 258. jako č. 36. — 266. jako č. 123. — 274. jako č. 190. — 284. jako č. 2. — 287. Fr. de Backer. — 293. Marcantonio Franceschini. — 296. Carlo Maratti. — 301. jako č. 28. — 307. jako č. 122. — 314. Michelangelo Buonarroti. — 315. jako č. 2. — 334. jako č. 314. — 337. jako č. 190. — 340. jako č. 61. — 351. Sandrart. — 353. Manier des Brueghel. — 359., 360. jako č. 61. — 370. jako č. 19. — 374. Frans Floris. — 377. jako č. 2. — 385. jako č. 204. — 390. Godyn. — 391. jako č. 2. — 393., 396. jako č. 390. — 403. jako č. 174. — 414., 417. pravděpodobně Meulener. — 419. Bredael. — 420., 221. jako č. 414. — 423. pravděpodobně Casteels Peter. — 424. jako č. 2. — 425. jako č. 423. — 429. P. Boel. — 433. pravděpodobně Willem v. d'Velde. — 435. Godyn. — 439. jako č. 2. — 444. Maerten de Vos. — 446. J. Glauber. — 447., 448. jako č. 192. — 452. jako č. 2. — 455. Floris. — 457. Haap, viz Galerie Katal. v. Grf. Nostitz 79. — 457. jako č. 296. — 469., 470. jako č. 19. — 475. Carracci. — 484. Litterini Agostino. — 486. Bredael. — 492., 495. jako č. 15. — 497. d'Hondekoeter. — 500. jako č. 19. — 504. Brueghel. — 506. Rugendas. — 508. jeko č. 390. — 515. Tepper Martin (žil kolem r. 1720 v Praze). — 516. jako č. 506. — 521. jako č. 390. — 523. Alewijn. — 525. Kessel. — 526. Jacomo Victor. — 527. Andrea Schiavone. — 529. jako č. 390. — 530. jako č. 218. — 537. jako č. 523. — 539. jako č. 419. — 541. A. v. Dyck. — 548. jako č. 192. — 553. Leonardo da Vinci. — 584. jako č. 457. — 585. Backhuyzen. — 590. N. Berghem. — 597. jako č. 192. — 601. P. v. Halen. — 607. jako č. 10. — 614. jako č. 181. — 616. Rembrandt. — 622. jako č. 192. — 639. Lucas van Leyden.

J. RŮŽIČKA: STARÁ RYCHTA V NĚMECKÉM BRODĚ. DLE ARCHIVNÍCH PRAMENŮ.

Počátek rychet sáhá do doby zakládání měst. Rychtář vrchností ustanovený býval první osobou v městě a rychty budovami důležitými. Teprve v XV. a XVI. věku moc rychtářů upadá — konšelé počínají se vymýkat z poručnictví rychtářova, povstávají radnice a sláva rychet, kam se kdysi konšelé scházívali k zahájeným soudům o trhy a j. bledne kvapem. Všemocný druhdy rychtář klesá na pouhého úředníka obecního — správce policie. Počátek činí města královská, města poddaná brzy následují jich příkladu. (Winter: Kult. obr. č. m.) Rychty stávají se obyčejnými domy obytnými a šenkovenými a jen pojmenování domu rychtou udrží se o něco déle, až konečně také ustoupí jinému, jak nám o tom podává doklad rychta německobrodská.

Rychta v Německém Brodě tvořila roh západní strany „rynsku“ a „ulice jdouce na Rosmark“ (nynější Vojtěšské). Nejstarší

zprávu o ní poskytuje nám zlomek nedatovaného konceptu rozepře vdovy Zíkmunda, rychtáře s jeho bratřimi, pocházející z konce XV. nebo prvních let XVI. věku, kde se praví: „... Odpor učinil Augustin tento, že je dielen bratří svých, nebo nebožtík Hanuš, bratr jich starší dělil je, jednomu dva ohně, druhému dva ohně*) a nejmladšiemu, totižto Lorencovi a mateři jeho, rychtu v Německém Brodě“

Byla tedy tehdy „rychta“ dědičnou, ale během let dostala se v držení vrchnosti, jak o tom svědčí zápis v Knize gruntovní (od r. 1520) tohoto znění: „Léta 1533 v pondělí po sv. Petru a Pavlu JMt. pán**) ráčil prodati Václavovi, příjmí Vackovi, starému rychtáři brodskému, poddanému svému, duom rychtu v městě Něm. Brodě i s pivovarem pod i kopu gr. česk. platu ročního, kterýž slove lozunk, i s těmi povinnostmi jich což k městu nalezá. Ta rychta koupena jest za 350 kop míš. a již jest týž Václav neb Vacek vyplnil 300 kop míš. a zuostává k placení JMt 50 kop míš.“ (Kn. gr. 1520 — H 3).

Vacka starého rychtáře následuje v držení „rychty“ Adam; pozůstalá po něm vdova Kateřina provdala se za Jakuba Milich-pruta, jenž „s povolením JMt pana Buriana Trčky v úterý př. sv. Kateřinou L. P. 1559 koupil rychtu starú v rynku nad rat-houzem městským s pivovarem a nádobím k němu příslušejícím, s rolím osetým i neosetým, jichžto se počítá 18 kop záhonův, s lukami i sečmi dědičnými i nájemnými, s zahradú, chmelnici, rybníkem, stodolú a vobilím, i s tím se vším což v ní jest. Též koně, krávy, svině, šaty ložní, nádobí cínový, s vozy, pluhy, se všemi potřebami k tomu naležitými, takž jak ten statek předešle v užívání byl Adamovi rychtáři, též s tím platem, jakýž na něj od starodávna uložen, koupil to od pana purkmistra a konšelův na místě JMt pána za 22 set kop míš.“ Závdavku, na němž si srazil 366 $\frac{1}{2}$ kopy 10 gr. míš. spravedlnosti dědické manželky své, složil 600 kop míš. a ostatek měl splácti po 100 kopách míš. ročně. Nesplácel dlouho; r. 1560 položil první peníze po závdavku a snad již téhož léta zemřel; r. 1561 skládá peníze gruntovní vdova Katerina opět. (Kn. starých zápisův 1559 — B 5).

Nedoplatená „Rychta“ prodána r. 1564 v pondělí po provodní neděli „z poručení JMt pana Buriana Trčky z Lípy a na Světlý nad Sázavou, podkomoriho království Českého, s pivovarem, nádobím i pánví, s lukami, rolími . . . okolo 18 kop záh. . . . Kundratovi Liberovi z Dráždan i s platem, což ho p. hraběti***) odtud jest, za 12 set kop grošův českých“. Závdavku měl Kundrat Liber složiti 400 kop gr. č., ostatek pak splácti ročně 75ti kopami. Téhož léta, přikoupil Kundrat L. k „rychtě“ stodolu a chmelnici od p. Buriana Trčky za 25 kop gr. č. hotových. Léta 1567 ve

*) v hamru.

**) Jan (?) Trčka z Lípy.

***) Od r. 1561 byl majitelem Něm. Brodu Frant. hrabě z Thurnu.

čtvrtek den sv. Filipa a Jakuba „jakož jest urozenému pánu a sta-tečnému rytíři, panu Burianu Trčkovi, podkomořímu král. českého za Kundratem Liberem, spolusousedem města Brodu Německého, za rychtu starú se vším jejím příslušenstvím od JMti pána v témž městě B. N. prodanú po vyplnění závdavku a dvojích peněz ročních 725 kop gr. česk. náleželo, i ráčil se jest JMt. pán purkmistru a radě města Brodu Německého k tomu přiznati, že jest urozenému pánu Janovi Giglingarovi z Kneyslštejna svrchu-psanú summu peněz prodati ráčil a to jmenovitě za $387\frac{1}{2}$ kopy gr. č. . . .“ (Kn. st. záp. 1559 — E 8).

Roku 1570 postoupil Kundrat Liber „starou rychtu“ se vším příslušenstvím zeti svému Erhardu Cygenmajerovi, zlatníku a téhož léta smlouvá se Erhart s p. Giglingarem o splácení peněz skoupených. (Kn. záp. st. 1559 — K 13—14.) Ač podmínky Giglingerovy byly velmi mírné, neplatil Erhart po 9 let skoro ničeho, načež p. Giglinger r. 1579 novou smlouvou zavázal Erharta, aby dluh do 5ti let zaplatil, každá splátka budiž stvrzena knihami městskými. Tak „rychta“ r. 1584 doplacena. (Kn. záp. st. 1559 — O 12).

„Rychta“ byla asi již tehdy domem hostinským. R. 1600 zemřel zde Melichar Reder, rytíř z Redersdorfu.*)

O Erhartu Cygenmajerovi dlužno ještě připomenouti, že od r. 1578—1600 zasedal v radě a držival úřad purkmistrovský.

Dědičkou Erhartovou стала se vdova Anna. Ta prodala r. 1611 „dům, jenž slove stará rychta, s příslušenstvím a hospodářstvím domovním, haltyřem mezi vodami a kamením tesaným v starém domě, též krávy dojně 3 synu svému Ludvíku Cygenmajerovi za 1200 kop miš.“ (Kn. gr. 1590 — J 23). V té době dostává se „rychtě“ nového pojmenování: „U zlatého jelena“;

*) Melichar Reder z R., již roku 1594 nejvyšší lieutenant při výpravě na Turka, zemřel asi při muštruňku lidu vojenského, který se léta 1600 po čtyři neděle v Brodě konal (v. České sněmy VIII. a X. l. c.). O tom se nám dochoval tento zápis: Léta Páně 1600 v pondělí po sv. Václavu Erhart Cygenmajer, měšťenin města Brodu Německého, stojí osobně před panem purkmistrem pány, oznámil jest a k tomu se dobrovolně přiznal: Jakož jest Pán Buoh prostředkem smrti ráčil z tohoto světa pojiti vysoce urozeného pana Melichara Redera, svobodného pána a rytíře z Rederzstorffu, JMC vojenskou krýgsradu a polního hejtmana, kterýž v příbytku jeho, Erharta, téhož léta, 20. dne septembra přede dnem šťastně a v dobré a svaté naději dokonal. Pro jehožto z tohoto světa vykročení slavnou pamět, že jest na žádost vysoce urozené paní p. Anny hrabinky Šlikovny, jakožto po JMti pozůstalé paní manželky a vdovy, v témž příbytku svém a v pokoji hofejší světnici kámen tesanej i epitafium do zdi vsaditi (dal) a v tom sebe i dědice a budoucí své, držitele téhož gruntu tímto zápisem zavázal a zavazuje, že tež kámen bez přerušení na budoucí a včerné časy pro dotčenou památku jakožto pána křesťanského má v témž pokoji a zdi zůstávati, což na žádost nadepsané paní s povolením pana Erharta jest tímto zápisem při právě města Brodu Německého v knihách městských památních zapsáno.“ (Kn. smluv všelijakých 1580—B 5.) Papírové ujištění časum našim sice dochováno, ale kámen nikoliv.

poprvé uvádí se r. 1619 „Jakub Špis, jenž slove u zlatého jelena“; snad šenkýř rychetský. (Kn. gr. 1590 — L 10).

Léta 1625 Jakub Špis „rychta“ také koupil za 1000 kop míš.; závdavku složil 300 kop, zbytek uvolil se Ludvíku Cygenmajerovi splácti ročně po 30 kopách. Špis skládá peníze gruntovní až do r. 1628., Kateřina vdova, jinak Jelenka, až do r. 1635. (Kn. gr. 1590 — M 6). Před smrtí odkázala k záduší velkého kostela 100 kop míš., sv. Vojtěcha 50 kop, sv. Kateřiny „pro vyzdvížení chrámu a vychování chudých studentův“ 220 kop, které odkazy pojističny na domě. „Rychta“ ještě tehdy sloužila za shromaždiště obce při mimořádných příhodách; sem svolána obec, když císařští komisaři 24. února přijeli do Brodu a zde jí ohlašovány patenty Ferdinandovy, vypovídající nekatolíky ze země. (Paměti kantora Jelínka. Viz Čásl. Kraj I, 10.)

Léta 1636 prodána „stará rychta“ od dědiců Kateřiny Jelenky Reinholdu Hyncovi za 1300 kop míš. Hync splácí dům do r. 1652. K Zuzaně, pozůstalé vdově, přízlenil se Václav Turner, měšťánin a spoluradní, jemuž Zuzana zadáním manželským r. 1670 svůj statek movitý i nemovitý v moc dala. (Kn. gr. 1590 — O 1, Kn. sml. 1580 — G 7). V ten čas hrozné ohně v Brodě zuřící neušetřily také „staré rychty“.

Roku 1682 prodali dědicové Turnerovští „dům a grunt v rynku nárožní, slove u zlatého jelena, na díle v ruinu uvedený, s půl várkou piva na vejstav a celým varem na stáčení, též se vším právem a příslušenstvím p. Jiřímu Frant. Poceltovi JMC cla pomezního pojezdnému přihlížeči za 650 kop míš.“ (Kn. gr. 1590 — R 15). V knihách poznamenáno, že složil pouze 75 kop míš., první to díl závdavku.

Dům pustl ještě více a proto asi ujala jej obec, majíc na něm „zasedělých kontribučních peněz 360 kop míš. 35 gr. a 3 d“ a více než 200 kop záduším povinných a prodala jej r. 1687 Krištofu Gottfr. Proffinovi, spoluradnímu svému (později primátor) jako „velmi zpuštěný“ za 600 kop míš. (Kn. gr. 1590 — R 15.)

Proffin byl v držení domu až do r. 1695. Téhož léta koupil „uroz. p. Jan Jiří Hanel JMC cla pomezního a ungeltu gegenhandler dům a grunt hostinský, slove u zlatého jelena“ za 600 kop míš., přidav 214 kop a 20 gr. Proffinovi „za stavení a zlepšení téhož domu“. (K. gr. 1590 — R 15.)

Léta 1727 ujal Bernard Ant. Hanel „dům v rynku nárožní, slove u zlatého jelena . . . s celým právem várečním spolu svobodným tokem vody do kašny tu se vynacházející, dle kšaftovního nařízení pana otce svýho, bejvalyho JMC. rychtáře, pana Jiřího Hanle, od spoludědiců v summě od neb. pana otce vysazené, jmenovitě za 15 set zlatých rýnských“. (Kn. odevzdání 1559 — P 15.)

Roku 1731, 22. srpna uzavřel B. A. Hanel, starší rychtář městský počet majitelů „staré rychty“ z řad měšťanstva, prodav dům se vším právem a příslušenstvím za 1800 zl. rýnsk. obci

německobrodské, která jest držitelkou jeho dodnes. (Kn. odevzd. 1559 — R 27.)

Když po čase vložena do Brodu vojenská posádka, vykázáno jí místo v domě „u zlatého jelena“, či „staré rychtě“, čímž nabyl dům nového pojmenování, jediného, které se zachovalo na naše dny: „k a s á r n a“. Z hostince stala se kasárenská kantýna.*)

Roku 1834 dávají representanti městští magistrátu návrh, aby 8 velkých světnic v domě, jen v čas vojenských transportů používaných, bylo pronajato; nynější držba domu přináší prý obci více škody než užitku. Snad se tak stalo, však již r. 1851 postoupila obec dům i svoji starobylou radnici nově zřízeným úřadům zeměpanským a sama najala si za roční nájem 157 zl. 50 kr., později 200 zl., skrovné místnosti v soukromém domě na náměstí (č. 90). Od r. 1862 uvolil se erár, ovšem na naléhání obce, nájemné ono platiti na místo obce.

Roku 1851, kdy zbavena byla vlastního přístřeší, přikoupila obec ku kasárnám příležající domek č. 58 („šupárnu“) za 922 zl.

*) V městské [registratuře zachována smlouva nájemná Jakuba Štaſtného, již od r. 1779 kantýnského v „kasárnách“, tohoto znění: „Jakož v plnosti rady král. města Brodu Německého dne 14. Martii a. c. na žádost p. Jakuba Štaſtného o další nájem šenku a bytu v kasárně zlatého jelena nazvaný snešeno, že p. Jakubovi Štaſtnýmu z ohledu dosavádního bedlivého obsloužení vojenského lidu a koňstva, též pozorování všeho tamního stavení, pravený nájem dále a na budoucí 3 léta se prodlužuje a zanechává, s tou sice obmezeností, že on p. Štaſtný jak dosaváde, tak taky budoucně všechno vojanský mužstvo a koňstvo bedliv a dostatečně obsloužit a obstarat, i taky na všechno stavení potřebné pozorování a šetření vynaložit, když by ale nějaká škoda od kohokoliv učiněna byla, při ouřadu hospodářském ihned ohlásit povinnen jest.“

2. Nájem jak dosaváde, tak taky budoucně skrze 3 léta každoročně 16 zlatých rejsnk. do důchodu městského platiti a každý rok na podzim k příkrytí kašny hlavní na rynku 4 fúry koňského hnoje bezplatně dátí povinnen bude.

3. Kdežto pro mužstvo vojanský piva máz o $\frac{1}{2}$ kr. laciněji dávati povoleno bude a pro měšťanstvo taky šenkovati může, tehdy k uvarování obširného vejka (jak mnoho pro vojsko a jak mnoho pro měšťanstvo prodáno být možlo), tři sudy za cenu větší a 2 sudy za cenu menší, totíž máz o $\frac{1}{2}$ kr. laciněji platiti má, když by ale pivo cizí šenkovati se osmělil, oné konfiscirováno bude.

4. K provozování hostinského obchodu a živnosti jak nyní, tak budoucně dolní být v rohu s kuchyní a všemu sklepy neb lochami k vlastnímu užívání patřiti bude. Naproti tomu ale on p. Jakub Štaſtný povinnen jest s manželkou svou a ostatníma svýma a čeládkou bohujmilý život védsti, lidé cizí bez legitimací nepřechovávatí, na oheň, by skrze jeho čeleď neb vojsko nevznikl, bedlivý pozor dátí, v čas vojanských maršů pro všechno mužstvo a koňstvo co do odhadlaných světnic a maštal vloženo bude, proti užití šlaškreutzru teplo, světlo a slámu na vlastní náklad dávati povinnen bude. Konečně před vyjítí 3 letyho nájmu k budoucímu $\frac{1}{4}$ léta spíše ohlášati se má, ku kterémužto budoucímu nájmu přednost jemu se zanechává.

Jenž se stalo v král. městě Brodě Něm. při ouřadě hospodářském dne 20 martii 1788.

Jan Leop. Čermák inspector.

Ign. Ant. Straka rendtmistr.

38 kr. konv. m., majíc v úmyslu na místě jeho a kolny kasárenské postavit nový dům pro okresní a berní úřad i vyšetřující soud, aby jí pak radnice, eráru bezplatně přenechána, byla vrácena. R. 1858 schválilo ministerstvo vnitra ve srozumění s min. financí a spravedlnosti projektovanou stavbu, ku které však nedošlo.

Obec sama snaží se všechno vyzouti se ze závazku r. 1858 učiněného; r. 1869 žádá ministerstvo vnitra, poněvadž v té věci od eráru dosud žádných kroků učiněno nebylo, a obec radnice, ani domu č. 57 (kasárna) k svým účelům řádně upotřebiti nemůže a náhrada 200 zl., erárem poskytovaná, je nepatrňá v poměru ku prospěchu, jakého obec docílí, když s domem č. 57 dle své vůle naloží a následkem reorganisace c. k. úřadů radnice, která úplně bezplatně c. k. soudu, pokud tam chce být, ponechána a pro soud i berní úřad úplně stačí, aby erár od přestavby domů č. 57 a 58 upustil, obec ze závazku propustil a dovolil, aby obec s domem dle své vůle naložiti mohla. Za to obec upouští od roční náhrady 200 zl.

Ku stavbě došlo r. 1882, však ne v těch rozměrech, jak původně projektováno; pouze místo kolny v ulici Vojtěšské postaven nový dům, který r. 1884 zaujalo c. k. okr. hejtmanství. Téhož roku (1884) posádka vojenská přeložena do Čáslavě.

Od r. 1884 až 1888 umístěna v přízemí domu pošta. R. 1891 zrušila obec i hostinec (v poslední době již jen vinárnou), čímž vzal za své hostinec z nejstarších brodských, po staletí v domě trvavší. Nyní jest budova „staré rychty“ sídlem úřadů obecních a v jejích zdech našlo i městské museum svůj útulek.

○ ○ ○

VLADIMÍR ZÁKREJS: MAPA PRAHY Z KONCE 18. STOLETI. (Dokončení.)

N o v é m ē s t o. Na území Nového města zajímá nás tehdejší podoba vyústění nynější Eliščiny třídy k řece. Kolem kostela sv. Klimenta spatřujeme rozsáhlý hřbitov, užítkou rozdelený, s nímž na východní straně sousedí tehdejší všeobecný chudobinec měst Pražských, zřízený r. 1733., s kaplí do ulice Klimentské. — Kostel sv. Petra zakreslen jest i s rozsáhlým hřbitovem, v jehož severozápadním rohu stojí zvonice. — Podoba blízké slepé ulice (Biskupského dvora) byla do nedávné doby zachována. — Na Hybernském (Josefském) náměstí zakreslen kostel sv. Josefa i s přilehlými budovami kláštera kapucínského v místech nynějších kasáren. Východně od budovy klášterní leží rozsáhlé plochy zahradní. — Blok, na němž částečně nyní leží c. k. finanční ředitelství, obsahuje zahrady architektonicky uspořádané. — Na místě nynějšího nádraží c. k. státních drah zakreslen jest blok

domovní s budovou vojenské nemocnice, při baště sv. Mikulášské. Rovněž protější blok do náměstí Senovážného (Havličkova) sahající jest vyhrazen úželům vojenským. — Kostel sv. Jindřicha naznačen se zrušeným hřbitovem, hřbitovní kaplí a zvonici. — Rozsáhlé komplexy zahrad jsou ozdobou paláců až ke Koňskému trhu, tak zejména při paláci Nosticové (Silvy Tarouccy) zřetelně viděti rozdelení zahrady, rovněž i při sirotčinci s kostelem sv. Jana Křtitele, v ulici Bredovské. — Na Koňském trhu stojí poblíž ulice Jindříšské vojenská strážnice. — U kostela sv. Štěpána zajímá hřbitov se zahradou, kaplí Všech Svatých, kaplí Jerusalemskou a kostnicí (upravenou kaplí sv. Longina). — Ulice Štěpánská, Žitná, Ječná, Lípová i ulice k nemocnici osázena jest stromořadími. — Na svahu pod všeobecnou nemocnicí až pod Karlov pěstěna jest réva; na celém velkém komplexu až k Vyšehradu leží pole a zahradu užitkové. — Zakresleno opevnění Karlovo při této části města. — V místech nároží nyní městského chudobince stojí kostel sv. Bartoloměje. — Na Dobytí trhu stojí kostel Božího Těla a řada domů privátních. — Při kapli sv. Lazara zakreslen rozsáhlý hřbitov. — Stav části Nového města, jež se sklání k řece, jakož i Podskalí tak jak jest na mapě zakreslen, jest ještě v živé paměti; zajímá tu klášter Zderazský, vinice při severní straně bývalé Kočičí ulice, neporušený komplex kláštera Emauzského a podoba hřbitova u sv. Trojice. — Nedaleko obce Vyšehradské narýsován kostel sv. Vojtěcha menšího se hřbitůvkem (na nynější Vyšehradské třídě).

M a l á S t r a n a. Větší rozdíly proti nynějšímu stavu shledáme při bráně Újezdecké. — Na Nebozízku pěstuje se réva, na Petříně stojí porůznou osamělé budovy, k nimž vedou příkré cesty petřínské. — Zajímavá jest stará cesta úvozem ku bráně Bruské, bliže níž na hradbách stojí kaple Pomocné Panny Marie. — Při baště Marie Magdaleny rozkládá se Jesuitská zahrada.

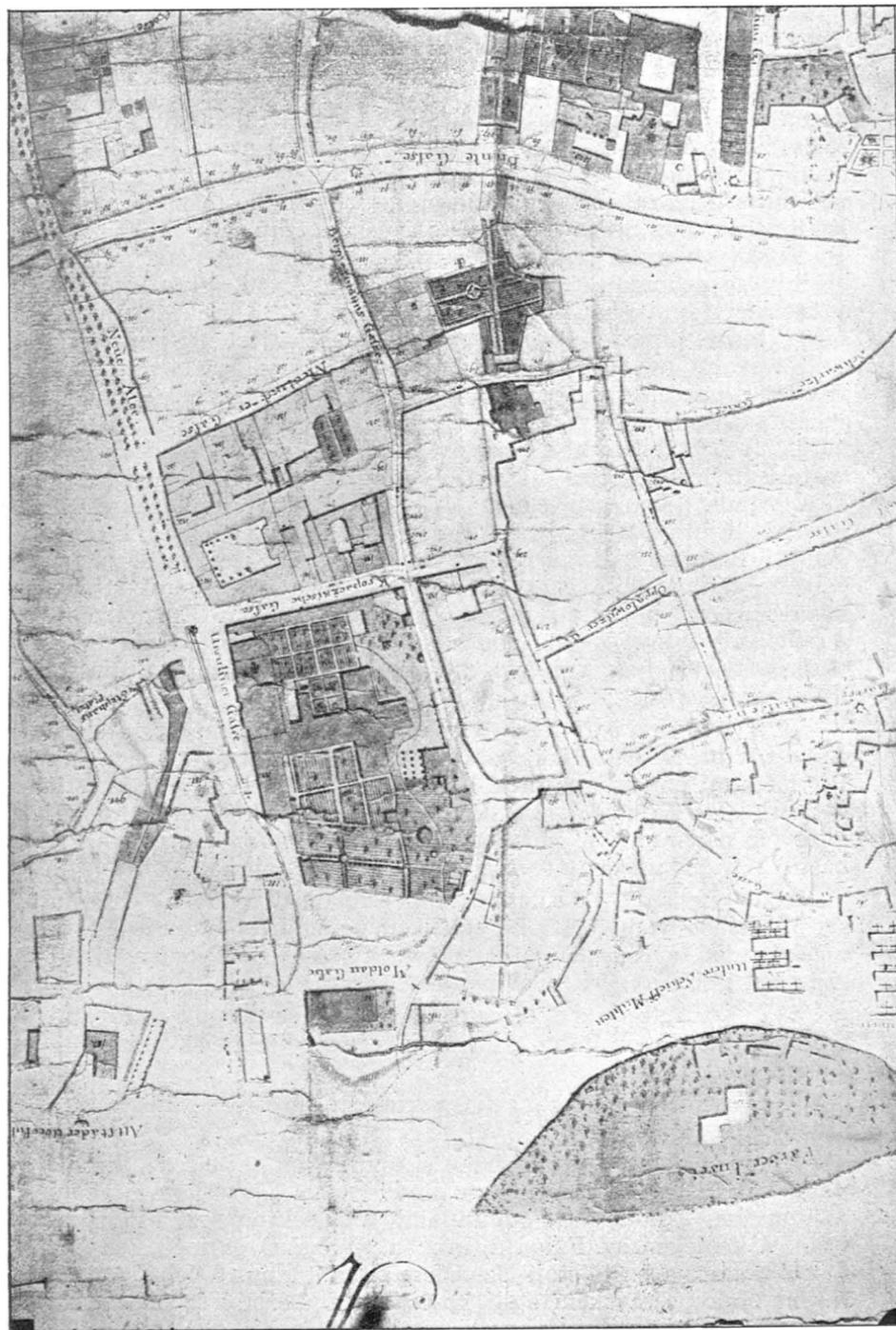
N a H r a d č a n e c h [zaujmeme tehdejší podoba chrámu sv. Vítinského; na náměstí Loretánském kaple sv. Matouše a Černínský palác se zahradou, architektonicky řešenou. Pronikavějších změn od doby nynější není pozorovat.

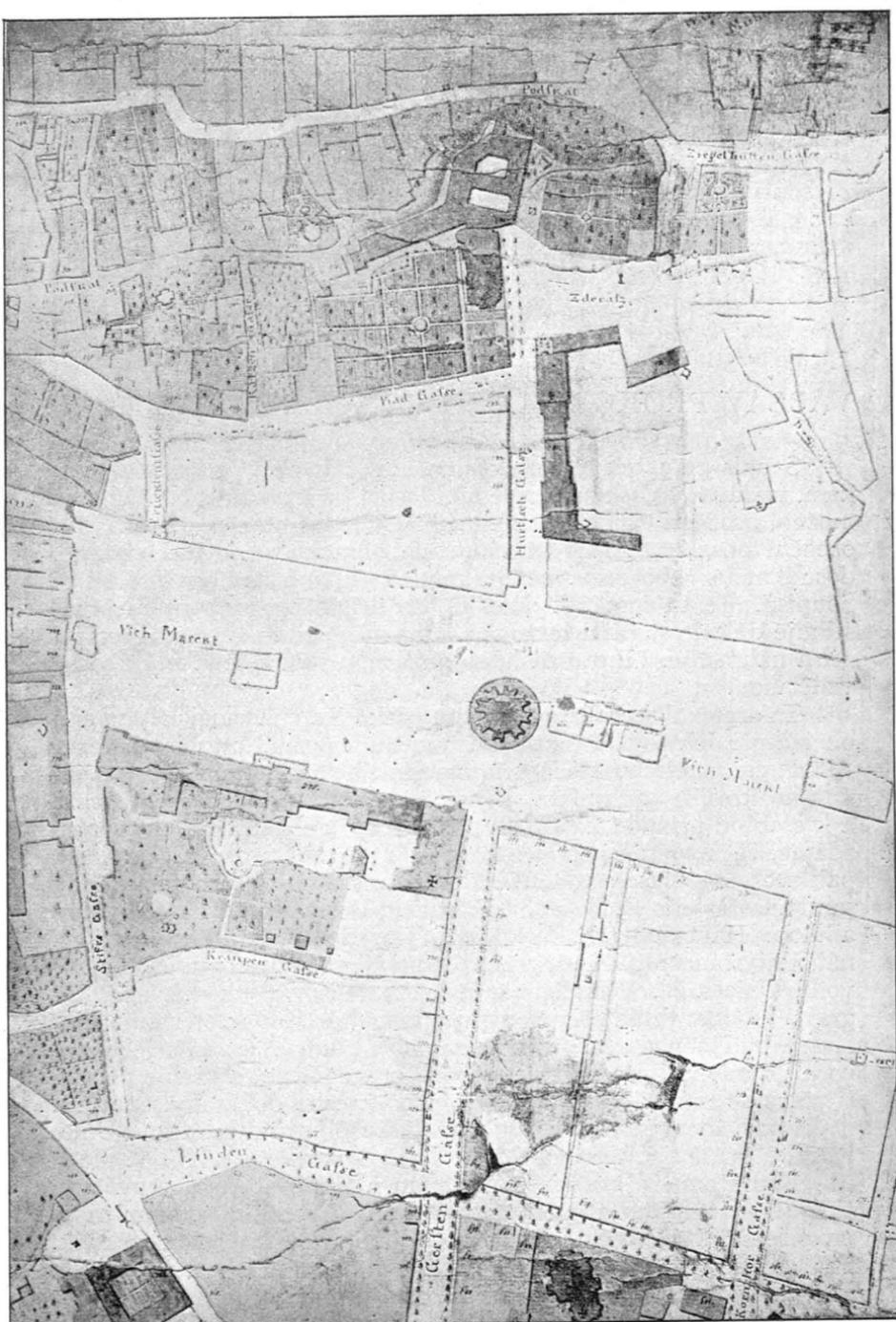
N a V y š e h r a d ě vede stará přímá cesta pod hradbami s branou; kostel sv. Petra a Pavla zakreslen v tehdejší, nám ještě známé, podobě.

N a o s t r o v ě Š t v a n i c i zakresleno prostorné místo pro štvanice.

O k o l í P r a h y na mapě skrovňě jest naznačeno, kromě valné části nynějšího Smíchova před branou Újezdeckou, s velmi zajímavými letohrádky, zahradami architektonicky uspořádanými a kostelem sv. Filipa a Jakuba. — Letná částečně osazena jest révou a na baště stojí Belvedere se zahradou. Východněji na levém břehu Vltavském stojí kostelíček Bubenský se hřbitovem a jedině stavení v Bubnech.

Obr. 35. Plán Prahy z konce 18. stol. Část dolního Nového Města s ostrovem Žofinským a Poštovskou ulicí.

Obr. 36 Plán Prahy z konce 18. stol. Část horního Nového Města s náměstím Karlovým a Podskalím.

Ve všech částech města zakreslena jest pečlivě celá řada kašen, jak veřejných, tak soukromých a přesně označeno primitivní odvádění vody a splašků.

Z uvedeného lze si přibližně sestaviti celkový vzhled Prahy z konce baroka; život v ní vyličil v Časopise p. J. Emler, (roč. XV, str. 1—15: Praha z konce rokoka). Panu F. Dvořákovi děkuji za zdařilé snímky fotografické. Bylo by si ovšem přáti, aby celá m a p a byla reprodukována a tak bezpečněji uchován vzácný dokument k historii stavebního vývoje vnitřní Prahy.

○ ○ ○

VÁCLAV PROKOP: SLOVO VE VÁŽNÉ OTÁZCE.

Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, vydaný Českou Akademii, dospěl již k 26. svazku, takže je možno, pronést úsudek o celku aspoň v jedné otázce. Nechávám ocenění obsahu samého stranou, ale obracím se k jiné stránce, dosud málo nebo zcela nepovšimnuté, k o b r a z o v é č á s t i Soupisu. Je to část tak důležitá, že někde pro odborníka předstihuje důležitost části textové a i při méně zdařilém textu mu jej zcela nahrazuje. Proto zaslhuje vzornou péči a redakci odborně vzdělanou.

Informoval jsem se o postupu, jak si archaeologická komise počíná při opatřování textu illustracemi a poznal z toho, že nemá Akademie vlastního ateliérů fotografického ani definitivně ustanoveného kreslíře architekta, nýbrž že zadává provádění fotografií a kreseb od případu k případu. Z úvodu k jednotlivým svazkům zdá se, že poměrně největší díl kreseb provedl prof. A. Martinek, pak arch. Al. Masák a R. Wanderlind, ostatek že opatřili výkresy sami autoři jako K. B. Mádl, F. Vaněk, Dr. J. Novák, Jos. Soukup a Rob. Hartmann, F. Velc, inž. Jan Sedláček a porůznu jich náhodní pomocníci. Fotografie dodávají jednak z grafického závodu Unie a K. Bellmanova, jednak ateliery venkovských fotografů. Dodaný materiál rediguje prof. Jan Koula, vylučuje illustratione buď nepodařené technicky nebo takové, jež (dle jeho názoru) spodobují předmět nehodný zobrazení a p., a určuje poměr, v němž se má originální snímek nebo kresba do knihy změnšiti. Další provádění štočků z originálů svěřeno výhradně firmě Unie, některé světlotisky provádí též K. Bellmann.

Nemůžeme-li grafickým firmám a tiskárně Wiesnerově vytknouti nejmenšího opomenutí v provádění jich úkolu, mám za to na originální předlohy obrazové části Soupisu stížností několik. Předně jsou to některé kresby, které do v e d e c k é h o díla již neměly býti přijímány, protože jich provedení je neodbornické a beze všeho charakteru; to platí v první řadě o kresbách F. Velce

(Slansko), které v dilettantismu přímo tonou, pak i o některých pracích inž. J. Sedláčka, Dr. J. Nováka a jiných. Ale ani ostatní kresby (platí to zejména o architektonických a plastických de-tailech) všechny vždy nevyhovují; jsou-li na př. podány některým kreslířem barokní mříže nebo tepané práce velice výstižně a rázovitě, jsou třeba téhož půdorysy nedokonalé, t. j. neúplné a zřejmě schematisované, nebo rýsuje-li některý z kreslířů výtečně gotické kružby okenní a profily, nevystihne na druhé straně charakteru figurální konsoly nebo hlavice. K této čistě formální stránce přistupuje nedůslednost v provádění kreseb vůbec: měřítka jsou leckde opomenuta, podrobnosti v půdorysech někde jsou zanášeny až na úkor zřetelnosti (zejména zcela zbytečné kotování), jinde zase vůbec vynechány a rys zjednodušen až na kostru; čárkování k naznačení doby vzniku při budovách není prováděno ve všech svazcích přesně, což ovšem spadá více na vrub autora textu, jenž má určiti způsob čárkování sám. Proč byly kresleny ku př. budovy, jež lze ofotografovati (Třeboňsko, obr. 8, 11, 70), nepochopuji a pokládám v tom případě redakci ilustrací za zbytečně shovívavou. Kresby aquarellované a tušované celkem vyhovují.

O fotografiích dalo by se říci ještě více, v první řadě to, že zásada: darovanému koni nehleď na zuby i tu se bohužel uplatňuje. Darovaná fotografie, ať je sebe horší, se reprodukuje (lze to kontrolovati díky autorů v předmluvě). Druhý nedostatek spočívá v tom, že fotografové nevolí správného ovětlení na předmět a že se nesnaží o snímky pro potřebu vědeckou; tak zejména komicky působí v některých svazcích sestavená „zátiší“ z ornátů, kalichů a mešních knih a svícnu nebo pohledy na větší objekty se štafáží osob v nucených postojích atd. Velice nedokonalé bývají v soupisech drobnější předměty zlatnické a díla plastická.

Ale ani autory nelze tu vyjmouti prostě ze zodpovědnosti a svrhnuti vše na kreslíře a fotografy. Výběr předmětů zobrazených nejen nebývá vždy promyšlený (předměty mladší, zejména rokokové, empirové a z let 1820—40tých, zasluhují — přes omezení programu — stejně obrazu, jako památky středověké), ale přiházejí se tu i hrubé omyly (Slansko, Pelhřimovsko) autorům, kteří zcela nové napodobeniny pokládají za originály. Dle mého názoru je autor plně zodpověden za kvalitu vyobrazení a zejména za jich upotřebitelnost ve vědecké práci. Při tom ovšem předpokládám, že mu pomáhá zdatně redakce části illustrační.

Ale z výsledků samých soudím, že redakce tu svého úkolu neplní. Zmenšování fotografií a kreseb na štočky je zcela šablonovité a beze všeho poměru k objektům samým. Vyskytuje se stále tytéž formáty obrazů, takže na protilehlých stranách stojí proti sobě stejně veliké průčelí chrámu a křtitelnice nebo zase málo zmenšený svícen vedle drobounkého obrázku cenného kalichu. Tím šablonovitým zmenšováním se stává, že ani reprodukce věcí jednoho druhu (ku př. monstrance), jimž za předlohy

sloužily fotografie různých formátů, protože z různých vzdáleností vzaté, nejsou v jediné knize v určitém poměru k sobě. To zaviňuje, že většina obrázků s detaily plastickými je pro studium bez ceny a že předměty působí jen celkovou konturou a ne detailem. Srovnávací studium určitých znaků nelze na základě těchto ilustrací prováděti. Redakce nerozlišuje objektů méně důležitých od důležitých, nedbá o čitelnost nápisů, na fotografiích jistě zcela zřetelných, upravuje fotografie pomocí násilných škrťů, bez ohledu na okolí, což zejména při plastikách působí nepříjemně.

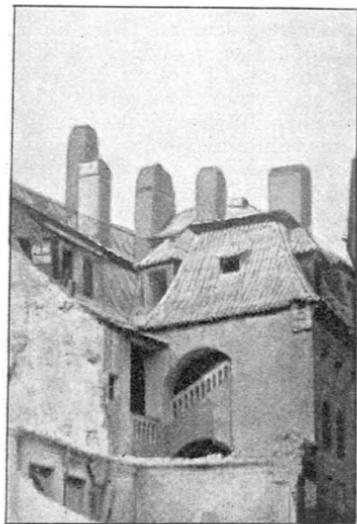
Co z toho vyplývá? Že soupis neposkytuje ve své obrazové části, co by za nynějšího stavu reprodukční techniky mohl podat a že je nutno, aby tu byla náprava zjednána. Uznávám neobyčejnou nákladnost podniku, jeho význam takřka neocenitelný, ale nezavíram očí před jeho slabinou. Nejsprávnější by bylo, aby byla vydána pro illustrační část zvláštní, důkladná pravidla, jež by zavedla do všeho systemy, jednotné měřítko a aby byli vybíráni spolupracovníci techničtí té kvality, aby bylo všechno dílettantství vymýceno.

○ ○ ○

K ILLUSTRACÍM:

Obr. 37. Domy čís. 13 a 14 v Sanytové ulici v Praze. Zbofeny r. 1907. Pohled od Rudolfinu a z Valentinské ulice. — Fotografoval Fr. Dvořák.

Obr. 38. Domy čís. 13 a 14 v Sanytové ulici v Praze Zboženy r. 1907. Pohled od Rudolfa a z Valentinské ulice. — Fotografoval Fr. Dvořák.

Místo, kde bude státi nová budova filosofické fakulty čes. university, nároží ulice Kaprové a Sanytové, zabíraly až do letoška čtyři domy, čís. 15—12, původně židovské. Rohový (na obrázku již zbořený) a od rohu čtvrtý (zvaný dle dvora zde stávavšího Golčovský a postavený na bývalé lázní židovské) byly již jen nevýznamné činžovní domy z 2. pol. 19. stol., za to oba prostřední, dvojpatrové, s polopatrem v mansardách, repraesentovaly ještě čestně měšťanskou kulturu 18. století svými façádami i vnitřkem. Začchycujeme na rozloučenou aspoň pohled na ně s obou stran a to tím spíše, že teprve bourání sousedního domu odkrylo pěkné schodiště do nadvoří otevřené a shluk prejzových střech s drobnými okny podkrovních pokojíků. Konec ghettu zachvacuje logicky i tuto partii, a tak za krátka Goldřichova ulice, do níž byly obráceny zadní façády zmíněných domů, zmizí zcela ze seznamu pražských ulic.]

V. Prokop.

○ ○ ○

Z PRÁVY.

Praehistorická archaeologie. „Z praehistorickeho Odboru „Společnosti přátel starožitnosti českých“. V sedmém členské schůzi Odboru dne 22. června 1907 sdělil konservátor pan Buchtela, že zástupcové města Českého Brodu pozvali Odbor k návštěvě svého muzea. Usneseno učiniti při příležitosti vycházku do Čes. Brodu. — Potom promluvil p. kons. Buchtela o některých speciálních otázkách, týkajících se českého neolithu. Opakoval nejprve krátce důvody, pro které nutno český neolith pokládat za starší, než kulturu přechodní (viz zprávu o 4. schůzi Odboru, str. 110 a 111), a připojil několik slov o nalezištích neolithických a o hradištích přechodních, vytýkaje opětne, že na našich přechodních hradištích keramika neolithická zpravidla schází, naproti tomu pak, zejména ve vých. Čechách, kde kultura neolithická v přečetných nalezištích přichází, kultura přechodní vyskytuje se jen sporadicky. A pravý opak by musil nastati, kdyby keramika neolithická byla se vyvinula z keramiky přechodní. — Přicházejí k vlastnímu předmětu pojednání, rozebírá p. kons. otázkou, zda keramika s ozdobou vpíchanou vyvinula se z keramiky volutové a zdali vývoj ten také v Čechách nastal či nenašel? Tomu nutno přivěděti, poněvadž na naší keramice neolithické shledáváme postupný vývoj. Nalezáme a můžeme přesně rozlišiti starší a mladší nádoby volutové a máme starší a mladší nádoby s ornamentem vpíchaným. Vývoj tento týká se jak tvaru nádob, tak i ozdob samé. Nejstarší tvar nádoby volutové jest kulovitý beze dna. V pozdější době nádoby poněkud se protahují, tvoří se dno a vzniká ponenáhlou hrdlo. Tento protáhlnejší tvar jest zároveň mladším útvarem volutové keramiky

a starším tvarom keramiky vpíchané; tvoří tedy přechod mezi oběma. Přechod tento jeví se ještě význačněji v ornamentu samém. Jednoduchá, souvislou čáru tvořící voluta dob nejstarších mění se v období mladším ve volutu sekanou a ve volutu lomenou. Tyto mladší voluty přicházejí na nádobách tvaru vyvinutějšího (protáhlejšího) a nezřídka se stává, že prostor mezi jednotlivými částmi voluty vyplňen bývá vpíchanými tečkami a tvoří takto tečkované pásy ohraničené volutami, anebo, že voluta sama přestává být čarou nepřerušitou, ale utvořena jest z teček či čárek těsně vedle sebe vypíchaných. Posléz zminěné tvary volutového ornamentu lze právě pokládat za přechodní formy mezi ozdobou volutovou a vpíchanou. Poněvadž pak tyto přechodní tvary vyskytují se vedle útvarů starších i mladších zejména na sídlisích ve vých. Čechách (srov. nálezy v Úřeticích, na Zderaze u Smiřic a p.), není třeba, abychom přijali theorii Dra Píče, který bez věcných dokladů a vývojových důvodů tvrdí, že keramika s ornamentem vpíchaným přišla k nám ze západu, z Pomohani, nýbrž můžeme s určitostí prohlásiti, že keramika vpíchaná vyvinula se u nás v Čechách z keramiky volutové. — Sledujíce další vývoj kultury neolitické a vývoj kultury přechodní, seznáváme, že kultura přechodní v Čechách vypínsala se jen poněhlu. Lid neolitický žil asi dlouhou dobu ve své kultuře, kdy zatím kultura přechodní na jistých místech počala se vyvíjeti. Kultura tato byla původně odložena a soustředěna asi výhradně na starých hradištích. Teprve později, když počet kupou-přistěhovalců, kteří byli nositeli kultury přechodní, se rozrostl — to souvisejelo asi se vzmáhajícím se obchodem — stávaly se styky jejich s našimi neolithiky častější a intensivnější a následkem toho kultura neolitická podléhala vlivu kultur cizích, kupci přinášených. Četné doklady poněhlu vlivů těchto, které jeví se zejména na keramice, nalézáme na hradištích šáreckém, na Rivenáči, v Podbabě atd.

Po debatě, při které p. kons. na důkaz svých tvrzení demonstroval fotografie střepů neolitických, zhotovené p. kons. Snajdrem, ukončil p. MUDr. Babor řadu výkladů o diluviu, podav rozdělení mladšího období palaeolitického:

Mladší období palaeolitické případně charakterisuje daleko jemnější spracování nástrojů pazourkových, mnohem bohatší výběr výrobků a živočišný výrobní materiál, jenž přistupuje ku kameni (kost, slonovina, paroh). Kdežto klín chellský jeví zcela hrubé přitloukání několika ráznými tesy, takže ukazuje na svém povrchu (s obou stran) jenom několik málo, velikých ploch přirozeného lomu lasturovitěho, shledáváme se v palaeolitiku mladším s kamennými nástroji (výroby tahem a tlakem) o plochách pečlivě vypracovaných, posetych mnoha drobnými poličky lomu uměle zarovnávaného, téměř facovaných, pravidelně upravených a na okraji s retouchej velice pečlivou; ovšem vybroušení, jež by se rovnalo úplnému hlazení, nepřichází nikdy. Také pro mladší palaeolithikum je klassickou půdou Francie (*âge du renne*) i rozděluje se nyní*) takto s hlediska stratigraficko-archeologického. Nejspodnější stupeň, přechodní od staršího palaeolithika a také anthropologicky nad míru důležitý, jest *A*) aurignaciensili présolutréen; dělí se z důvodu chrono-typologických na trojí úroveň: *a)* Spodní niveau v Brassempouy (patří sem též mimojeskynní nálezy od les Eyzies, ohniště gargasské, basální vrstvy v Pair-non-Pair, Solutré a Mentonu) čili *Pietteovo „éburnéen“* a vyznačuje se silexy rázu lemooustierského a *figurkami* (statuetami) ze sloni nebo i z materiálu mineralního. *b)* Střední niveau čili vlastní „aurignaciens“ v užším slova smyslu (sem patří krom četných jiných francouzských lokalit Brassempuy, Tarté, Aurignac a Solutré a Menton, jakož i Spy v Belgii) charakterisují: řidce se naskytující málo význačné bodce

*) Prameny: sjezd v Périgueux a v Monacu, Breuil, Obermaier, Buyssonie a j. 1995.—7.

(pointes, Stichel), veliké nožíky pazourkové s retouchei čistě mousterskou (zhotoveny dosud úderem, nikoli tlakem) a první dosti nepravidelné silexy s postranním výkrojkem, velice příznačná š k r a b a d l a (g r a t - t o i r s) t y p u „t a r t é s k é h o“ (krátká, neširoká, tlustá) a jednoduché špičaté nebo zaoblené přístroje kostěnné, zejména typické „š p i č k y a u r i g n a c s k é“ (pointes à base fendue), dlouhé to ploché široké špičky z kosti, na spodině jednoduše na příč rozpoltené. c) Svrchní niveau (několik lokalit francouzských i Menton) jeví poprvé na kostěnných nástrojích technicko-ornamentální nárysy a kresby; silexy v podobě velkých dlouhých č e p e l í s t u p y m h ř b e t e m. B) Solutréen s noži o hřbetu ostrém a prismatickými (ve Španělsku, Francii, Anglii, Německu, Švýcarsku, Rakousku); Pietteova doba skulptur čili glyptická obsahuje celkem asi toto období s předešlým (éléphantien): a) Spodní niveau vykazuje vedle tvarů mousterských význačné silexy ve formě l i s t u * v a v ř i n o v é h o (feuilles de laurier), zašpičatělé nožíky s šikmým břitem a kamenné špičky s oddělenou stopkou, jakož i špičky a jehly z rohu; vyskytuju se tu též reliefové řezby v kameni a vyrezané figurky reliefové nebo nákresy i ploché rytiny na rohu. b) Svrchní niveau je hlavní dobou pazourkových š p i č e k s p o s t r a n n í m v r u b e m (pointes à cran, Kerbspitzen); vedle toho jsou hojny jehly z kosti nebo rohu. C) Magdalénien (rovněž v Evropě západní a střední) shoduje se celkem s Pietteovým i stupni „tarandien“, „gourdanien“ a „élaphotarandien“, jež přechází později v čisté „élaphien“; je to doba gravury. a) Spodní niveau, dosti neurčité, nemá dosud harpun; vedle jehel shledáváme elliptické destičky z kosti a jednoduché rytiny. b) Střední niveau se silexy malých rozměrů: různá p i c h a d l a k v r t á n í (percoirs, t. j. ploténky — lames — v tenký bodec vytažené) a r y d l a (burins) s h r o t e m p o s t r a n ě; hojně h a r p u n y s příčnými zuby p o j e d n é s t r a n ě, harpuny s basi v podobě vlaštovčího ocasu, sídla, válcovité š p i c e s pečlivě vypilovanou širokou šterbinou na spodním konci (pointes à base fourchue) a hůlky polokruhovitého průzezu doplňují hlavní inventář. Je to doba rozkvětu obrysových kreseb a rytin a počátek schematického zjednodušování. c) Svrchní niveau s nesčíslnými silexy drobných rozměrů, jako jsou malá škrabadla kruhovitých obrysů, typická r y d l a (burin) s š p i č k o u n a k o n c i, š p i č a t é n o ž e v podobě papouščích zobáku a výrobky mikrolithické (drobounké ústěpky pazourkové geometrických tvarů a nad míru jemně retoucheované), vyznačeno je hlavně h a r p u n a m i s e z u b y p o o b o u s t r a n á c h, parohovými dlátky a přečetnými h ú l k a m i „v e l i t e l s k ý m i“ (bâtonnets de commandement), provrtanými a zdobenými. Stylisované a zjednodušené rytiny, hluboko vrezávané, poukazují zběžným provedením a schematisací již k blížícímu se úpadku umění výtvarného.

Odhodom soba nemění se z počátku nic na loveckém spůsobě života, neboť jeho místo zaujímá jelen, i označil již G. de Mortille t konečné období kulturního stupně lamadeleineského, jež jeví harpuny jinak stejně se staršími, ale vyřezané z parohu jelenního, terminem „tourassien“ (dle abri la Tourasse nedaleko St.-Martory v départementu Haute-Garonne). Později stanovil Piette dle klassické jeskyně Mas d'Azil (dep. Ariège) svůj nadmíru zajímavý a důležitý stupeň kulturní „asylien“ a posléze o něco mladší „arisien“ (čili období ulit a lastur, étage coquillien). Kratičká tato období přechodní, jimiž palaeolithikum vůbec končí, radno stáhnouti v jediný stupeň; označuje se jménem „a s y l i e n“ a pokládá bud za poslední chvíli starší doby kamenné („ersterbendes Palaeolithikum“, Obermaier 1906) nebo za nejrannější úsvit m l a d š í d o b y k a m e n n é (čili neolithika, époque de la pierre polie), doby to kamene hlazeného a soustružnický provrtávaného („Vorstufe des Neolithikums“, Obermaier 1907). V každém případě má však tu důležitost, že vyplňuje domnělou mezeru

*) Proloženě jsou vysázeny hlavní typologické jednotky Mortille toviny.

— pověstný „hiatus“ — mezi starší a mladší dobou kamennou, jenž byl až do nedávna téměř obecně uznáván. Artefakty pro a s y l i e n příznačné jsou: malá okrouhlá škrabadla a drobné nožky s obloukovitým otupeným hřbetem, jež dokazují už úpadek ve výrobě pazourkovitých nástrojů, dále ploché provrtané h a r p u n y z j e l e n n í h o p a r o h u a pak proslulé p o m a l o v a n é o b l á z k y (galets coloriés) nejasného celkem významu (snad schematické dekadentní malby).

Bezprostředně po a s y l i e n následující stupně „campignien“ (s t. zv. mesolithy) a (mikrolithická) „tardenoisien“ patří již, stejně jako známé „Kjökkensmäddinger“, přímo k počátku mladší doby kamenné („Frühstufe des Neolithikums“, O b e r m a i e r). Hlavní období této („Vollstufe“) definuje se již keramikou, jak známo (starší šňurová i pásová a mladší pásová atd.), a zakončení („Spätstufe“) obsahuje stupeň megalithický v západní Evropě, zonové poháry v střední a j., čímž vůbec končí časy předkovové.

Dobou kamennou nekončí ovšem používání kamenných nástrojů, naopak v dobách kovových shledáváme se i se zdokonalenou výrobou v stálém pokroku (srov. na př. nástroje kolpolithické, napodobení měděných a bronzových zbraní atd.); ba dodnes mají u národních primitivních kamenné nástroje veliké upotřebení, nezmizevše ani z našich řemesel.

V stručném přehledu tomto vyneschány jsou předně a hlavně všechny domnělé artefakty řečené „eolithickými“, pokud se jimi snaží autoři označovati jakoukoli industrii p ř e d d i l u v i a l n i, protože tuto hájiti nelze, za druhé nástroje neurčitelné, jichž upotřebení není evidentní, ač mohly snadno povstat rukou lidskou a posléze atypická a průvodní industrie v mladším palaeolithiku, jakož i předměty ozdobné z této doby (kostěnné a kamenné korálky nebo perly, provrtané zuby ssavců a skořápky měkkýšů atd.). Je na snadě, že po spůsobu kladiv bylo u palaeolithika snad od prvopocátku užíváno různých kamenů k tloučení, ale tyto kusy nevyžadovaly zvláštního účelného spracování a nemají intentionální formy, pročež k nim nebylo zde přihlíženo („percuteur“, „enclume“, „retoucheoir“, „casse-tête“ a j.); rovněž radno upustiti od snažby pro každý kousek za každou cenu hledati a nacházeti specifické upotřebení (sem patří ku př. R u t o t ū v „écorcheoir“ k stahování kůže), nebo plýtvati synonymy („poinçons“ = percours), respektive přiliš subtilně nuanceovati (na př. „fleches a gibbosité“ jakožto zvláštní případ mezi pointes à cran), neboť v konkrétním případě potřeby vždy lze tvar naznačiti parafrasticky rozvedenou deskripci (jako „pointes-grattoirs“ při nástrojích smíšených nebo „grattoir nucléiforme“,*), „grattoir-disque“, „scie“ dle formy atd.). Výtvary umělecké z dob diluvialních (rytiny a nákresy na kamenné a jeskynní náštěnné vrysy a malby, figurky volné, rozmanité řezby a m. j.) pro předhistorickou archaeologii svrchovaně důležité, jsou předmětem samostatné studie, i nedotýkám se jich zde blíže; jenom nejnepostradatelnější charakteristika plastik tuto přehledně vytčena; rovněž otázka eventuelních nádob palaeolithických nebyla ani dotčena (není jich prostě, krom snad chatrných a vzácných stop v nejmladších vrstvách, jež dokazují, že nebylo v palaeolithiku typické keramiky).

—p.—

Hradiště v Kosori. Popisuje Fr. P e c k a. K místům v okolí pražském, která proslula svými nálezy, přidružila se nyní též dědina K o s o ř, 17 km. jihozáp. položená od Smíchova, v okresu Zbraslavském.

Tomu, kdo kráčí údolím zvaným „černá rokle“ ku Kosori, objeví se náhle strmý skalní ostroh, kdež od dávna říká lid „n a h r á d k u“.

V měsíci dubnu r. 1906 dověděli jsme se, že rolník p. Josef Korynta, jehož usedlost č. p. 14. na konci tohoto ostrohu leží, při kopání peren v nové stodole narazil na množství kostí a velkých střepů, což však, bohužel, bylo na pole odvezeno, rozházeno a teprve téměř po roce části nalezeny.

*) Názvem „nucleus“ označuje se nejsprávněji zbytek valounu pazourkového po vyrotení nástrojů.

Ostroh, mající na povrchu podobu dosti pravidelného rovnoramenného trojúhelníku, měří v míře plošné as $3\frac{1}{2}$ ha a ční ve výši 60 m nad malebným okolím, které tvoří skalní útesy a vrchy. Špičku ostrohu tvoří nepřístupné skály; další povrch kryjí pole, zahrady a statek rolníka pana Jos. Korynty. Rozměry stran jsou: 285 m a 314 m, a šířka hradiště je 203 m.

Pozoruhodné jsou staré zdi, dle všechno valy, nyní ovšem již sotva viditelné, any travou jsou pokryty, sestávající z kamenů bez malty na sebe kladených a objevujících se na různých místech zahrady p. Korynty. Kamenná ta hradba tvoří na dvoře čtverhran nyní dešfovou vodou naplněný a táhne se co hranice mezi 2 usedlostmi a mimo to i za stavením v zahradě se objevuje.

Obrátili jsme se na jmenovaného p. rolníka, by dovolil nám v hradišti kopati, i dlužno uznati, že s nevšední ochotou a přízní vyšel nám dotyčný pan majitel vstřík zároveň s uvědomělým synem svým.

Již před početím práce získali jsme od dotyčných pánu velkou kotlovitou nádobu, tlustostěnnou z tuhy vyrobenou, hmotou cementu podobnou vnitř vylitou, která nebyla již cca, neboť vykopána byla před 30 lety ve dvore před stájí nynějšího statku u hloubce as 1 m, a jejímiž úlomky psávali.

Průměr dna je 22 cm, nejvyšší dosud zachovaná stěna je 17 cm vysoká; nejširší obvod = 90 cm. Stěny 5 cm tlusté a váha celé nádoby činí 15 kg.

Z nálezu první perny, o níž dříve jsme se zmínili, zachránili jsme kus krásně zachovaného parohu s 3 větvemi — délka 17 cm, šířka 9 cm; jedna větev je hlazena, druhá seříznuta a třetí otlučena. Na povrchu parohu viděti lze záseky způsobené ostrým nástrojem. O svém nálezu vypravuje p. Korynta takto:

„Při kopání perny v nové stodole uhodilo se v hloubce as 50 cm na zvířecí kosti, čelisti s velikými zuby, vše nápadně žluté barvy a paroh. Při kostech byly kusy velkých nádob, které zároveň s kostmi rozvezli jsme na pole.“ — Po celé zahradě roztroušeny jsou škváry železné, ba objevena byla i jáma s hlinou do červena vypálenou, naplněná škváry různé velikosti. Ba dokonce nalezen škvár i q vázici.

Z toho snad souditi možno, že lid zdejšího hradiště sám železo si sléval a z něho nástroje si robil. Důležito jest, že v roklinách pod ostrohem říká se dosud „v šachtech“. Mimo to po celém okolí roztroušeno je po vrších množství škváru, hlavně kol blízké Zadní Kopaniny, Lochkova (lochy na kov) a Slivence.

Zajímavé bylo dále objevení nálevekovité jámy, kde již na jaře objeveny 2 koňské kostry, hlavami k sobě a nohami vzhůru ve hloubce $1\frac{1}{2}$. m v černé prsti. Pod nimi byly velké placáky, kulovitý kámen a typický střep s 3 řadami vlnovek. Kosti i lebky byly velmi záchovalé, ukazující na koně stáří prostředního. Ze všechno zachováno několik zubů a střep s vlnovkami. Po odkování sypké hlíny do hloubky 1 m objevily se kosti dvou psů, které příkryty byly placatými kameny.

Tímto nálezem povzbuzeni pokračovali jsme v kopání a tu v hloubce 60 cm opět narazili jsme na ploché kameny a pod nimi znova na spoustu velkých kostí a hnátu. Mezi těmito určili jsme: dolní koňskou čelist se všemi zuby, koňské hnáty, kančí Zub v čelisti, i kančí Zub volný, psí čelisti, obratle a části kostí; při nich ležel fragment tuhové nádoby, kus kamene plochého dlaždici podobný, několik škváru, křemenné oblázky, několik střepů z nádoby, a roubík ze silné kosti. Je dlouhý 12 cm, zahrocený jako sídlo, na širším konci přízrnutý.

Jelikož sypké, černé hlíny, ač dostoupili jsme již hloubky přes 3 m, neubývalo, kopáno dále a tu opět v hloubce dalšího 1 m objeveny nové zvířecí kosti, které, jak dle zachované lebky a krčních obratlů souditi lze, náleží silnému býku, jemuž ale rohy chybí. — V téže vrstvě bylo mnoho škváru a kus tuhové nádoby. Mezi kostmi objevili jsme 2 šidélka z kostí slabších, pěkně hlazená.

Tak octli jsme se v hloubce 4 m pod povrchem. Leč ani nyní černé hlíny neubývalo. V hloubce dalších 50 cm spatřil jsme střepiny nádob

a po odstranění hlíny uhlíky a popelem promíšené ukázaly se 3 nádoby a pod nimi další 3. Bohužel při vykopávání rozpadly se v množství kusů a kousků, z nichž nebylo lze ani jediné celé sestaviti. Celkem tedy 6 nádob tenkostenných, barvy černošedé. Všechny byly plny hlíny smíchané s popelem a uhlíky, ba dokonce v jedné i drobounké kůstky byly nalezeny; na prostřední nádobě ve spodní řadě ležela celá kostra kohouta.

Rozměry nádob jsou následující:

I. Průměr dna 9 cm, obvod největší vypukliny 50 cm; tvar baňatý, výška as 16 cm; vnitřek leskně se zrnky slídovými. Bez ozdob.

II. Průměr 15 cm, stěny silnější a rovnější. Tvar kotlovitý — rovněž bez ozdob.

III. Průměr dna 13,5 cm; stěny slabší, uvnitř na nich několik řad šikmých rýh; podobně i na dně vnitř čáry k středu směřující.

IV. Průměr dna 14 cm, nejméně zachovalá, stěny silnějších, uvnitř spousta popele. —

V. Průměr dna 13 cm, obvod 70 cm, stěny tlusté, opět uhlí a popel.

VI. Průměr dna 11 cm, obvod 68 cm, výška 15 cm.

Tato nádoba jest jako všechny předešlé bezuchá, baňatá, stěny dosti tenkých; při okraji objevuje se okružitá čára a na dně jest velmi zřetelné znaménko — 8.

Tim nálezy v jámě dříve popsané byly vyčerpány, jen nutno ještě zmíniti se o esovité zakončené bronzové naušnici, která v hořeních vrstvách při kopání základů stodoly byla nalezena.

Všechny tyto předměty uloženy jsou v mých soukromých sbírkách.

Jak jsem se již při popisu ostrohu zmínil, prostupuje nynější zahrada kamenná hradba, která tvoří na dvoře čtverhran. Na mnohých místech zahrady při každém kopnutí objeví se do červena vypálená hlína, v čtverhranu pak značné množství střepů i celých, nepovedených nádob ležících rovněž ve vypálené hlině. Na jednom místě byly všechny ozdobeny čarou o k r u ž i t o u, n a d r u h é m, v e d l e j s i m g o t h i k o u. Některé střepy jsou již polévané.

Z vypálené hlíny a ze zbytků užitkových nádob souditi lze na to, že obyvatelé hradistě sami nádoby si robili a v místech těch vypalovali. (Pod hradistěm velké hliniště.)

K témtu nálezům druhí se ještě bronzový kruh uzavřený o průměru 7 1/2 cm, krásně patinovaný a gothickej, železný klíč.

Z nálezů těchto soudíme na hradistě obývané od XI. nebo XII. stol.

Výkopy a nálezy. V kostele sv. Barbory v Polné objevil malíř K. Klusáček fresky ze XIV. a poč. XVII. století. Na svorníku je znak pánu z Lipé, na žebrech listovce, v okenních špaletách postavy svatých, na prsou klenby dekorativní pásy. Velké obrazy představují Utrpení Páně (XIV. stol.) a Legendu o sv. Kateřině (s podpisem malíře: Jiří Jirchář 1605) a pod nimi vlní se malované koberce. — V Mladeč Boleslavě nalezeny při opravě děk. kostela na levé empoře orámovaný (častečně osekany) nápis o vystavění empory r. 1566, pak sgrafitovaný znak p. Krajířů z Krajku v akantových rozvilinách a porušený, malovaný epitaf téhož asi rodu. Mimo to nalezen prý náhrobek biskupa J. Augusty († 1572). — V Křelově (na Moravě) nalezen při bourání mensy oltářní náhrobek Otty III., markrabí moravského. — Při kanalizování v nádraží státní dráhy v Praze objeveny stopy bývalé brány. — V Prostějově při opravě far. kostela objeven gotický portál v předsíni hlav. vchodu. — Nové kopání po zbytcích kláštera na Ostravě ve Vltavě zahájí assistent zems. musea V. Fabián. — V okoli Karlstejna nalezeny kostry, jedna s šípkem v žebře. — V Aši při kanalizování našli na náměstí lobecký tesák (Saufeder) ze XIV. stol. — Na mnoha místech (v budově bývalé novoměstské radnice, v Podhrádi při regulaci Klenice, v Krumbach a Dobronicích u Bechyně) nalezeny mince.

Ochrana a zachování památek. Obec Pražská koupila palác hrab. Silva-Taroucy za 1,900.000 K., aby jej zachránila před spekulací. —

Odkryty malované stropy (1. pol. 18. stol.) v domě U 7 čertů, býv. palácí hrab. Straky. — Bude opravena Meiselova synagoga, dále vnitřek letohrádku Ameriky (nákl. 40.000 K), kaple sv. Kříže na Olšanech a schodiště před Loretou. — Klub Za starou Prahu naléhá na zachování paláce Příchovských na Příkopech (něm. kasino), na odkrytí fresek v paláci Černínském, na ochranu hladové zdi na Petříně a znovu postavení soch na chrámu sv. Mikuláše na M. Straně a paláci Clam-Gallasové. — Při opravě Sixtova domu na Staroměstském rynku (553-I.) sňaty zbytečné sochy a vázy se štitu.

V Želivě shořela jedna kostelní věž, prelatura, t. zv. Trčkův hrad a pivovar. Archiv zachráněn. — Zámek v Nových Dvořích vyhořel i s cennými sbírkami a galerií obrazů. Také při požáru zámku ve Střížkově zničeny cenné sbírky. — Velký výtvarník porouchal 7./8. věže v Chroustovicích a Trojovicích. — V Jindřichově Hradci otloukli bez svolení odborníka sgrafitta na domě B. Kučery na náměstí. — V Plzni zborili na domě B. Doubkově na náměstí bez povolení stav. úřadu renaissanční štit.

V Protivíně bude zbořen starý kostel (z r. 1662) a místo něho vystavěn nový. — V Ml. Boleslavě vyskytl se zcela vážně minený návrh, aby byly barokní kaple při děk. kostele odbourány. Podobně zamýšlili městská rada v Kolíně k zmenšení výloh konservačních odboratů lod od bývalého hřbitovního kostela. — Ve Skramníkách (u Čes. Brodu) při přestavbě kostela zcela zbytečně odbourána předsíňka ze XVII. století. — Radnice v Dobrušce s typickou věží jest ohrožena ve svém trvání. Arch. Němec z Hradce Králové chce ji zachovati přistavbou. — Nad středem kostela v Sedlci staví se 18 m vys. věž dle návrhu arch. L. Láblera. — Lámáním kamene ohrožena skála Barrandeova u Prahy a Veliš.

Nová věž bude vystavěna při klášterním kostele ve Svatém Dobrotivém. — V Železném Brodě bude opravena dřevěná zvonice. — V Mal. Svatoňovicích opravena kaple P. Marie (1732).

G. Mikš a A. Krisan opravili v Šťáhlavech fresky ve far. kostele. — Láda Novák a sochař Vorel restaurovali sgrafitta na bývalé radnici v Ml. Boleslavě. — Braunův t. zv. Betlém u Králova v Dobru sochař Kofránek, Krejčík, Eger a Jäger očistili a části nalezené v odkopávce opět připevnili (také v Jaroměři prý nalezena při bourání hlava z některé skupiny). Při té příležitosti upozorňuje místní žurnalistika na žalostný stav i jiných prací Braunových jako sousosí na náměstí v Jaroměři a náhrobek tchyně Braunovy. — Líinkovy sochy v parku zámku Cítolibského budou opraveny a některé z nich (je jich asi 50) budou přeneseny do Vídne. — Oltář z děk. kostela v Kolíně bude vrácen na původní své místo, odkud byl kdysi koupen, do Pacova. — Archa z Letňovic (XV. stol.) dána do zems. musea.

Musea, sbírky, archivy. V Boskovicích a Klobukách na Moravě již zřízeno, v Pacově a Strážiře se připravuje krajinské museum. — Museum v Jaroměři vydá svůj katalog. — V Národněpisném museu v Praze bude zřízeno vedle oddělení zemědělského i oddělení lékařské retrospektivity. — Táboreské museum rozšířeno o pět síní ve spořitelně, kam přenesen národopis, památky cechovní, kostelní a městské a přírodotisk; v radnici zůstala jen sín Husova a Žižkova. — Výroční zprávu vydala Musea: Uměleckoprůmyslové (na str. 4.—6. popis Lannovy sbírky skla), v Budějovicích a v Hradci Králové (přednáška R. Kepla, Umělecký průmysl). — Dle vzoru pražského chce zřídit oddělení zemědělské retrospektivity i Čes. hosp. spol. pro markrabství moravské a Ústř. hosp. spol. pro čes. kraje ve Slezsku.

Městská rada ve Lvově se usnesla přenést z Rapperswylu ve Švýcarských sbírkách, archiv a knihovnu do Lvova a zřídit nové polské museum.

V Pacově bude srovnán městský archiv. — Při požáru v klášteře Želivském zachráněn klášterní archiv (nejst. orig. z r. 1233). —

Umělecká Beseda v Praze rozšiřuje svůj archiv četnými dary. — Ředitel kúru v Karlíně, Fr. Horník, sebral již na 30.000 kusů hudebních archivalií, jež věnuje později museu krále Českého.

Různé zprávy. V Stropniči konána letos kulturněhist. výstava jako v loni v Eisenštejně. — Klub Za starou Prahu pořádal výstavu současných fotografií (300 pohledů na Prahu) z r. 1907. — R. 1908 bude pořádána na Velehradě Cyrillo-Methodějská výstava. — V Praze ustanoví se v nejbližší době spolek bibliofilů, který má v programu i pěstování historických otázek. — Kostel sv. Martina v Praze bude otevřen veřejné návštěvě ve středu a sobotu od 2—4 (v létě od 3—6). — Osmý sjezd pro ochranu památek byl konán letos ve dnech 19.—20. září v Mannheimu, přímo po sjezdu Svažu něm. spolků histor. a archaeol. — Kongres uměleckohistorický konán byl ve dnech 24.—26. září v Darmstatě. (Program: Organisace časopisu Jahresber. der Kunstmwissenschaft; založení Společnosti uměleckohistor.; o nedostatku vhodného časopisu uměleckohistor.; o fotografování památek; návrh na zřízení mezinárodní Ikonografické společnosti. — Ve Vídni založena v květnu Fotogrammetrická společnost, s podob. účelem jako berlínský Messbildanstalt. — Spolek archit. Wiener Bauhütte podal ministerstvu kultu a vyuč. memorandum, jež navrhuje zákony na ochranu domácího uměleckého bohatství a pro nové stavby veřejné požaduje kvalifikované umělce. — V Prusku vydan zákon, dle něhož jsou starostové obcí, kde je potřebí zakročiti, povinni vydati statut ve smyslu zákona proti znešvaření obce a krajinařsky významných míst.

ZPRÁVY LITERÁRNÍ.

KNIHY.

V Soupisu památek historických a uměleckých vyšly zase tři nové svazky*): Českobrodsko (Dr. A. Podlaha, sv. XXIV.), Přeštice (Dr. Hosta a Vaněk, sv. XXV.) a Kladensko (Zd. Wirth, sv. XXVI.). Nejvíce nového a cenného materiálu přináší Českobrodsko; zejména dílo Květoňovo, tvrz tuchorazská, vystavěná r. 1477, bylo dosud opomíjeno při líčení vývoje české architektury, ačkoliv je spojovacím článkem mezi předhusitskou dobou a počátkem stol. XVI. Dále významné jest též heslo Černý Kostelec pro renaissanční zámek, kostel s gotickými detaily na renaissančně pojaté stavbě, pro tabulové obrazy domácí práce z XVI. stol., vykládané práce atd. Mimo to chová okres celou řadu dobrých stavebních památek od nejstarší doby (tismický kostel, rotunda v Radešíně, kosteliky v Kozojedech a Rovné) přes gotiku (raní got. kostel vyšehořovický, pozdější v Českém Brodě, Bříství, Horkách, Mochově, Skramníkách, Střimelicích, Voticích a Vykáni) do baroku (v Bylancech, Komor. Hrádku, Úvalech, Poříčanech, Semicích, Tuklatach atd.). Také mnoho zvonů a předmětů ze zařízení kostelního vyniká nad průměrnost. — Na Přeštici bohužel nejlepší stavby starší podlehly zkáze, zejména Klášter a Roupov. Z pozdějších dob zastoupen barok eminentním dílem Dienzenhofera mladšího, děk. kostelem v Přešticích. Ve Vícově zachovaly se fresky z XV. stol. a mimo to najde se porůznu ještě několik vynikajících předmětů. — Kladensko je uměle utvořené teprve v poslední době a nepodává tedy souvislého obrazu vývoje uměleckého. Nad průměr vyniká zámek buštěhradský a hostivický, kostel v Hořelicích a klášter v Hájku, stářím jsou význačné rotunda v Rapicích a tvrz v Litovicích.

Pamatky východočeské. Dil II. (list 51—70). Uspořádal Dr. K. V. Adámek. Péčí okresní památkové komise chrudimské při Prům. museu pro vých. Čechy vyšel r. sešit II. dílu publikace, ježíž

* V tisku: Okres Vinohradský a Litomyšlský a Zámek Roudnický.

význam přesahuje lokální zájem. V dokonalých reprodukcích a s podrobným popisem všech detailů podává se tu výběr historických a uměleckých památek z kraje chrudimského, a to ze všech oborů umělecké činnosti a ze všech dob; i t. zv. lidové umění sem pojato. Uspořádání a způsob výběru jest podobný jako při I. díle. Z architektury jest tu brána zámecká v Pardubicích, z malířských děl 3 epitafia, ze sochařských kropenka a 6 náhrobků, z cínařských 2 křtitelnice, ze zlatnických monstrance, z rezavářských křtitelnice, ze sklenářských malovaná tabulka okenní a několik sklenic a ze zámečnických tepaná mříž; ukázka výzdoby písarské v lidových modlitebních knihách ukončuje pořad. Publikace je dobrým příspěvkem k rozhojení obrazového materiálu studijního.

D r. J a r. Č e l a k o v s k ý, *Soupis rukopisů v archivu král. hlav. města Prahy. I. část. (Praha. Nákl. obce. 1907. 124 str.)* Úvod o nejstarších knihách archivních a popis 122 rukopisů (ze 3410 v archivu chovaných), násled. rozdělených: I. Právní rukopisy. II. Knihy Star. Města. III. Knihy Nov. Města. IV. M. Strany. V. Hradčan. VI. Vyšehradu.

D r. J. K a p r a s, *K n i h a s v ě d o m ī m ē s t a N. B y d ž o v a 1311—1470. Nový Bydžov, 1907.—8°. Nákl. obce.* Kniha, vydaná na oslavu 600-letého jubilea založení města, jest vzácná a již kolikrát oceněná památkou z počátku městského života; jen St. Město Pražské ji předstihuje svou knihou z r. 1310. V obširném úvodě vydavatel seznamuje nás se vnějšími dějinami města, pak otiskuje privilegia z let 1305—1796, celkem 22 kusy; pak následuje 9 akt o výkupu Bydžovských z poddanství a přijetí jich z krále. věnné město, a popis knih městských. Edice knihy svědomí obsahuje 832 zápisů nejrozmanitějších jednání soukromých i veřejných. Vydání je pečlivé a zpracované, s vypuštěním zbytčných formulí. Rejstříkem dvojím se publikace končí; má nejen veliký význam pro historika N. Bydžova, ale i pro dějiny všeho městského stavu v Čechách.

J. V. S.

S l a n s k ý o b z o r. *Věstník musejního a liter. spolku Palacký.* Roč. XV. Red. D r. J. K r e c a r. (Str. 133, 3 obr.) Nový redaktor omezil značně část statistickou a naplnil celou ročenku otisky svých prací, v časopisech místních uveřejněných, jež nepřinášeji věcně ničeho nového a formálně jsou jen parafrázi Lacinových Pamětí. Obsah dá se označiti tituly článků: Jar. Bořita dal v městě postavit pivovar. — V poddanství. — Rod. milost. pánu dědičných. — O duchovní správě. — O škole. — Konšelé podd. města Slaného. — O pozárech. — Ze života cechovního. — Jak přišlo město z poddanství v ochranu. Cenné jsou přílohy obrazové: Slatý r. 1838. — Bývalý pivovar. — Kaple 14 pomocníků (dle pův. kresby).

F. T e p l ý, *C h o d o v é a p á n í z L a m i n g e n u.* (Zvl. otisk ze Sborníku histor. kroužku roč. 7.—8. Praha. Nákl. vlast. 1907.) Podrobně a na základě pramenů ličen tu postup ujařmení Chodů a potlačení vzpoury až k popravě Koziny a smrti Lamingenové. Vše psáno pod zorným úhlem zaujatého katolíka.

R. D v o ř á k, *P o s l e d n í r o b o t n í v z p o u r a n a M o r a v e r. 1821.* Brno 1907. Nákl. vlast.

Jubilejní slavnosti byly popudem k vydání několika knih, zejména publikace D r. B. D r o ž e o Ž d á r ě na Moravě: Listinné památky z archivu města Žďáru. [57 listin (1411—1796.) N. Brod 1907. 28 str. 3 ill.] Pamětní knihy o H u m p o l c i a P a m á t n í k u k jubileu gymnasia v J i č í n ě; znovuvzkříšené majales v L i t o m y š l i projevily se též literárně cenným A l m a n a h e m , v němž uveřejněno mnoho příspěvků k místní historii.

Z práci, v programech čes. střed. škol za rok 1906/7 uveřejněných, upozorňujeme na pokračování práce prof. J. N ě m c e, Staré tisky v knihovnách německobrodských (N. B r o d. G.) a třetí díl práce prof. T. H a l í k a a D r. J. K r o p á č k a, Hrabě Fr. Ant. Sporck (K r á l o v é D v ú r n./L. G.), která se obírá chudobincem v klášteře Kukském, jeho organizačí a nynějším životem v něm a jest provázena 8 obrazy místnosti a p. z chudobince a podobiznou Šporkovou dle rytiny J. E. Haase.

Pěkně illustrována (ill. ze Soupisu a několika novými) jest práce prof. F. Barčeše, Procházky z Boleslavská I. (Ml. Boleslav. G.), mající účelem snéstí příhodnou látku k výkladům učitelů při školských vycházkách.

Kalendář Národních Listů na rok 1908 má v obsahu též článek Ješka Hofmanna, Za starou Prahu.

Klub Za starou Prahu vydal publikaci Krásná Praha, 12 listů ve světlotisku (K 1-60). Jsou to dobře vyhledané, méně širokému obecnству známé pohledy ze starých koutů Prahy, s citáty cizích autorit o významu a kráse Prahy.

Z turistické a vlastivědné literatury uvádíme spisek Jar. Ždárka, Prův. po České Skalici a okolí, F. A. Zapletalova, Drahotuše jindy a nyní (Vl. nákl. 1907, str. 20), R. Cikharta, Město Soběslav (Soběslav, R. Faítík, 1907, 55 str., 12 ill.), nový díl Kafkova Průvodce (Českomoravská vysočina) a pokračování Körbrova Království Českého (seš. 22).

Chystá se: Rakouské museum ve Vídni slibuje vydati Handbuch der österr. Gold- und Silberschmiedekunst na základě materiálu sebraného při výstavě zlat. prací z Rakouska. — Red. brněnského musea prům. Jul. Leisching hodlá vydati dvojdílné dílo (text a atlas) o nejlepších předmětech ze sbírek rakouských museí; i česká musea budou zastoupena. — Nakladatel Lorenz v Třebíči vydá facsimile jednodílné Biblia králické. — Arch. K. Hilbert chystá práci o rest. kostela sv. Martina. — Nákl. Vojt. Šafránka v Táboře vyjde Okres Táborský (I. díl historicko-archeologický od R. Cikharta, II. díl statistický od R. Ez. Cikharta) a monografie Borotína od R. Cikharta. — J. Chadtoznamuje, že vydá Dějiny lovů a lovectví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. — Dr. A. Novák a Dr. J. Jakubec vydají ve sbírce Die Literaturen des Ostens Dějiny české literatury.

Dr. Wilh. Faber und Dr. Jul. Kurth, Wie sah Huss aus? (Berlin, M. Warnecke, 1907.) Autoři myslí, že podávají poprvé illustrace z lat. kpcionálu litoměřického, dle něhož dokazují pravou podobu Husova. Přidaný popis ostatních miniatjur z kpcionálu nemá výsledku pro historii umění.

Publikace Lannovy sbírky drobné plastiky postoupila k 2. sešitu (1. sešit r. 1904): Kleine Plastik, tab. 13.—26. Prag, K. Bellmann, 1907. Obsahuje dřevěné modelly pro medailony, sošky a kamennářský pohár. — Z gallerie Nosticovy počal právě K. Bellmann vydávat sbírku reprodukcí světlotiskových (33 × 48) pod tit. Meisterwerke der Galerie Nostitz in Prag. (Celé dílo vyjde ve 4* seš. po 10 tab. à 7 K.)

S titulem maďarským, německým a anglickým a v komisi (mimo Uhry) K. W. Hiersemanna v Lipsku vydává s podp. král. uh. ministerstva pro kult a vyučování Uherský spolek inž. a architektů publikaci: Das Bauernhaus in Ungarn, kreslenou Jul. Svařem. Celkem bude 5 seš. (60 tab.) za 50 K. Jest jistó, že tu bude slovenský dům zastoupen dosti bohatě, ale bez akcentování národní a umělecké individuálnosti své.

Katalog výstavy starších prací zlatnických z Rakouska (Austellung alter Gold- und Silberschmiedearbeiten 1907. Str. VI, 253. K 1—), porádané rak. museem ve Vídni, obsahuje velice mnoho prací českých, půjčených přímo z kostelů, klášterů a museí nebo ze soukromých sbírek (ku př. Dr. A. Figdora). Katalog vzbudil dosti pozornosti i u nás, když při příležitosti výstavy této poprvé veřejně pochybovalo o stáří pásu a lízíček královny Elišky, půjčených z Hradce Králové.

První svazek monumentálního podniku centrální komise ve Vídni, jenž pod tit. Oesterreichische Kunstopographie má zpracovatí inventář uměleckých památek Předlitavská (mimo Čechy a Halič, popisované již domácimi, samostatnými komisemi), právě vyšel. Je to okresní hejtmanství Kremžské, zpracované Dr. H. Tietzem

a obsahující 70 archů textu s 500 ill. a 30 světlotisk. tabulek. Vlastnímu popisu přidán úvod shrnující souborně význam popsaných památek pro dějiny umění a ukazující na problémy, jež se tu naskytují k řešení. Brzo bude následovat přídavek o sbírkách zámku Grafenegg u Kremže. Neobyčejná bohatost památek v tomto prvním okresu dá se vysvětliti velkými kláštery a blízkosti Vídňě. Způsob zpracování podobá se podnikům cizím, ale úprava předstihuje mnohé dokonalosti.

V 9. svazku Soupisu bavorského (*Die Kunstdenkmaler des Königreichs Bayern. Bez.-Amt Neustadt a. W. von F. Mader*) na str. 90—92 jest popsán bývalý zámek Lobkovický v Neustadt a. W. Město bylo od r. 1558 v držení Lobkoviců, již tu od pol. 17. stol. i bydlili a vystavěli od 1698 do r. 1720 jedno křídlo zámku. (A. Porta a A. Ritz, známí z Roudnice.)

V nádherné publikaci prince z Esslingu, *Les livres a figures vénitiens de la fin du XVe siècle et du commencement du XVIe.* (Florence-Paris. 1907. Mk. 150— fol.) popsána podrobně pod čís. 140 i česká bible (zv. benátská) z r. 1506 a přidány vyobr. tit. listu a 7 dřevorytů v textu v orig. vel.

Pro styky Slezska s Čechy v době gotické zajímavý je spisek *Wihl. Schulte, Gesch. des Breslauer Domes u. seine Wiederherstellung.* (14 tab.) Breslau. Aderholz. 1907. Mk 2—.

D. K. Siegl vydal nové vyd. spisku *Führer durch d. Städtische Museum in Eger.* 1906. (7 obr.)

Z ČASOPISŮ.

Pamatky archeologické a místopisné. Roč. XXII., čís. 6. Dr. A. Podlaha, Románský evangeliář kolleje piaristické v Praze; F. Bareš, O některých kostelních stavbách v Pojizeří; Dr. B. Horák, Hradisko Plzeňské; G. Švoboda, Vyloupení kláštera v Sedlici r. 1618; Dr. K. V. Adámek, Desátá zápisní kniha města Hlinska; Dr. J. V. Šimák, Popis panství Kralodvorského r. 1642. Drobnosti (Pricquey; Dva varhanáři moravští; Tři zvonaři olomoučtí).

Časopis Muzea král. Českého. Roč. LXXXI., seš. 4. A. Truhlář, Příspěvek k studiím humanistickým v Čechách. III. Balbín z Vorličné Jan. IV. Trávný Adam. V. Hanno Martin; Dr. Jos. Volf, Účast českých panovníků při říšských výpravách; Dr. J. Kapras, Státoprávní poměr Moravy k říši německé a ke koruně české ve středověku; A. Havlík, Boj s drakem v brněnské legendě o sv. Jiří; Fr. Kohl, K ochraně historických památek v zemích čes.; V. Schulz, Zpráva o výzkumu archivů pro Diplomatár musejní v letech 1875—1906; Příspěvek redakce žáků článku Schulzovu; Dr. J. Volf, Přísp. ke vpádu Bočkajovců na Moravu r. 1605.

Český časopis historický. Roč. XIII., seš. 3. J. Hanuš, Jan Gebauer; J. Pekař, Boh. Rieger; J. Bidlo, Literatura k děj. ruským 19. stol.; J. Šusta, Úroční rejstřík kláštera Zlatokorunského z poč. 15. věku; Zd. Wirth, Zachování a ochrana histor. a uměl. památek; A. Sedláček, Praxinův památník. Referáty a Zprávy.

Časopis Morav. muzea zemského. Roč. VII., čís. 2. J. Klvaňa, O Hané, jak bývala; J. Tiray, Rybníkářství na Telecku; St. Souček, Z Gallašovy liter. pozůstatnosti; Jos. Válek, Pozn. k mapě moravského Valašska; Dr. F. Šujan, Nejstarší zřízení zemské na Moravě; F. Lipka, Pohreb pánu z Pernštejna v kostele doubravnickém (se 6 ill.).

Český lid. Roč. XVI., čís. 9.—10. Z obsahu: Dr. O. Zich, Píseň a tanec „do kolečka“ na Chodsku; J. Jahoda, Poniky; Fr. Fischer, Dorota Jínová Pacovská; L. Hausmann, Stínání kohouta na Hané 1840; J. Soulek, Prsten „rukou v ruce“; Dr. Č. Zibrt, V. Krolmusa Slovník obyčejů. Roč. XVII. čís. 1. F. Trnka, Kroje na Žďársku a Novoměstecku; Dr. Č. Zibrt, Studie F. Kretze o sítkované práci na Mor. Slovensku; Dr. O. Zich,

Píseň „do kolečka“ na Chodsku; R. Janovský, Zaniklé továrny keramické na Moravě; Dr. Č. Zibrt, G. Diodato, první kavárník pražský.

Národní odborný věstník. Roč. II., čís. 6.—8. Jan Tykač, Lnářství na Českotřebovsku. V. J. Dušek, Svatební řád netolický z r. 1747. J. Nauman, Milíř na Černokostelecku. V Bibliografii: lidový průmysl a lidové umění, kroj. Ve Zprávách registruje se též výroční zpráva naší Společnosti.

Krása našeho domova. Roč. III., čís. 6.—9. B. Hübschmann, Regulace Vltavy v Praze a staroměstský jez. I.—II. Palác „U Šmerhovských“. J. Empler, Z utrpění Pardubic. Ješek Hofmann, Jak naši stavěli. Výkříky našich krajin. V 7.—8. čísle hojně zpráv, návrhů a rad z ruchu na ochranu památek od J. Emplera a J. Hofmanna.

Arch. odbor. Roč. VI., čís. 7.—9. J. Koula, K ochraně plzeňské radnice; Fr. Mikš, Rekonstrukce sev. portálu týnského chrámu.

Dílo. Roč. V., čís. 7. Portál týnský (12 fot.) celku i plastických detailů v tympanu a architektonické dekorace ostění.

Hlídky a. Roč. XXIV., čís. 7. Jan Tenora, Z paměti města Bystřice pod Pernštýnem. — **Osvěta.** Roč. 37., čís. 7.—9. Dr. Z. Winter, Remeslo v Čechách v XVI. věku; F. X. Harlas, Msg. F. J. Lehner a O restaurování a konservování. — **Pokrovská Revue** III., č. II.—12. Gurlitt o restaurování hradů. — **Národní hospodářský odbor.** Roč. XII., červenec-září. Dr. Jos. Gruber, Technickohistorické museum v Praze; Archiv pro dějiny čes. průmyslu (reagování na Tobolkův článek v N. Listech). — **Česká Revue** I., čís. 1. Zd. Nejedlý, České hudební archiv. — **Naše Slovensko.** I. čís. 1. Ign. Hrušovský, Slovensko v 16.—18. stol. Veselý, Orava (s ill.).

Zlatá Praha 1907, čís. 45.—49. Památky po Českých bratřích v Berlině; Z lapidaria Musea královského. — **Kunětická hora;** Želiv. 1908, čís. 1.—2. Z. Winter, Obrazy v pražských domech 16. věku; Ze staré Prahy; Malby už certů. — **Světozor** 1907, čís. 36.—50. Praha stará a nová; Želiv; Ze staré Prahy (Amerika, kostel sv. Jana na Prádle); Portál domu „U Salzmannů“ v Plzni; Malby už certů; Kopání na Budějovicku. — Máj 1907, červenec-září. Schodiště v paláci Sylva-Tarouců; J. Empler, Stavební památky současného života organismu; Zničený štít na domě Sixta z Ottendorfu. 1908, čís. 1.—3. A. Balšánek, Za starou a novou Prahu. Portál Lorety a Ungelt. Obnova Ameriky. — **Zvon**, roč. VIII., č. 1.—3. Z. Winter, Pražští malíři XVI. věku. — **Český svět** 1907, červenec-září. Poslední fragmenty ghetta; Schodiště v domě v Náprstkově ulici; F. Mikš, Oprava sev. portálu chrámu týnského. — **Čas. Klubu Českého turistického svazu** XIX., č. 8.—10. F. Velc, Mšec a jeho kraj.

Národní Listy 1907, 30./6. a 7./7. K. Hilbert a pres. J. Hlávka (Anketa o restauraci Vladislavského paláce). 23./6. Dr. Jos. Gruber, Návrh na zřízení technického muzea v Praze; 20./7. Dr. Zd. Tobolka, Archiv pro dějiny průmyslu v Čechách; 25./7. Dr. V. Flajšhans, Husova podobizna; 28./8. V. Schulz, Archiv kláštera Želivského; 3./9. Jos. Homola, Velehrad nalezen; 5./9. Dr. J. Wolf, Výzkumy na hradišti Staré Plzně. 27./9. Dr. J. Wolf, Soupis rukopisů. — **Čas. (Hlídky II., č. 37)** K organizaci ochrany uměleckých památek. — **Plzeňské listy** 1907, čís. 220—21. J. Dyk, Mar. Týnice. — **Český Jih** 1907, 27./7. K. Thir, Tři staré domy táborské. — **Podvysocké listy** 1907, č. 39. Zemětřesení r. 1590. — **Odbor litomyšlský** 1907, č. 12. F. Páta, Museum, knihovny atd. — **Osvěta Lidu**, roč. XII., č. 93. M. Leonier, Epigon Českobratrství (F. A. Šporck); čís. 103. Kunětická Hora a moderní vandalismus. — **Podřipské Slovo** roč. II., čís. 38. Dr. J. Salába, Umělý poklad v Citolibech (sochy v parku). — **Posel z Podhoří** 1907, čís. 31. Dr. T. Kouřil, Z dějin kostela sv. Trojice. — **Šumavan** 1907, 20./7. Museum v Klatovech (dějiny a popis). — **Hlasový Blaník** 1907, č. 41; Al. Štúla, Živnost a cestovní život v Neveklově.

Jahrbuch der k. k. Zentral-Kommission. Neue Folge. IV. Bd. 2. Teil. Paul Hauser, Kunstgesch. Vorarbeiten zur Topographie von Kärnten; E. Tietze-Conrat, Eine niederösterreichische Skulpturgruppe vom Ende des 17. Jhs.; H. Tietze, Joh. M. Rottmayr; Ad. Sikora, Urkunden u. Regesten kunstgesch. Inhalts aus d. Stadtarchiv in Innsbruck. — III. Folge. I. Bd. 1. Heft. Fr. Wickhoff, Dürer-Studien; M. Dvořák, Spanische Bilder einer oesterr. Ahngalerie (galerie Lobkoviců v Roudnici); Al. Riegl, Über antike u. moderne Kunstfreunde; M. Dvořák, Die mittelalterlichen Wandmalereien in Muggia Vecchia; J. Neuwirth, Der Entwurf einer neuen Bauordnung für Wien in seinen Beziehungen zur Denkmalpflege.

Mitt. der k. k. Zentral-Kommission. II. Folge. Bd. VI. Čís. 5.—8. Obsah vyčerpán ve Zprávách. V ill. z Čech: Kajetánka v Břevnově, kostel v Přepyších, oltář v Pořejově, zvon v Rumburku.

Mitt. des Vereines f. Gesch. der Deutschen in Böhmen. Roč. 46., čís. 1. Z obsahu: Dok. článku J. Hrdého, Die Marienkirche in Aussig a/Elbe bis 1426; A. Mörath, Das Lebküchnerhandwerk in Krumau im XVI. Jhd. (s 3 tab.); S. Gorge, Zum Besitzwechsel böhm. Güter im 30jähr. Kriege; Dr. M. Urban, Eine Schätzungsurkunde über die Herrschaft Königswart; Jos. Blau, Der Neuerner Federhandel; F. Menčík, Ein Brief des Bischofs Kindermann; K. Friedel, Die Urkunden des Markts Friedberg (pokr.).

Zeitschrift des Nordböhm. Gewerbeamuseums. N. Folge. II. Bd., čís. 1.—2. Dok. čl. Jos. Kubiny o kancionálu Žlutickém (s 3 ill.); Reprodukce předmětů z darované sbírky Jindř. sv. p. z Liebigů; Zpráva o požáru Valdštýnského musea v Chebu.

Mitt. des Mähr. Gewerbeamuseums. Roč. 1907. čís. 5.—9. Das Teplitzer Relief der Badauffindung (s ill.); Zpráva o novém museu arcivév. Josefa Ferdinanda v Olomouci a o Sjezdu Svazu rak. uměleckoprům. museí v Praze. A. Rille, Die Fürstengruft und die Schatzkammer in Nikolsburg (s otiskem inventáře z r. 1651). Al. Czerny, Das Mausoleum zu Grosz-Heilendorf. J. Leisching, Inventarium d. Herrn Ulrich Lilgenblats.

Kunst und Kunsthandwerk. 1907, seš. 6.—7. Ed. Leisching referuje o výstavě prací zlatnických v rak. museu. Z českých prací zobrazen kalich Kádovský, ciborium ze 17. stol. (noha ze 16. stol.), dva pražské kalichy z 18. stol. a cukřenka. Pás a lžičky královny Elišky klade autor ukvapeně do poč. 19. století, ale zásluhu o proražení tradice ve prospěch vědecké pravdy má. Ve zprávách o restaurování obrazů z musea v Chebu, požárem poškozených.

Jahrbuch der kgl. preuss. Sammlungen 1907, seš. 3. Dr. K. Chytíl, Das Madonnenbild des Prager Erzbischofs im Kaiser Friedrich-Museum (s tab.).

Blätter für Architektur u. Kunstgewerbe. Roč. XX., tab. 55.—58. Kolej piaristů, portál. Kostel sv. Ignáce, průčelí. Kostel sv. Karla Borov. Medvědí fontána na Smíchově.

Zeitschrift für Bücherfreunde. XI., 170. Dr. A. Kopp, F. A. Graf Sporck (zabývá se hlavně styky Šp. s básníky a otiskuje bibliografické údaje o několika básních, vzniklých při sporu jeho s Jesuity.)

Deutsche Arbeit. Roč. VI., čís. 11.—12. Celé čís. 11. obrazově i textem věnováno Úštěku. V čís. 12. Dr. O. Pollak, Vom alten und vom neuen schönen Prag (s ill.). — Roč. VII., seš. 1. Jul. Lippert, W. W. Tomek; Dr. R. Batka, Über vier angeblich deutschböhm. Volkslieder des 14. Jahrh.; Joh. Bachmann, Die Kirchweih im Egerlande in verfloss. Jahrzehnten.

Die Kultur. Ročník VIII., čís. 3. Rich. Basel, Das Sakristei-inventar und der Bibliothekskatalog des Dominikanerkonventes in Eger i. J. 1474

C e c h i s c h e R e v u e, Roč. I., čís. 7.—9. J. Kraus, Das čechische ethnographische Museum; Zd. Wirth, Ein Inventar der Kunstdenkmäler Böhmens. — **P o l i t i k** 1907. 23./6. Jar. Kamper, Die Maria-Magdalena-Kapelle unterhalb des Belvedere; 8./9. a 15./9. Jar. Kamper, Die Gruft der Herren von Smiřic. — **P r a g e r T a g b l a t t**. 1907. 22./6. F. Gruner, Johannisbad im Riesengebirge; 14./7. Kulturhistorische Ausstellung in Strobnitz. — **D u x e r Z e i t u n g**. 1907, čís. 29. A. Krisch, Vergessene Namen u. Kunstschätze in Dux.

(Z a s l á n o.)

Českému lékařstvu!

V národopisném museu českoslovanském v Praze hodlá se zřídití zvláštní oddělení české lékařské retrospektivy.

Za tou příčinou chceme shromážditi veškeré památky lidového i neužívané již pomůcky vědeckého lékařství, pokud jsou mezi lidem a lékaři českými roztroušeny, jako: veškeré léčebné pomůcky lidové i školní mediciny, staré tiskopisy, rytiny, obrazy, formuláře, herbaria, populární výkazy atd.

Obracíme se tudíž s prosbou na všechno české lékařstvo, aby u sbíráni těchto památek nám bylo nápomocno tím způsobem, že by vzbudilo zájem mezi lidem ku sbíráni, samo ruku pomocnou k dílu přiložilo a získané předměty zaslalo přímo na „Národopisné Muzeum českoslovanské v Praze“ anebo jednoho z nízepsaných na různé předměty shledané upozornilo.

V Praze, dne 21. června 1907.

Prof. dr. L. Haškovec.

Prof. dr. O. Schrutz.

UKAZATEL JMENNÝ I VĚCNÝ. *)

Sestavil V. V. Štech.

- Aach 88.
Adam, rychtář 156.
Adámek K. V. Dr., 42, 43, 70, 76,
174.
Adámek K., posl. 37.
Akademie Česká 32, 70, 164.
Albertina ve Vídni 50.
Aleje Staré 101.
Aleš M. 64.
Alewiju 155.
Allegri-Corregio Ant. 155.
Alpy 112.
Alten Allen Folpert 55.
Ambras 65.
Amerika letohr. 171.
Andrea Cel. 155.
u sv. Andělů, ústav 101.
sv. Anežky klášter 14, 115.
Angermeyer Alb. 134.
sv. Anna (u Popovic) 21.
sv. Anny klášter 14.
Archeologie praehistoricá 31, 62,
109, 167.
Archeolog. kom. Čes. Akademie 64.
Archeologický sbor mus. 95.
Architektů a inženýrů spolek 39, 70.
Archiv: arcibiskupský 68; hudební
patronátních kostelů 115; sta-
vební Prahy 55, 66.; zemský
43, 115.
Arndts M. 17.
Arundell, lord 49.
Aš 171.
Augustiánský klášter v Roudnici
101, 102.
Augusty J. náhrobek 170.

Babor Dr. 62, 110, 111, 112, 113,
168.
de Backer Fr. 155.
Backhuyzen 155.
Baensch Wilh. 118.
Balbín Boh. 55.
Balzerové br. 15.
Balšínek A., arch. 64, 66.
Barbarelli-Giorgione G. 154.
Barbieri-Guercino G. F. 154.
Barecký Jan 88.
Bareš Fr. 41, 65, 176.
Barrandeova skála 171.
Bartolomejše sv. kolej 9; kostel 161.
Bartovský V. 42.
Barvířský ostrov 14.
bašta: Adalbertus sct. 98; Aller-
heiligen 98; Bartholomeus sct.
98; Benediktus sct. 98; Carollus
sct. 98; Catharina sct. 98; Domi-
nicus sct. 98; „Form“ 98; Fran-
ciscus sct. 98; Georgius sct. 98;
Henricus sct. 98; Hospital 98;
Christophorus sct. 98; Jacobus
sct. 98; Johannes sct. 98; Lau-
rencius sct. 98; Ludmilla sct. 98;
Maria sct. 98; Marie Magdalena
98; Nicolaus sct. 98; Norbertus
sct. 98; Petrus et Paulus sct. 98;
„Stein“ 98; Stephanus sct. 98;
Thomas sct. 98; Wenceslaus sct.
98.
Bauernhaus, Ungar. 176.
Bauhütte, Wiener 172.
Bavor ml. Rodovský z Hustiřan 42.
Bavorov 36, 127.

*) Rubrika „Z časopisů“ nebyla pojata do Ukazovatele vůbec,
u knih excerpování jen autoři a z titulů jen jména.

- Bavarsko 33.
 Bayerova Ohrada 38.
 Bechyně 42.
 z Bechyně Tobiáš 106.
 Bellmann K. 164.
 Belvedere 35, 116, 161.
 Benátky Vel. viz Štvanice.
 Bendl Jan J. 22.
 Benediktinů klášter 11.
 Benediktinská ul. 101.
 Beneš V., kons. 31.
 Beneše z Kocúrova náhrobek 77.
 Benešov 114.
 Berger Kar. 5.
 Berghem N. 155.
 Bergner P. 43, 130.
 Bečkovice Dol. 29.
 Bern 37.
 Bernarda sv. cisterciácký seminář 101.
 Bernau F. 39.
 Beroun 127.
 Berounský vikariát 70.
 Bertl, arch. 70.
 na Betháni 20, 124.
 Betlém n. Zírcem 66, 171.
 Betlémská kaple 56.
 Betlémská ul. 101.
 betlémy 118.
 Bělohrad 42, 43, (u Brandýsa) 122.
 Bible králická 176.
 bibliofilů spolek 172.
 Bíbová Reg. 44.
 Bienenberg 102.
 Bílá věž 52, 55.
 Bílý Fr. 43, 69.
 Bildnissminiatur in Oesterr. 45.
 biskupský dvůr 160.
 Blažek A. 118.
 Blecha, arch. 64.
 Blumenberg Wencesl. 68.
 Bode W. 66, 67.
 Boel P. 155.
 Bojové 33.
 Boleslav I. 20.
 Boleslav II. 63.
 Boleslav Ml. 36, 39, 42, 64, 65,
 170, 171.
 Boleslav St. 20, 21, 122, 123, 124,
 127.
 Boleslavsko 41, 65, 176.
 Bondini 8.
 Borecký Jar. Dr. 118.
 Borovský F. A. 44, 49, 50, 65, 117.
 Boskovice 171.
 Boubela J. 69.
 Boulogne a spol. 14.
 Bousov Dolní 114.
 Bouttats P. 155.
 Božího těla kostel 161.
 brána: Bruská 98, 161; Nová 98;
 Koňská 98; Újezdecká 98, 161;
 Ríšská (Strahovská) 14, 98; Spi-
 talská 98; Žitná 98.
 Brandejs n. L. 19—22, 63, 70, 90,
 93, 121—129.
 Brandl P. 65, 114.
 Braniš J. 19, 38, 66, 79, 116, 118,
 121.
 u Branžovských (host.) 21.
 Braun Mat., sochař 38, 66.
 Brauner J. M. 42.
 Brázdim 19.
 Bredael 155.
 Bredovská ul. 161.
 Brera v Miláně, archiv 66.
 Breughel 15.
 Breuil 112, 113, 168.
 Březnice 36, 63.
 Britské museum 50, 52.
 Brno 36, 65, 66, 115.
 Brod Český 37, 123, 167.
 Brod Německý 69, 155—160.
 Brod Žel. 171.
 Brokoff 118.
 bronzová doba 95.
 Brown P. 87.
 Brož V. 68, 73.
 Bruck Rob. Dr. 44.
 Brückner-Penck 111.
 Brüx 42.
 Brykci v. z Cynperka.
 Brzánky 29.
 Bubeneč 9, 63, 90.
 Bubna 161.
 Budějovice 43, 127, 172.
 Budovec z Budova V. 70.
 Budyně 63.
 Buchlov 38.
 Buchtela K. 32, 33, 39, 62, 89, 95,
 110, 111, 112, 167.
 Buonarotti Michelangelo 155.
 Buquoyska 9.
 Bureš, arch. 70.
 Buškovice 114.
 Bussyonie 113, 168.
 Bydžovsko 63.
 Bydžov Nový 63, 69, 114, 175.
 Bylanská kultura 34, 62, 63, 90—94,
 96, 97, 111.
 Byss Joh. Rud. 134.
 Bystré u Poličky 118.
 Bystřický vikariát 70.
- G**abel Ad. 155.
 Cáchy 39.
 Canal hr. 4, 5, 9.
 Canalová Marie hr. 5.
 Caracci 155.
 Casteels P. 155.

- Carlshof 98.
 da Caravaggio Michelang. 154.
 Cechner A. 42, 43, 58, 64.
 Celestinek klášter 14.
 Celetná ul. 101.
 centrální komise 58, 64, 115.
 Cikhart R. 176.
 císařská obrazárna v Praze 133;
 ve Vídni 132.
 Císařský mlýn 10.
 u Císařských 107.
 Citoliby (Líkony sochy) 171.
 Clam-Gallasovská zahrada 10.
 Coques G. 155.
 Corona Ig. 4, 5; Geschichte d.
 Waiseninstituts . . . 15.
 Coumont 112.
 Cygenmajer Erh. a Ludv. 157, 158.
 z Cyperka Brykcí 16, 17, 18, 19.
 Cyrill sv. 69.

 Čáslav 36, 37, 38, 69, 127.
 Čáslavské kancionály 43.
 Čáslavská, Včela 43.
 Častolovice 36.
 Čečovice 64.
 Čechové 121, 122.
 Čechy 29, 33, 34, 90, 91, 92, 93.
 Čejka J. 43.
 Čelakovský Jar., prof. 38, 39, 40,
 55, 67, 70, 175.
 Čelákovice 20, 122.
 Čermák Jan Leop., inspektor 159.
 Čermák Kl. 32.
 Černá 42.
 Černín Frant. Jos. 134, 136; Heřman Jakub 134; Jan Humprecht 134; Prokop Albert 136; Rudolf 137.
 Černínská obrazárna 130, 133, 138.
 u Černohorských 114.
 Černovičky 64.
 Červinka J. L. 63.
 Česká Akademie v. Ak. Č.
 Česká kancelář v. Víděn.
 České knížectví 19.
 Český Lid 39.
 Česňovice 128.
 Čičovice 90, 93.
 Čiměř 114.
 Čížkovice 90.

 Daňové slevy 64.
 Dašice 81.
 Děčín 101, 102.
 Dehio G. 39.
 Denkmalpflegetag 37.
 Dernjač Jos. Dr. 44.
 z Devonshire vévoda 137.
 Diamantino G. Cav. 154.

 Dienzenhoferův pavillon na Smích.
 35, 64.
 Dienzenhoferova villa 9.
 Diesbachovská tiskárna 15.
 diluvium 111.
 Diviš V. 62.
 Dlouhá míle 35.
 Dlouhá tř. 13, 14.
 Dobner 102.
 Dobřany 36, 114.
 Dobřenice 111.
 Dobroměřice 36, 64.
 Dobronice 171.
 Dobrotivá Sv. 171.
 Dobrovský 5.
 Dobruška 171.
 Doksy 31.
 Domousice 114.
 Doležal A. 69.
 Doležil H. 69.
 dolmenová-nordická kultura 33.
 Domanig K. 70.
 Domažlice 36, 37, 114, 115.
 Doubrava Fr., biskup 35.
 Drahotuše 176.
 Dráždanská obrazárna 132, 133,
 138.
 z Dražic Jan IV., bisk. 102, 106.
 Dražičky 63.
 Dreger M. Dr. 45.
 Dřevčice 21.
 Dřínov (Slansko) 18.
 Drobovice 64.
 v. Drost Cor. 154.
 Drož B. Dr. 175.
 Dúras Fr. 18.
 Durých Fort. 88.
 Durynská kultura 33.
 Durynsko 33, 91, 97.
 Dušková 8.
 Dvořák B. 35, 175.
 Dvořák Fr. 73, 88, 161.
 Dvořák Max Dr. prof. 27, 102.
 Dvorský Fr. 68—117.
 Dvůr Králové 38, 65.
 v. Dyck A. 155.

 Eisenstein 39.
 Eliščina tř. 160.
 Emauzský klášter 161.
 Emmer Jan 1, 65, 66, 70, 79, 85, 164.
 Engel, barvíř 14.
 Engelmann V. 68.
 Enzo J. 154.
 Eppinger Dr. 36.
 Erato 17, 18.
 Erkel, barvíř 14.
 z Esslingu, princ 177.
 Euterpe 17, 18.
 Ex libris 85—89.

- Faber Wilh. Dr. 176.
 Fabian P. 171.
 Fanta, arch. 64.
 Felcman J. 32.
 Ferdinand I. 29; Ferdinand III. 55.
 Ferdinandova tř. 101.
 Finauer P. P. 88.
 finanční ředitelství 160.
 Filip, ak. mal. 35.
 Fischer z Erlachu 37.
 Flötner P. 16, 17.
 Floris Fr. 155.
 Formánek 32.
 Franceschini Marc. 155.
 František Lotr. viz Lotr. František.
 Františka s. sochař 35, 64.
 Freund 31.
 Fritsch Jos., sochař 118.
 Funk Dr., doc. 66.
 Fulnek 115.
- Gallsko-římská kultura 33.
 Gay E. 118.
 Gebauer Jan Dr. † 116.
 Gerlach M. 44.
 Gerle, knihkupec 15.
 Giglingar z Kneylštějna J. 157.
 Giordano Luca 137.
 Giovanni Don (Juan) 8.
 Glauber J. 155.
 Glücklich J. Dr. 70.
 Golčovský dům 167.
 Goll J. Dr. 38, 41.
 Grafenstein 65.
 Grégr Ed. MUdr. † 110.
 Grisch kons. 65.
 Gross H. 117.
 Guercino 137.
 Gurlitt Corn. 44.
- Haap 155.
 Haberlandt M. Dr. 45.
 Haida 115.
 v. Halen P. 155.
 Halík T., prof. 175.
 Halín na Opočensku 63.
 Hallstattská kultura 34, 91, 95, 96.
 Haněl J. 43, 67.
 Hanel Jan Jiří Bernard Ant. 158.
 Hartig hr. 12.
 Hartmann Rob. 164.
 Havla sv. kostel 35, 114.
 Hay J. L., biskup 106.
 Heidelbergzky zámek 37.
 Heimatschutz 37.
 Hejnice 64.
 Helmovy mlýny 68.
 Hellich J. 32, 116.
 Herain J. 22, 36, 37, 49, 73, 79.
- Heralec 106.
 Herbig Fr. 31.
 Hergesell, sochař 35.
 Herget Frant. Ant. Leo 56.
 hergetovská vápenice 14.
 Heřmanice 36.
 Herneck Ed. 69.
 Heš G. 69.
 Hilbert K., arch. 36, 37, 39, 41.
 hinkelštějnský typ 90, 91.
 Hlavinka K. 69.
 Hlavka Jos. 32.
 Hluboká 42.
 Hodonín 68.
 Hoecke J. v. d. 137.
 Hoernes 89.
 Hofman J. 716.
 Hochman 21.
 Holany 36, 64.
 Holas Č. 118.
 Hollar V. 49, 50, 55, 65.
 Hommel 89.
 d'Hondekoeter 155.
 Hora Andělská 114.
 Hora Kutná 60, 115, 123, 127.
 Horažďovický kalich 37.
 Hořice 42, 65, 115.
 Horník Fr. 172.
 Hosserova sbírka 137.
 Hostačov 114.
 Hostaš Dr. 174.
 Hostin (zvon) 18.
 Hostinský A. Dr. 38.
 Hostivář 110.
 Hostýn Sv. 118.
 Hošek z Mühlheimu G. 115, 116.
 Hošťalovice 65, 114.
 hrad pražský 49, 50, 55.
 Hradčany 11, 22, 98, 161.
 hradební věž v polic. řed. 37.
 Hradec Jindř. 36, 42, 69, 127, 171.
 Hradec Králové 38, 43, 65, 67, 92,
 172.
 Hradec Levý 62.
 Hrádek (Nižší a Vysoký) 19, 20,
 21, 124, 125, 126, 127, 129.
 Hrádek u Kunratic 65.
 Hrádek u Svin 122.
 Hradiště 127.
 Hrady Nové 122.
 Hranice 42.
 Hraše J. K. † 116.
 Hrubá Skála 42.
 Hrušův dům v Pardubicích 60.
 Humpolec 35, 37, 65, 106, 175.
 Hus Jan 176.
 Hvězda 35.
 Hyberni 87.
 Hybernské (Josefské) nám. 160.
 Hync Reinh. 158.

- Chabré** V. 69.
Chabry 36.
Chadt J. 117, 176.
Chaloupecký V. 106.
Charváty 19.
Cheb 35, 63, 65, 177.
Chlum 65.
Chlumec Vysoký 52.
Chlumek u Luže 117.
Chobot (potok) 20, 21, 22.
Chodové 174.
Chotěbořsko 41.
Chotětov 122.
Chrast 65.
Chroustovice 171.
Chrudimsko 68, 118.
Chrudim 42, 69, 106.
Chytíl Dr. K. 36, 40, 66.

Ignáce sv. kostel v Jičíně 41.
sv. Ignáce socha 35.
u sv. Ignáce špitál 35.
Illing W. Dr. 69.
inventář uměl. předmětů ve Francii
 115.
inženýrská škola stavovská 56.
Irauschek Joh. 69.
sv. Iva socha 35, 64, 114.
Ivančice 42.

Jablonné 114.
Jablonec n. Nisou 36.
Jacomo V. 155.
Jahn Quirin 5.
Jáchymov 37.
Jakuba sv. kostel na Smíchově 37.
Jan, kamenník 58.
Jan Lucem. 125.
Jana Kř. kostel 161.
Janků J. 31.
Janovice Úhl. 37.
Janssens Abr. 154.
Jaroměř 37, 171.
Jednota pro dostavbu chrámu sv. Vítá 176.
Jednota občanů pr. na Malé Str. 66.
Jednota výt. uměleů 35.
Ječná ul. 161.
Jelení příkop 35, 55.
Jelínek 32; kantor 158.
Jeníček V. V. 38.
Jeřábek Lub. Dr. 70.
Jerusalemská kaple 161.
Jestbořice 114.
Jesuité 4, 9, 10, 11; kolej staroměstská 22.
Jesuitská ul. 13, 14, 15.
Jesuitská zahrada 68, 161.
Jičín 31, 68, 70, 92, 114, 175.
jihoceských mohyl kultura 34.

Jindřich IV. 68.
Jindřicha sv. kostel 35, 107, 114,
 161.
Jindříšská ul. 14, 107, 161.
Jíra A. 73, 94, 111; **Jíra J.** 33, 62.
sv. Jiří 15, 114.
Jizerá 19, 31.
jížní-terramarní kultura 33.
Josef II. 4, 12, 13, 106.
Josefinismus 3.
Josefinská doba 3, 11, 15, 106.
Josefinský katastr 115.
Juditin most (dláždění) 35.

Kádovský kalich 37.
Kafka Jos. 176.
Kajetáni 35.
Kalenský E. 69.
Kalina z Jäthensteinu 31.
Kalliope 17, 18.
Kalousk J. Dr. 55, 67.
kamenná (neolitická) kultura 34,
 35, 97.
Kamper Jar. 41.
Kampert Fr., prof. 39.
Kamýk 94.
Kanálka 9.
Kaňka Fr. Max. 60; **Vít** 60.
kapitola u sv. Vítá 68, 106, 115.
Kapras J. Dr. 102, 174.
Kaprová ul. 101, 166.
Karáskové ze Lvovic 36.
Karel VI. 1, 2, 3.
Karlach Mik. 43.
Karlov 35, 98, 114, 161.
Karlova ul. 64.
Karlovy hradby 98.
Karlštejn 36, 67, 171.
karlštejnské děkanství 68.
Karlův most 56, 64.
Karolinum 64.
Kasejovský kalich 37.
Kateřinky 10.
Kavka J. 69.
Kaura, arch. 70.
Kbely 21, 92, 112.
Keilův dům v Myslíkově ul. 35.
keramika praeh. 89, 98, 109, 110,
 111, 112, 167.
Kick Fr. Dr. 44, 118.
Kessel 155.
Kinského palác 70.
Kinský Frant., hr. 87.
Kinských bibliotéka 87.
Kirchen, Wiener 44.
Kladno (zvon) 18.
Kladrubský klášter 86.
Klamovka 35, 90.
Klarův ústav slepců 114.
Klatovy 36, 37, 64, 115.

- Klementinská knihovna viz Universitní.
 Klementinum 65, 101.
 Kleneč 68.
 Kliment sv. 60.
 Klimenta sv. kostel v Karl. ul. 60;
 na Nov. M. 160.
 Klimentská ul. 160.
 Klio 17, 18.
 Klobuky 171.
 Klub českých turistů 40.
 Klub Za st. Prahu 40, 58, 64, 70,
 171, 172, 176.
 Kluky 114.
 Klusáček K. L. 170.
 Kluse Jos. 118.
 knovízská kultura (lužická) 34, 63,
 95, 96, 111.
 Kočičí ul. 161.
 Kocanda u Přezletic 20.
 Koehl 93.
 Koenen 93.
 Kochánky 122.
 Kojetín 70.
 Kolín 36, 123, 171.
 Kolenec z Kolna Jan 117.
 Kolín n./R. 65, 118.
 Kolovrat Leop. hr. 64.
 Kolovratův palác 64, 114.
 Komenského ul. v Hr. Kr. 58.
 Kommission zur Erhaltung der
 Kunstdenkmalen 45.
 Konice Něm. 114.
 Kominek Sam. 137.
 Konrád J. 73.
 konsistor pod obojí 68.
 Koňský trh 107, 161.
 Kopáč Jos. 107.
 Kopp A. Dr. 70.
 Korouhev 36.
 Koruna Zlatá 114.
 Korynta F. 172.
 Kosmas 122, 124.
 Kosov 172.
 Kost 42.
 Kostelec n. Lab. 18, 123.
 Kostomlaty (zvon) 19.
 Košíře 9.
 košířský hřbitov 11.
 Kotěra J., arch. 65.
 Kott I. 69.
 Koudelka Jos. 63.
 Kouna J., prof. 36, 37, 70, 118, 164.
 Kouřim 36, 37, 127.
 Körber P. 42, 69, 121, 176.
 Krajíř z Krajku 170.
 Krakov 70, 114, 115.
 Král. čes. spol. náuk 116.
 Královodvorská ul. 101.
 Královodvorské kasárny 101.
 královéhradecká diecése 106.
 Královický vikariát 71.
 „Království České“ (spis) 19.
 král. Obora viz Obora kr.
 Kramoliš Č. 69.
 Krásá našeho domova 35, 66.
 Kratochvíl A. 42.
 Krecar J. Dr. 175.
 Křelov 171.
 Křivoklát 36.
 sv. Kříže kostel v Žižkově 35.
 Kříženecký, arch. 70.
 křížovníci 65.
 Křížovnické nám. 22.
 Krolmus V. 31.
 u Krolofů (hostin.) 21.
 Kroměříž 69.
 Kropáček Dr. J. 38, 66, 175.
 Kropáčka (Novoměstská věž) v Hr.
 Král. 36, 58, 60.
 Krumlov 36.
 Krumpach 171.
 Kubíček A. Dr. 69.
 Kubík J. 29.
 Kudrna E. 69.
 Kuglweyt 36.
 Kuks 4, 36, 38, 64, 65, 66, 171.
 Kunětická hora 76.
 Kunštátská hora 76.
 Kunštátská hora 44.
 Kunstchronik 37.
 Kunstopographie. Oesterr. 176.
 Kunětická hora 36.
 Kurth Jul. Dr. 176.
 Kušta Čen. 73.
 Kutnohorský okres 118.
 Kurz ze Senftenavy Jak. 68.
 z Küniglu Heřm. hr. 5.
 Kybal Vl. Dr. 68.
 Labe 19, 24, 122.
 Labuška Jos. 73.
 z Lamingenu páni 174.
 Lange K. 16, 17.
 Langhetti 137, 154.
 Langhans J. F., fot. 37.
 Lanna Vojt., ryt. 37, 70, 176.
 Lapidarium musea zem. 37.
 latěneská kultura 33, 34, 63.
 Lazar sv. kaple 161.
 Lazzarini Greg. 154.
 Leblavice 21, 22, 126.
 Leger L. 70.
 Lehner F. J. 67, 115.
 Leisching Ed. 45, 70.
 Leisching Jul. 176.
 Leitschuh 16, 17.
 Leopold I. 132.
 Leopold Vilém, arcivév. 131.
 Leopold II. 56.
 Lepszy L. 70.

- Lessot Fr. Gottfr. Troiloin 89.
 Letařovice 36, 114, 171.
 Letky 90, 94, 95.
 Letná 37, 161.
 Letňany 20.
 Lexa z Aehrenthalu Al. 31.
 van Leyden Luc. 154.
 Libáň 114.
 Liběchov 42.
 Libeň 92.
 Libeňský zámek 35.
 Liber Kundrát 156, 157.
 Liber 90.
 Liberi P. 154.
 Libočany 63.
 Libský 128.
 Lichtenburg 114.
 Lindeschmidt 93.
 Linhartské nám 101.
 Lipnický kalich 37.
 Lipník 37, 69.
 Lípová ul. 161.
 Lipsko 123.
 Lískovec Jak., mlynář 29.
 Litoměřice 90.
 Litomyšl 36; mlýn 107.
 Litovel 37, 115.
 Litterini Ag. 155.
 Livy (ves) 19, 21, 22, 125, 126, 127.
 Lobkovická vinice 10.
 z Lobkovic Polixena 29.
 z Lobkovic Jan Jiří, kn. 137.
 z Lobkovic Jiří a Bedřich 138.
 Loket 69.
 sv. Longina kaple 35, 161.
 Lotrinský František 2, 4.
 Lovosice 90, 92.
 Lštění n. Sáz. 63.
 Lucchini-Lucino Ant. Ben. 154.
 Ludvík bavorský 15.
 sv. Luitgardy socha 35.
 Lurago Kar. 22.
 Lutz K. 56, 58.
 Lux J. A. 44.
 lužická kultura 33, 39, 97.
 Lvov 172.
 Lysá 4.

Mádl K. B. 15, 164.
 Máchal J. 43.
 Machulka Václ. † 66.
 majolika holičská 15.
 Malá Strana 11, 24, 52, 53, 161;
 regulace 64, 66, 116.
 Malé náměstí 15, 101.
 Malec Aug. 73.
 Malostranské nám. 35.
 Maltézů rád 65.
 Maltézský kostel 35, 114.
 Manětin 36.

 Mannsfeld, hr. 2.
 Mannheim 172.
 Maratti C. 155.
 Mariánská šance 98.
 Mariánské nám. 101.
 Marie P. kostel na Slupi 64.
 Marie P. před Týnem kostel 35,
 114.
 Marie Teresie 2, 10, 12, 55.
 sv. Máří Magdaleny kaple 35.
 Markomanné 33, 34.
 Marobud 33, 34.
 v. Martina ve zdi kostel 35, 38,
 65, 172.
 Martínek A., 42, 164.
 Martinov 22, 126.
 Masák Al., arch. 164; Ant. 73.
 z Maškovce Brum 128.
 Mašov 29.
 Massijs Q. 155.
 Matějka B. 27, 36.
 Matiegka J. Dr. 33, 62, 109, 110, 111.
 Matváš, král 53.
 Mečeříz 36, 122.
 Meiselova synagoga 171.
 Melantrichova ul. 24, 101.
 Melpomene 17, 18.
 Method sv. 69.
 Mělník 42, 127.
 Měřín 42.
 Město Nové n. Metují 60.
 městská rada pražs. 35.
 Meulener 155.
 Meziříčí Val. 81.
 mírovna 114, 116.
 Michálek J. 24, 27.
 Michalovice 36, 65, 114.
 sv. Mikuláše kostel 35.
 Mikulášovice (Dietrichstejnšká
 knih.) 38.
 sv. Mikulášská bašta 161.
 Mikulášské nám. 101.
 Milichprut Jak. 156.
 Milosrdných bratří rád 35.
 Miseron z Lisonu Diviš 55.
 místodržitelství, c. k. 23.
 Mitteil. d. Zentr.-Komm. 35, 65.
 Mitrovští hrabata 87.
 Mladoboleslavsko 41.
 Mlýny vltavské 35, 64.
 Moderní galerie 115.
 Mohelnice 42.
 de Montillet G. 160.
 Most 69.
 Mochov 21.
 Morava 36, 90.
 Morzini, hr. 12.
 Mostecká ul. 15.
 Mozart 8.
 Mrázová, vdova 88.

- Mulier P. 138.
- Musea: Berlinská 116; cívico v Bologni 17; italská 116; města Prahy 24, 37, 65, 115; Národní písne 37, 65, 115, 171; prům. bavor. v Norimberce 17; rak. uměl.-prům. ve Vídni 37; uměl.-prům. v Berlíně 17; uměl.-prům. v Praze 24, 37, 65, 115, 172; zemské 37, 49, 81, 115; knihovna 87.
- musejní statistika 76.
- Můstek 35.
- Myslíkova ul. 35.
- Mysliveček J., mlynář 29.
- Myšenec 36.
- Mýto Vys. 36, 65, 66.
- Nádraží stát. dráhy 160, 171.
- Náchod 37.
- národ popelnicových polí 33, 34.
- Národní muzeum v. Mus. Nár.
- Nasavrcko 68.
- Nechvalice (zvon) 18.
- Nejedlý Zd. Dr. 67.
- Nelahozeves 29.
- Němec J. 69, 175.
- nemocnice všeobecná 56.
- neolitická doba 33, 63, 89, 91, 93, 95, 96, 109, 110, 111, 167.
- Nepolisy 63.
- Nerudova ul. 35, 64, 76.
- Neulust u Trusnova 114.
- Neumann K. C. 73.
- Neustadt 114.
- Neuwirth Jos. Dr. 102.
- Nevěřil Jos. Dr. 35, 43.
- Němeček 8.
- Německo 24.
- Niederle Luboš Dr. 31, 32, 33, 34, 62, 112.
- Niměřice 36.
- Nižší Hrádek v. Hr. N.
- Norberta sv. kostel 101.
- nordická kultura 92, 94.
- norimberští zlatníci.
- Nostická obrazárna 39, 43, 67, 132, 133, 137, 176.
- Nosticův palác 1, 62, 171.
- Nostitz E., hr. 37.
- Nováček J. V. Dr. 40, 43.
- Novák Arne Dr. 176.
- Novák J. Dr. 164, 165.
- Novák 106.
- Nové Dvory 171.
- Nové Hrady 36.
- Nové Město 14, 64, 160.
- Nové zámecké schody 52.
- Novopacký okres 43.
- Nymburk 36, 65, 114, 115, 127.
- Obec pražská** 35.
- Obermaier 112, 113, 168, 169, 170.
- Obora král. 10.
- Obrazárna vlast. přítel 115, 137.
- Ojbín 44.
- Oliva V. 117.
- Olomouc 36, 65, 69, 70, 115, 127.
- Olšany 11.
- Ondřejce sv. kostel 101.
- Oppelt J. 56, 58.
- Ostendská kompanie 2.
- Ostrava Mor. 115.
- Ostrov 36, 65, 171.
- Otta III., markrabě mor. 171.
- Pacov 171, 172.
- Pačivský kalich 37.
- Pachta, hr. 12.
- Palacký Fr. 106.
- „Palacký“, spolek v Slaném 42.
- palaecolith 110, 112, 113.
- Páleček 18.
- Palma-Giovini Jac. 154, 155.
- Památky arch. a míst. 6, 15, 32, 62, 63.
- Památky východočeské 70, 174.
- Pardubice 36, 37, 65, 114.
- Pardubičky 64.
- Pardubsko 69.
- Patera 40.
- Pažout Jul. 68.
- Pecka Fr. Jar. 172.
- Peřinka F. V. 69.
- Pernštýn 13.
- Pešek J. Dr. 69.
- Petera 31.
- Peterka Otto 70.
- Petrav sv. kostel 160; kostelík (Brandýs n. L.) 20, 21.
- Petráš Jos. P. 20.
- Petřín 49, 55, 98, 161.
- Petrovec Jar. 66.
- Petrovice 114.
- Petrská ul. 14.
- Petzoldův dům na Malém nám. 56.
- Píč J. L. Dr. 32, 33, 34, 35, 38, 49, 62, 63, 65, 89—98, 168.
- Píchoršká faze 33.
- Piette 169.
- Pindter, šk. rada 38.
- Pinkasova škola 64, 114.
- Pinkava V. 70.
- Pinsker Č. 117.
- Písecký Václ., ryt. 73.
- Písek 69.
- písň lidové 118.
- Plaňany 36.
- plasský klášter 86.
- Plátenická kultura 33, 34.
- Platnéřská ul. 14.

- Plzenec 36.
 Plzeň 35, 36, 65, 66, 68, 114, 127,
 171.
 plzeňské arciděkanství 38.
 plzeňský vikariát 70.
 Podbaba 90, 92, 111.
 Podersam 70.
 Poděbradsko 69.
 Poděbrady 37.
 Podhrádí 171.
 Podlaha A. Dr. 40, 41, 42, 68, 69,
 70, 174.
 Podol 9.
 Podřipský musejník 42.
 Podskalí 64, 114, 161.
 Pohl J. Dr. 68, 117.
 Pohořelec 64.
 Pojizeří 19.
 pokladna zemská hlavní 35, 64.
 Pokorný Fr. V. 69.
 Polabí 92.
 Pollak O. Dr. 118.
 Polepy 29.
 Police Hor. 64.
 Police n./M. 42.
 Polička 36.
 Poličko 41.
 Polná 170.
 Polyhymnia 17, 18.
 Pomohání 34.
 Poříčany 123.
 Popovice 20, 21.
 porculán saský 15.
 da Pordenone Giov. Ant. 154.
 Porýní 34, 90, 93.
 Poselt J. F. 158.
 Pospíšil, arch. 70.
 pošta v Čechách 68.
 Poussin 154.
 Požárecký V. 32.
 Práč 110.
 Prager Zeitungscomptoir v. Zeitungsc. Pr.
 Prague 70.
 Praha 1, 3, 9, 20, 21, 22, 35, 38,
 39, 55, 56, 68, 98, 123, 127, 128,
 160.
 Prachatice 65.
 Prachovské Skály 42.
 Prasek V. 65.
 Prášek J. V. Dr. 4, 19, 22, 63, 69,
 70, 121—129.
 Prašná brána 10, 64, 101.
 Pravlov 42.
 Pražsko 69, 122.
 pražsko-žitavská cesta 124.
 Předklášteří 36.
 Předměřice 122.
 Předslavice 42.
 Pregner, chemik 14.
 Přelouč 37.
 Přemyslovci 21, 121.
 Přepychy 36, 114.
 Přestavlký 29.
 Preti Mat. 154.
 Příbram 18, 115.
 Příchovských dům 64, 171.
 Příkopy 101, 107.
 Příkryl Fr. Dr. 69.
 Přistoupim 106.
 Profeld B. 42.
 Proffin Kr. Gottfr. 158.
 Procházka K. P. 118.
 Prokop K. Dr. 33, 62.
 Prokop V. 29, 164, 167.
 Prosek 20, 36, 114.
 Prostoměřice 42.
 Prousek V. 65.
 Pruscha V. V.: Prager interessante
 Nachrichten 5.
 Pšované 121, 122.
 Pšovsko 19, 122, 123.
 Pyšely 69.
 Pyreneje 112.
 Radnice 68.
 radnice: novoměstská 70; staro-
 městská 11, 69, 101; židovská 64.
 Radonice 36.
 Radouň 18.
 Rähmel 5.
 rajská zahrada (hrad pr.) 53.
 u Rajtknechtů 35, 107.
 Rakovník 37, 38, 64, 66, 76.
 Raspenava 64.
 Rathgen H. Dr. 45.
 Reder z Redersdorfu Mel. 157.
 Reinecke 93.
 Reinér V. V. 41.
 Reitknecht z Reichenfelsu 107.
 Rembrandt 39, 137, 155.
 Reni Q. 154.
 Řepín 18.
 Řepov 94.
 Reporyje 90.
 Repres. dům 64.
 Restaurace 35.
 Řezníček V. Dr. 106.
 Rhodt Th. 87.
 Ribera-Spagnolotto G. 154.
 Riegger 5.
 Rieger B. Dr. † 116.
 Richlý Jindř. † 66, 110.
 Riesenberk u Hor. Litvínova 64.
 Říha Frant. 24.
 Řísuty 106.
 Řivnáč 90, 91, 92, 94, 95.
 římská kultura 96.
 Rokycaný 43.
 Romano G. 155.

- Ronov 64, 114.
 Rosenthal v. Růžodol.
 Rothenburg 65.
 Rott W. 70.
 Roudnicko 69.
 Roudnice 24, 29, 101, 114.
 z Rovného Václav 117.
 Rožemberk 127.
 z Rožemberka Vok Petr 86.
 rožemberská knihovna 87.
 Rudolf II. 53, 68.
 Rudolfská stavba hradu 55.
 Rudolfova sbírka 15.
 Rugendas 155.
 Rumburk 65.
 Růzha Fr. 73.
 Růžička J. 155.
 Růžodol 10.
 Rybička 16, 18.
 Rychnov 127.
 Ryckaert 155.
 Rýn 90.
- Sacchi** Andr. 154.
Sadeler Jiljí 53, 55, 86.
Sakař J. 42, 64.
Salmovský dům 5.
sv. Salvatoria kostel 22.
Salzer 5.
Sander Fr. 73.
Sandart 155.
Sandrich Ek. P. 89.
Santi Ant. 154.
Santoška 64.
Sanytrová ul. 166.
Sasové 29.
Sbor archeolog. v. Arch. sbor.
Sedláček J., inž. 165.
Sedlák J. N. 68.
Sedlec 114, 171.
Seeger 89.
Seibt K. J. 5.
Selčany 52.
Senovážné nám. 161.
Sepp H. 16.
Schaller Jar. 56, 134, 136.
Schiavone And. 155.
Schiebl J. 42.
Schiler 31.
Schlackenwerth 65.
Schlitz 93.
Schmiedl 22.
Schmidt V. 32.
Schmöger K. J. 65.
 z Schönfeldu F. 10, 14, 15.
Schoonjans 155.
Schor Ferd. 56.
Schramm W. 118.
Schubert, prof. 37.
Schulte Wilh. 177.
- Schultze-Naumburg** P. 44.
Schulz A. 38.
Schwarz v. Schwarzwald: Sammlg.
 d. ah. Patente 6.
schwarzenberská vápenice 14.
Sibmacher 70.
Siegł K. Dr. 177.
Sigmund Filip, bisk. osnabrücký 89.
Sirková ul. v. Melantrichova.
Sixtův dům 171.
Sjezd na ochranu přírodních památek 78.
sjezd uměl.-historický v Dráždanech 37.
Skála Hrubá 31.
Skalice Čes. 136, 176.
Skopas 15.
Skopec J. 43.
Skramníky 36, 114, 171.
skréků pokolení 89, 90, 92.
Skřivany 63.
Slanská hora 92.
Slansko 34.
Slatěnice 36.
Slavatovská zahrada 10.
Slavatovský portál 37, 70.
Slavětin 91, 94, 95.
Slavníkovci 21.
slezská kultura 33.
Slezsko 90.
Slované 33.
 na Slovanech kostel 35.
Smíchov 9, 14, 161.
Smolč 63.
Smolík 32.
Smolková M. A. 44.
Soběslav 176.
Soběslavsko 43.
Sobětuchy 122.
Sobotka 36, 42, 114.
Sochor, arch. 36, 37.
solnice 101.
Soukup Jos. 164, 165.
Soupis památek český 16, 18, 27,
 39, 40, 44, 58, 114, 164, 174.
Soupis bavorský 177.
Soupis rakouský v. Kunstopographie.
Soupis saský 44.
Soupisná komise 56.
Spitzen-Ausstellung, Wiener 45.
Společnost př. star. čes. 35, 38, 40,
 66, 73—82; odbor pro praehist. archeol. 62, 78, 95, 109, 167.
Společnost vlastenecko-hospodářská c. k. 9.
Spolek architektů a inženýrů, viz
 Arch. a inž. spol.
Springer J. Dr. 65.

- Staré Město 13, 14, 101.
 Starom. náměstí 24, 101.
 Staroměstská radnice v. rad. star.
 stavby lidové čes. 70.
 statistický úřad zem. 66.
 Stolcoves 90.
 Stiftsgebirg. böh. 69.
 Strádonice 33.
 Strahov. klášter 67, 115.
 Strahovská br. viz brána říšská.
 Straka Ign. Ant., rendtmistr 159.
 Straků palác 35, 38, 171.
 Stříbro 171.
 Střílek 36, 114.
 Střížkov 171.
 Strnad J. 35, 122.
 Stropnice 172.
 Strazzi Bern. 154.
 Strudel v. Strudendorff P. 154.
 Stübben J. 70.
 Studnička Ant. 23.
 Studnička F. J. 88.
 Stupecký Fr. Dr. 55, 67.
 Sváb J. 176.
 Svatá Koruna 86.
 Svátek 4, 5, 68.
 Svatobořice 171.
 Svatováclavská kaple 35.
 svatováclavský klášter na Nov.
 Městě 89.
 Svaz okrašl. spolků 40.
 Svaz Osvětový 39, 66.
 Svaz zem. pro povz. návšt. ciz. 40.
 Svaz uměl.-prům. museí rak. 67.
 Svitavy 69.

 Šárka 90, 92, 96, 111.
 Šebkův palác 5.
 Šeftelles 14.
 Šembera Al. V. 66, 115.
 Šimák J. V. Dr. 43, 78, 116.
 Škola Václ., polír 29.
 Škréta K. 138.
 šlechtičen ústav 10.
 Šluknov 36.
 u Šmerhovských 114.
 Snajdr, kons. 32, 111.
 Špaček V. 73.
 Špís Jak. 158.
 Špitálská br. 10—14.
 Špitálské pole 9.
 Spork Frant. Ant. 4, 38, 66, 70, 175.
 Štáhlavy 171.
 Šťastný Jakub, kantýnský 159.
 Štech V. V. 130.
 Štěnána sv. kostel 161.
 ze Šternberka Kar. Ig., hr. 87.
 Štorch E. 33.
 Švábnice 8, 10, 161.
 Šumberk Mor. 36.

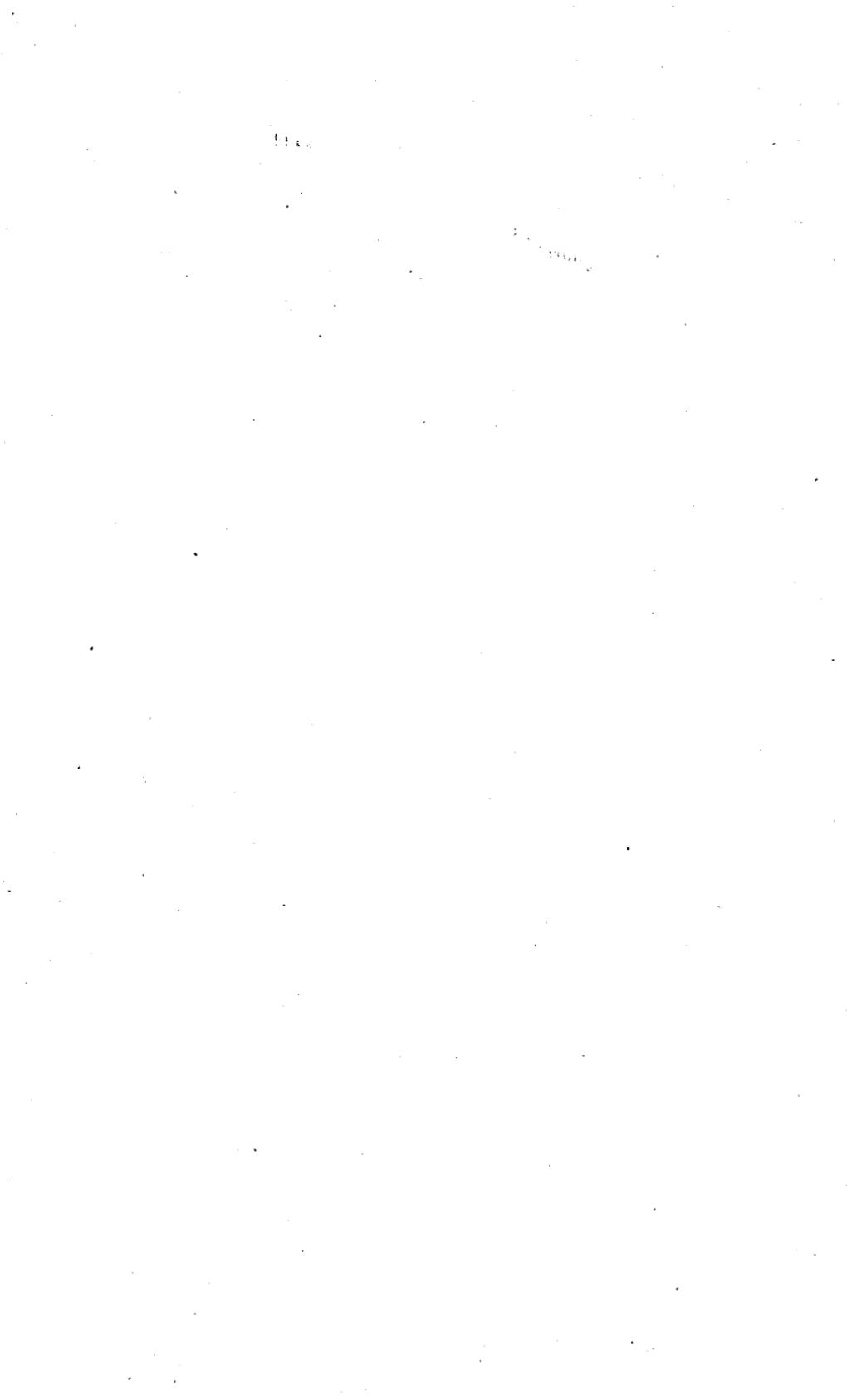
 Švehla Jos. 43, 68.
 Švihov v Klatovsku 36.

 Tábor 37, 39, 42, 43, 115, 172.
 Táboří 102.
 Táborský Fr. 118.
 Táborský okres 176.
 Tadra 40.
 Tachov 64, 114.
 technická komise 64.
 Technický průvodce 44.
 technika čes. a něm. 68.
 Teige Ph. a JUDr. 39, 44, 68.
 Telč 64.
 Teniers D. ml. 132.
 Tepper M. 155.
 Terpsichore 17, 18.
 Teplice 37.
 Teply F. 42, 174.
 terramarní kultura 92, 94.
 Thalia 17, 18.
 Thun Fr., hr. 101.
 Thunovská ul. 52.
 z Thurnu Frant., hr. 156.
 Tiziano V. 154.
 Toman H. Dr. 132.
 Tomek W. W. 107, 115.
 Tovačov 118.
 Trčka z Lípy Bur. 156, 157.
 Třeboň 127.
 Třebová Mor. 36, 37.
 Troja 64.
 sv. Trojice kostel na Hrad. 37;
 v Podskalí 64, 167.
 Trojovice 171.
 Truhlář Jos. 40.
 Truhlářská ul. 14.
 Tuněchody (kachel) 35.
 Turč. sv. Martin 37.
 Turkovo nadání 67.
 Turnov 29, 31, 43.
 Turner V. 158.
 Tychoniana pražská 88.
 tympanon frant. kostela 64.
 Týn n. Vl. 42.

 Ugwitz A. 118.
 Uhelná Příbram v. Příbr. Uh.
 Uhlíř M., děkan holohl. 43.
 Uhl. Janovice 36.
 Újezd 14, 98.
 Újezd Drahoň. 36.
 Újezd Kamenný 128.
 Uldall F. 45.
 Umělecká Beseda 172.
 Uměl.-hist. komise 36.
 umělecko-historický ústav 115.
 Uměl.-prům. museum v. museum
 uměl.-prům.
 Ungar K. R., 4, 5, 6.

- Únětická kultura 33, 63, 89, 90 až 98, 111.
 Unie 164.
 Universitní knihovna 6, 85, 101, 115.
 „U pěti korun“.
 Urania 17, 18.
 Úřetice 168.
 Uršulinek klášter 101.
 Uršulinská ul. v. Ferd. třída.
 ústav šlechticů viz šl. ústav.
 Ústí Sezimovo 68.
 „U tří zlatých pštrosů“ 24.
- V**acek Václav, rychtář 156.
 Václava sv. kostel 35, 64, 116.
 Václavík J. 29.
 Václavské nám. 10.
 Valdštýn 31.
 Valentina sv. kostel 101.
 Valentinská ul. 101.
 Vaněk F. 164, 174.
 Varotari Padovanino Al. 154.
 Vavák Fr. J. 43, 123.
 sv. Vavřince kostel (Brand. n. L.) 21.
 V cípku 107.
 della Vecchia P. 154.
 Velc F. 18, 164.
 v. d. Velde 155.
 Velehrad 35, 70, 172.
 Velflík A. V. 56, 68.
 z Veleslavína D. A. 87.
 Veliké Benátky viz Štvanice.
 Veliš 171.
 velitelství generální býv. 70.
 Velké nám. viz Staroměstské.
 Veneziano Pol. 155.
 Ventura L. 42.
 Vepřek P. 68.
 Verein-, Oesterr. Ingenieur- u. Architekten, 44.
 Veronese P. 155.
 Veselí 37, 63, 114.
 Veselí n. Luž. 36.
 Videň (česká kancelář) 37, 64, 123, 172.
 Vinaře 21.
 da Vinci Lion. 155.
 Vinec 65
 Vinohrady Kr. 9.
 Vítá sv. chrám 41, 50, 161; mosaika 64.
 Vítěk J. 69.
 Vítěk V., rychtář 29, 31.
 vítorazská stezka 122.
 vížka trubačů (hrad pr.) 53.
 Vladislav král 102.
 Vladislavský palác 52, 55, 114.
- Vlasák 39.
 vlastivěda 19.
 Vlastivěda moravská 43, 69.
 Vlček Jar. 6.
 Vltava 101.
 Vocel J. E. 31.
 Vodička T. 107.
 Vojtíšek sv. 63.
 Vojtěcha sv. kostel 64, 101.
 Vojtěcha sv. menšího kostel 161.
 Voleticke archa 37.
 Völkerschmuck 45.
 Volterrův palác 70.
 de Vos M. 155.
 Vrábí 21.
 Vraclav 63.
 Vratislav 102, 177.
 Vrbice 115.
 Vršovec, hr. 10.
 Vroutek 114.
 Vršovecká obrazárna 132.
 Všechn Svatých kaple 161.
 Všeň 31.
 u Vusínů 6.
 Východočeské památky 42.
 Vysokomýtsko 69.
 Výstava: českých měst 66, 116;
 lidového průmyslu 67; porcelánu,
 miniaturní, látek a vějířů 67; zlatnických prací z Rakouska 66, 176.
 Vyšehrad 14, 161.
 Vyškov 69.
- W**aldštejnská obrazárna 132.
 Wanderlind R., arch. 164.
 Waněk J. 32.
 Weenix G. B. 155.
 v. d. Werff, Adv. 138.
 Wernsdorff Ern. Fr. 88.
 Willmann M. 114.
 Willomitzer 114.
 Winter Z. 38, 40, 67, 68, 116.
 Wirth Zd. 16, 24, 41, 73, 78, 107, 116, 117.
Zabružany 114.
 Zahrádkova sbírka 76.
 Zachar Ot. 42.
 Zákrejs Vl. 55, 98, 160.
 Zálešák, soch. 35.
 Zámecké schody nové 53.
 Zapletal F. A. 176.
 Zbořenec 35.
 Zbraslav 66.
 zbraslavská kronika 125.
 Zbudov 37.
 Zderaz u Smiřic 168.
 Zderazský klášter 161.
 Zednáři 4.

- Zeitungscointoir Prager 15.
Zibrt Č. Dr. 37, 39, 40, 70, 87, 117.
Zikmund, rychtář 156.
Znojmo 36, 115.
Zucchero T. 155.
Zuman Fr. 73.
Zvíkov 42.
Zvoleňoves 90.
zvonařské řemeslo 17.
- Žár 122.
Ždár 175.
Žďárek Jar. 176.
Želiv 36, 171, 172.
Židovské město 101.
Židovský ostrov (Roudnice) 28.
Žitná ul. 161.
Žlutice 36, 115.
Žlutický kancionál 38.

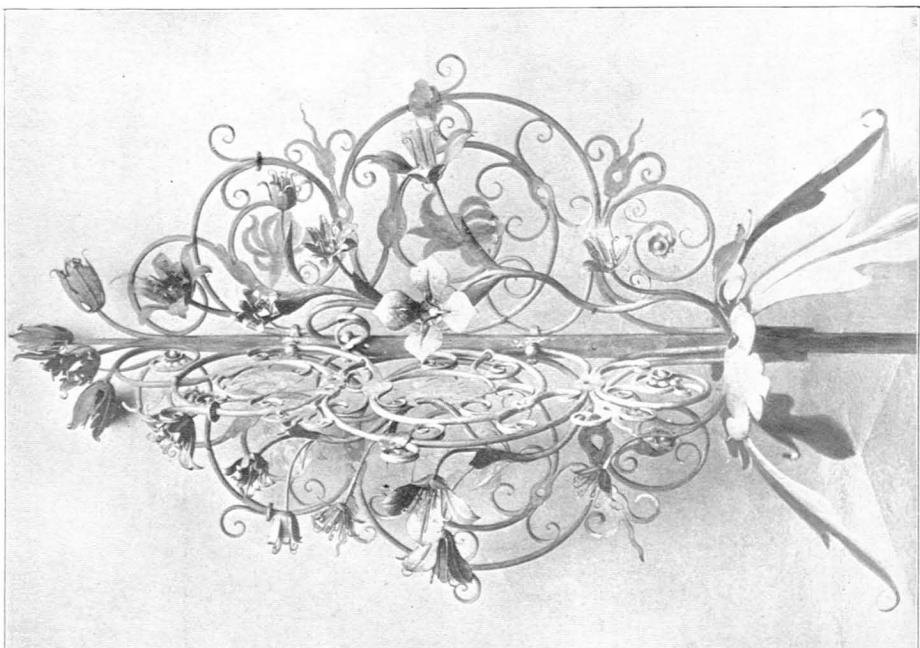
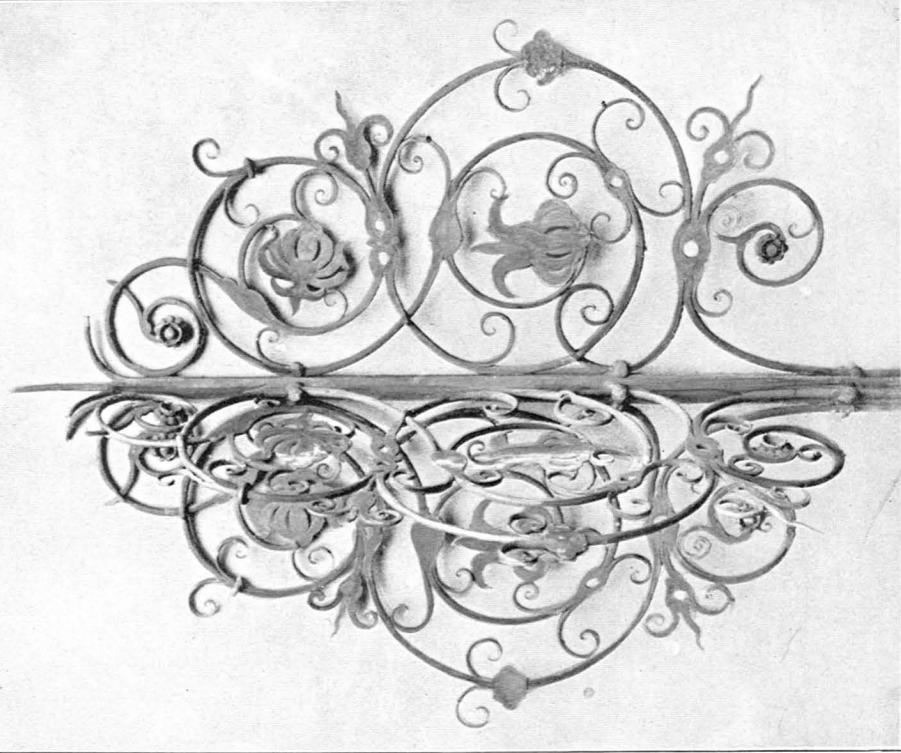

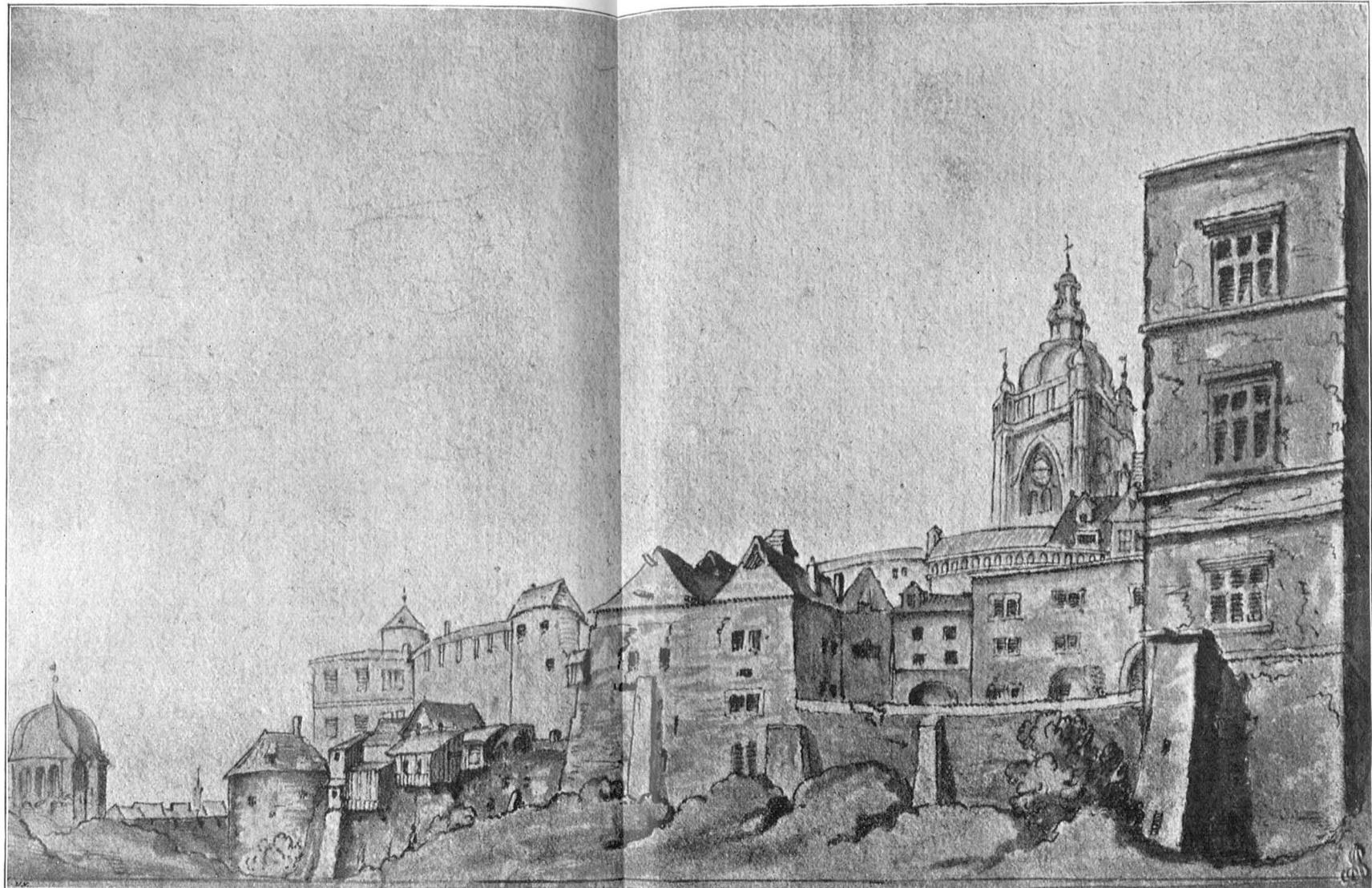

Tab. I. K článku: Brykcí z Cynperka a P. Flötner.
Nahoře část vlysu na zvoně Brykcího v Pálečku z r. 1587.
= (Dle sádrového odlitku.) =
Pod tím 9 plaket Flötnerových
(dle Leitschuha: Flötner - Stu-
= dien I., tab. XVII.) =

Tab. II. K článku J. Heraína: Tepané kytičky na průčelí kostela sv. Salvátora v Praze.

Gloriet v Rajské zahradě.

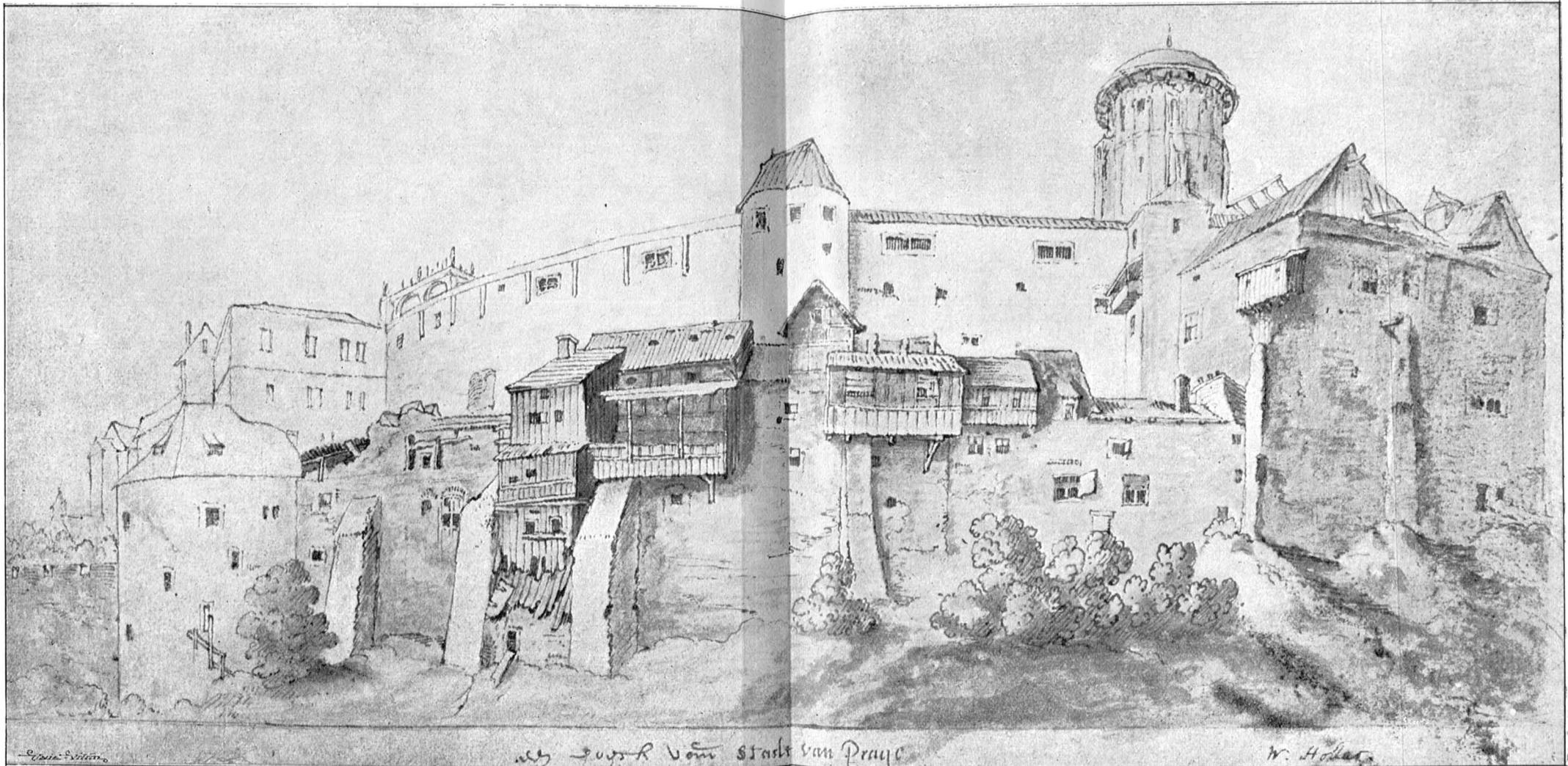
Bašta
č. 3.

Bašta
č. 2.

Přístavek
č. 1.

Česká
kancelář.

Tab. III. Pohled na hrad Pražský dle kresby v cís. sbírkách Albertina ve Vídni.

Bašta č. 3.

Bašta č. 2.

Bašta č. 1.

Přístavek č. 1.

Tab. IV. Pohled na hrad Pražský dle kresby v Britickém museu v Londýně.

K článku: Jan Emler, Ex-libris univ. knihovny v Praze.

Tab. V. Ex-libris Petra Voka z Rožmberka.

Ryl. Jilji V. Sadeler.

Fot. Fr. Dvořák.

1

2

3

4

5

6

7

K článku: J. Emmer, Ex-libris

Tab. VI. Ex-libris: 1. K. F. Hommela. 2. Pierce Browna. 3. Bibliotéky Kinských. 4. Arn. Bedř. z Wernsdorfu. 5. Ant. Bedř. Mitrovského. 6. Waltera z Aachu. 7. Petra Pavla Finaueru.

1

2

3

4

5

univ. knihovny v Praze.

Tab. VII. Super-ex-libris: 1. a 2. před. a zad. deska knihy Tychona Brahe. 3. a 4. před. a zad. deska knihy D. Adama z Veleslavína. 5. Ign. Karla ze Šternberka.

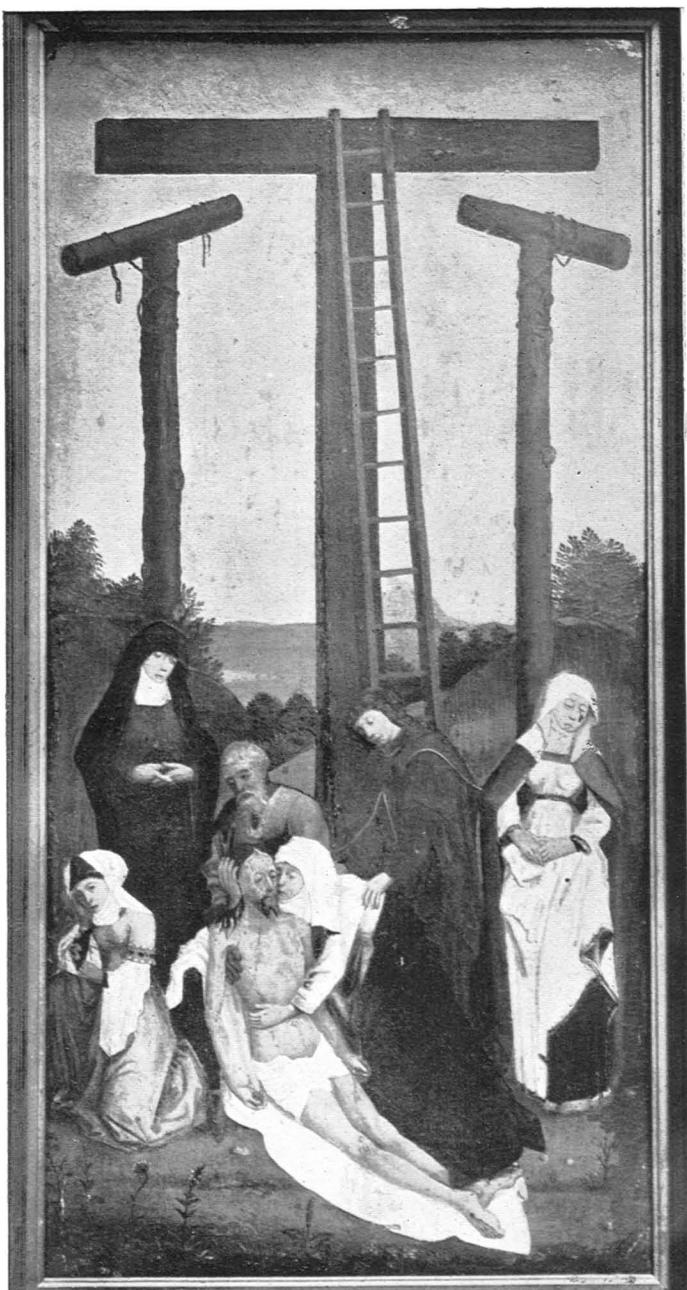
K článku: „Pavel Bergner, Inventář bývalé obrazárny hrabat Černínů na Hradčanech“.

Tab. VIII. Rembrandt, Rabín. (?)

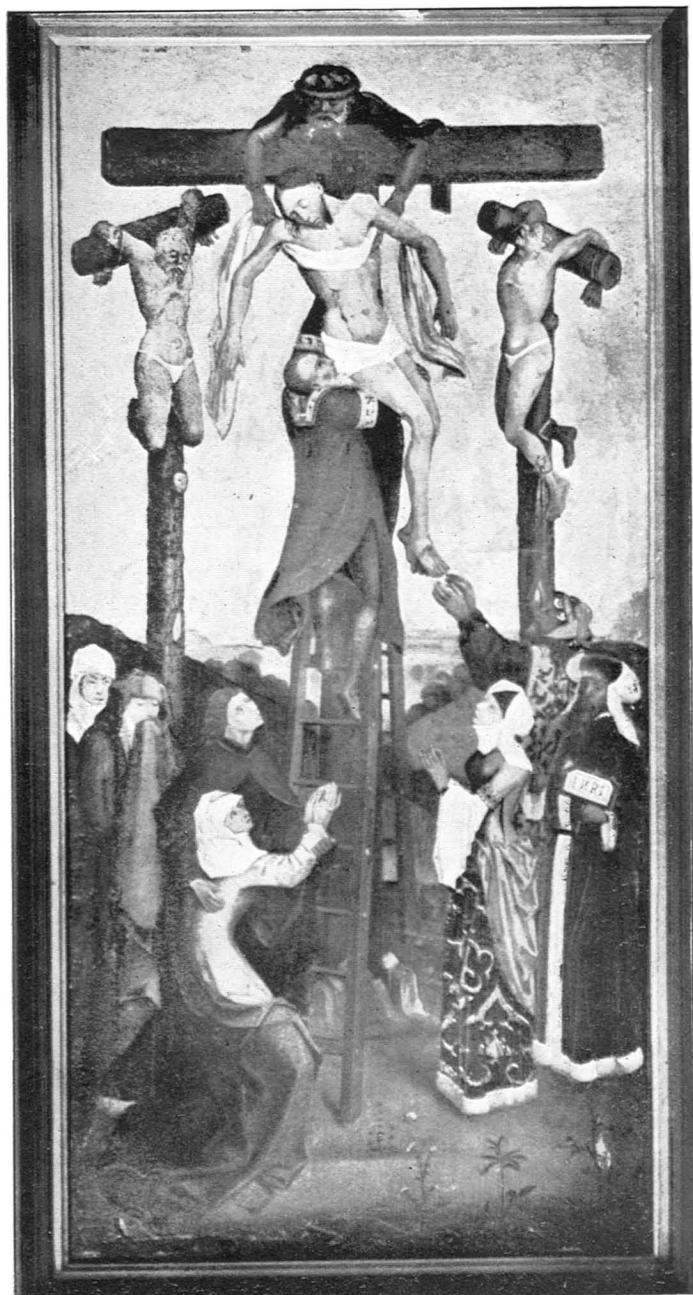
K článku: „Pavel Bergner, Inventář bývalé obrazárny hrabat Černínů na Hradčanech“

Tab. IX. Karel Škreta, Poprsí Humprechta hraběte Černína.

K článku: Pavel Bergner, „Inventář bývě ob

Tab. X. Nizozemský mistr (cca 1470), Pláč nad Kristem.

bývalé obrazárny hrabat Černínů na Hradčanech".

Tab. XI. Nizozemský mistr (cca 1470), Snímání s kříže.